

A

A, α, ἄλφα, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το πρώτο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου.

- ως αριθμητικό σύμβολο α' =1, αλλά α = 1.000.
 - στη σύνθεση εμφανίζεται ως:
 - ἄ-/ἄν- στερητικό (IE προέλευσης): εκφράζει ἔλλειψη, στέρηση ή απουσία, π.χ. σοφός - ἄσοφος (= αυτός που χαρακτηρίζεται από ἔλλειψη σοφίας) πριν από φωνήεν, το στερητικό ἄ- εμφανίζεται ως ἄν-, π.χ. ἀνέστιος (= αυτός που δεν έχει εστία).
 - ἄ-/ἄμ- αθροιστικό (IE προέλευσης). Πιο ορθά ἄ- (με δασεία), π.χ. ἀπλοῦς, ἄθροος. Συχνά όμως ἄ- (με ψιλή), λόγω ανομοίωσης προς δασέα σύμφωνα που ακολουθούν, π.χ. ἄλοχος (= σύζυγος).
 - ἄ- προθετικό (IE προέλευσης): εμφανίζεται στην αρχή της λέξης (όπου σε ομόρριζους τύπους άλλων IE γλωσσών μπορεί να μην υπάρχει: ἀνήρ - αρχ. ιταλ. per-, ἄστηρ - λατ. stella).
- [αρχ. φοινικικό alef «βόδι» > ἄλφα το στερητικό ἄ- ή ἄν- προέρχεται από το IE στερητικό μόριο *no-, πβ. λατ. amicus «φίλος» αλλά in-amicus «εχθρός»].

ἄβαξ, -ακος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πλάκα, σανίδα (τη χρησιμοποιούσαν για την καταμέτρηση των ψήφων): τὰς ψήφους διαριθμῶ ἐπὶ τοῦ ἄβακος = καταμετρώ τις ψήφους πάνω στην υπολογιστική πλάκα.

παράγ. ἄβάκιον.

NE ἄβακας.

[αβέβ. ετυμ., πιθ. δάν.].

Ἀβδηρίτης, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

άνδρας κατάγομενος από τα Ἀβδηρα, που ήταν πόλη της Θράκης.

- ως Ἀβδηρίτας οι αρχαίοι Έλληνες ονόμαζαν παροικιωδώς τους ηλίθιους.

[παράγ. λ. Ἀβδηρα + παρ. επίθ. -ίτης].

ἄβεβαιο, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄβεβαιοότερος
Υπερθετικός	ἄβεβαιοότατος

αναξιόπιστος, ασταθής, άστατος: ἄβεβαιοός ἐστιν ὁ πλοῦτος = ο πλούτος είναι αναξιόπιστο πράγμα. = ἄπιστος, ἐπισφαλής. ≠ ἄξιόπιστος, πιστός.

NE ἀβεβαιο «όχι ασφαλής» (μέλλον ἀβεβαιο).

[σύνθ. λ. στερ. ἄ- + βέβαιος].

ἄβέλτερος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄβελτερώτερος
Υπερθετικός	ἄβελτερώτατος

ηλίθιος: ἄβέλτερος φαίνεται = φαίνεται ηλίθιος. = εὐήθης, ἄνους. ≠ δεινός «ἔξυπνος».

παράγ. ἄβελτερία, -ας, ἡ «ηλιθιότητα». [σύνθ. λ. στερ. ἄ- + βέλτ-ερος (πβ. βελτ-ίων)].

ἄβιωτος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός τον οποίο δεν μπορεί κανείς να ζήσει, ανυπόφορος: ἄβιωτον πεποιήκέν μοι τὸν βίον = μου έχει κάνει τη ζωή ανυπόφορη. ≠ βιωτός.

NE ἀβίωτος.

[σύνθ. λ. στερ. ἄ- + βιωτός (< βιώω + παρ. επίθ. -τός)].

ἄβουλος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄβουλοότερος
Υπερθετικός	ἄβουλοότατος

απερίσκεπτος: ἀνὴρ ἄβουλος = ἀπερίσκεπτος ἄντρας = ἀπερίσκεπτος. ≠ εὐβουλος, φρόνιμος.

παράγ. ἄβουλία, -ας, ἡ «απερισκεψία».

NE ἄβουλος (που του λείπει η θέληση).

[σύνθ. λ. στερ. ἄ- + βούλ-ομαι].

ἄβρύνω ΡΗΜΑ

1. κάνω κάποιον λεπτό στους τρόπους ή μεταχειρίζομαι κάποιον με λεπτότητα.

2. μέση φωνή ἄβρύνομαι καυχίμαι: ἵπποις ἤβρύνετο = καυχόταν για τα ἄλογά του. = ἀγάλλομαι, μέγα φρονῶ ἐπί τι.

παράγ. ἄβρυντικός, σύνθ. ἐναβρύνομαι.

[παράγ. λ. ἄβρός + παρ. επίθ. -ύνω].

ἄγαθός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄμεινων, ἄρειων / βελτίων / κρείττων / λῶων
Υπερθετικός	ἄριστος / βέλτιστος / κράτιστος / λῶστος

A. για πρόσωπα

1. ο υψηλής καταγωγής: δεσπότης ἄγαθος καὶ ἐξ ἄγαθῶν = ἄρχοντας υψηλής καταγωγής και προερχόμενος από άτομα υψηλής καταγωγής. = γενναῖος, εὐγενής. ≠ ἀγεννής, φαῦλος.

2. μέλος της πολιτικής μερίδας των αριστοκρατών (ιδιαίτερα στη φρ. καλοὶ ἀγαθοί). ☞

βέλτιστος, κράτιστος.

3. γενναῖος (καθώς η ανδρεία αποδιδόταν σε άτομα υψηλής καταγωγής). = ἀνδρεῖος. ≠ δειλός.

4. ικανός: ἄγαθος πύκτης = ικανός πυγμάχος. ≠ φαῦλος «ἀνίκανος, κακός».

5. με ηθική σημ. καλός, ενάρετος: τὸν κακὸν ἄνδρα ἄγαθὸν ποιῶ = κάνω τον κακό άνθρωπο καλό.

6. ὦ ἴαθὲ καλέ μου φίλε (χρησιμοποιείται ως μορφή ήπιας συμβουλής ή ήπιας επίπληξης): μήπω, ὦ ἴαθὲ, ἐκεῖσε ἴωμεν = ας μην πάμε ακόμη προς τα εκεί, καλέ μου φίλε.

B. για πράγματα

1. χρήσιμος: οἶδά τι πυρετοῦ ἄγαθόν = γνωρίζω κάτι χρήσιμο για τον πυρετό.

2. ηθικά καλός: ἔργα ἄγαθά = καλά ἔργα. = σπουδαῖος «ηθικά καλός». ≠ πονηρός.

3. ως ουσιαστικό για πρόσωπα ή πράγματα τὸ ἀγαθὸν καλὸ πρᾶγμα, ευλογία, ευεργεσία, αγαθό: ὁ μέγα ἀγαθὸν σὺ τοῖς φίλοις, Κύρε = εσύ, μεγάλη ευλογία για τους φίλους, Κύρε.

- ἐπ' ἀγαθῶ τινος για το καλὸ κάποιου: ἐπ' ἀγαθῶ τῆς Πελοποννήσου ποιῶ τι = κάνω κάτι για το καλὸ της Πελοποννήσου.
- στον πληθ. τὰ ἀγαθὰ αγαθὰ, τα καλά της τύχης, θησαυροί, πλούτη.

††† **παράγ.** ἀγαθωσύνη, ἀγαθότης, Ἀγάθων, **σύνθ.** ἀγαθοεργός, ἀγαθοποιός.

NE αγαθός (με τη σημ. Α5, λ.χ. *αγαθὴ ψυχὴ*).

[**αβέβ. ετυμ.**].

ἀγάλλω PHMA

Παρατ.	ἡγαλλον
Μέλλ.	ἀγαλῶ
Αόρ.	ἡγηλα
Παθ. ενεστ.	ἀγάλλομαι
Παθ. παρατ.	ἡγαλλόμην

1. ἐξιμνῶ, τιμῶ: τοὺς θεοὺς ἀγάλλω = ἐξιμνῶ τους θεούς. = τιμῶ.

2. μέση φωνὴ ἀγάλλομαι χαίρομαι, καυχιέμαι: *εὐτυχίαις ἡγάλλεσθε* = καυχόσασταν για την ευτυχισμένη ζωή σας. = μέγα φρονῶ ἐπὶ τινι.

††† **παράγ.** ἄγαλμα, **σύνθ.** ἐπαγάλλω.

NE ἀγάλλομαι (σε ποιητικὸ λόγος) «χαίρομαι» (με τη σημ. 2).

[**αβέβ. ετυμ.**, *ἀγάλ-ζομαι, πβ. ἄγαλ-μα].

ἄγαμαι PHMA

Παρατ.	ἡγάμην
Μέλλ.	ἀγάσομαι & με μέση σημ. ἀγαστήσομαι
Αόρ.	ἡγασάμην & με μέση σημ. ἡγασθην

1. θαυμάζω: *ἄγαμαί τινα τῆς ἀνδρείας* = θαυμάζω κάποιον για τη γενναιότητά του. = ζηλώ.

2. εκπλήσσομαι: *ἡγασθην αὐτοῦ εἰπόντος ταῦτα* = ἔμεινα ἐκπληκτος που εἶπε αυτά τα πράγματα. = θαυμάζω.

3. ευχαριστιέμαι: *ἄγαμαι τοῖς ἔργοις τινός* = ευχαριστιέμαι με τα ἔργα κάποιου. = ἥδομαι, χαίρω.

††† **παράγ.** ἀγαστός, ἄγασμα, **σύνθ.** ὑπεράγαμαι.

NE λόγ. επίθετο ἀγαστός «θαυμαστός».

[**αβέβ. ετυμ.**, πβ. ἄγαν].

ἄγαν EPIPRHMA

πάρα πολύ: *ἄγαν κοῦφος* = πάρα πολύ ελαφρός. *ἢ ἄγαν ἐλευθερία* = η υπερβολικὴ ἐλευθερία. = λίαν, σφόδρα. ≠ ἐλάχιστα, ἥκιστα.

- ἔκφραση μηδὲν ἄγαν τίποτε (να μην κάνεις) σε υπερβολικὸ βαθμὸ (παροικιῶδης φράση, την οποία ο Αριστοτέλης αποδίδει

στο Χίλωνα τον Λακεδαιμόνιο, ἕναν ἀπὸ τους ἐπτά σοφοὺς της αρχαίας Ελλάδας).

[αρχικά αιτιατ. *ἄγαν* του ουσ. *ἄγα = ἄγη, ἢ «σεβασμός, θαυμασμός», πβ. *δωρεάν*].

ἀγανακτέω -ῶ PHMA

1. δυσαρεστούμαι: *ἀγανακτεῖ τοῖς σκώμμασι* = δυσαρεστεῖται με τα αστεία. = δυσχεραίνω ἐπὶ τινι. ≠ ἥδομαι, ἀγάλλομαι, τέρπομαι, εὐφραίνομαι.

2. αγανακτώ: *ταῦτ' ἀγανακτοῦσιν, ὅτι ἐγὼ τῷ πατρὶ φόνου ἐπεξέρχομαι* = γι' αὐτόν το λόγο αγανακτοῦν, διότι ἐγὼ ασκῶ δίωξη κατὰ του πατέρα μου για φόνο. = ἄχθομαι τινι.

††† **παράγ.** ἀγανάκτησις.

NE αγανακτώ (σημ. 2).

[**αβέβ. ετυμ.**, ἴσως **σύνθ. λ.** *ἀγανέκτης «που ἔχει τραβήξει πολλά» (< ἄγαν + ἔχω) > *ἀγανάκτης (αφομοίωση α-έ > α-ά)].

ἀγαπάω -ῶ PHMA

1. αγαπῶ: *οἱ πατέρες τοὺς αὐτῶν παῖδας ἀγαπῶσιν* = οι πατέρες αγαποῦν τα παιδιά τους. = φιλέω «αγαπῶ». ≠ μισέω.

2. εἶμαι ικανοποιημένος: *ἀγαπήσω, εἰ τὸ σῶμα σώσω* = θα εἶμαι ικανοποιημένος, αν σώσω τον εαυτό μου. *οὐκ ἀγαπῶ τοῖς ὑπάρχουσιν ἀγαθοῖς* = δεν εἶμαι ικανοποιημένος με τα πλούτη που ἔχω. = ἀρκεῖ μοι...

††† **παράγ.** ἀγαπητός, ἀγαπητικός, ἀγάπησις, **σύνθ.** ὑπεραγαπάω.

NE αγαπῶ (σημ. 1).

[**αβέβ. ετυμ.**, εφόσον η συνήθης σύνδεση με το ἄγαν δεν ικανοποιεῖ και δε δικαιολογεῖ το -π].

ἄγγαρος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

Πέρσης ἐφιππος ταχυδρόμος (που μετέφερε παρραγγέλματα ἢ μηνύματα του βασιλιά).

NE το ομόρριζο η αγγαρεία.

[δάν. ἀπὸ την **αρχ. περσικὴ**].

ἀγγέλλω PHMA

Παρατ.	ἡγγελλον
Μέλλ.	ἀγγελῶ
Αόρ.	ἡγγεῖλα
Παρακ.	ἡγγελκα
Μέσ. αόρ.	ἡγγεῖλάμην
Παθ. μέλλ.	ἀγγελθήσομαι
Παθ. παρακ.	ἡγγελμαι
Παθ. υπερσ.	ἡγγέλιμην

αγγέλλω, αναγγέλλω. = καταγγέλλω «αγγέλλω».

††† **παράγ.** ἄγγελμα, **σύνθ.** ἐξαγγέλλω, καταγγέλλω, προαγγέλλω, ἐπαγγέλλομαι τι.

NE αγγέλλω.

[**παράγ. λ.** ἄγγελ-ος + παρ. ἐπίθ. -jω (*ἀγγέλ-jω > ἀγγέλλω)].

ἄγγελος, -ου, ὁ, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αγγελιοφόρος, ἀπεσταλμένος.

παράγ. ἀγγελία, ἀγγελικός, ἀγγέλλω, σύνθ. εὐάγγελος, εὐαγγελίζομαι.

NE ἄγγελος (με ἄλλη σημ., πτερωτό ον κτλ.). [αβέβ. ετυμ., πιθανό δάν. από γλώσσα της Ανατολής].

ἄγε, ἄγετε PHMA

προστακτικές του ἄγω που χρησιμοποιούνται ως επιρρηματα εμπρός!, ἔλα!: «Ἄγε τοίνυν», ἔφη ὁ Κύρος, «σκοποῦμεν νῦν τὰ ἐμοὶ πεπραγμένα πάντα» = «εμπρός λοιπόν» εἶπε ο Κύρος «ας ἐξετάσουμε τώρα ὅλα τα κατορθώματά μου». = φέρε «εμπρός».

ἀγείρω PHMA

Παρατ.	ἡγειρον
Μέλλ.	ἄγερω
Αόρ. α'	ἡγειρα
Μέσ. αόρ. α'	ἡγειράμην
Παθ. αόρ. α'	ἡγέρθην
Παθ. παρακ.	ἀγήγεμαι

συγκεντρώνω: τὸν στόλον ἀγείρω = συγκεντρώνω το στόλο. = συνάγω. ≠ διασκορπίζω.

παράγ. ἀγορά, σύνθ. συναγείρω, πανήγυρις. [πιθ. σύνθ. λ. αθρ. ἀ- + *γερ- (πβ. ἄγρα, ἀγρέω) > *ἀγέρ-γ-ω > ἀγείρω].

ἀγενής, -ής, -ές EΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀγενέστερος
Υπερθετικός	ἀγενέστατος

1. αγέννητος, αδημιούργητος (δηλ. ἀναρχος): γέγονεν ἢ ἀγενές ἐστιν; = (το σύμπαν) ἔχει δημιουργηθεῖ ἢ εἶναι αδημιούργητος;

2. ἀτεκνος. 3. ποταπός, χαμερπής.

NE αγενής «που του λείπουν οι καλοί τρόποι».

[παράγ. λ. στερ. ἀ- + γέν-ος < γίγνομαι].

ἀγενής, -ής, -ές EΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀγενέστερος
Υπερθετικός	ἀγενέστατος

1. αυτός που ἔχει ταπεινή, ἀσημη καταγωγή: οἱ ἀγενεῖς πλείους τὸν ἀριθμὸν εἰσι τῶν γενναίων = οι ταπεινὴς καταγωγῆς ἄνθρωποι εἶναι περισσότεροι στον ἀριθμὸ ἀπό τους υψηλῆς καταγωγῆς. ≠ γενναῖος «ο υψηλῆς καταγωγῆς», ἀγαθός.

2. για πράγματα ἀθλιος, αχρεῖος: βωμολοχεύματ' ἀγεννή = ἀθλιες βωμολοχίες.

παράγ. ἀγέννεια, ἀγεννησία, ἀγέννητος.

[σύνθ. λ. στερητ. ἀ- + γέννα, ἢ «ευγενής καταγωγῆς», ρ. γεννάω].

ἄγημα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

τιμήμα στρατεύματος.

NE ἄγημα.

[δωρ. ἄγημα = ἡγημα < ἡγέομαι].

ἀγήρατος, -ος, -ον EΠΙΘΕΤΟ

αγέρατος: ἡ ταῖς ψυχαῖς ῥώμη τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀγήρατος ἐστι = η ψυχική δύναμη των ενάρετων ἀνδρῶν εἶναι αγέραστη.

NE αγέρατος.

[παράγ. λ. στερ. ἀ- + *γηρα-τός (< γηράσκω + παρ. επίθ. -τος)].

ἄγιος, -ία, -ιον EΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀγιώτερος
Υπερθετικός	ἀγιώτατος

1. για πράγματα αφιερωμένος στους θεούς, ιερός, ἄγιος: ἐν μέσῳ ἱερὸν ἄγιον ἦν = στο μέσο υπήρχε ἄγιο ἱερό.

2. για πρόσωπα ἄγιος, αγνός: ὑμᾶς πάντες πρότερον ἄγιους ἐνόμιζον = προηγουμένως ὅλοι σας θεωροῦσαν αγνοῦς.

παράγ. ἀγιότης, ἀγιαζώ, ἀγιοσύνη, σύνθ. ἀγιοφόρος, ἀγιογράφος.

NE ἄγιος (και με τις δύο σημ.).

[*γαγ- (πβ. ἄγ-ος, ἀγ-νός), πβ. αρχ. ινδ. γάjati «τιμώ με προσευχῆς ἢ θυσίης»· η ψιλὴ στο ἄγος ἀντί *ἄγος επικράτησε για να μη συμπέσει με τις ιερές λέξεις ἄγιος, ἀγνός].

ἀγνοέω -ῶ PHMA

Παρατ.	ἡγνούουν
Μέλλ.	ἀγνοήσω
Αόρ.	ἡγνόησα
Παρακ.	ἡγνόηκα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ἀγνοήσομαι «θα αγνοηθῶ»
Παθ. μέλλ.	ἀγνοηθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἡγνόηθην
Μέσ. παρακ.	ἡγνόημαι

αγνώω: ἀγνοεῖ πάντα και οὐδὲν οἶδεν = αγνοεῖ τα πάντα και δε γνωρίζει τίποτε. = οὐ γινώσκω, οὐκ οἶδα. ≠ οἶδα, γινώσκω, ἐπίσταμαι.

παράγ. ἄγνοια.

NE αγνώω.

[παράγ. λ. στερ. ἀ- + γνο- (*γνω- του γι-γνώσκω) + παρ. επίθ. -έ-ω].

ἄγνυμι PHMA

ρήμα του ποιητικῶ λόγου. Στον πεζό λόγο χρησιμοποιεῖται το σύνθετο κατάγνυμι.

Μέλλ.	ἄξω
Αόρ.	ἔαξα
Παρακ. με παθ. σημ.	ἔαγα «ἔχω θραυσθεῖ»
Παθ. αόρ.	ἔαγην

σπάζω, συντρίβω.

[*Fαγ-, συγγεν. με τοχαρι. wāk- «σκάζω»].

ἀγορά, -ᾶς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η συνέλευση του λαοῦ ἢ ο τόπος της συνέλευσης αυτής.

2. ο τόπος αγοραπωλησιῶν, αγορά, ἢ τα ἴδια τα προϊόντα που πουλιούνται στην αγορά:

οὐ δέχομαι τινα ἀγορᾶ οὐδ' ἄσκει = δεν επιτρέπω την είσοδο σε κάποιον, ούτε στην αγορά ούτε στην πόλη.

3. ως ένδειξη χρόνου ἀγορὰ πλήθουσα το χρονικό διάστημα από τις δέκα το πρωί έως τις δώδεκα το μεσημέρι, όταν η ἀγορά (σημ. 2) ήταν γεμάτη με κόσμο: *πρῶ τε γὰρ εἰς τοὺς περιπάτους καὶ τὰ γυμνάσια ἦει καὶ πληθούσης ἀγορᾶς ἐκεῖ φανερός ἦν* = και διότι το πρωί πήγαινε στους χώρους των περιπάτων και στα γυμναστήρια και κατά το μεσημέρι παρουσιαζόταν εκεί.

- έκφραση ἀγορᾶς διάλυσις το χρονικό διάστημα μετά την αποχώρηση του κόσμου από την ἀγοράν (σημ. 2), το απόγευμα.

††† **παράγ.** ἀγοραῖος, ἀγοράζω, **σύνθ.** ἀγορανόμος, ἀγορανομία.

NE αγορά (σημ. 2).

[*ἀγορ- (< *ἀγερ-, πβ. ἀγείρω «συγκεντρώνω» < *ἀγέρ-ja) + παρ. επίθ. -ά. Πβ. **αιολ.** ἄγυρις «συγκέντρωση», απ' όπου **σύνθ.** ὄμ-ήγυρις, παν-ήγυρις].

ἀγοράζω PHMA

Παρατ.	ἡγόραζον
Μέλλ.	ἀγοράσω
Αόρ.	ἡγόρασα
Παρακ.	ἡγόρακα
Μέσ. αόρ.	ἡγορασάμην
Παθ. αόρ.	ἡγοράσθην
Παθ. παρακ.	ἡγόρασμαι

1. συχνάζω στην ἀγοράν (σημ. 2).

2. συγκεντρώνομαι στην ἀγοράν (σημ. 2): ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν ἡγόραζον = αφού εισήλθαν στην πόλη, συγκεντρώθηκαν στην αγορά.

3. αγοράζω: ἐκ τῆς πόλεως ἡγόραζον τὰ ἐπιτήδεια = αγοράζαν τις προμήθειες από την πόλη. = ὠνόμοι «αγοράζω». ≠ πωλέω.

- μέση φωνή ἀγοράζομαι: ἀγοράζω για τον εαυτό μου: εἶπε τὰ ἐπιτήδεια ἀγοράζεσθαι καὶ συσκευάζεσθαι = εἶπε να αγοράσουν για τον εαυτό τους τις προμήθειες και να τις συσκευάσουν.

††† **παράγ.** ἀγοραστής, ἀγοραστικός, **σύνθ.** ἀγορανόμος, ἀγορανομέω.

NE αγοράζω (με τη σημ. 3).

[**παράγ. λ.** ἀγορά + παρ. επίθ. -άζω < *-άδja].

ἀγοραῖος, -αῖος, -αῖον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. εκείνος που συχνάζει στην ἀγοράν (σημ. 2): ὁ ἀγοραῖος ὄχλος = ο κόσμος που συχνάζει στην αγορά.

- οἱ ἀγοραῖοι οἱ κοινοὶ θνητοί, ο ὄχλος: τὰ συμπόσια τῶν ἀγοραίων.

2. για πράγματα συνηθισμένος, κοινός, χυδαῖος: *σκώμματα ἀγοραῖα*.

NE αγοραῖος «χυδαῖος».

[**παράγ. λ.** ἀγορά + παρ. επίθ. -αῖος].

ἀγορεύω PHMA

Παρατ.	ἡγόρευον
Μέλλ.	(σύνθ.) -αγορεύσω & -ερωῶ
Αόρ.	(σύνθ.) -ηγόρευσα & -εἶπον
Παρακ.	(σύνθ.) -εἶρηκα
Υπερσ.	(σύνθ.) -ειρήκειν
Μέσ. μέλλ.	(σύνθ.) -αγορεύσομαι
Παθ. μέλλ.	(σύνθ.) -ρηθήσομαι
Παθ. αόρ.	(σύνθ.) -ηγορεύθην & -ερρήθην
Παθ. παρακ.	(σύνθ.) -εἶρημαι
Παθ. υπερσ.	(σύνθ.) -ειρήμην

μιλώ στην ἀγοράν (σημ. 1): *τίς ἀγορεύειν βούλεται;* = ποιος θέλει να απευθυνθεί στη συνέλευση; (ερώτηση την οποία υπέβαλλε ο κήρυκας στα μέλη της εκκλησίας του δήμου των Αθηναίων). = δημηγορέω, ῥητορεύω.

††† **παράγ.** ἀγόρευσις, **σύνθ.** ἀναγορεύω, ἀπαγορεύω.

NE ἀγορεύω (κυρίως στη βουλή και το δικαστήριο).

[**παράγ. λ.** ἀγορά + παρ. επίθ. -εύω].

ἄγρα, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κυνήγι, καταδίωξη: ἐς ἄγρας ἔρχομαι = πηγαίνω στα κυνήγια. ἄγρα ἀνθρώπων = καταδίωξη ἀνθρώπων. = κυνηγέσιον, θήρα.

††† **παράγ.** ἀγραῖος.

NE ἀγρα (λ.χ. ἀγρα ψήφων).

[*ἀγ- (ἄγω), πβ. ἀγρέω «συλλαμβάνω»].

ἀγρεύω PHMA

Παρατ.	ἡγρευον
Μέλλ.	ἀγρεύσω
Αόρ.	ἡγρευσα
Παθ. αόρ.	ἡγρεύθην

πιάνω στο κυνήγι ή στο ψάρεμα, αρπάζω: ἀγρεύω τῷ ἀμφιβλήστρῳ ἰχθύς = πιάνω ψάρια με το δίχτυ.

[**παράγ. λ.** ἄγρα + παρ. επίθ. -εύω].

ἄγριος, -ία & -ιος, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀγριώτερος
Υπερθετικός	ἀγριώτατος

1. αυτός που ζει στους αγρούς. ≠ ἡμέρος (για ζώα).

2. με ηθική σημ. ἀγριος, άξεστος. = ἀπαίδευτος.

††† **παράγ.** ἀγριότης, ἀγριόω, ἀγρίως, ἀγριαίνω, **σύνθ.** ἀγριέλαιος, ἀγριόφωνος.

NE ἀγριος (με όλες τις σημ.).

[*ἀγ- (ἄγω) + παρ. επίθ. -ριος].

ἄγρικός, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που κατοικεί στους αγρούς, στην πεδιάδα: *ἀγροικα ζῶα* = ζῶα των αγρών. ≠ ὄρεια ζῶα = ζῶα του βουνού.

2. ο άνθρωπος της υπαίθρου, ο χωρικός.

3. ο χωριάτης, ο άξεστος: *ἀγροικός ἐστίν* = εἶναι χωριάτης. ≠ ἀστεῖος «άνθρωπος του άστεως, της πόλης».

παράγ. ἀγροικίζομαι, ἀγροικία «χωριατοσύνη».

NE αγροικός (με μετάθεση του τόνου και σημ. 3).

[**σύνθ. λ.** ἀγρός + οἰκέω].

ἀγρός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ως επί το πλείστον στον πληθυντικό *ἀγροί* χωράφια. = κτήματα.

2. η υπαίθρος (σε αντιδιαστολή προς τα *ἄστυ, πόλις, κόμη*): *κατ' ἀγρούς τῆς χώρας γίγνεται* τι = συμβαίνει κάτι στην υπαίθρο της χώρας.

παράγ. ἀγρότης, ἀγροτικός, **σύνθ.** ἀγροκόμος, ἀγρονόμος.

NE αγρός (σημ. 1).

[*ἀγ- (ἄγω) + παρ. επίθ. -ρός].

ἄγχι ΕΠΙΡΡΗΜΑ

λέξη αυστηρά ποιητική, που όμως απαντά σε σύνθετες λέξεις του πεζού λόγου ως πρώτο συνθετικό, λ.χ. *ἀγγέμαχος* «αυτός που μάχεται από κοντά» κτλ.

Συγκριτικός	ἄσσον & ἄσσον
Υπερθετικός	ἄγγιστα

κοντά. = ἐγγύς, πλησίον, πέλας. ≠ μακράν, πόρρω.

παράγ. ἀγγιστεία, **σύνθ.** ἀγγέμαχος, ἀγγίνονος, ἀγγίνοια.

[*ἀνχ- (ἄγχω), ☞ **ἄγχω**].

ἀγγιστεία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. στενή συγγένεια: *ὑπάρχει μοι ἀγγιστεία πρὸς τινα* = ἔχω στενή συγγένεια με κάποιον. = συγγένεια.

2. κληρονομικά δικαιώματα.

NE αγγιστεία (με την αντίθετη σημ.: «μη ἐξ αίματος συγγένεια, επιγαμία»).

[**παράγ. λ.** ἀγγιστής «στενός συγγενής» + παρ. επίθ. -εία].

ἄγχω ΡΗΜΑ

στραγγαλίζω, απαγγονίζω: *τὸν Κέρβερον ἄγχω*. = πνίγω, ἀπάγχω.

παράγ. ἀγχόνη, **σύνθ.** ἀπάγχω.

NE πβ. ἀγχος, αγχόνη.

[*ἀνχ- (ἄγχι), πβ. **λατ.** agō].

ἄγω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤγον
Μέλλ.	ἄξω
Αόρ. α'	ἤξα
Αόρ. β'	ἤγαγον
Παρακ.	ἀγήοχα & ἤχα

Υπερσ.	ἀγηόχειν
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ἄξομαι
Παθ. μέλλ.	ἀχθήσομαι
Μέσ. αόρ. β'	ἤγαγόμην
Παθ. αόρ. α'	ἤχθην
Παθ. παρακ.	ἤγμαι

1. οδηγώ, μεταφέρω: *ἄγω στρατιάν* = οδηγώ το στράτευμα. = φέρω.

2. αμετάβ. προελαύνω, πηγαίνω: *θάσσον ὁ Νικίας ἤγε* = ο Νικίας προήλαυσε γρηγορότερα. *ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις* = ας πάμε στις κοντινές κωμοπόλεις.

3. διευθύνω: *ἄγω τὴν πολιτείαν* = διευθύνω τα δημόσια πράγματα. = διοικέω, διατίθηναι.

4. ανατρέφω, εκπαιδεύω: *οἱ κακῶς ἀχθέντες* = οι κακῶς εκπαιδευμένοι.

5. γιορτάζω: *Ἀπατούρια ἄγουσιν* = γιορτάζουν τα Απατούρια.

6. θεωρώ: *τιμωτέρον τινα ἄγω* = θεωρώ κάποιον πιο αξιότιμο.

7. σε εκφράσεις **α.** *εἰρήνην ἄγω πρὸς τινα* ἔχω ειρηνικές σχέσεις με κάποιον. **β.** *ἡσυχίαν / σχολὴν ἄγω* ησυχάζω, ἔχω ελεύθερο χρόνο.

παράγ. ἀγωγή, ἀγωγός, ἄγμα, ἀγώγιμος, ἀγέλη, ἀκτίς, **σύνθ.** ἀνάγω, κατάγομαι, παράγω, ἐξάγω.

NE ἄγω στη λόγ. φρ. *ἀγομαι και φέρομαι* «κατευθύνομαι από άλλους».

[*ἀγ-, ομόρρο. με **αρχ. ινδ.** ajati, **λατ.** agō].

ἀγωγή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μεταφορά: *πρὸς τὰς ἀγωγὰς χροῶμαι ὑποζυγίαις* = για τις μεταφορές χρησιμοποίησά υποζύγια.

2. καθοδήγηση: *ἡ ἀγωγή τοῦ νόμου* = η καθοδήγηση από το νόμο.

3. εκπαίδευση, αγωγή: *ἐκ νέων ἀγωγῆς ὀρθῆς τυγχάνω* = λαμβάνω ορθή αγωγή από τη νεανική μου ηλικία.

σύνθ. συναγωγή, διαγωγή, καταγωγή, ἀπαγωγή. **NE** αγωγή (με σημ. 3).

[**παράγ. λ.** *ἀγ-αγ- (πβ. ἤγαγ-ον, ἀγαγ-εἶν < ἄγω), *ἀγ-ωγ- + παρ. επίθ. -ῆ, για τον αναδιπλασιασμό ☞ **ἔδωδη**].

ἀγών, -ῶνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. συγκέντρωση (κυρίως η συγκέντρωση των Ελλήνων κατά τους πανελλήνιους αγώνες): *ποιῶ τὸν Ὀλυμπικὸν ἀγῶνα, ἵνα τοὺς Ἕλληνας ἀπαντας ξυναγείρω* = κάνω τη συγκέντρωση στην Ολυμπία, για να μαζέψω όλους τους Έλληνες.

2. διαγωνισμός (για τη λήψη βραβείου στους ἀγῶνας, σημ. 1): *ἀγὼν γυμνικός, μουσικός* = αθλητικός, μουσικός διαγωνισμός. *ἀγὼν στεφανηφόρος / στεφανίτης* = διαγωνισμός στον

οποίο το βραβείο ήταν στεφάνι. *ἀγῶνα καθίστημι* = καθιερώω διαγωνισμό. = ἀμιλλα.

3. μάχη, αγώνας: *ὁ Φίλιππος, πρὸς ὃν ἦν ἡμῖν ὁ ἀγών* = ο Φίλιππος, εναντίον του οποίου ήταν ο αγώνας μας.

4. δίκη, δικαστικός αγώνας: *εἰς ἀγῶνα καθίστημι ἀνθρώπους* = οδηγώ ανθρώπους σε δίκη.

5. ψυχική ταλαιπωρία: *πολὺν τὸν ἀγῶνα ἔχω* = ἔχω μεγάλη ψυχική ταλαιπωρία.

‡ **παράγ.** ἀγωνία, ἀγωνίζομαι, ἀγωνιστής, ἀγώνισμα, **σύνθ.** ἀγωνοθέτης, ἀγωνοδίκη.

NE αγώνας (με τις σημ. 2, 3).
[**παράγ. λ.** ἄγω + παρ. επίθ. -ών].

ἀγωνία, -ας, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. διαγωνισμός: *δημοτικὴ ἀγωνία* = διαγωνισμός του δήμου. = ἀγών.
2. γυμναστική άσκηση: *μουσικὴν καὶ ἀγωνίαν παιδεύω τινά* = εκπαιδεύω κάποιον στη μουσική και στις γυμναστικές ασκήσεις.

3. αγωνία: *ἐν φόβῳ καὶ πολλῇ ἀγωνίᾳ εἰμί* = βρίσκομαι σε φόβο και μεγάλη αγωνία.
‡ **παράγ.** ἀγωνιάω.

NE αγωνία (σημ. 3 ως επακόλουθο του ανταγωνισμού στους αθλητικούς αγώνες).
[**παράγ. λ.** ἀγών + παρ. επίθ. -ία].

ἀγωνιάω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἡγωνίων
Μέλλ.	ἀγωνιάσω
Αόρ.	ἡγωνιάσα
Παρακ.	ἡγωνίακα

1. συναγωνίζομαι: *πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιῶσιν* = συναγωνίζονται μεταξύ τους. = ἀγωνίζομαι, ἀμιλλάομαι.

2. αγωνιώ: *ἐδόκει μοι ὁ Πρωταγόρας ἀγωνιᾶν* = μου φαινόταν ότι ο Πρωταγόρας αγωνιούσε. = ἀνιώμαι. ≠ ἡσυχάζω.

[**παράγ. λ.** ἀγών + παρ. επίθ. -άω].
ἀγωνίζομαι ΡΗΜΑ

Μέλλ. με παθ. σημ. με τη σημ. 4	ἀγωνιοῦμαι «θα κριθῶ»
Παθ. μέλλ.	ἀγωνισθήσομαι
Αόρ.	ἡγωνισάμην
Παθ. αόρ.	ἡγωνίσθην
Παρακ.	ἡγώνισμαι

1. διαγωνίζομαι (για τη λήψη βραβείου): *Ὀλυμπίασιν ἀγωνίζομαι* = διαγωνίζομαι στην Ολυμπία. = ἀμιλλάομαι.

2. μάχομαι, πολεμώ: *περὶ τῶν ἀπάντων ἀγωνίζομαι* = μάχομαι για τα πάντα. = μάχομαί τι.

3. ως όρος δικανικός αντιδικώ, εμπλέκομαι σε δίκη: *πάνν ἔμπειρος τοῦ ἀγωνίζεσθαι* = πολύ έμπειρος στο να συμμετέχει σε δίκες.

4. στην παθ. φωνή ἀγωνίζομαι κρίνομαι.

‡ **παράγ.** ἀγώνισμα, ἀγώνισις, ἀγωνιστής, **σύνθ.** ἀνταγωνίζομαι, συναγωνίζομαι, διαγωνίζομαι.

NE αγωνίζομαι (με τις σημ. 1, 2).

[**παράγ. λ.** ἀγών + παρ. επίθ. -ίζομαι].

ἀγώνισμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κατόρθωμα: *Ἄγιδος τὸ ἀγώνισμα τοῦτο ἐγένετο* = το κατόρθωμα αυτό υπήρξε του Ἄγιδος.

2. εκείνο με το οποίο κάποιος συμμετέχει σε διαγωνισμό, δημηγορία: *κτῆμα ἐς αἰεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρημα ἀκούειν ξύγκειται* = (το έργο) έχει συντεθεί πιο πολύ ως παντοτινό μελέτημα, παρά σαν πρόσκαιρη δημηγορία για να την ακούουν κάποι.

NE αγώνισμα (είδος αθλήματος).

[**παράγ. λ.** *ἀγωνισ- (< ἀγωνίζομαι) + παρ. επίθ. -μα].

ἀδαής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που δε γνωρίζει: *ἀδαής γίγνομαι τινος* = δε γνωρίζω κάτι. = ἀνεπιστήμων.

NE αδαής.

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + *δασ- (πβ. δαῖναι < διδάσκω, δαήμων «γνώστης») + παρ. επίθ. -ής].

ἀδεής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀδεέστερος
Υπερθετικός	ἀδεέστατος

1. αυτός που δε νιώθει φόβο, ο άφοβος: *θανάτου ἀδεής* = αυτός που δε φοβάται το θάνατο. = θαρραλέος. ≠ περιδεής «φοβισμένος».

- ως ουσιαστικό τὸ ἀδεές η έλλειψη φόβου, η ασφάλεια.

2. αυτός που δεν προκαλεί φόβο, ο μη φοβερός: *ἀδεές ἐστὶ τι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς* = κάτι δεν προκαλεί φόβο στους εχθρούς. ≠ δεινός «φοβερός».

3. επίρρημα ἀδεῶς **α.** χωρίς φόβο ή δισταγμό: *ἀδεῶς τινα ὠφελοῦμεν* = ωφελούμε κάποιον χωρίς φόβο. **β.** χωρίς φόβο ότι θα μου επιβληθεί ποινή (☛ **ἄδεια** σημ. 3): *μηνύω τὸ ἀσεβῆμα ἀδεῶς* = καταγγέλλω την ασεβή πράξη χωρίς φόβο ότι θα μου επιβληθεί ποινή.

‡ **παράγ.** ἄδεια.

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + δέ-ος + παρ. επίθ. -ής].

ἄδεια, -είας, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. αφοβία, αίσθημα ασφάλειας: *πύλαι διὰ τὴν ἄδειαν ἀνεωγμένα* = πύλες ανοικτές, λόγω του αισθήματος ασφάλειας. = ἀφοβία. ≠ δέος «φόβος», φόβος.

2. αμνηστία: *τοῖς ἄλλοις Μυτιληναίοις ἄδειαν ἐδώκατε οἰκεῖν τὴν σφετέραν αὐτῶν* = στους άλλους Μυτιληναίους παραχωρήσατε αμνηστία, με την οποία τους επιτρέπατε να κατοικούν στη δική τους πόλη.

3. άδεια που ζητούσε ένας πολίτης από το δήμο, προκειμένου να υποβάλει πρόταση που συγκρούεται με ισχύοντα νόμο ή για να ασκήσει δίωξη εναντίον κάποιου: *ἄδειαν αἰτοῦμαι ἐπὶ μνηύσει τινός* = ζητώ άδεια να καταγγείλω κάποιον.

NE άδεια (συγκατάθεση σε αίτημα).

[**παράγ. λ.** *ἄδε-ής + παρ. επίθ. -ια*].

ἀδέκαστος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αδωροδόκητος, αμερόληπτος: *ἀδέκαστος κρινω τι* = κρίνω κάτι αμερόληπτα.

NE αδέκαστος.

[**σύνθ. λ.** στερητ. *ἀ-* + *δεκαστός «που μπορεί να δεκαστεί, να δωροδοκηθεί» < δεκ-άζω (πβ. *δέχ-ομαι*) «προσφέρω δώρο»].

ἀδελφιδούς, -οῦ ὁ / ἀδελφιδῆ, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ανιψιός, ανιψιά.

[ασυναίρετο *ἀδελφ-ιδέος* > συνηρημένο αττ. *ἀδελφ-ιδούς*].

ἄδηλος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αόρατος, ≠ δηλός «φανερός».

2. άγνωστος: *ἄδηλος ὁ κτείννας ἐστίν* = ο φοινιάς είναι άγνωστος.

• *ἄδηλόν ἐστι, εἰ...* = είναι αβέβαιο εάν...

παράγ. άδηλότης, άδηλία, άδήλως, **σύνθ.** κατάδηλος.

[**σύνθ. λ.** στερ. *ἀ-* + *δηλός*].

Ἄδης, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ο Άδης (για τους αρχαίους Έλληνες, ο Άδης ήταν ο θεός των νεκρών. Ήταν παιδί του Κρόνου και της Ρέας και αδελφός του Δία, του Ποσειδώνα, της Ήρας, της Δήμητρας και της Εστίας. Όταν έγινε η διανομή της εξουσίας του σύμπαντος, ο Άδης έλαβε τον κάτω κόσμο, ο Ποσειδώνας τη θάλασσα και ο Δίας πήρε τον έλεγχο του ουρανού και της γης).

• *ἐν Ἄδου* (ενν. *οἴκῳ*) μέσα στο σπίτι του Άδη. *εἰς Ἄδου* (ενν. *οἴκον*) προς το σπίτι του Άδη.

2. τόπος όπου πηγαίνουν οι ψυχές μετά το θάνατο του σώματος.

[**αβέβ. εντυμ.,** ίσως **σύνθ. λ.** στερ. *ἀ-* + *F(ε)ιδ- (*εἶδον*) με τη σημ. του τόπου που δεν είναι ορατός].

ἀδιάλλακτος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

ασυμφιλίωτος: *τὰ πρὸς ὑμᾶς ἀδιάλλακτα ὑπάρχει* = οι σχέσεις μου με εσάς δεν επιδέχονται συμφιλίωση.

παράγ. άδιαλλάκτως.

NE αδιάλλακτος.

[**παράγ. λ.** στερ. *ἀ-* + *διαλλακτός (πβ. *διαλλακτής*) < *διαλλάσσομαι* + παρ. επίθ. -τός].

ἀδικέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παράτ.	ἡδίκηον
Μέλλ.	ἀδικήσω

Αόρ.	ἡδίκησα
Παρακ.	ἡδίκηκα
Παθ. ενεστ.	ἀδικοῦμαι
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ἀδικήσομαι «θα αδικηθῶ»
Παθ. μέλλ.	ἀδικηθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἡδικήθην
Παθ. παρακ.	ἡδίκημαι

1. διαπράττω αδικήμα, παραβιάζω το νόμο: *Σωκράτης ἀδικεῖ ζητῶν τὰ ἐπουράνια* = ο Σωκράτης διαπράττει αδικήμα που διερευνά τα επουράνια.

2. έχω άδικο, κάνω λάθος: *εἰ μὴ ἀδικῶ γε* = αν βέβαια δεν έχω άδικο. = άπατῶμαι περι τι.

3. αδικώ κάποιον: *ἀδικῶ τοὺς δεσπότας* = αδικώ τους ηγεμόνες. *ἀδικῶ τινά τι* = αδικώ κάποιον σε κάτι.

4. βλάπτω: *ἀδικῶ γῆν τὴν Πλαταιίδα* = βλάπτω την πλαταιική γη. = κακῶς ποιῶ τι. ≠ ὠφελέω.

παράγ. άδίκημα, άδικία, **σύνθ.** ανταδικέω.

NE αδικώ (με σημ. 3).

[**παράγ. λ.** *ἄδικος* + παρ. επίθ. -έω].

ἀδόκητος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

απροσδόκητος: *ξυμφορὰ ἀδόκητος* = απροσδόκητη συμφορά. = άπροσδόκητος, ≠ πβ. πρὸς προσδοκίαν «σύμφωνα με ὅ,τι αναμενόταν».

παράγ. άδοκήτως, **σύνθ.** άπροσδόκητος.

NE άδόκητος (στη φρ. κυρίως *αδόκητος θάνατος*).

[**σύνθ. λ.** στερ. *ἀ-* + *δοκέω* + παρ. επίθ. -τος].

ἀδολεσχής, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

φλύαρος: *ἀδολεσχής σοφιστής* = φλύαρος σοφιστής.

παράγ. άδολεσχία, άδολεσχέω «φλυαρώ».

[αυτός του οποίου ο διαρκής λόγος ενοχλεί, **σύνθ. λ.** στερητ. *ἀ-* + *Fαδο- (= *ἤδομαι*, πβ. *ἀαδεῖν ὀχλεῖν*) + *λέσχη* «συζήτηση, λόγος» > **ἀαδολέσχη* > *ἀδολεσχής*].

ἄδοξος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

που δεν έχει φήμη, άσημος, άσήμαντος.

παράγ. άδοξέω «δεν έχω καλή φήμη», άδοξία «έλλειψη καλής φήμης».

NE άδοξος.

[**σύνθ. λ.** στερητ. *ἀ-* + *δόξα*].

ἄδρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄδρότερος
Υπερθετικός	ἄδρότατος

1. πυκνός, παχύς, αδρός: *χιῶν ἄδρᾶ* = πυκνό χιόνι. = παχύς. ≠ *ισχνός*.

2. εύσωμος: *ἄδρῳ παιῖδες* = εύσωμα παιδιά.

παράγ. άδροσύνη, άδρόομαι, άδρύνω, **σύνθ.** άδρομερής.

NE αδρός (και με τις δύο σημ.).

[παράγ. λ. ἄδ- (ἄδην «ἀφθονα») + παρ. επίθ. -ρός].

ἄδυτος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός στον οποίο δεν επιτρέπεται να μπει κανείς. = ἄβατος. ≠ βέβηλος «αυτός στον οποίο επιτρέπεται η είσοδος, μη ιερός».

- ως ουσιαστικό τὸ ἄδυτον το εσωτερικό τμήμα ενός ιερού, το ἄδυτο: ἡ Πυθία εἰς τὸ ἄδυτον κατήλθεν.

NE το ἄδυτο (με τις δύο σημ.).

[**σύνθ. λ.** στερ. ἄ- + δύω + παρ. επίθ. -τος].

ἄδω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤδον
Μέλλ. με σημ. ενεργ.	ἄσομαι «θα τραγουδήσω»
Αόρ.	ἤσα
Παθ. αόρ.	ἤσθηγ
Παθ. παρακ.	ἤσμαι

τραγουδώ: οἱ τῶν γερόντων ἐν Λακεδαίμονι χοροὶ ἄδουσιν «ἀμὲς ποτ' ἡμεῖς ἄλκιμοι νεανίαί» = οι χοροὶ των γερόντων στη Σπάρτη τραγουδούν «κάποτε εμεῖς ἡμασταν γενναῖοι νέοι».

παράγ. ἄσμα, ἀηδών, ὦδή, ἀοιδός «τραγουδιστής».

[ασυναίρето ἀείδω > συνηρημένο ἄδω].

ἄει ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. πάντοτε: ἀεὶ θεοὶς ἐχθρός ἐστιν = πάντοτε εἶναι μισητός στους θεούς. ≠ οὔποτε «ποτέ δεν», μήποτε «ποτέ να μη».

- με το ἄρθρο οἱ ἀεὶ ὄντες οι αθάνατοι (οι θεοί).
- αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπέροχον ἔμμεναι ἄλλων πάντοτε να εἶσαι ἀριστος και να ξεπερνᾷ τους ἄλλους (Ομ. Ιλ. Ζ 208). Πρόκειται για σίγχο που ἔχει αποκτήσει ευρεία διάδοση ως ευχή αναγραφόμενη σε βραβεία, τιμητικές πλακέτες κτλ.).

2. ὁ ἀεὶ ο ἐκάστοτε: οἱ ἀεὶ δικάζοντες = οι ἐκάστοτε δικαστές.

σύνθ. ἀείμνηστος, ἀειθαλής, ἀειφυγία «παντοτινή εξορία».

[μαρτυρεῖται ως αἰFeί, πβ. **λατ.** aevum, αἰών].

ἀείμνηστος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που τον θυμούνται για πάντα: ἀείμνηστος ἢ ἁμαρτία = το σφάλμα θα το θυμούνται για πάντα. **NE** ἀείμνηστος.

[**σύνθ. λ.** ἀεὶ + μνηστός < μιμνήσκομαι].

ἀειφυγία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

παντοτινή εξορία: φευγέτω ἀειφυγίαν = ας εξοριστεί για πάντα.

[**σύνθ. λ.** ἀεὶ + *φυγ- (ἔφυγον) + παρ. επίθ. -ία].

ἀέναος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που πάντοτε κυλά: ποταμὸς ἀέναος = ποταμὸς που πάντοτε κυλά.

2. αἰώνιος, παντοτινός: ἀέναον τὴν τροφήν παρέχω = παρέχω αἰώνια τροφή.

παράγ. ἀενάως.

NE ἀέναος (με σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** ἀεὶ + νάω «ρέω»].

ἄζημιος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αποζημιωμένος: ἄζημιον παρέχω τινά = αποζημιώνω κάποιον.

2. ατιμώρητος: ὁ συλλήπτωρ ἄζημιος ἀπέφυγεν = ο συνεργός ξεφύγε ατιμώρητος. = ἀθῶος, ἀτιμώρητος.

3. αυτός που δεν προξενεῖ ζημιὰ, ο μη βλαβερός: ἄζημιοι ἀχθηδόνες = ενοχλήσεις που δεν προξενούν ζημιὰ. ≠ βλαβερός.

παράγ. ἀζημίως.

[**σύνθ. λ.** στερ. ἄ- + ζημία + παρ. επίθ. -ος].

ἀηδών, -όνος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αηδόνι.

NE αηδόνι.

[*ἄFηδών (πβ. ἀFeίδω > ἀείδω «τραγουδώ») κατὰ το χελιδών κτλ.].

ἀήθεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ἔλλειψη πείρας, απειρία: ἀήθεια τοῦ κακοπραγεῖν = απειρία στις αποτυχίες. = ἀπειρία, ἀνεπιστημοσύνη. ≠ ἐμπειρία.

[**παράγ. λ.** ἀήθης + παρ. επίθ. -εια].

ἀήθης, -ης, ἄηθες ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀηθέστερος
Υπερθετικός	ἀηθέστατος

1. ασυνήθιστος, παράξενος.

2. ασυνήθιστος σε κάτι: ἀήθεις τοιαύτης μάχης = ασυνήθιστοι σε τέτοια μάχη.

[**σύνθ. λ.** στερ. ἄ- + ἦθος + παρ. επίθ. -ης].

ἀήρ, ἀέρος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αέρας.

παράγ. ἀέριος, **σύνθ.** ἀερώδης, ἀεροειδής. **NE** αέρας.

[ἀήρ «κρέμασμα ατμοσφαιρικό» < *ἄFήρ- (πβ. ἄημι, αῦρα) < ἀFeίρω = αττ. αἴρω «υψώνω»].

Ἀθῆναι, -ῶν, αἱ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η πόλη της Αθήνας (Ο πληθυντικός αριθμός σε ονόματα πόλεων, λ.χ. αἱ Θῆβαι, αἱ Μυκῆναι κτλ., οφείλεται στο γεγονός ότι οι πόλεις αυτές προήλθαν από συνένωση πολλών γειτονικών δήμων).

- επιρρήματα **α.** Ἀθήναζε προς την Αθήνα. **β.** Ἀθήνηθεν από την Αθήνα. **γ.** Ἀθήνησιν στην Αθήνα.

2. η Αττική (στο σύνολό της).

παράγ. Ἀθηναῖος, **σύνθ.** Παναθήναια.

NE Αθήνα (από την έκφραση εἰς πόλιν Ἀθήνας (=τὰς Ἀθήνας, αἰτ. πληθ.), που εκλήφθηκε ως γεν. ενικού, της Αθήνας).

[Ἀθηνᾶ (ἡ θεά) > Ἀθῆναι με μετακίνηση τόνου και τροπή σε πληθ., επειδή πολλοί συνοικισμοί αποτελούσαν την πόλη].

ἄθλιος, -ία & -ιος, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄθλιώτερος
Υπερθετικός	ἄθλιώτατος

με ηθική σημ. αξιολύπητος, ἄθλιος.

= οἰκτρός, ἐλεεινός.

παράγ. ἄθλιότης, ἄθλιως, **σύνθ.** πανάθλιος.

NE ἄθλιος.

[**παράγ. λ.** (ἄεθλον >) ἄθλον + παρ. επίθ. -ιος].

ἄθλον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ἐπαθλο (ενός διαγωνισμού): ἄθλα ὁ ἄρχων προτίθησιν = ο κυβερνήτης ορίζει ἐπαθλα. τὰ πρῶτα τῶν ἄθλων ἠνεγκάμην = κέρδισα τα καλύτερα ἐπαθλα.

= τὰ πρωτεῖα «το πρώτο βραβεῖο».

παράγ. ἄθλιος, **σύνθ.** πένταθλον, ἄθλοθετέω, ἄθλοθεσία, ἄθλοθέτης.

[μαρτυρεῖται ως ἄφε-θλον, **αβέβ. ετυμ.**· ωστόσο πβ. **αρχ. ινδ.** nāyati «κάμνω, εἶμαι κουρασμένος»].

ἄθροίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤθροιζον
Αόρ.	ἤθροισα
Παρακ.	ἤθροικα
Παθ. αόρ.	ἤθροίσθην
Παθ. παρακ.	ἤθροισμαι
Παθ. υπερσ.	ἤθροίσμην

ἡ οικογένεια των λέξεων του ἄθροίζω στην αττική διάλεκτο εμφανίζεται με δασεία, στις λοιπές διαλέκτους με ψιλῆ.

1. συγκεντρῶνω: ἄθροίζει τό τε βαρβαρικόν καὶ τὸ ἑλληνικόν = συγκεντρώνει και το βαρβαρικό και το ελληνικό στράτευμα. = ἀγείρω. ≠ διασκεδάννυμι «διασκορπίζω».

2. στην παθ. φωνή για το νου ἄθροίζομαι εἰς ἑμαυτὸν συγκεντρώνομαι, συμμαζεύω το νου μου. = συντείνω ἑμαυτόν, συναγείρω ἑμαυτόν.

παράγ. ἄθροισμα, ἄθροισις.

[**παράγ. λ.** ἄθρο-ος + παρ. επίθ. -ίζω > ἄθροίζω, **☞ ἄθρόος**].

ἄθρόος, -α & -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. κατά πλήθη, στοίβες ἢ μάζες συγκεντρωμένες μαζί.

- για στρατιώτες συντεταγμένοι: *λείπουσιν τὸν λόφον οὐ μὴν ἔτι ἄθροοι ἀλλ' ἄλλοι ἄλλοθεν* = εγκαταλείπουν το λόφο, ὅχι πια συντεταγμένοι, ἀλλὰ ἄλλοι ἀπὸ ἐδῶ και ἄλλοι ἀπὸ ἐκεῖ.

2. ὅλος συνολικά, ὅλος μαζί: ἡ πόλις ἄθροσα σφάλλεται = ὅλη συνολικά ἡ πόλη σημειώνει ἀποτυχίες. ἄθρόσον ἦν τὸ στράτευμα = το

στράτευμα ἦταν ὅλο μαζί (δηλαδή συγκεντρωμένο).

παράγ. ἄθρόως.

NE πβ. ἀθρόα προσέλευση.

[με τη σημασία αὐτοῦ που εμφανίζεται ως συνολικὴ εικόνα πιβ. ἀθροιστικὸ ἄ- (< **IE** *sm_o) + -θροος, πβ. ἄθρέω «προσαρμῶζω το βλέμμα, παρρητρώ»].

ἄθυμέω -ῶ ΡΗΜΑ

ἀποκαρδιώνομαι, χάνω το θάρρος μου: οὐ μὴν ἐπὶ τούτοις ἀθυμῆσας εἰλόμην ῥαθυμειν = ἀσφαλῶς δεν ἐπέλεξα να ἀδρανώ, επειδὴ ἔχασα το θάρρος μου ἀπὸ αὐτά.

παράγ. ἀθυμία.

[**σύνθ. λ.** στερ. ἄ- + θυμός + παρ. επίθ. -έω].

ἄθυρμα, -ματος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

παιχνίδι.

NE πβ. ἄθυρμα της μοίρας ο ἀνθρώπος.

[**παράγ. λ.** ἀθύρω «παίζω» + παρ. επίθ. -μα].

ἄθῳος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄθῳότερος
Υπερθετικός	ἄθῳότατος

ἀτρωτος, ἀπρόσβλητος, ἀτιμῳρητος, ἀζημῳωτος: ἄθῳος ἄπασι = ἀτρωτος ἀπὸ κάθε ἀποψη. ἄθῳοι τῶν ἀδικημάτων τούτων = ἀτιμῳρητοι για αὐτά τα ἀδικήματα. οὐκ ἄθῳος ἄπεισιν = δε θα ξεφύγει ἀτιμῳρητος (με το ἀζημῳωτο).

παράγ. ἀθῳώω.

NE ἀθῳός (ἀπαλλαγμένος ἀπὸ ἐνοχή, τιμωρία κτλ.).

[**παράγ. λ.** στερ. ἄ- + θω-ἠ «τιμωρία» (< *θη- < τί-θη-μι) + παρ. επίθ. -ιος].

αἰγιαλός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

παραλία, ἀκροθαλασσιά.

NE γιαλός.

[**σύνθ. λ.** *αἰγι- (πβ. «αἰγες τὰ κύματα Δωριεῖς» και «τὰ μεγάλα κύματα αἰγας λέγομεν») + -αλός (< ἄλδς «της θάλασσας» ἢ -αλός < ἄλλομαι «πηδῶ»), πβ. **NE** τα προβατάκια της θάλασσας = τα κύματα].

αἰγίς, -ίδος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. το δέριμα της κασίκας (που φορούσαν ως ἐνδυμα).

2. ἡ δερμάτινη ἀσπίδα του Δία.

NE αἰγίδα (στη φρ. *υπὸ την αἰγίδα κάποιου* = ὑπο την προστασία).

[**παράγ. λ.** αἰξ, αἰγ-ός + παρ. επίθ. -ίς].

αἰδέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠδούμην
Μέλλ.	αἰδέσομαι
Μέσ. αόρ.	ἠδεσάμην
Παθ. αόρ.	ἠδέσθην
με μέση σημ.	
Παρακ.	ἠδεσμαι

1. ντρέπομαι. = αισχύνομαι.

2. αισθάνομαι δέος (δηλ. φόβο ανάμεικτο με σεβασμό): φοβοῦμαι γε τοὺς μοχθηροὺς (οὐ γὰρ δήποτε εἶποι' ἂν ὧς γε αἰδοῦμαι) = φοβούμαι βέβαια τους μοχθηρούς (γιατί ποτέ δε θα έλεγα ότι νιώθω δέος γι' αυτούς).

3. ως δικανικός όρος συγχωρώ: αἰδοῦμαι τινα καὶ ἀφήμι = συγχωρώ κάποιον και τον αθωώνω.

††† παράγ. αἰδοῖος, αἰδώς, αἰδήμων.

[*αισ-δ- (> αιδός) & αιδώς].

αἰδήμων, -ων, αἰδήμιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	αἰδημονέστερος
Υπερθετικός	αἰδημονέστατος

ντροπαλός. = αἰσχυντηλός. ≠ ἀναἰσχυντος.

††† παράγ. αἰδημόνως.

[παράγ. λ. αἰδέ-ομαι + παρ. επίθ. -μων].

αἰδῖος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αιώνιος: ἔχθραν τινὶ αἰδῖον ἔχω = ἔχω αιώνιο μίσος προς κάποιον. = αἰώνιος.

††† παράγ. αἰδιότητα.

[σύνθ. λ. αἰεί + παρ. επίθ. -ιος με επένθεση ενός δ].

αἰδώς, -οῦς, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ντροπή: αἰδώς τίς μ' ἔχει ποιοῦντα τοῦτο = με διακατέχει κάποια ντροπή που το κάνω αυτό. = αἰσχύνη. ≠ ἀναισχυντία, ἀναΐδεια.

2. σεβασμός, συμπάθεια: αἰδοῦς οὐδεμιᾶς ἔτυχον = δεν ἔτυχα καμιάς συμπάθειας.

3. συγχώρηση: ἄξιόν ἐστι αἰδοῦς αὐτὸν τυγχάνειν παρ' ὑμῶν = εἶναι ορθό να πάρει συγχώρηση από εσάς.

NE αιδώς (στη νομική φρ. προσβολή της δημοσίας αιδούς).

[αβέβ. εντυμ., όμως για τη σημ. «φοβούμαι, ευλαβούμαι» πβ. γοτθ. aislan «φοβούμαι, σέβομαι» και αρχ. ινδ. Idé «τιμώ»].

αἰθήρ, -έρος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αιθέρας, ουρανός (το πέμπτο από τα βασικά στατικά του υλικού κόσμου. Λέγεται και πέμπτη ουσία, απ' όπου προήλθε το ουσιαστικό πεμπτοουσία. Τα υπόλοιπα τέσσερα είναι γῆ, ἀήρ, ὕδωρ και πῦρ, δηλαδή χῶμα, αέρας, νερό και φωτιά).

††† παράγ. αἰθέριος, αἰθεριώδης, αἰθερώδης.

NE αιθέρας.

[*αἰθ- (αἰθω, ἰθαρός) + παρ. επίθ. -ήρ].

αἰθριός, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

για τον καιρό καθαρός, ασυννεφιαστος. = ἀνέφελος. ≠ ἐπινέφελος.

††† αἰθρία «καθαρός ουρανός».

NE αἰθριός.

[παράγ. λ. αἰθρη (αἰθήρ) + παρ. επίθ. -ιος].

αἰνίττομαι ΡΗΜΑ

ο κοινός τύπος είναι αἰνίσσομαι.

Παρατ.	ἠνιττόμην
--------	-----------

Μέλλ.	αἰνίξομαι
Αόρ.	ἠνιξάμην
Παθ. αόρ.	ἠνίχθην
Παθ. παρακ.	ἠνιγμαι

υπαινίσσομαι: τί αἰνίττεται ὁ θεός; = τι υπαινίσσεται ο θεός;

††† παράγ. αἰνιγμα, αἰνιγμός.

[αἴνος, ὁ «λόγος με ιδιαίτερη σημασία» + παρ. επίθ. -ίττομαι/-ίσσομαι < *-ίκ-/γομαι (πβ. αἰνίξομαι, αἰνιγμα)].

αἶξ, αἰγός, ὁ, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κατσίκα (κυρίως θηλυκή): αἶξ ἄγριος = ἄγριο κατσίκι (πβ. αἶγαρος).

- παροιμία αἶξ Σκυρία κατσίκι από τη Σκύρο. (Οι αρχαίοι ἔλεγαν ότι η κατσίκα αυτή, μόλις την αρμέξουν, αναποδογυρίζει το σκεῦος με το γάλα. Η παροιμία χρησιμοποιείται για τους αχάριστους ανθρώπους).

NE αἶγα, συχνότερα κατσίκα.

[λ. που δανείστηκαν οι IE, πβ. αρχ. περσ. izaēna «καμωμένος από δέρμα κατσίκας»].

Αἰολεύς, -έως, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο κάτοικος της Αιολίδας ἢ αὐτός που ανήκει στην αιολική φυλή.

[παράγ. λ. αἰδῖος + παρ. επίθ. -εύς με τη σημ. «ποικίλος» ἢ «γρήγορος», πβ. αἰόλειος ὁ ποικίλος καὶ αἰολίδας ποικίλους, ταχείς].

αἰπόλος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

βοσκός κατσικιών, κασικοβοσκός. Βλ. και βουκόλος.

††† παράγ. αἰπολέω «βόσκω κατσίκες», αἰπόλια, τὰ «κοπάδια κατσικιών».

[σύνθ. λ. αἶξ (πβ. αρχ. ινδ. aja) + *k^wol-os (πβ. πέλομαι «περιφέρομαι»)].

αἶρεσις, -εως, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κατάληψη (κυρίως μιας πόλης). = ἄλωσις.

2. επιλογή: ποιοῦμαι τὴν αἶρεσιν = κάνω την επιλογή μου.

3. εκλογή (αξιωματούχων): ἐκ δημοκρατίας αἰρέσεως γιγνομένης ῥᾶόν τις τὰ ἀποβαίνοντα φέρει = στη δημοκρατία, επειδή γίνεται εκλογή των αρχόντων (και όχι λ.χ. διορισμός τους), ευκολότερα ἀνέχεται κάποιος το αποτέλεσμα.

4. σύστημα φιλοσοφικών αρχών, ἢ το σύνολο των διανοουμένων που πρεσβεύουν τέτοιες αρχές.

5. θρησκευτική αἶρεση.

††† σύνθ. αἶρεσιάρχης, καθαίρεσις, προαἶρεσις, συναἶρεσις.

NE αἶρεση (με τη σημ. 5).

[παράγ. λ. αἰρέω + παρ. επίθ. -σις].

αἰρετικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αὐτός που επιλέγει: αἰρετικὸς ὧν χρη = ἄτομο που επιλέγει αὐτά που πρέπει.

2. με τη θρησκευτική σημ. αιρετικός.

παράγ. αιρετικώς.

NE αιρετικός (με τη σημ. 2).

[παράγ. λ. αίρετ-ός + παρ. επίθ. -ικός].

αίρετός, -ή, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που μπορεί να καταληφθεί: δόλω αίρετοί = που μπορούν να καταληφθούν με δόλο. = άλωτος. ≠ απόρθητος.

2. αυτός που μπορεί να επιλεγεί, επιλέξιμος: ἄρ' οὖν αίρετός ἡμῖν βίος ὁ τοιοῦτος; = συνεπώς, είναι επιλέξιμη για μας μια τέτοια ζωή; = ἐκλεκτός, ἐπίλεκτος.

3. για αξιωματούχο εκλεγμένος (σε αντιδιαστολή προς το κληρωτός = αυτός που έχει αναλάβει ένα αξίωμα με κληρωση).

παράγ. αιρετιστής, αίρετικός, αίρετίζω.

NE αίρετός (με σημ. 3).

[παράγ. λ. αίρέ-ω + παρ. επίθ. -τός].

αίρέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἴρουν
Μέλλ.	αίρήσω
Αόρ. β'	εἶλον
Παρακ.	ἴρηκα
Μέσ. μέλλ.	αίρήσομαι
Παθ. μέλλ.	αίρεθήσομαι
Μέσ. αόρ. β'	εἰλόμην
Παθ. αόρ.	ἴρεθην
Μέσ. & παθ. παρακ.	ἴρημαι
Μέσ. & παθ. υπερασ.	ἴρήμην

ως παθητική φωνή της σημ. 4 χρησιμοποιείται το

☞ **άλίσκομαι**.

1. παίρνω με το χέρι, αρπάζω, δρόττομαι: χεῖρὸς αἶρῶ τινα = παίρνω κάποιον από το χέρι.

2. για συναίσθημα, επιθυμίες, ασθένεια καταλαμβάνω: αὐτὸν αἶρει τὸ νόσημα = τον καταλαμβάνει το νόσημα.

3. για άψυχα πράγματα παίρνω, αποκτώ: αἶρῶ τι = αποκτώ κάτι.

4. για έμψυχα όντα συλλαμβάνω, αιχμαλωτίζω: αἶρῶ τινα τῶν πολεμίων = αιχμαλωτίζω έναν από τους εχθρούς. Με τη σημ. «αιχμαλωτίζομαι» χρησιμοποιείται το ☞ **άλίσκομαι**.

5. ως δικανικός όρος καταδικάζω: αἶρῶ τινα ἀκουσίου φόνου = καταδικάζω κάποιον για ακούσιο φόνο.

• αἶρῶ δίκην/γραφὴν λαμβάνω έγκριση για καταδίκη: μεγάλας γραφὰς διώξας οὐδεμίαν εἶλεν = αν και πολλές καταγγελίες του είχε προσάψει, δεν εξασφάλισε καμία έγκριση για καταδίκη του.

6. μέση φωνή αίροῦμαι παίρνω για τον εαυτό μου, επιλέγω, προτιμώ: τὴν ἐλευθερίαν ἐλόμην ἂν ἀντὶ ὧν ἔχω = θα προτιμούσα την ελευθερία μου αντί γι' αυτά που έχω.

7. μέση φωνή αίροῦμαι εκλέγω: αἶροῦνται γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς = τον εκλέγουν λοιπόν στα πιο υψηλά αξιώματα.

8. παθ. φωνή αίροῦμαι εκλέγομαι: ἦρημαι στρατηγεῖν = έχω εκλεγεί να είμαι στρατηγός.

παράγ. αίρεσις, αίρετός, αίρετέον, **σύνθ.** ἀφαιρέω, διαιρέω, ἐξαιρέω, καθαιρέω.

[αβέβ. ετυμ., για τον αόρ. ἐλείν πβ. γοτθ. saljan «προσφέρω στους θεούς, θυσιάζω»].

αἶρω ΡΗΜΑ

ο ασυναίρετος τύπος είναι *αἰείρω* (ποιητ.).

Παρατ.	ἴρων
Μέλλ.	ἀρῶ
Αόρ.	ἴρα
Παρακ.	ἴρηκα
Υπερασ.	ἴρκειν
Μέσ. & παθ. ενεστ.	αἶρομαι
Μέσ. & παθ. παρατ.	ἴρόμην
Μέσ. μέλλ.	ἀροῦμαι
Παθ. μέλλ.	ἀρθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἴράμην
Παθ. αόρ.	ἴρθην
Μέσ. παρακ.	ἴρημαι

1. σηκώνω, υψώνω: ἀπὸ γῆς αἶρω τι.

2. αμετάβ. ξεκινώ, αναχωρώ: ἄρας τῷ στρατῷ προὐχώρει ἐς τὴν γῆν αὐτῶν = αφού ξεκίνησε με το στρατό προχωρούσε προς τη χώρα τους.

παράγ. ἄρσις, ἄρδην, ἄρτηρία, ἄορτή, αἰώρα.

NE αἶρω (στη φρ. αἶρω τὴν ἐμπιστοσύνη μου).

[*αFερ- + παρ. επίθ. -jω > αἰείρω (ποιητ.) > αἶρω].

αἰσθάνομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἴσθανόμην
Μέλλ.	αἰσθήσομαι
Αόρ. β'	ἴσθόμην
Παρακ.	ἴσθημαι

1. αντιλαμβάνομαι με τις αισθήσεις: ἐξ ὧν ἐγὼ ἀκοῆ αἰσθάνομαι = από όσα εγώ ακούω (αντιλαμβάνομαι μέσω της ακοής). ὁπότε τις αἰσθοῖτο κάμων = κάθε φορά που κάποιος αντιλαμβάνόταν ότι κουραζόταν.

2. καταλαβαίνω (για διανοητική αντίληψη): ἴσθόμην τὸ πραχθέν = κατάλαβα αυτό που έγινε. = μανθάνω «καταλαβαίνω».

3. πληροφοροῦμαι, μαθαίνω: ἦσθετο ὅτι τὸ στράτευμα ἤδη ἐν Κιλικία ἦν = έμαθε ότι ήδη το στράτευμα βρισκόταν στην Κιλικία.

= πυνθάνομαι, ἀκούω, μανθάνω.

παράγ. αἴσθημα, αἴσθησις, αἰσθητήριον, αἰσθητός.

NE αἰσθάνομαι.

[*αFισ-θ- (άίω), πβ. λατ. audio].

αἰσθησις, -εως, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. αισθητηριακή αντίληψη.
2. αισθητήριο όργανο: *πᾶσαι αἰ αἰσθήσεις ἐν τῇ κεφαλῇ εἰσιν* = όλα τα αισθητήρια όργανα βρίσκονται στο κεφάλι.
3. γνώση, κατανόηση, αντίληψη (για διανοητική διεργασία): *ἐν αἰσθήσει τῶν ἀποριῶν ἐγένετο, αἷς συνείχοντο οἱ στρατιῶται* = έλαβε γνώση των ελλείψεων που καταπίεζαν τους στρατιώτες του.

- για πράγματα *αἰσθησιν ἔχω/παρέχω* γίνομαι αντιληπτός, αισθητός: *διέχοντες ἦσαν ὅπως τὰ ὄπλα μὴ κρουόμενα πρὸς ἄλληλα αἰσθησιν παρέχοι* = βιάδιζαν απέχοντας ο ένας από τον άλλο, για να μη γίνονται αισθητά τα όπλα, όταν συγκρούονταν μεταξύ τους.

παράγ. αισθησιακός.

NE αἰσθησις (με σημ. 1 και 3).

[**παράγ. λ.** *αἰσθη- (πβ. αἰσθη-τός, αἰσθ-ομαι) + παρ. επίθ. -σις].

αἰσχρός, -ᾶ & -ός, -ὄν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ὄ, ἢ αἰσχίων, τὸ αἷσχιον
Υπερθετικός	αἷσχιστος, -η, -ον

1. για εξωτερική εμφάνιση άσχημος: *αἰσχροῦ παρθένος* = άσχημη νεαρή. ≠ καλὸς «όμορφος».
 2. με ηθική σημ. κακοήθης, άτιμος, που προκαλεί ντροπή, επαἰσχυντος: *ἔργον αἰσχρόν* = άτιμη πράξη. ≠ αγαθὸς «καλός».
- ως ουσιαστικό τὸ αἰσχρόν η ατιμία, η κακία: *τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν* = η αρετή και η κακία.

παράγ. αἰσχροτής, **σύνθ.** αἰσχροουργός, αἰσχροπρεπής, αἰσχροπραγέω.

NE αἰσχρός (με τις τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** αἷσχ-ος + παρ. επίθ. -ρός].

αἰσχύνη, -ης, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ντροπή: *ἐξ αἰσχύνῃν μεγάλην φέρει τι* = κάτι προκαλεί μεγάλη ντροπή.
2. αἰσθημα ντροπής: *ἐπὶ τοῖς αἰσχροῖς αἰσχύνῃ* = αἰσθημα ντροπής απέναντι στα άτιμα έργα. ≠ άναισχυντία.

NE αἰσχύνῃ (με τις σημ. 1, 2).

[**παράγ.** αἷσχ-ος + παρ. επίθ. -ύνη].

αἰσχύνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἡσχυνον
Μέλλ.	αἰσχυνῶ
Αόρ.	ἡσχυνα
Παρακ.	ἡσχυγκα
Παθ. μέλλ.	αἰσχυνοῦμαι «θα ντραπώ»
Παθ. αόρ.	ἡσχύνθην «ντραπήκα»

Παθ. παρακ. ἡσχυμαι

1. ασχημιζώ κάποιον ή κάτι: *αἰσχύνω τὸν ἴππον* = ασχημιζώ το άλογο.

2. με ηθική σημ. ντροπιάζω, ατιμάζω: *τοὺς ἡμετέρους πατέρας αἰσχύνομεν* = ντροπιάζουμε τους πατέρες μας.

3. παθ. φωνή αἰσχύνομαι ντρέπομαι: *αἰσχυνόμενος τῇ συμφορᾷ ἠνειχόμενος* = επειδή ντρέπομαι για τη συμφορά, τα δεχόμενος. *ἡσχύοντο ὅτι ἦσαν οἱ βάρβαροι αὐτῶν ἐν τῇ χώρᾳ* = ένιωθαν ντροπή που ήταν οι βάρβαροι στη χώρα τους.

- με μετοχή αἰσχύνομαι ποιῶν τι ντρέπομαι που κάνω κάτι (το οποίο όμως κάνω): *οὐκ αἰσχύνῃ εἰς τοιαῦτα ἄγων, ᾧ Σώκρατες, τοὺς λόγους;* = δεν ντρέπεσαι, Σωκράτη, που οδηγείς τη συζήτηση σε τέτοια θέματα;
- με απαρέμφο αἰσχύνομαι ποιεῖν τι ντρέπομαι να κάνω κάτι (και επομένως δεν το κάνω): *ἡσχύνον τὸ ψεῦδος λέγειν* = ντρέποσουν να πεις το ψέμα.

παράγ. αἰσχυνηλός.

[**παράγ. λ.** αἷσχος + παρ. επίθ. -ύνω].

αἰτέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἡτούν
Μέλλ.	αἰτήσω
Αόρ.	ἡτήσα
Παρακ.	ἡτήκα
Παθ. παρακ.	ἡτήμαι

1. ζητώ: *αἰτῶ τινά τι* = ζητώ κάτι από κάποιον. *αἰτῶ τινα ποιῆσαί τι* = ζητώ από κάποιον να κάνει κάτι. (Δεν είναι συνώνυμο προς το *αἰτῶ* το ρήμα *ζητῶ*, επειδή το τελευταίο στα αρχαία ελλ. σημαίνει «ψάχνω», όχι «ζητώ»: *αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν ζητεῖτε, καὶ εὐρήσετε* = να ζητεῖτε και θα σας δίνεται, να ψάχνετε και θα βρίσκετε).

2. μέση φωνή αἰτοῦμαι ζητώ: *Λύσανδρον ἄρχοντα ἡτήσατο* = ζήτησε το Λύσανδρο ως άρχοντα.

3. παθ. φωνή αἰτοῦμαι μου ζητεῖται: *ἡτήθησαν (οὗτοι) χρήματα* = τους ζητήθηκαν χρήματα.

παράγ. αἰτησις, αἰτημα, αἰτητής.

NE λόγ. αιτούμαι (με τη σημ. 2).

[*αἷτος «αιτία» (☞ **αἰτία**) + παρ. επίθ. -έω].

αἰτία, -ας, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ενοχή, ευθύνη.

2. κατηγορία.

- αἰτίαν ἔχω / φέρομαι κατηγορούμαι: *ἔχω αἰτίαν τοῦ φόνου* = κατηγοροῦμαι για το φόνο. *ἔξετε καὶ αἰτίαν ὡς Σωκράτη ἀπεκτόνατε* = θα κατηγορηθεῖτε ότι έχετε σκοτώσει το Σωκράτη. = μομφή, ψόγος.

3. αιτία.

παράγ. αἰτιάομαι, αἷτιος, **σύνθ.** αἰτιολογέω.

NE αιτία.

[*αἴτος «αιτία» (πβ. ἔξ-αιτος, αἴσα «μερίδιο», αἴνυμαι «λαμβάνω»)].

αἰτιάομαι -ῶμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠτιώμην
Μέλλ.	αἰτιάσομαι
Αόρ.	ἠτιάσάμην
Παρακ. με μέση ή παθ. σημ.	ἠτιάμαι «έχω κατηγορήσει» ή «έχω κατηγορηθεί»
Παθ. αόρ.	ἠτιάθην «κατηγορήθηκα»

1. κατηγορώ: *αἰτιῶμαί τινά τινος* = κατηγορώ κάποιον για κάτι.

= μέφομαι, ψέγω, ἐγκαλῶ. ≠ ἐπαινέω.

2. ισχυρίζομαι: *τὸν λόγον ἠτιάτο δυσχερῆ εἶναι* = ισχυριζόταν ότι η άποψη αυτή τον έφερνε σε δύσκολη θέση.

παράγ. αἰτιατός, αἰτίασις «κατηγορία».

NE λόγ. αἰτιώμαι (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** αἰτία + παρ. επίθ. -άομαι].

αἴτιος, -ία & -ιος, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	αἰτιώτερος
Υπερθετικός	αἰτιώτατος

1. ένοχος.

2. αἴτιος, υπεύθυνος (για κάτι): *ἐν τούτῳ ὑμᾶς αἰτιωτέρους ἠγήσονται* = γι' αυτό το κακό εσάς θα θεωρήσουν πιο υπεύθυνους (παρά εμάς).

παράγ. αἰτιώδης.

NE αἴτιος (και με τις δύο σημ.).

[*αἴτος «αιτία» (☞ **αἰτία**) + παρ. επίθ. -ιος].

αἰών, -ῶνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η ζωή, η χρονική διάρκεια της ζωής.

2. εποχή, γενεά: *προγόνων ἢ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος εἶχεν λόγον* = λογάριζε τους προγόνους ή τις μελλοντικές γενιές.

3. μεγάλο χρονικό διάστημα: *σύνοικον αὐτῇ εἰς ἅπαντα τὸν αἰῶνα κατεστήσατο* = τον έκανε σύνοικό της για πάντα.

• στον πληθ. οἱ αἰῶνες η αιωνιότητα: *εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων* = αιώνια, παντοτινά.

παράγ. αἰωνίως, αἰώνιος, αἰωνιότης, **σύνθ.** αἰωνόβιος, μακραίων.

NE αἰώνας (με τη σημ. 3).

[*αιFi- (> αἰεί), πβ. **λατ.** aevum «αιώνας»].

Ἀκαδήμεια & Ἀκαδημία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η Ακαδημία: ήταν *γυμνάσιον*, δηλαδή γυμναστήριο, στα δυτικά προάστια της Αθήνας, το οποίο πήρε το όνομά του από τον ήρωα Ακάδημο.

2. η φιλοσοφική σχολή του Πλάτωνα, η Ακαδημία (ονομάστηκε έτσι, επειδή ο Πλάτωνας την ίδρυσε στο χώρο της Ακαδημίας).

NE Ακαδημία (λ.χ. Παιδαγωγική, Επιστημών κτλ.).

ἀκαιρία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κακοκαιρία: *ἐνιαυτῶν πολλῶν ἀκαιρία* = κακοκαιρία πολλών χρόνων.

2. έλλειψη ευκαιρίας: *τὴν ἀκαιρίαν τὴν ἐκεῖνου καιρὸν ἡμέτερον νομίζω* = θεωρώ δική μας ευκαιρία τη δική του έλλειψη ευκαιρίας. ≠ καιρός «ευκαιρία».

[**παράγ. λ.** ἄκαιρο-ος + παρ. επίθ. -ία].

ἀκαρῆς, -ῆς, -ἔς ΕΠΙΘΕΤΟ

για χρονικά διαστήματα ελάχιστος: *ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ* = σε μια στιγμή, στο πι και φι.

παράγ. ἀκαριαῖος, ἀκαριαίως.

NE επίθετο *ακαριαῖος* «που συμβαίνει στο πι και φι».

[**σύνθ.** στερ. ἀ- + *καρ- (πβ. ἐ-κάρ-ην, αόρ. β' του *κείρω* «κουρεύω» η πρώτη σημ. του ἀκαρῆς ήταν σχετική με τα μαλλιά, «τόσο κοντός που δεν μπορεί να κοπεί περισσότερο») + παρ. επίθ. -ῆς].

ἀκέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Μέλλ.	ἀκοῦμαι
Αόρ.	ἠκεσάμην

1. θεραπεύω. = ἰάομαι.

2. μεταφορικά επανορθώνω: *ἀδίκημά τι ἀκοῦμαι* = επανορθώνω κάποια άδικη πράξη.

παράγ. ἄκεσις, ἀκεσία, ἀκέσιμος, ἀκέσιος, ἄκεσμα, **σύνθ.** συνακέομαι, ἀνήκεστος.

[*jak- (ἄκος, τὸ «θεραπεία») + παρ. επίθ. -έομαι].

ἀκκίζομαι ΡΗΜΑ

Μέλλ.	ἀκκιοῦμαι
--------------	-----------

εύχρηστο ιδίως στον ενεστώτα.

προσποιοῦμαι ότι αγνοώ, προσποιοῦμαι: *οἷσθα, ἀλλ' ἀκκίζει* = τα γνωρίζεις, αλλά προσποιείσαι ότι τα αγνοείς.

παράγ. ἀκκισμός.

NE λόγ. ακκίζομαι.

[**παράγ. λ.** ἀκκῶ, ἡ «φόβητρο των παιδιῶν» + παρ. επίθ. -ίζομαι].

ἄκλητος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

απρόσκλητος.

[**σύνθ. λ.** στερητ. ἀ- + κλητός < καλῶ].

ἀκμάζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤκμαζον
Μέλλ.	ἀκμάσω
Αόρ.	ἤκμασα
Παρακ.	ἤκμακα

1. θάλλω. = θάλλω, άνθέω.

2. για πρόσωπα **α.** είμαι ακμαίος: *ἀκμάζω τῷ σώματι* = είμαι ακμαίος στο σώμα. ≠ παρακμάζω. **β.** έχω κάτι σε αφθονία: *χρήμασιν ἀκμάζει* = έχει αφθονία χρημάτων.

γ. είμαι αρκετά δυνατός: ἀκμάζω ἐρύκειν ἀπ' ἐμαντοῦ τὰ κακά = είμαι αρκετά δυνατός, για να απομακρύνω τους κινδύνους από τον εαυτό μου.

††† **παράγ.** ἀκμαῖος, ἀκμαστικός, **σύνθ.** συνακμάζω.

NE ακμάζω (με τις σημ. 2α, 2β).

[**παράγ. λ.** ἀκμή + παρ. επίθ. -άζω].

ἀκολουθέω -ῶ **PHMA**

1. με δοτική ακολουθώ: ἠκολούθουν οὗτοι τῷ ἠγουμένῳ = αυτοί ακολουθούσαν αυτόν που προηγείτο. = ἔπομαι «ακολουθώ» ≠ ἠγέομαι, πρόεμι «προπορεύομαι».

2. με δοτική υπακούω: ἀκολουθῶ τοῖς ἄρχουσι καὶ τοῖς νόμοις = υπακούω στους αξιωματούχους και στους νόμους.

††† **παράγ.** ἀκολουθία, ἀκολουθήσις, ἀκολουθητέον, ἀκολουθητικός, **σύνθ.** παρακολουθέω, συνακολουθέω, ἐπακολουθέω.

NE ακολουθώ (με τις σημ. 1, 2).

[**παράγ. λ.** ἀκόλουθ-ος + παρ. επίθ. -έω].

ἀκόντως **ΕΠΙΡΡΗΜΑ**

αθέλητα, ακουσίως: ὠμολόγησεν καὶ μάλ' ἀκόντως = το παραδέχτηκε, και μάλιστα πολύ απρόθυμα. = ἀκουσίως. ≠ ἔκουσίως.

[**παράγ. λ.** ἄκων, -οντος + παρ. επίθ. -ως].

ἀκόσμητος, -ος, -ον **ΕΠΙΘΕΤΟ**

1. ατακτοποιήτος: καὶ ψυχὴ κόσμον ἔχουσα ἀμείνων τῆς ἀκοσμήτου; = και η ψυχή που έχει τάξη είναι καλύτερη από την ατακτοποιητή;

2. ο μη διακοσμημένος: πόλις ἀκόσμητος. = ἀκαλλώπιστος. ≠ εὐπρεπής, κόσμιος.

††† **παράγ.** ἀκοσμία, ἀκόσμως.

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + κοσμία + παρ. επίθ. -τος].

ἀκούσιος, -ος, -ον **ΕΠΙΘΕΤΟ**

ο ασυναίρετος τύπος είναι ἀ-εκούσιος.

μη θεληματικός: ἀκούσιος φόνος. = ἄκων. ≠ ἔκούσιος, ἐκών.

††† **παράγ.** ἀκουσίως.

NE ακούσιος.

[**παράγ.** ἀέκων > ἄκων, ἄκοντος + παρ. επίθ.

-ιος > *ἀκόντιος > *ἀκόνσιος > ἀκούσιος].

ἀκούω **PHMA**

Παρατ.	ἤκουον
Μέλλ.	ἀκούσομαι
Αόρ.	ἤκουσα
Παρακ.	ἀκήκοα
Υπερσ.	ἤκηκόειν
Παθ. μέλλ.	ἀκουσθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἤκούσθην
Παθ. παρακ.	ἤκουσμαι

1. ακούω: βούλομαι δ' ὑμᾶς ἀκοῦσαι τοῦ ὄρκου = θέλω εσεῖς να ακούσετε τον ὄρκο. ἀ-

κούω τι ἀπό τινος / ἔκ τινος / παρά τινος = ακούω κάτι από κάποιον. ἀκούω σου λέγοντος ταῦτα = σε ακούω να λες αυτά.

2. δίνω προσοχή, υπακούω: Φωκυλίδου οὐκ ἀκούεις; = δε δίνεις προσοχή στο Φωκυλίδη; ≠ ἀνηκουστέω «απειθαρχώ».

3. είμαι μαθητής: Παρμενίδης Ἀναξιμάνδρου ἤκουσεν = ο Παρμενίδης ήταν μαθητής του Αναξιμάνδρου.

- εὐ ἀκούω ὑπό τινος επαινούνται από κάποιον.

- κακῶς ἀκούω ὑπό τινος κακολογούμαι από κάποιον.

††† **παράγ.** ἄκουσμα, ἀκοή, ἀκουστέον, ἀκουστός, **σύνθ.** ἀνήκοος, ἐπήκοος, ὑπήκοος, ἀνήκουστος, κατακούω, ἐπακούω, εἰσακούω, ὑπακούω.

NE ακούω (με τις σημ. 1, 2).

[**σύνθ. λ.** προθετ. ἀ- + κοέω «ακούω, καταλαβαίνω», πβ. **γοτθ.** hausjan «ακούω»].

ἄκρα, -ας, ἡ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

1. ακρωτήριο.

2. κορυφή (ὄρους), ὑψωμα.

- κατ' ἄκρας ολοκληρωτικά: κατ' ἄκρας τὴν πόλιν αἰρῶ = κυριεύω ολοκληρωτικά την πόλη.

3. οχυρό, φρούριο (οικοδομημένο σε απόκρημνο βράχο): ὁ Ἐτεόνικος εἰς τὴν ἄκραν ἀποφεύγει = ο Ετεόνικος δραπετεύει στο φρούριο. = ἀκρόπολις.

4. η ἀκρη (ενός πράγματος).

[*ακ- (ἀκμή) + παρ. επίθ. -ρα].

ἀκράδαντος, -ος, -ον **ΕΠΙΘΕΤΟ**

ἀσειστος.

††† **παράγ.** ἀκραδάντως.

NE επίρρ. ακράδαντα.

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + κραδαίνω «σεῖω, κινώ» (*κραδαντός) + παρ. επίθ. -τος].

ἀκράτεια, -είας, ἡ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

ἔλλειψη αυτοκυριαρχίας: ἀκράτεια ἡδονῶν καὶ ἐπιθυμιῶν = ἔλλειψη αυτοκυριαρχίας στις ἡδονές και στις ἐπιθυμίες. = ἀκρασία. ≠ ἐγκράτεια, σωφροσύνη.

NE λόγ. ακράτεια (λ.χ. οὐρών).

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + κρατέ-ω + παρ. επίθ. -ια].

ἀκρατής, -ής, -ες **ΕΠΙΘΕΤΟ**

αυτός που δεν έχει αυτοκυριαρχία: ἀκρατής ὄργης, ἀφροδισίων = αυτός που δεν έχει αυτοκυριαρχία στην οργή, στις σωματικές ἡδονές. ≠ ἐγκρατής, σώφρων.

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + κρατέω + παρ. επίθ. -ής].

ἀκρατίζομαι **PHMA**

Μέλλ.	ἀκρατιοῦμαι
--------------	-------------

1. πίνω το κρασί ἀνόθευτο (χωρίς δηλαδή να το αναμειγνύω με νερό).

2. προγευματίζω: ἀκρατίζομαι κοκκύνηλα = προγευματίζω με δαμάσκηνα. (Η σημασία προγευματίζω προέκυψε επειδή το πρόγευμα ήταν ψωμί βουτηγμένο σε ανόθευτο κρασί).

παράγ. ἀκράτισμα, ἀκράτισις, **σύνθ.** συνακρατίζω.

[παράγ. λ. ἄκρατος (οἶνος) + παρ. επίθ. -ίζομαι].

ἀκράτισμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πρόγευμα: ἕως ἀκρατίσματος ὄρας = μέχρι την ώρα του προγεύματος.

[παράγ. λ. ἀκρατίζομαι + παρ. επίθ. -μα].

ἄκρατος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. ανόθευτος (για υγρά και ιδιαίτερα για το κρασί, όταν δεν το αναμείγνυαν με νερό): οἶνος πάνυ ἄκρατος = πάρα πολύ δυνατό κρασί.

2. για καταστάσεις αμιγής, απόλυτης: ὀλιγαρχία ἄκρατος = απόλυτη ὀλιγαρχία. = ἀμιγής. ≠ μεικτός, συμμιγής.

παράγ. ἀκράτως, **σύνθ.** ἀκρατοποτέω.

NE λόγ. ἀκρατος (λ.χ. οἶνος).

[σύνθ. λ. στερ. ἄ- + *κρατ- (κεράννυμι) + παρ. επίθ. -τος].

ἀκριβεία, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ακριβεία. 2. αυστηρότητα: τὰ πλήθη καὶ αἱ ἀκριβείαι τῶν νόμων = η πληθώρα και η αυστηρότητα των νόμων.

NE ακριβεία (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. ἀκριβής + παρ. επίθ. -εία].

ἀκριβής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

1. ακριβής.

2. αυστηρός: δικασταὶ ἀκριβεῖς = αυστηροὶ δικαστές.

παράγ. ἀκριβῶς, ἀκριβῶω, ἀκριβεία, **σύνθ.** ἀκριβοδίκαιος, ἀκριβολόγος.

NE ακριβής (με τη σημ. 1).

[αβέβ. ετυμ., ἀ συνθ. ἄκρος].

ἀκριβῶω -ῶ ΡΗΜΑ

1. κάνω κάτι με ακριβεία: ἡ ἀνάγκη ἡμᾶς ταῦτα ἀκριβοῦν ἐδίδαξεν = η ἀνάγκη μας δίδαξε να τα κάνουμε αυτά με ακριβεία.

2. παθ. φωνή ἀκριβοῦμαι εἶμαι ἀκριβής, τελειοποιούμαι: ἡκριβῶμαι πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν = ἔχω τελειοποιηθεῖ για κάθε ἀρετή.

3. ερευνώ με ακριβεία, κατανοῶ πλήρως: ὁ γι' ἐμὸς λόγος σοὶ ἀκριβοὶ πάντα τὰ παρὰ σοῦ = ο δικός μου βέβαια λόγος κατανοεῖ πλήρως ὅλες τις ἐντολές σου.

παράγ. ἀκριβωτέον, ἀκριβῶσις, ἀκριβῶμα, **σύνθ.** διακριβῶω, ἐξακριβῶω.

NE σύνθ. ἐξακριβῶνω (διαπιστώνω, καταλήγω σε συμπέρασμα).

[παράγ. λ. ἀκριβ-ής + παρ. επίθ. -όω].

ἀκροαματικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που προορίζεται μόνο να ακουστεί.

- ἀκροαματικαὶ διδασκαλῖαι διδασκαλίες που οι φιλόσοφοι παρέδιδαν μόνο προφορικά και αποκλειστικά στο στενό κύκλο των μαθητῶν τους, ὄχι στο ευρὺ κοινό.

NE στη φρ. ἀκροαματικὴ διαδικασία και στο ουσ. ἀκροαματικὴτητα.

[παράγ. λ. ἀκρόαμα, -ατ-ος + παρ. επίθ. -ικός].

ἀκροόομαι -ῶμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠκροώομαι
Μέλλ.	ἀκροόσομαι
Αόρ.	ἠκροοσάομαι
Παθ. αόρ.	ἠκροόθην
Παρακ.	ἠκροόομαι

1. ακούω προσεκτικά: τῶν ἀγωνιζομένων ἀκροῶμαι = ακούω προσεκτικά ὅσους διεξάγουν δίκη. ἀκροῶμαί τινός τι = ακούω προσεκτικά ἀπὸ κάποιον κάτι.

- ὁ ἀκροῶμενος ο ἀναγνώστης, ο μελετητής: ἀνὴρ Ἀριστοτέλους ἠκροαμένος = ἀντρας, μελετητής του Ἀριστοτέλη.

2. υπακούω: οὐκ ἠκροῶντο τῶν ἀρχόντων = δεν υπάκουαν τους ἀξιωματοῦχους.

παράγ. ἀκρόασις, ἀκρόαμα, ἀκροατήριον, ἀκροαματικός.

[τεντώνω το αυτί: ἄκρον οὖς + παρ. επίθ. -άομαι].

ἀκρόασις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. προσεκτικὴ ἀκρόαση.

2. υπακοή: τῶν ἐν ἀρχῇ ὄντων ἀκρόασις καὶ τῶν νόμων = υπακοή στους ἀξιωματοῦχους και στους νόμους.

3. μάθημα: ἀκροάσεις ποιῶμαι = παραδίδω μαθήματα. φυσικὴ ἀκρόασις = μάθημα για τη φύση (πρόκειται για τον τίτλο ἔργου του Ἀριστοτέλη).

NE ἀκρόαση (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. ἀκροά-ομαι + παρ. επίθ. -σις].

ἀκροβολίζομαι ΡΗΜΑ

κάνω βολή ἐναντίον κάποιου ἀπὸ μακριά (με ἀκόντια, βέλη κτλ.), ἀψιμαχῶ: πρὸς ἀλλήλους ἠκροβόλισαντο = (οι ἀντίπαλοι) ἀντάλλαξαν ἀπὸ μακριά βολές.

παράγ. ἀκροβόλισμα, ἀκροβολιστής, ἀκροβολισμός, ἀκροβόλισις.

[σύνθ. λ. ἄκρος + *βολ- (βολή, βάλλω) + παρ. επίθ. -ίζομαι].

ἀκρογωνιαίος, -αία, -αῖον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που βρίσκεται στην ἐσχάτη γωνία: ἀκρογωνιαῖος λίθος.

NE στη φρ. ἀκρογωνιαῖος λίθος. [σύνθ. λ. ἄκρος + γωνιαῖος (< γωνία + παρ. επίθ. -αῖος)].

ἄκρον, -ου, τό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κορυφή (βουνού): τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίας = οι κορυφές των βουνῶν της Εὐβοίας. = ἄκρα,

ή. 2. ακρωτήριο. 3. εσχατιά: ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς θαλάττης ἀφικνοῦμαι = φθάνω στις εσχατιές της θάλασσας. 4. μεταφορικά ο ύψιστος βαθμός: σοφίας ἄκρον = ο ύψιστος βαθμός σοφίας.

NE ἄκρο (με τις σημ. 3, 4).

[ουσιαστικοπ. του ἄκρος, -ον (ὕψος, ὄριον)].

ἀκρόπολις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η άνω πόλη ή το υψηλότερο μέρος της πόλης, κατά συνέπεια η ακρόπολη, το οχυρό: ἄμαχος ἀκρόπολις = ακαταμάχητη, ἀπόρθητη ακρόπολη.

2. η Ακρόπολη (δηλαδή ειδικά η ακρόπολη της Αθήνας).

- εἰς ἀκρόπολιν ἀνενέχθην = καταγράφηκα ως οφειλέτης του κράτους (καθώς η Ακρόπολη της Αθήνας λειτουργούσε και ως θησαυροφυλάκιο).

[**σύνθ. λ.** ἄκρα + πόλις].

ἄκρος, -α, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄκρότερος
Υπερθετικός	ἄκρότατος

1. ανώτατος, ύψιστος: ἐν ἄκρῳ Ὀλύμπῳ = στο πιο ψηλό σημείο του Ολύμπου.

2. ο πιο μακρινός, απώτατος, ακρινός: ἄκρα χεῖρ = το ακρινό σημείο του χεριού. ≠ ἐγγύτατος, πλησιέστατος.

3. ἐξοχος: ἄκροι εἰς φιλοσοφίαν = άνθρωποι ἐξοχοι στη φιλοσοφία.

παράγ. ἄκρως, ἀκρότης, **σύνθ.** ἔπακρος, ἀκροσφαλής.

[*ακ- (ἀκ-τή, ἀκ-μή) + παρ. επίθ. -ρος].

ἀκρωτήριο, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ακρωτήριο.

2. η άκρη (ενός πράγματος): ἀκρωτήριο νεώς = η άκρη του πλοίου, επομένως η πλώρη.

- στον πληθυντικό τὰ ἀκρωτήρια τα άκρα του σώματος (χέρια και πόδια, δάκτυλα χεριών και ποδιών): τὰ ἀκρωτήρια τινὸς περικόπτω = κατακόβω τα άκρα κάποιου.

3. σε ναούς αγάλματα ή κομποτεχνήματα τοποθετημένα στις γωνιές αετώματος.

παράγ. ἀκρωτηριώδης.

NE ακρωτήριο, ακρωτήριο (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** *ἄκρω- (μακρό θέμα του ἄκρο-ς) + παρ. επίθ. -τήριο].

ἀκτή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ακρωτήριο: ἡ Ἰασονία ἀκτή = το ακρωτήριο του Ιάσονα.

παράγ. Ἄττική < *Ἀκτ-ική (που περιβάλλεται από ακτή).

NE ακτή (ακρογιαλιά).

[*ακ- (ἀκ-μή, ἄκ-ρος) + παρ. επίθ. -τ-ή].

ἀκτίς, -ῖνος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ακτίνα.

σύνθ. ἀκτινοβολία, ἀκτινογραφία, ἀκτινοειδής, ἀκτινωτός.

NE ακτίνα.

[*ἄκτ-, πβ. **αρχ. ινδ.** aktú- «ακτίνωση»].

ἄκυρος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄκυρότερος
Υπερθετικός	ἄκυρότατος

1. για νόμους αυτός που δεν έχει κύρος, άκυρος: ἄκυρον ψήφισμα.

2. για πρόσωπα αυτός που δεν έχει δικαίωμα: ἡμᾶς ἄκυρους τίθεται ποιεῖν τοῦτο = μας θεωρεῖ άτομα που δεν έχουν το δικαίωμα να κάνουν αυτό. ≠ κύριος «που έχει το δικαίωμα».

3. για πράγματα ο μη έγκυρος: ἄκυρος κρίσις = μη έγκυρη γνώμη.

παράγ. ἄκυρῶ, ἄκυρῶσις, ἄκυρῶς, **σύνθ.** ἄκυρολογέω, ἄκυρολογία.

NE άκυρος (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** στερ. ἄ- + κύρος].

ἄκων, ἄκουσα, ἄκων ΕΠΙΘΕΤΟ

ο ασυναίρετος τύπος είναι ἀέκων.

αθέλητος, απρόθυμος: τίς οὔν ὁ λύσων ἐστὶν ἄκοντος Διός; = ποιος λοιπόν θα σε λυτρώσει χωρίς τη θέληση του Δία; ≠ ἐκών.

[στερητ. ἄ- + **Φεκών** (= ἐκών) > ἄκων, **IE** *wek-, πβ. **χετιτ.** wek-mi «θέλω». Τη ρηματική σημ. ανέλαβαν τα βούλομαι και ἐθέλω].

ἀλαζονεία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ανυπόστατη καύχηση: τοῦτο ἐξετάσωμεν μὴ τῇ τούτου προσέχοντες ἀλαζονεία τὸν νοῦν, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα οἷον γέγονεν τῇ ἀληθείᾳ σκοποῦντες = ας το εξετάσουμε τούτο, χωρίς να δίνουμε προσοχή στις ανυπόστατες καυχήσεις του, αλλά μελετώντας πώς έγινε το πράγμα στ' αλήθεια.

NE λόγ. ἀλαζονεία.

[**παράγ. λ.** ἀλαζονε-ύομαι + παρ. επίθ. -ία].

ἀλαζονεύομαι ΡΗΜΑ

υπερηφανεύομαι, μεγαλοπιάνομαι: τοῦ ἀλαζονεύεσθαι ἀποτρέπω τοὺς συνόντας = αποτρέπω τους μαθητές μου από το να μεγαλοπιάνονται. = μεγαλαυχέω, ἐπαίρομαι, ὑπεροράω, κομπάζω.

παράγ. ἀλαζονεία, ἀλαζονικός.

[**παράγ. λ.** ἀλαζών, -όνος + παρ. επίθ. -εύομαι].

ἀλγέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. αισθάνομαι σωματικό πόνο: τὸν δάκτυλον ἀλγῶ = με πονάει το δάκτυλο.

2. αισθάνομαι ψυχικό πόνο, θλίβομαι: περὶ τὰ οἰκεῖα ἀλγῶ = πονῶ για τα δεινά μου. = ἀνιῶμαι. ≠ ἥδομαι, εὐφραίνομαι, χαίρω.

παράγ. ἀλγηδών, **σύνθ.** ἀνάλγητος.

[**παράγ. λ.** ἄλγ-ος + παρ. επίθ. -έω].

ἄλγος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. σωματικός πόνος. 2. ψυχικός πόνος, θλίψη.
παράγ. αλγινός.
NE σύνθ. οδοντ-αλγία, κεφαλ-αλγία.
 [παράγ. του ἀλέγω «προσέχω, φροντίζω»].

ἀλείφω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤλειφον
Μέλλ.	ἀλείψω
Αόρ.	ἤλειψα
Παρακ.	ἀλήλιφα
Μέσ. μέλλ.	ἀλείψομαι
Παθ. μέλλ.	ἀλειφθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἤλειψάμην
Παθ. αόρ. α΄	ἤλειφθην
Παθ. αόρ. β΄	ἤλίφην
Μέσ. παρακ.	ἀλήλιμμαι

1. αλείφω το δέρμα κάποιου με λάδι (όπως γινόταν μετά το μπάνιο ή πριν από τις ασκήσεις γυμναστικής).

- μέση φωνή ἀλείφομαι αλείφω το δικό μου δέρμα με λάδι: *λίπα ἤλείψαντο* = αλείφτηκαν με πολύ λάδι.

2. μεταφορικά προετοιμάζω: *Θεμιστοκλῆς ἐ-αυτὸν ὑπὲρ τῆς ὅλης Ἑλλάδος ἤλειψε* = ο Θεμιστοκλής προετοιμαζόταν για το καλό ολόκληρης της Ελλάδας.

παράγ. ἄλειμμα, ἄλειψις, ἀλοιφή, **σύνθ.** ἐξαλείφω, ἀπαλείφω.

NE αλείφω (με γενίκευση της σημ. 1).
 [συγγεν. με *λίπος*, αθροιστ. *ἀ- + λείφ-, IE *leibh-*].

ἀλεκτρών, -όνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ
 πετεινός, κόκορας. = ἀλέκτωρ.

[ομόρρ. με **ἀλέκτωρ**].

ἀλέκτωρ, -ορος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ
 πετεινός, κόκορας. = ἀλεκτρών.

[παράγ. λ. *ἀλέξω* + παρ. επίθ. -τωρ].

Ἀλέξανδρος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ
 κύριο όνομα που σημαίνει αυτόν που απομακρύνει τους άντρες του εχθρού (**ἀλέξω**).

ἀλέξω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	ἀλεξήσω & ἀλέξω
Αόρ.	ἠλέξισα & ἠλέξα
Μέσ. ενεστ.	ἀλέξομαι
Μέσ. μέλλ.	ἀλεξήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἠλεξάμην

1. αποτρέπω.

2. βοηθώ, υπερασπίζω: *προθύμως ἀλέξω τινί* = βοηθώ κάποιον πρόθυμα.

3. στη μέση φωνή ἀλέξομαι ανταμείβω κάποιον: *τοὺς εὖ ποιοῦντας ἀλέξομαι* = ανταμείβω όσους με ευεργέτησαν.

παράγ. ἀλεξητήριος, ἀλέξιμα, ἀλεξητήρ, **σύνθ.** ἀλεξίκακος, ἀλέξανδρος (και Ἀλέξανδρος), ἀλεξιφάρμακος.

NE στα σύνθ. λόγ. *αλεξικέραυνο, αλεξίσφαιρο, αλεξίπτωτο*.

[*αλεκ- (ἀλκή), ομόρρ. με **αρχ. ινδ.** raks- «προστατεύω»].

ἀλέω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤλεον
Αόρ. α΄	ἤλεσα
Παρακ.	ἀλήλεκα
Παθ. αόρ.	ἠλέσθην
Παθ. παρακ.	ἀλήλε(σ)μαι

αλέθω.

παράγ. ἄλεσις, ἄλεσμα, ἀλέτης.

[*αλεFω > ἀλέω (από όπου ἄλευ-ρον, **αρμεν.** alewt «αλεύρι»].

ἀλήθεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. αλήθεια: *ἡ ἀλήθεια περὶ τῆς ἀποστάσεως* = η αλήθεια για την αποστασία. ≠ ψεῦδος.

- ως επίρρημα τῆ ἀληθεία πραγματικά, αληθινά: *τῆ ἀληθεία φίλους πιστοτάτους ἠγοῦμαι αὐτούς* = τους θεωρώ πραγματικά φίλους αξιόπιστους.

παράγ. ἀληθότης.

NE αλήθεια.

[παράγ. λ. ἀληθής + παρ. επίθ. -εια].

ἀληθής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀληθέστερος
Υπερθετικός	ἀληθέστατος

1. αληθινός, πραγματικός. ≠ ψευδής, ἀναληθής.

2. για πρόσωπα φιλαλήθης, ειλικρινής. = ἀληθευτικός «φιλαλήθης».

- παροιμία *οἶνος ἀληθῆς* το κρασί είναι φιλάληθες (δηλαδή από το μεθυσιμένο μαθαίνεις την αλήθεια).

• επίρρημα (*ὡς*) ἀληθῶς αληθινά, πραγματικά.
παράγ. ἀληθεύω, ἀληθινός, ἀλήθεια, ἀληθότης, ἀληθοσύνη, ἀληθῶς, **σύνθ.** φιλαλήθης, ἀναληθής.

NE αληθής (με τη σημ. 1). [σύνθ. λ. στερ. *ἀ- + *λαθ-* (λανθάνω) + παρ. επίθ. -ής].

ἀλιεύς, -έως, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ψαράς. **## παράγ.** ἀλιεύω, ἀλιευσίς, ἀλιευτής.

[παράγ. λ. *ἀλι-* (ίσως παλιό ουδ. όνομα παράλληλο προς το *ἄλις, ἄλος*) + παρ. επίθ. -εύς].

ἄλις ΕΠΙΡΡΗΜΑ

επαρκώς, αρκετά: *περὶ τούτων ἄλις* = γι' αυτό το θέμα αρκετά. = *ικανῶς* «αρκετά».

[*Fελ-, *Fal- (ἀλής «αθρόος»)].

ἀλίσκομαι ΡΗΜΑ

χρησιμοποιείται ως παθητική φωνή του **αἰρέω**.

Παρατ.	ἠλίσκομην
Μέλλ.	ἀλώσομαι
με παθ. σημ.	
Αορ. β΄	ἦλων & ἐάλων
με παθ. σημ.	

Παρακ. με παθ. σημ.	ήλωκα & έάλωκα
Υπερσ. με παθ. σημ.	ήλώκειν

1. για τοποθεσίες κυριεύομαι: ή πόλις έάλω = η πόλη κυριεύτηκε.

2. για πρόσωπα και πράγματα συλλαμβάνομαι, αρπάζομαι: αλίσκομαι πράττων τι = συλλαμβάνομαι (επ' αυτοφώρω) να κάνω κάτι. = ζω-γρέομαι «συλλαμβάνομαι».

3. ως νομικός όρος καταδικάζομαι: λιποταξίου γραφήν ήλωκεν = έχει καταδικαστεί για λιποταξία. έάλωσαν άστρατείας (δηλ. γραφήν) = καταδικάστηκαν για μη εκπλήρωση της στρατιωτικής τους θητείας.

††† παράγ. άλλωσις, άλλωτός, σύνθ. ευάλωτος, αιχμάλωτος.

[*Fαλ-, *Fελ- (είλωτες), πβ. γοτθ. wilwan «αρπάζω»].

άλκιμος, -ιμος & -ίμη, -ιμον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	άλκιμότερος
Υπερθετικός	άλκιμώτατος

εύρωστος, γενναίος.

- παροιμία πάλαι ποτ' ήσαν άλλκιμοι Μιλήσιοι κάποτε στο παρελθόν ήταν γενναίοι οι Μιλήσιοι. (Χρησιμοποιούσαν την παροιμία αυτή, για να δηλώσουν ότι οι καιροί άλλαξαν πια).

††† παράγ. άλλκιμότης, σύνθ. άλλκιφρων.

[παράγ. λ. άλλκή + παρ. επίθ. -ιμος].

άλκυνονίς, -ίδος, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

- ως επίθετο με ή χωρίς το ουσιαστικό ήμέραι αί άλλκυνονίδες ήμέρες του χειμώνα, κατά τη διάρκεια των οποίων η θάλασσα είναι ήρεμη και έτσι η άλλκυνών μπορεί να κτίσει τη φωλιά της: άλλκυνονίδας άγω ήμέρας άεί = πάντοτε έχω αδιατάρακτη γαλήνη.

[παράγ. λ. άλλκυνών + παρ. επίθ. -ίς, ♀ άλλκυνών].

άλλκυνών, -όνος, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μυθικό πουλί που ταυτίζονται με το ψαροπούλι.

††† παράγ. άλλκυνονίς, άλλκυνονίδες.

[πιθ. δάνεια, μεσογειακή λ., από άλλς + κύνω «κυφορώ» σύμφωνα με την αρχ. παράδοση].

άλλλά ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

αντιθετικός.

1. με τη σημερινή σημ. αλλά.

2. στην απόδοση υποθετικών λόγων όμως, τουλάχιστον: εί δέ μη όρω, άλλλ' άκούω γε = αν δε βλέπω, τουλάχιστον ακούω.

3. παρά μόνον: ήδέα δ' ούκ έστιν, άλλλά τούτοις = ευχάριστα δεν είναι παρά μόνον σε αυτούς.

4. ού μὴν άλλλά / ού μέντοι άλλλά παρ' όλα αυτά, εντούτοις: ό ίππος πίπτει και μικροῦ αὐτόν έξετραχήλισεν ού μὴν άλλλά επέμεινεν ό Κύρος = το άλογο πέφτει και λίγο έλειψε να τον ρίξει κάτω παρ' όλα αυτά ο Κύρος κρατήθηκε στη θέση του.

5. άλλλ' οὖν πάντως, εν πάση περιπτώσει: τούς πρώτους χρόνους άλλλ' οὖν προσεποιούνθ' ύμιν είναι φίλους = πάντως τον πρώτο καιρό προσποιούνταν ότι ήταν φίλοι σας.

NE αλλά (με τη σημ. 1).

[ουδ. πληθ. της αντων. άλλλος με μετατόπιση του τόνου: άλλλα > άλλλά].

άλλλαγή, -ής, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. αλλαγή.

2. ανταλλαγή, δοσοληψία.

NE αλλαγή (με τη σημ. 1). [παράγ. λ. * άλλλαγ- (< άλλάττω) + παρ. επίθ. -ή].

άλλλας, -άντος, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αλλαντικό (λουκάνικα κτλ.): άλλλάντας πωλώ = πουλώ αλλαντικά.

NE αλλαντικό.

[αβέβ. ετυμ., όπως και πολλοί άλλοι όροι της μαγειρικής].

άλλλάττω ΡΗΜΑ

ο κοινός τύπος είναι άλλλάσσω

Παρατ.	ήλλαττον
Μέλλ.	άλλλάξω
Αόρ. α'	ήλλαξα
Παρακ.	ήλλαχα
Μέσ. μέλλ.	άλλλάξομαι
Παθ. μέλλ.	άλλλαχθήσομαι & άλλλαγήσομαι
Μέσ. αόρ.	ήλλαξάμην
Παθ. αόρ.	ήλλάχθην & ήλλάγην
Μέσ. & παθ. παρακ.	ήλλαγμα
Παθ. υπερσ.	ήλλάγμην

1. αλλάζω.

2. στην ενεργ. και τη μέση φωνή ανταλλάσσω: ήλλάξαντο πολλής ευδαιμονίας πολλήν κακοδαιμονία = αντάλλαξαν πολλή ευτυχία με πολλή δυστυχία (δηλαδή έδωσαν αυτοί ευτυχία και έλαβαν από άλλλους δυστυχία).

3. μέση φωνή άλλλάττομαι αγοράζω: άντ' άργυρίου άλλλάττομαί τι = αγοράζω κάτι έναντι χρημάτων.

††† παράγ. άλλλακτέον, άλλλαγή, άλλλαγμα, σύνθ. διαλλάττω, συνδιαλλάττω, άπαλλάττω, παραλλάττω.

NE αλλάζω (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. άλλλος + παρ. επίθ. -άττω < *-αγ-ω)].

άλλλαχῆ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

αλλού, σε άλλον τόπο: *ἄλλοτε ἀλλαχῆ* = ἄλλοτε σε έναν τόπο και ἄλλοτε σε άλλον. = ἀλαχόθι «αλλού».

[**παράγ. λ.** *ἄλλ-ος* + ἐνθημα *-αχ* + ἐπίθ. *-ῆ*].

ἀλλαχόθεν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

ἀπό αλλού, ἀπό άλλον τόπο.

[**παράγ. λ.** *ἀλλαχοῦ* + παρ. ἐπίθ. *-θεν*].

ἀλλαχόσε ΕΠΙΡΡΗΜΑ

προς άλλον τόπο.

[**παράγ. λ.** *ἀλλαχοῦ* + παρ. ἐπίθ. *-σε*].

ἀλλαχοῦ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

αλλού, σε άλλον τόπο.

[**παράγ. λ.** *ἄλλος* + ἐνθ. *-αχ* + παρ. ἐπίθ. *-οῦ*].

ἄλλη ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. με γενική τοπική σε άλλον τόπο: *ἄλλοι ἄλλη τῆς πόλεως ἀπώλλυντο* = σκοτώνονταν ἄλλοι σε έναν τόπο της πόλης και ἄλλοι σε άλλον.

2. κατά άλλον τρόπο, αλλιώς: *ἄλλη ἐν νῶ ἔχω λέγειν* = ἔχω κατά νου να μιλήσω αλλιώς.

[**παράγ. λ.** *ἄλλος* + παρ. ἐπίθ. *-ῆ*].

ἄλλ' ἢ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

ἐπειτα ἀπό λέξεις που δηλώνουν ἄρνηση παρά μόνον: *τούτου ἔμελλε οὐδεὶς ἄρξιν ἄλλ' ἢ ἐκεῖνη* = αὐτόν δε θα τον ἐξουσίαζε κανένας άλλος παρά μόνον ἐκεῖνη.

[*ἀλλὰ ἢ*].

ἄλλοδαπός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

που ἀνήκει σε άλλο λαό ἢ σε άλλη χώρα, ξένος.

[**ἄλλοδ-* (πβ. **λατ.** *aliud* = ἄλλο) + παρ. ἐπίθ. *-απός* < **ΙΕ** **n_ok^wos*].

ἄλλοσε ΕΠΙΡΡΗΜΑ

προς άλλον τόπο.

[**παράγ. λ.** **ἄλλοδ-* (πβ. *ἄλλοδ-απός*) + παρ. ἐπίθ. *-σε*].

ἄλλότριος, -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

αὐτός που ἀνήκει σε άλλον, ξένος. = ξένος, ἀνοίκειος. ≠ ἴδιος, οἰκείος, γηγενής.

παράγ. ἄλλοτριώς, ἄλλοτριότης, **σύνθ.** ἄλλοτριοπράγμων.

ΝΕ αλλότριος.

[*ἄλλος* + συγκριτ. ἐπίθ. *-τερος* + *-ιος*].

ἄλλοτριῶ -ῶ ΡΗΜΑ

1. ἀποστερώ, ἀποξενώνω: *τῶν σωμάτων τὴν πόλιν ἄλλοτριῶ* = ἀποστερώ τὴν πόλη ἀπὸ τους πολίτες της.

2. κάνω κάτι ἐχθρικό προς κάποιον άλλο: *ταῦτα τοῖς συμμάχοις ἄλλοτριῶσει τὴν χώραν* = αὐτά θα κάνουν τὴ χώρα τους ἐχθρική προς τους συμμάχους της. = ἀποξενόω. ≠ συνδιαλλάττω.

παράγ. ἄλλοτριῶσις, **σύνθ.** ἀπαλλοτριῶω.

ΝΕ λόγ. ἀλλοτριῶνω, ἀπαλλοτριῶνω.

[**παράγ. λ.** *ἄλλοτρ-ιος* + παρ. ἐπίθ. *-ῶ*].

ἄλλοτριῶσις, -εως, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ἀποξένωση: *κακοῦ παντὸς ἄλλοτριῶσις* = ἀποξένωση ἀπὸ κάθε κακό.

ΝΕ λόγ. ἀλλοτριῶση.

[**παράγ. λ.** *ἄλλοτρι-ῶ* + παρ. ἐπίθ. *-σις*].

ἄλλως ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. διαφορετικά, με άλλον τρόπο (συνήθως με άλλα ἐπιρρήματα) ἄλλως πως: *ἄλλως οὐ δύναμαι τὴν πόλιν ἐλεῖν* = δεν μπορῶ να κυριεύσω τὴν πόλη με άλλον τρόπο.

2. καὶ ἄλλως και ἐκτός αὐτοῦ, ἐπιπλέον: *ἄριστος καὶ ἄλλος φρονιμώτατος καὶ δικαιοτάτος*.

3. ἄλλως τε καὶ ἰδίως, πρὸ πάντων: *βασιλικόν τι κάλλος ἄλλως τε καὶ ἂν μετ' αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κεκτῆται τις αὐτό* = ἡ ομορφιά εἶναι κάτι το βασιλικό, ἰδίως αν κάποιος τὴ συνδυάζει με αἰδῶ και ἐγκράτεια.

ΝΕ ἄλλως (με τὴ σημ. 1).

[**παράγ. λ.** *ἄλλος* + παρ. ἐπίθ. *-ως*].

ἄλογος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀλογώτερος
Υπερθετικός	ἀλογώτατος

1. ο στερούμενος λόγου (φωνῆς), ο ἀφωνος: *ἄλογος σιγή* = ἀφωνη σιωπή.

2. αὐτός που δεν υπακούει στο λογιστικό μέρος της ψυχῆς, στη λογική: *τὴν τοῦ σώματος ἔξιν τῇ ἀλόγῳ ἡδονῇ ἐπιτρέπω* = ἐμπιστεύομαι τὴν κατάσταση του σώματός μου στην ἀλογη ἡδονή. *ἄλογος δόξα* = υποκειμενική ἀποψη που δε σχηματίστηκε σύμφωνα με τις ἐπιταγές του λογιστικού μέρους της ψυχῆς. ≠ ἢ μετὰ λόγου δόξα.

3. τὰ ἄλογα τα ζῶα.

4. παράλογος, ἀνόητος: *ἀνδρὶ τυράννω οὐδὲν ἄλογον ὅ,τι συμφέρον* = στον τύραννο τίποτε που εἶναι συμφέρον δεν εἶναι παράλογο.

παράγ. ἀλόγως.

ΝΕ ἀλογο (με τὴ σημ. 3), ἀλογος (με σημ. 4).

[**σύνθ. λ.** στερ. *ἄ-* + *λόγος*].

ἄλς, ἄλός, ὁ (Α) ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

στον πληθ. οἱ ἄλεις, τῶν ἄλῶν ἀλάτι.

• παροιμία *τοὺς ἄλας συναναλίσκω* (τινὶ) τρώω μαζί με κάποιον ἀλάτι (δηλαδή συνδέομαι μαζί του με στενή φιλία).

[**σαλ-* (*ἄλμη*), πβ. **λατ.** *sal*].

ἄλς, ἄλός, ἡ (Β) ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

λέξη που ἀπαντᾷ ἀποκλειστικά στην ποίηση και ἰδιαίτερα στα ομηρικά ἔπη.

θάλασσα: *παρὰ θῖν' ἄλός* = στην ακτὴ της θάλασσας, δίπλα στο γαλά.

παράγ. ἄλιος, ἄλμη.

ΝΕ στη φρ. *παρὰ θῖν' ἄλός*.

[☞ το προηγούμενο λ.].

ἄλφιτον, -ίτου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

στον πληθ. ἄλφιτα αλεύρι ἀπὸ κριθᾶρι, κριθᾶλευρο.

άλωπεκή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

δέρμα αλεπούς.

παράγ. άλωπεκία.

NE λόγ. η αλωπεκία.

[**παράγ. λ.** επίθ. *άλωπεκέη* > συνηρημ. *άλωπεκή* < *άλώπηξ*].

άλώπηξ, -εκος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αλεπού.

- παροιμία ἢ κέρκος τῆ ἀλώπεκι μαρτυρεῖ = η ουρά αποτελεί μαρτυρία για την αλεπού (δηλαδή ένα μικρό μέρος επαρκεί, για να δώσει σαφή εικόνα για το όλο, πβ. *ἕξ ὄνυχος τὸν λέοντα*).

[συγγεν. με **αρμεν.** *ašues*, **λατ.** *volpes*].

ἄλως, ἄλω, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αλώνι.

παράγ. ἄλώνιον, ἄλωνίζω. NE αλώνι.

[**άλω-*, *άλω-* (*άλωή*, ἢ «ανοικτός χώρος, κήπος», πβ. **κυπρ.** *άλω* = *ἄλω*, γεν.)].

ἄμα ΕΠΙΡΡΗΜΑ / ΠΡΟΘΕΣΗ / ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

A. ΕΠΙΡΡΗΜΑ 1. συγχρόνως: *τοῦ εὐτυχεῖν καὶ τοῦ καλῶς βουλεύεσθαι οὐχ ἄμ' ἢ κτήσις παραίγνεται τοῖς ἀνθρώποις* = δε συμβαίνει στους ανθρώπους συγχρόνως η απόκτηση της ευτυχίας και της ορθής σκέψης.

ἄμα εἰπὼν ἀνέστη = μίλησε και συγχρόνως σηκώθηκε (δηλ. μίλησε και αμέσως μετά σηκώθηκε, μόλις τέλειωσε να μιλά, σηκώθηκε).

2. ἄμα μὲν... ἄμα δέ... ..και συγχρόνως...: *παρὰμυθοῦμαι ἄμα μὲν ὑμᾶς, ἄμα δ' ἑμαυτόν* = παρηγορῶ εσάς και συγχρόνως τον εαυτό μου.

3. ἄμα δέ... καί... / ἄμα τε... καί... / ἄμα... καί... μόλις... και αμέσως μετά: *ἄμα διαλλάττομαι πρὸς τινα καὶ τῆς ἐχθρας τῆς γεγεννημένης ἐπιλανθάνομαι* = μόλις συμφιλιωθῶ με κάποιον, ξεχνῶ την ἐχθρα (συμφιλιώνομαι με κάποιον και αμέσως μετά ξεχνῶ την ἐχθρα).

4. παροιμία ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον ἀπό τα λόγια στην πράξη, πες το κι έγινε.

B. ΠΡΟΘΕΣΗ που συντάσσεται με δοτική την ίδια ὥρα με, μαζί με: *ἄμα ἔω* = με την ανγή. *οἱ ἄμα Γυλίπῳ ὄντες* = ὅσοι εἶναι μαζί με το Γύλιππο.

Γ. ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ μόλις: *ἄμα δ' ἂν ἠβήσῃ τις τῶν ὀρφανῶν* = μόλις ἕνας ὀρφανός φτάσει στην εφηβική ηλικία.

NE ἄμα (με σημ. Γ).

[**σεμ-* (*εἶς, μία, ὁμοῦ*)].

Ἀμάλθεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κατσικά, η οποία θήλασε το Δία στην Κρήτη (ἀπό το κέρατό της ἔρρεε ὅτι αγαθὸ επιθυμοῦσε ὁ κάτοχός της).

- παροιμία κέρας Ἀμαλθείας το κέρατο της Ἀμαλθείας (δηλ. πηγὴ κάθε εἶδους αγαθῶν):

ἀγρὸν λέγουσιν Ἀμαλθείας κέρας εἶναι = λένε ὅτι το χωράφι αὐτό εἶναι κέρας της Ἀμαλθείας (πολύ εὐφορο).

[θελ. ενός κύριου ονόματος **Ἀμαλθεὺς* «γενναϊόδωρος», συγγεν. του *μαλθ-ακός*].

ἄμαρτάνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἡμάρτανον
Μέλλ.	ἄμαρτήσομαι & μεταγεν. ἄμαρτήσω
Αόρ. β'	ἡμαρτον
Αόρ. α' μεταγεν.	ἡμάρτησα
Παρακ.	ἡμάρτηκα
Παθ. αόρ.	ἡμαρτήθην
Παθ. παρακ.	ἡμάρτημαι
Παθ. υπερσ.	ἡμαρτήμην

1. αστοχώ: *τοῦ σκοποῦ ἄμαρτάνω* = αστοχῶ στο στόχο μου. *γνώμης ἄμαρτάνει καὶ οὐκ αἰσθάνεται* = αστοχεῖ στην κρίση του και δεν το αντιλαμβάνεται.

2. κάνω λάθος: *ἄκοντες ἄμαρτάνομεν* = κάνουμε λάθος χωρὶς τη θέλησή μας. *ἡμαρτήκασι περὶ τῆς ὄντως οὐσίας θεῶν* = ἔκαναν λάθος σχετικά με την πραγματικὴ οὐσία των θεῶν.

παράγ. ἁμάρτημα, ἁμαρτία, ἁμαρτωλός, **σύνθ.** ἀναμάρτητος.

NE αμαρτάνω «κάνω αμαρτία, ηθική παράβαση».

[**σύνθ. λ.** στερ. *ἀ-* + **μερ-* (*μείρομαι, μέρος*) + *παρ.* επίθ. *-άνω*, δηλ. **ἄμορτάνω* > *ἄμαρτάνω*, πβ. *νη-μερ-τής* «ἀναμάρτητος»].

ἁμάρτημα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

λάθος: *γνώμης ἁμάρτημα* = λάθος στην κρίση.

NE ἁμάρτημα.

[**παράγ. λ.** *ἄμαρτάνω* + *παρ.* επίθ. *-μα*].

ἁμαρτία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. λάθος: *ἁμαρτία δόξης* = λάθος στην κρίση.

2. με τη θρησκευτική σημ. αμαρτία.

NE αμαρτία (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *ἄμαρτάνω* + *παρ.* επίθ. *-ία*].

ἄμεινον (ὄ, ἡ), ἄμεινον (τό), γεν. ἄμεινονος ΕΠΙΘΕΤΟ

συγκριτικός βαθμὸς του *ἀγαθός* (☞ *ἀγαθός*).

καλύτερος: *ἄμεινόν ἐστι καταβαίνειν τοὺς στρατιώτας ἐκ τοῦ χωρίου* = εἶναι καλύτερο να κατεβούν οι στρατιῶτες ἀπὸ τον τόπο αὐτόν.

[επίθετο θετικού βαθμοῦ **ἄμειν-*, που θεωρήθηκε συγκριτικού, δηλ. δεν ἔχουμε **ἄμειν-ων* > *ἄμεινων*].

ἄμειπτος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

ἀψογος: *δεῖπνον ἄμειπτον παρέθηκας* = παρέθεσες ἀψογο δεῖπνο.

παράγ. ἄμειπτως.

NE ἄμειπτος.

[**σύνθ. λ.** στερ. *ἀ-* + *μεμπτός* (< *μέμφομαι* + παρ. επίθ. -τός)].

ἄμιλλα, -ίλλης, ἤ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συναγωνισμός (για το ποιος θα υπερισχύσει): ἄμιλλα ἀγαθῶν ἀνδρῶν = συναγωνισμός γενναίων ἀνδρῶν.

ΝΕ ἄμιλλα.

[**παράγ. λ.** ἄμα «συγχρόνως» + παρ. επίθ. -ίλλα < *-ίλ-ja με τη σημ. δύο ατόμων που συναγωνίζονται].

ἄμιλλᾶσμαι -ῶμαι ΡΗΜΑ

Μέλλ.	ἄμιλλήσομαι
Παθ. αόρ. με μέση σημ.	ἠμιλλήθη
Αόρ. μεταγεν.	ἠμιλλησάμην
Παρακ.	ἠμίλλημαι

1. συναγωνίζομαι (κάποιον): ἄμιλλᾶμαι τινα τόξοις = συναγωνίζομαι κάποιον στην τοξοβολία. **2.** προσπαθῶ (να πετύχω κάτι).

[**παράγ. λ.** *σύνθ.* ἄμιλλα + παρ. επίθ. -ομαι].

ἄμουσος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄμουσότερος
Υπερθετικός	ἄμουσότατος

1. απαίδευτος, ἄξεστος.

• παροιμία τῶν Λειβηθριῶν ἄμουσότερος = πιο ἄξεστος ἀπὸ τους Λειβηθρίους (δηλώνει τον κατώτατο βαθμὸ πνευματικῆς καλλιέργειας).

2. αὐτὸς που δε γνωρίζει μουσική.

3. για ἡχους κακόηχος: ἄμουσος ᾠδή.

παράγ. ἄμουσία, **σύνθ.** φιλόμουσος.

[**σύνθ. λ.** στερ. *ἀ-* + *μουσα* + παρ. επίθ. -ος].

ἄμπελος, -έλου, ἤ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. το κλήμα (το συγκεκριμένο φυτό, που λέγεται και ἀμπέλι). **2.** ἔκταση γῆς φυτεμένης με κλήματα, ἀμπέλι.

παράγ. ἀμπελών, ὁ «ἀμπέλι, ἀμπελώνας», **σύνθ.** ἀμπελουργός, ἀμπελόφυτος.

ΝΕ ἀμπέλι.

[προελλ., μεσογ. λ.].

ἀμπέχω & ἀμπίσχω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	ἀμφέξω
Αόρ. β'	ἤμπεσchon
Μέσ. ενεστ.	ἀμπέχομαι & ἀμπίσχομαι
Μέσ. παρατ.	ἤμπειχόμην
Μέσ. μέλλ.	ἀμφέξομαι
Μέσ. αόρ. β'	ἤμπεσχόμην

1. ντύνω: δούλους ἀμπίσχω = ντύνω τους δούλους. = ἐνδύω. ≠ ἐκδύω.

2. μέση φωνή ἀμπέχομαι ντύνομαι, φορῶ: τὸ τῆς γυναικὸς ἀμπέχει χιτῶνιον; = φορεῖς το χιτῶνα τῆς γυναίκα σου;

3. περιβάλλω: ἀμπίσχω τινὰ σμικρότητι = περιβάλλω κάποιον με μικρότητα, δηλαδή δεν τον εκτιμῶ.

παράγ. ἀμπεχόνη, ἀμπέχονον.

[**σύνθ. λ.** ἀμφί + ἔχω > ἀμφέχω > ἀμπέχω, με ἀνομοίωση δασέων].

ἄμπωτις, -εως & -ίδος, ἤ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το τράβηγμα των θαλάσσιων νερῶν πρὸς τα μέσα. ≠ παλίρροια.

ΝΕ ἀμπωτη.

[**σύνθ. λ.** ἀνά + *πωτ- (< πίνω, πβ. ποτ-όν, ποτ-ίζω), **παράγ.** ουσ. του ἀναπίνω].

ἄμύνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤμυνον
Μέλλ.	ἄμυνῶ
Αόρ.	ἤμυνα
Μέσ. μέλλ.	ἄμυνοῦμαι
Μέσ. αόρ.	ἤμυνάμην

1. ἀποκρούω: ἄμύνω τὸν βάρβαρον = ἀποκρούω τους βαρβάρους.

2. μέση φωνή ἄμύνομαι ἀποκρούω, υπερασπίζω: οἱ περὶ τῶν οἰκειῶν ἄμυνομένοι = ὅσοι υπερασπίζονται τα σπίτια τους.

3. μέση φωνή ἄμύνομαι ἀμύνομαι.

παράγ. ἄμυνα, ἀμυντήριος, ἀμυντικός.

ΝΕ ἀμύνομαι (σημ. 3).

[**σύνθ. λ.** αθροιστ. *ἀ-* + *μύνη* «πρόφραση»].

ἀμφί ΠΡΟΘΕΣΗ

1. γύρω ἀπὸ (χρησιμοποιεῖται κυρίως για ομάδα ατόμων τα οποία περιστοιχίζουν ἄλλο άτομο): οἱ ἀμφὶ Πρωταγόραν = οἱ οπαδοὶ του Πρωταγόρα.

2. για χρόνο κατά τη διάρκεια: τὸν μὲν ἀμφὶ τὸν χειμῶνα χρόνον διήγεν ἐν Βαβυλῶνι ἑπτὰ μῆνας = και κατά τη διάρκεια του χειμῶνα περνούσε ἑπτὰ μῆνες στη Βαβυλώνα.

3. για ἀριθμούς περίπου: ἀμφὶ τὰς δώδεκα μυριάδας = περίπου 120.000.

4. ως *ἀ'* συνθετικὸ δηλώνει **α.** και στις δύο πλευρές: ἀμφίστομος = αὐτὸς που ἔχει στόμα και ἀπὸ τη μια και ἀπὸ την ἄλλη πλευρά. **β.** σε ὅλες τις πλευρές, ολόγυρα: ἀμφιβάλλω = βάζω κάτι ἀπὸ ὅλες τις πλευρές.

γ. για χάρη κάποιου, για κάτι: ἀμφιμάχονται τείχους = μάχονται για το τείχος.

ΝΕ σε σύνθ. λέξεις, λ.χ. ἀμφίβιος.

[**σύνθ. λ.** *αμ- (< ἀνά) + παρ. επίθ. -φι, πβ. λατ. ambi].

ἀμφιέννυμι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤμφιέννυν
Μέλλ.	ἀμφιῶ (-εῖς, -εῖ)
Αόρ.	ἤμφιεσα
Μέσ. μέλλ.	ἀμφιέσομαι
Μέσ. αόρ.	ἤμφιεσάμην

Παθ. αόρ.	ἠμφιέσθη
Παρακ.	ἠμφίεσμαι

1. περιβάλλω, ντύνω: ἠμφιέννυμι ἱμάτιόν τινα = περιβάλλω κάποιον με μανδύα. = ἐνδύω. ≠ ἐκδύω.

2. μέση φωνή ἠμφιέννυμαι ντύνομαι: ἀρετὴν ἀντὶ ἱματίων ἠμφιέσονται = θα ντυθούν με αρετή αντί με μανδύες.

παράγ. ἠμφίεσις, ἠμφίεσμα, ἠμφιεσμός. [σύνθ. λ. ἠμφί + ἔννυμι < *ἔσ-νυ-μι].

ἠμφιθέατρος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που έχει θέσεις για θεατές ολόγυρα.

• ως ουσιαστικό τὸ ἠμφιθέατρον ἀμφιθέατρο.

NE ἀμφιθέατρο.

[σύνθ. λ. ἠμφί + θέατρον].

ἠμφισβητέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠμφεσβήτου
Μέλλ.	ἠμφισβητήσω
Αόρ.	ἠμφεσβήτησα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ἠμφισβητήσομαι «θα ἀμφισβητηθῶ»
Παθ. αόρ.	ἠμφεσβητήθη

1. διαφωνώ: ὁ ἕτερος τῶν λόγων τῷ πρότερον λεχθέντι ἀμφισβητεῖ = ἡ ἄλλη ἐκδοχὴ διαφωνεῖ με τὴν ἐκδοχὴ που λέχθηκε προηγουμένως. περὶ δὲ τούτων ἠμφεσβήτου = σχετικὰ με αὐτὰ διαφωνούσα.

• οἱ ἀμφισβητοῦντες οἱ διάδικοι.

2. ἀμφισβητώ: ὅτι μὲν οὖν τό γε εἶδος ὅμοιος εἶ τούτοις, ὃ Σώκρατες, οὗτ' αὐτὸς ἄν που ἀμφισβητήσαις = οὔτε ο ἴδιος, Σωκράτη, θα μπορούσες να ἀμφισβητήσεις ὅτι τουλάχιστον στην ἐμφάνιση εἶσαι ὅμοιος με αὐτούς.

παράγ. ἀμφισβητήσιμος, ἀμφισβήτησις, σύνθ. ἀναμφισβήτητος.

NE ἀμφισβητώ (με τὴν σημ. 2).

[σύνθ. λ. πρόθ. ἠμφίς (σπάνια μορφή τῆς ἠμφί ἀπὸ τὸ ἐπίρρ. ἠμφίς) + *βατ-, *βητ- (βαίνω, βατός) + παρ. ἐπίθ. -έω].

ἠμφισβήτησις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ἀμφισβήτησις: ἀμφισβήτησις ἔσται τίνας ἄρχειν δεῖ = θα υπάρξει ἀμφισβήτησις για τὸ ποιοι πρέπει να κυβερνοῦν.

2. διεκδίκηση (συνήθως κληρονομιάς): τὴν ἀμφισβήτησιν ποιῶμαι πρὸς τίνα = διεκδικῶ τὴν κληρονομιά ἀπὸ κάποιον.

NE ἀμφισβήτησις (με τὴν σημ. 1).

[παράγ. λ. ἠμφισβητέω + παρ. ἐπίθ. -σις].

ἀμφότερος, -τέρω, -τερον ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

σπάνια στον ἐνικό, κυρίως στον πληθυντικό. ἀμφότεροι, -αι, -α και ο ἕνας και ο ἄλλος, και οἱ δύο: ἀμφότεροι ἤκουσαν Ἀναξαγόρου = και οἱ δύο ἦταν μαθητὲς του Ἀναξαγόρα.

παράγ. ἀμφοτέρωθεν «και ἀπὸ τὶς δύο πλευρὲς».

[παράγ. λ. δυνικός ἄμφω (< ἠμφί) + παρ. ἐπίθ. -τερος].

ἄν ΜΟΡΙΟ

1. χρησιμοποιεῖται με οριστικὴ παρελθοντικὸν χρόνου, για να σχηματίζει τὴ λεγόμενη δυνητικὴ οριστικὴ, που δηλώνει τὸ μη πραγματικό: ἤλθες ἄν = θα ἐρχόσουν (ενν.: ἀλλὰ δεν ἦλθες). εἰ μὴ ἐπλούτου, οὐκ ἄν ἤρχον = αν δεν ἦμουν πλούσιος, δε θα κυβερνούσα (ὅμως κυβερνώ). ἠγνόεις ἄν, εἰ οὐκ εὖ ἐπαιδεύου = θα αγνοούσες, αν δε λάμβανες καλὴ παιδεία (ὅμως δεν αγνοεῖς).

2. χρησιμοποιεῖται με ευκτική, για να σχηματιστεῖ ἡ λεγόμενη δυνητικὴ ευκτική, που δηλώνει αὐτὸ που εἶναι πιθανὸ να συμβεῖ στο μέλλον: πολλὴ ἄν ἀλογία εἶη, εἰ οὔτοι φοβοῖντο τὰ μειράκια = θα εἶναι μεγάλη ἀφροσύνη, αν αὐτοὶ φοβούνται τὰ παιδιὰ.

3. με δυνητικὴ σημασία γενικά ἠδέως δ' ἄν ἐροῖμην Λεπτίνην = με ευχαρίστηση θα ρωτοῦσα τὸ Λεπτίνη.

4. ως ἡπια προσαγή, προτροπὴ ἢ παρακλήση λέγους ἄν = λέγε, σε παρακαλῶ.

5. με ἀπαρέμφατο ἢ μετοχὴ οἶσθε τὸν πατέρα οὐκ ἄν φυλάττειν; = νομίζετε ὅτι ο πατέρας δε θα διαφύλαττε αὐτὰ; πόλλ' ἄν ἔχων ἕτερο' εἰπεῖν παραλείπω = αν και πολλὰ θα μπορούσα να πω, τα παραλείπω.

6. ὅταν βρῖσκεται μετὰ τὸ εἰ, συγχωνεύονται τὰ δύο μόρια (εἰ + ἄν) και ἔτσι προκύπτουν τὰ ἄν, ἐ-άν, ἦν. Αὐτὰ συντάσσονται με υποτακτικὴ: ἦν ἐγγὺς ἔλθῃ θάνατος, οὐδεὶς βούλεται θνήσκειν = αν πλησιάσει ο θάνατος, κανεὶς δε θέλει να πεθάνει.

7. σε χρονικὲς προτάσεις με υποθετικὴ σημασία, τὸ ἄν συγχωνεύεται με τὰ ὅτε, ὁπότε, ἐπεὶ, ἐπειδὴ και ἔτσι προκύπτουν ἀντίστοιχα τὰ ὅταν, ὁπότεν, ἐπὴν / ἐπάν, ἐπειδὴν που συντάσσονται με υποτακτικὴ.

8. σε τελικὲς προτάσεις που εἰσάγονται με τὰ ἀναφορικὰ ἐπιρρήματα ὡς, ὅπως, ἕως τὸ ἄν ἐμφανίζεται κάποτε: ὅπως ἄν φαίνεται κάλλιστος = για να φαίνεται πάρα πολὺ ωραῖος.

9. χρησιμοποιεῖται με οριστικὴ παρατατικὸν ἢ οριστικὴ ἀορίστου, για να δηλώσει πράξη που ἐπιναλαμβάνεται στο παρελθόν: διηρώτων ἄν αὐτοὺς τί λέγοιεν = κάθε φορὰ τοὺς ρωτοῦσα τι ἔλεγαν. [συγγεν. με λατ. an, γοτθ. an].

ἀνὰ ΠΡΟΘΕΣΗ

1. τοπικά κατὰ μήκος, σε ὅλη τὴν ἐκταση: ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα = σε ολόκληρη τὴν Ἑλλάδα.

2. χρονικά στη διάρκεια: ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἡμέραν = σε ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἡμέρας.

3. με αριθμητικά εκφράζει καταμερισμό σε τμήματα ανά, κατά: *ἔσθησαν ἀνὰ ἑκατόν* = στάθηκαν ανά εκατό.

4. ως α' συνθετικό δηλώνει **α.** πάνω σε, προς τα πάνω, πάνω, π.χ. *ἀναβαίνω*. **β.** αύξηση ή ενίσχυση, π.χ. *ἀνακρίνω*. **γ.** επανάληψη, βελτίωση, π.χ. *ἀναβιδώ*. **δ.** προς τα πίσω, π.χ. *ἀναλαμβάνω* «παίρνω πίσω, ανακτώ» ☞ **ἀναλαμβάνω** (σημ. 3).

NE λόγ. ανά.

[IE προέλευσης, πβ. **αρχ. περσ.** *ana*, **γοθθ.** *ana*].

ἀναβαίνω PHMA

Για τους χρόνους ☞ **βαίνω**

1. ανεβαίνω: *ἀναβαίνει εἰς τὸ τεῖχος* = ανεβαίνει στο τεῖχος. = **ἀνέρχομαι**. ≠ **καταβαίνω**.

2. μεταβαίνω από τα παράλια στο εσωτερικό μιας χώρας (συνήθως της Μικράς Ασίας): *ἀναβαίνει οὖν ὁ Κύρος λαβὼν Τισσαφέρην ὡς φίλον* = μεταβαίνει προς την Κεντρική Ασία λοιπόν ο Κύρος, παίρνοντας μαζί του και τον Τισσαφέρην, με την ιδέα ότι είναι φίλος του. ≠ **καταβαίνω** «μεταβαίνω από τα μεσόγεια προς τα παράλια».

3. ως αττικός νομικός όρος *ἀναβαίνω* (ἐπὶ τὸ βῆμα) **ἀνέρχομαι** στο βῆμα, σηκώνομαι να μιλήσω. ≠ **καταβαίνω** «κατεβαίνω από το βῆμα, σταματώ να αγορεύω».

☞ **παράγ.** *ἀναβάτης*, *ἀναβαθμός*, *ἀνάβασις*.

NE ανεβαίνω (με τις σημ. 1, 2).

[**σύνθ. λ.** *ἀνά* + *βαίνω*].

ἀναβάλλω PHMA

Για τους χρόνους ☞ **βάλλω**

1. ρίχνω προς τα πάνω: *ἐκ τοῦ ὀρύγματος ἀνεβαλλὼν τὸν χοῦν* = από το χαντάκι έριχναν το χώμα προς τα πάνω (προς τα χείλη του).

2. ανεβάζω: *οὐδεὶς ἄλλος βασιλέα ἐπὶ τὸν ἵππον ἀνεβαλλεν* = κανένας άλλος δεν ανεβάζε το βασιλιά στο άλογο.

3. μέση φωνή *ἀναβάλλομαι* **ἀναβάλλω**: *εἰς τὴν ὑστεραίαν ἀναβάλλομαι τὴν δίαιταν* = **ἀναβάλλω** για την επόμενη μέρα τη διαίτησή.

4. μέση φωνή *ἀναβάλλομαι* ρίχνω πάνω στους ώμους μου το πανωφόρι (έτσι ώστε να κρέμεται δημιουργώντας πτυχές): *τὴν χλαῖναν ἀναβαλοῦ* = ρίξε επάνω σου τη χλαίνη.

☞ **παράγ.** *ἀναβολή*, *ἀναβολεύς*.

NE **ἀναβάλλω** (με τη σημ. 3).

[**σύνθ. λ.** *ἀνά* + *βάλλω*].

ἀνάβασις, -έως, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. **ἀνάβαση**. ≠ **κατάβασις**, **κάθοδος**. 2. εκστρατεία που εκκινεί από τα παράλια και κατευθύνεται προς το εσωτερικό της χώρας (ιδιαίτερα προς το εσωτερικό της Μικράς Ασίας, όπως ήταν η εκστρατεία του Κύρου του νεότερου,

την οποία εξιστορεί ο Ξενοφώντας στο έργο του *Κύρου ἀνάβασις*).

☞ **παράγ.** *ἀναβάσιμος*, *ἀναβασμός*.

NE **ἀνάβαση** (με τη σημ. 1).

[*ἀνά-* + *βάσις* < *βαίνω* ως **παράγ. λ.** του *ἀναβαίνω*].

ἀναβιβάζω PHMA

Για τους χρόνους ☞ **βιβάζω**

1. ανεβάζω: *ἀναβιβάζω τινὰ ἐπὶ τὸν τροχόν* = ανεβάζω κάποιον στον τροχό (για να τον βασανίσω). ≠ **καταβιβάζω**.

2. στην ενεργ. και τη μέση φωνή *ἀναβιβάζω* & *ἀναβιβάζομαι* **παρουσιάζω** (προσάγω) κάποιον στο δικαστήριο ως μάρτυρα: *βούλομαι τοῦτους ὑμῖν μάρτυρας ἀναβιβάσαι* = θέλω να παρουσιάσω αυτούς ως μάρτυρες σ' εσάς.

☞ **παράγ.** *ἀναβιβασμός*, *ἀναβιβασίς*, *ἀναβιβαστέον*, **σύνθ.** *συναναβιβάζω*.

NE ανεβάζω (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** *ἀνά* + *βιβάζω*].

ἀναβιδώ -ῶ PHMA

Για τους χρόνους ☞ **βιδώ**

επανερχομαι στη ζωή, ζω ξανά μια κατάσταση: *καὶ ἐπειδὴ ἀνεβίω, ἀποδρᾶσα ἐκ τῆς οἰκίας ὄχρετο* = και όταν ανέκτησε τις αισθήσεις της, δραπέτευσε αμέσως από το σπίτι της.

☞ **παράγ.** *ἀναβιδωσίς*, *ἀναβιδωσμός*, **σύνθ.** *ἐπαναβιδώ*.

NE **ἀναβιδώνω**.

[**σύνθ. λ.** *ἀνά* + *βιδώ*].

ἀναβολεύς, -έως, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

υπηρέτης (ή όργανο) που βοηθά κάποιον να ιππεύσει το άλογο: *ἵππου χωρὶς ἀναβολέως ἐπέβαινε* = ίππευε το άλογο χωρὶς τη βοήθεια του αναβολέα.

NE **ἀναβολέας**.

[**παράγ.** του ☞ **ἀναβάλλω** «ωθώ προς τα πάνω»: *ἀνά* + *βολ-* + *-εύς*].

ἀναγιγνώσκω PHMA

Για τους χρόνους ☞ **γιγνώσκω**

διαβάζω: *τὰ ὀνόματα ὑμῖν ἀναγνώσομαι τῶν ἀνδρῶν* = θα σας διαβάσω τα ονόματα των ανδρών.

• τὰ βιβλία τὰ ἀνεγνωσμένα τα βιβλία τα οποία έχουν διαβαστεί (μεγαλοφώνως, μπροστά σε ακροατήριο, και άρα έχουν δημοσιευτεί).

☞ **παράγ.** *ἀνάγνωσις*, *ἀναγνώστης*, *ἀναγνωστέον*, *ἀναγνωστικός*, **σύνθ.** *συναναγιγνώσκω*.

[**σύνθ. λ.** *ἀνά* + *γιγνώσκω*].

ἀναγκαῖος, -αία & -αῖος, -αῖον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. **ἀναγκαστικός**. = **ἄκων**, **ἀκούσιος**. ≠ **ἐκών**, **ἐκούσιος**, **αὐτόβουλος**.

2. **πειστικός**: *ἀναγκαῖαι ἀποδείξεις* = πειστικές αποδείξεις.

3. αναγκασμένος, με το ζόρι: *πολεμισταὶ ἀναγκαῖοι* = στρατιώτες με το ζόρι.

4. απαραίτητος.

- τὰ ἀναγκαῖα τα ἀναγκαῖα αγαθὰ για την ανθρώπινη διαβίωση. οἱ ἀναγκαῖοι οἱ συγγενεῖς.

παράγ. ἀναγκαῖως, ἀναγκαιότης.

NE ἀναγκαῖος (με τη σημ. 4).

[**παράγ. λ.** ἀνάγκη + παρ. επίθ. -αῖος].

ἀνάγκη, -ης, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. εξαναγκασμός, ἀνάγκη, ἀναγκαιότητα. = βία.

- ως επίρρημα ἀνάγκη ἀναγκαστικά.

2. στον πληθ. αἱ ἀνάγκαι βία, τιμωρία (ιδιαίτερα για βασανιστήρια): *προσάγω τινὶ τὰς ἀνάγκας* = χρησιμοποιῶ βία ἐναντίον κάποιου.

παράγ. ἀναγκάζω, ἀναγκαῖος, **σύνθ.** πειθανάγκη.

[ἴσως ἀν- (< ἀνά) + *-άγκη (πβ. ἀγκών) με τη σημ. «σύλληψη μέσα στα μπράτσα»].

ἀναγράφω PHMA

Για τους χρόνους ☞ **γράφω**

1. για συνθήκες και νόμους εγχαράσσω και στήνω δημόσια: *τὰς ξυνηθήκας τὰς περὶ τῆς ξυμμαχίας ἀνέγραψαν ἐν στήλῃ λιθίνῃ* = εγχάρων ξαν τις συμφωνίες για τη συμμαχία σε πέτρινη στήλη.

2. για συγγραφέα περιγράφω: *οὐδὲ ταῦτα ἐς τὸ ἀληθὲς ἀνέγραψαν* = οὔτε αυτά τα περιέγραψαν με τρόπο ἀληθινό.

NE ἀναγράφω (με σημ. παραπλήσια προς τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** ἀνά + γράφω].

ἀνάγω PHMA

Για τους χρόνους ☞ **ἄγω**

1. οδηγῶ προς τα πάνω, ανεβάζω: *ἀνάγω πελταστὰς πρὸς τὸ ὄρος* = ανεβάζω πελταστὲς στο βουνό.

2. οδηγῶ ἀπὸ τα παράλια (ιδιαίτερα της Μικρᾶς Ἀσίας) στο εσωτερικό της χώρας ἢ ἀπὸ τον Πειραιᾶ προς την Αθήνα: *Φαρνάβαζος κατεῖχε τοὺς πρέσβεις, φάσκων ἀνάξιν αὐτοὺς παρὰ βασιλέα* = ο Φαρνάβαζος κρατοῦσε τους ἀπεσταλμένους, λέγοντας ὅτι θα τους οδηγήσει στο βασιλιά.

3. μέση φωνὴ ἀνάγομαι ἀποπλέω, σηκώνω ἀγκυρα: *ἐπλήρουν τὰς ναῦς ὡς ἀναξόμενοι* = ἐμπαιναν στα καράβια, γιατί ἐπρόκειτο να σηκώσουν ἀγκυρα. = ἀποπλέω, ἀπαίρω «ἀποπλέω». ≠ κατὰγομαι «φτάνω στην ξηρά».

παράγ. ἀναγωγή «ἀπόπλους», **σύνθ.** συνάγω.

NE ἀνάγομαι (για χρόνο, πηγαίνω πίσω).

[**σύνθ. λ.** ἀνά + ἄγω].

ἀνάθεσις, -εως, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

τοποθέτηση κάποιου πράγματος σε δημόσιο χώρο, προσφορά ἀναθημάτων σε ναοὺς: *τρίποδος ἀνάθεσις* = προσφορά τρίποδα.

NE ἀνάθεση (λ.χ. ἐργασίας, καθηκόντων κτλ.).

[**σύνθ. λ.** ἀνά + θέσις < τίθημι].

ἀναθεωρέω -ῶ PHMA

Για τους χρόνους ☞ **θεωρέω**

εξετάζω προσεκτικά.

παράγ. ἀναθεώρησις «προσεκτική ἐξέταση».

NE ἀναθεωρῶ (λ.χ. μια ἀποψη κτλ.).

[**παράγ. λ.** ἀνά + θεωρέω].

ἀνάθημα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αφιέρωμα που προσφέρεται σε ναὸ ἢ στήνεται σε δημόσιο χώρο. = ἀφιέρωμα.

[**παράγ. λ.** ἀνά + *θη- (ἀνα-τί-θη-μι) + παρ. επίθ. -μα].

ἀναθηματικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτὸς που συνίσταται σε ἀναθήματα.

[**παράγ. λ.** ἀνάθημα, -ατος + παρ. επίθ. -ικός].

ἀναθρέω -ῶ

παρατηρῶ με προσοχή: *μόνον τῶν θηρίων ὀρθῶς ὁ ἄνθρωπος ἄνθρωπος ὠνομάσθη ἀναθρῶν ἃ ὄπωπεν* = ἀπὸ ὅλα τα ζῶα μόνον ὁ ἄνθρωπος ὀρθῶς ὠνομάστηκε «ἄνθρωπος», ἐπειδὴ παρατηρεῖ προσεκτικά (= ἀναθρῶν) αὐτὰ που ἔχει δει (= ὄπωπεν).

παράγ. ἀνάθρησις.

[**παράγ. λ.** ἀνά + ἀθρέω].

ἀναΐδεια & ἀναιδεία, -ας, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ἀναΐδεια, ἀδιαντροπία: *εἰς τοῦθ' ἦκεν ἀναιδείας, ὥστ' ἐτόλμα λέγειν...* = ἔφτασε σε αὐτὸ το σημείο ἀναιδείας, ὥστε τολμοῦσε να λέει...

- λίθος ἀναιδείας πέτρα στον Ἄρειο Πάγο, ἐπάνω στην οποία στεκόταν ὁ κατήγορος, ὅταν ἀπαιτοῦσε ἀπὸ το δικαστήριο να ἐπιβάλλει τη μέγιστη δυνατὴ ποινὴ που προέβλεπε ὁ νόμος στο άτομο που κατηγοροῦσε για ἀνθρωποκτονία.

NE ἀναΐδεια.

[**παράγ. λ.** ἀναιδής (στερ. ἀ + αἰδώς) + παρ. επίθ. -εια].

ἀναΐρεις, -εως, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. περισυλλογή (ιδίως πτωμάτων για ἐνταφιασμό): *νεκρῶν ἀναΐρεις* = περισυλλογή των νεκρῶν.

2. καταστροφὴ: *τῶν τειχῶν ἀναΐρεις* = καταστροφὴ των τειχῶν.

3. θανάτωση.

NE ἀναΐρεσις «ἀκύρωση» (λ.χ. νόμου, ἐπιχειρήματος με σημ. παρόμοια με τη 2).

[**σύνθ. λ.** ἀνά + αἶρεις].

ἀναίρέω -ῶ PHMA

Για τους χρόνους ☞ **αἶρέω -ῶ**

1. σηκώνω από το έδαφος: τῶν τεθνεώτων τὰ ὀστά ἀνείλον = σήκωσαν από τη γη τα κόκαλα των πεθαμένων.

2. για ανθρώπους καταστρέφω, σκοτώνω: τοὺς τούτων μνηστὰς ἀναιροῦσι = σκοτώνουν όσους αποκαλύπτουν αυτά τα πράγματα.

3. καταργώ: τοὺς μὲν ἀναιροῦσιν τῶν νόμων, τοὺς δὲ καταλείπουσιν = μερικούς νόμους τους καταργούν και άλλους τους αφήνουν σε ισχύ.

4. για επιχείρημα αναιρώ.

5. για χρησμούς ορίζω, δίνω εντολή: χρωμένῳ δὲ τῷ Κύλῳνι ἀνείλεν ὁ θεὸς καταλαβεῖν τὴν Ἀθηναίων ἀκρόπολιν = στον Κύλωνα, που ζητούσε χρησμό, ο Απόλλωνας όρισε να καταλάβει την Ακρόπολη των Αθηναίων.

6. μέση φωνή αναιροῦμαι περισυλλέγω για ενταφιασμό: τοὺς ἑαυτῶν νεκροὺς ἀνείλοντο = περισυνέλεξαν τους νεκρούς τους για ενταφιασμό.

7. μέση φωνή αναιροῦμαι αναλαμβάνω: ἀναιροῦμαι δημόσιον ἔργον = αναλαμβάνω δημόσιο έργο.

8. μέση φωνή αναιροῦμαι ακυρώνω: τὴν συγγραφὴν ἀνείλετο = ακύρωσε τη συμφωνία.

¶ παρὰγ. ἀναίρεσις, ἀναιρετικός, ἀναιρέτης, σύνθ. συναναιρέω.

NE αναιρώ (με τις σημ. 3 και 4).

[σύνθ. λ. ἀνά + αἰρέω].

ἀναίσθητος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που στερείται αίσθησης: ἀναίσθητος τῶν περὶ αὐτόν = δεν έχει αίσθηση για το τι συμβαίνει γύρω του.

2. αμβλύνους, ανόητος: οἱ κατάπτυστοι Θεεταλοὶ καὶ ἀναίσθητοι Θηβαῖοι = εκείνοι οι αχρεῖοι Θεσσαλοί και εκείνοι οι ανόητοι Θηβαῖοι. = εὐήθης «ηλίθιος».

3. ανεπαίσθητος: ἀναίσθητος θάνατος = θάνατος που δε γίνεται αντιληπτός.

¶ παρὰγ. ἀναισθησία, ἀναισθήτως.

NE αναίσθητος.

[σύνθ. λ. στερ. ἀν- + αἰσθητός (< αἰσθάνομαι + παρ. επίθ. -τός)].

ἀναίσχυντος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀναισχυντότερος
Υπερθετικός	ἀναισχυντότατος

1. για πρόσωπα αδιάντροπος: οὕτῳ δ' ἀναίσχυντός ἐστιν, ὥστε... = είναι τόσο αδιάντροπος, ὥστε...

2. για πράγματα ατιμωτικός.

¶ παρὰγ. ἀναισχύντως «χωρίς ντροπή», ἀναισχυντέω «είμαι αναιδής, αδιάντροπος».

NE λόγ. αναίσχυντος (με τις σημ. 1, 2).

[σύνθ. λ. στερητ. ἀν- + αἰσχύν-ομαι + παρ. επίθ. -τος].

ἀνακαλέω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ¶ καλέω -ῶ

1. επικαλούμαι: εὔχομαι τῷ Ἀπόλλωνι τὰς ἐπωνυμίας τοῦ θεοῦ ἀνακαλῶν = προσεύχομαι στον Απόλλωνα επικαλούμενος τους λατρευτικούς τίτλους του θεού.

2. καλώ πίσω, ανακαλώ: διὰ ταῦτα ἀνεκάλεσαν αὐτόν = για τους λόγους αυτούς τον κάλεσαν πίσω.

¶ παρὰγ. ἀνάκλησις, ἀνακλητικός, σύνθ. ἐπανακαλέω.

NE ανακαλώ (με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. ἀνά + καλέω].

ἀνάκειμαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ¶ κείμαι

1. εἶμαι τοποθετημένος ως προσφορά ή αφιέρωμα στο ναό κάποιου θεού: τῆς ἀρετῆς τὰ μνημεῖα πρὸς τοὺς ὑμετέροισι ἱεροῖς ἀνάκειται = τα μνημεῖα της αρετής του είναι τοποθετημένα ως αφιερώματα στα δικά σας ιερά.

2. εξαρτώμαι: ἐπὶ σοὶ τάδε πάντα ἀνάκειται = από σένα εξαρτώνται όλα αυτά.

3. εἶμαι πλαγιασμένος, ανακλιμένος (¶ ἀναπίπτω).

[σύνθ. λ. ἀνά + κείμαι].

ἀνακλίνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ¶ κλίνω

εἶμαι γερμένος προς τα πίσω στηριζόμενος στον αγκώνα μου (σε στάση ανάπαυσης ή φαγητού, ¶ ἀναπίπτω). = ἀνάκειμαι.

¶ παρὰγ. ἀνάκλισις, ἀνάκλιντρον, σύνθ. συνανακλίνομαι.

[σύνθ. λ. ἀνά + κλίνω].

ἀνακομιδή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ανάκτηση: τῶν πλοίων ἀνακομιδή = ανάκτηση των πλοίων.

NE ανακομιδή (των λειψάνων ενός αγίου).

[σύνθ. λ. ἀνά + κομιδή].

ἀνακράζω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	ἀνακράξομαι
-------	-------------

Για τους άλλους χρόνους ¶ κράζω

φωνάζω δυνατά, κραυγάζω: ἀνέκραγον ὡς εὐ' ἔργοι = φώναξαν δυνατά ότι ομιλεῖ ορθά.

[σύνθ. λ. ἀνά + κράζω].

ἀναλαμβάνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ¶ λαμβάνω

εύχρηστο στον ενεστώτα και τον αόριστο β'.

1. παίρνω στα χέρια μου ή μαζί μου: καὶ ἀναλαβόντες αὐτοὺς οἱ Συρακόσιοι ἐπὶ τὰς ναῦς παρέπλεον ἐπ' οἶκον = οι Συρακούσιοι, αφού τους πήραν στα πλοία, έπλευσαν προς την πόλη τους. = αἰρέω (σημ. 1), λαμβάνω.

2. αναλαμβάνω: τὴν προξενίαν ἀναλαμβάνω.

3. παίρνω πίσω, επανακτώ: τὴν ἀρχὴν ἦν πρότερον ἐκεκτήμεθα ἀναλαβεῖν βουλόμεθα

= θέλουμε να επανακτήσουμε την ηγεμονία που είχαμε προηγουμένως.

παράγ. ανάληψις, ανάλημμα, **σύνθ.** συναλαμβάνω.

ΝΕ αναλαμβάνω (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** ανά + λαμβάνω].

ἀναλίσκω & ἀναλώω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἀνήλισκον & ἀνήλουν
Μέλλ.	ἀναλώσω
Αόρ.	ἀνήλωσα
Παρακ.	ἀνήλωκα
Παθ. μέλλ.	ἀναλωθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἀνηλώθην & ἀναλώθην
Παθ. παρακ.	ἀνήλωμαι & ἀνάλωμαι

1. ξοδεύω: *τρεις μνάς ἀνήλωσα* = ξόδεψα τρεις μνες. = δαπανάω.

2. για πρόσωπα σκοτώνω: *καὶ ἄλλους τινὰς ἀνεπιτηδείους τῷ αὐτῷ τρόπῳ κρύφα ἀνήλωσαν* = κατά τον ίδιον τρόπο σκότωσαν κρυφά και μερικούς άλλους ανεπιθύμητους.

παράγ. ἀνάλωμα, ἀνάλωσις, ἀναλωτέος, ἀναλωτής, ἀναλωτικός, **σύνθ.** συναναλίσκω, ἐπαναλίσκω.

ΝΕ αναλώνω (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** ανά + ἀλίσκω].

ἀναμένω

Για τους χρόνους ☞ **μένω**

περιμένο.

ΝΕ αναμένω.

[**σύνθ. λ.** ανά + μένω].

ἀναμνησκω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **μνησκω**

1. υπενθυμίζω: *οἱ Ἐγεσταῖοι ξιμμαχίαν ἀνέμνησαν τοὺς Ἀθηναίους* = οι Εγεσταῖοι υπενθύμισαν στους Αθηναίους τη συμμαχία τους. *ἀναμνησκω ὑμᾶς τῶν κακῶν* = σας υπενθυμίζω τα κακά.

2. υπενθυμίζω, αναφέρω: *πάντα ὅσα ἐναντία Θεβαίοις ἐπράξατε ἀναμνησκουσιν* = αναφέρουν όλα ὅσα εχθρικά προς τους Θεβαίους πράξατε.

3. παθ. φωνή ἀναμνησκομαι θυμάμαι: *ἐν δὲ τῷ κακῷ ἀνεμνήσθησαν καὶ τοῦδε τοῦ ἔπους* = κατά τη διάρκεια της συμφορᾶς θυμῆθησαν και τον ἀκόλουθο στίχο. *ἀνεμνήσθησαν τὰ νῦν γεγενημένα* = θυμῆθηκα ὅσα ἔχουν γίνει πρόσφατα.

παράγ. ἀνάμνησις, ἀναμνηστικός.

[**σύνθ. λ.** ανά + μνησκω (χωρίς υπογεγραμμένη)].

ἀναμίξις ΕΠΙΡΡΗΜΑ

ανάμεικτα: *Πελοποννήσιοι καὶ Ἀμβρακιῶται ἀναμίξις τεταγμένοι ἦσαν* = οι Πελοποννήσιοι

και οι Αμβρακιῶτες ἦταν παρατεταγμένοι ἀνάμεικτα.

[**σύνθ. λ.** ανά + επίρρ. μίξις].

ἄνανδρος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. ως ουσιαστικό ἢ ἄνανδρος γυναίκα χωρίς σύζυγο, δηλαδή ἀνύπαντρη ἢ χήρα.

2. δειλός. ≠ ἀνδρεῖος.

παράγ. ἀνανδρία, ἀνάνδρος.

ΝΕ ἀνανδρος (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀν- + ἀνδρ- (< ἀνήρ) + -ος].

ἀνανεύω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **νεύω**

κλίνω το κεφάλι προς τα πίσω σε ἔνδειξη ἀρνησης: *ἐδεόμην σώσαι μοι τὸν Ζώσιμον ὁ θεὸς ἀνένευσεν* = παρακαλοῦσα να μου σώσει το Ζώσιμο· ο θεός το ἀρνήθηκε. ≠ κατανεύω.

[**σύνθ. λ.** ανά + νεύω].

ἀνανήφω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **νήφω**

1. γίνομαι πάλι νηφάλιος (ἔπειτα ἀπό μέθη): *ἐκ μακρᾶς ἀνανήφω μέθης* = ἀποκτῶ τη νηφαλιότητά μου ἔπειτα ἀπό μεγάλη μέθη.

2. επανέρχομαι στα λογικά μου: *ἀνανήφω ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος* = επανέρχομαι στα λογικά μου ξεφεύγοντας ἀπό την παγίδα του διαβόλου.

παράγ. ἀνανήψις.

[**σύνθ. λ.** ανά + νήφω].

ἀνάντης, -ης, ἄναντες ΕΠΙΘΕΤΟ

ανηφορικός, ἀπότομος: *ἀνάντης ἀνάβασις* = ανηφορική ἀνάβαση.

≠ κατάντης «κατηφορικός».

[**σύνθ. λ.** ανά + ἀντ- (πβ. ἄντα «ἐναντι») + -ης].

ἄναξις, ἄνακτος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μόνον στον ποιητικό λόγο.

κύριος, ἀφέντης (χρησιμοποιοῦνται κυρίως ως προσδιορισμός θεῶν και βασιλέων).

παράγ. ἀνάσσω, ἄνασσα, ἀνάκτορον.

[προελλ. δάν. *Φάναξις*].

ἀνάπαλιν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. πίσω πάλι.

2. πάλι, ξανά: *ὧδε δὴ ἀνάπαλιν ἄκουε* = ἀκουσέ το πάλι κατ' αὐτὸν τον τρόπο.

3. ἀντίθετα, ἀντίστροφα: *ὅταν ἀνάπαλιν ἡ γένεσις τοῦτων πορευῆται, τότε ταῦτα διαφθείρεται* = ὅταν η δημιουργία αὐτῶν κινεῖται ἀντίστροφα, τότε αὐτὰ καταστρέφονται.

[**σύνθ. λ.** ανά + πάλιν].

ἀνάπαυλα, -παύλης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ξεκούραση: *καὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ ἐπορισάμεθα* = και εξασφαλίσαμε για το πνεῦμα μας πάρα πολλούς τρόπους ξεκούρασης ἀπό τους κόπους.

2. τόπος ξεκούρασης: *καὶ ἀνάπαυλαι κατὰ τὴν ὁδὸν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς δένδροισι εἰσι σκιαραὶ* = και στο δρόμο υπάρχουν δροσερά αναπαυτήρια, κάτω από τα ψηλά δέντρα.

NE ἀνάπαυλα (με τη σημ. 1).

[**αβέβ. ετυμ.**, ίσως παράγ. **λ.** ἀναπαύ-ομαι + -λα].

ἀναπείθω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **πείθω**

1. πείθω: *ἀναπείθω τοὺς νέους ὡς σοφώτατος εἰμι* = πείθω τους νέους ότι είμαι σοφώτατος.

2. παρασύρω: *κάνεπειθον τῶν Λακῶνων τοὺς μεγίστους χρήμασιν* = και αποπλανούσαν τους πιο ισχυρούς από τους Σπαρτιάτες με χρήματα.

[**σύνθ. λ.** ἀνά + πείθω].

ἀναπέμπω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **πέμπω**

στέλνω από τόπο χαμηλότερο σε τόπο ψηλότερο ή από τα παράλια στο εσωτερικό μιας χώρας (και ιδίως της Μικράς Ασίας): *φρουρούς εἰς τὰ ἄκρα ἀπέπεμπε* = έστελνε φρουρούς στις κορυφές. *αὐτοὺς ἔμελλεν ὡς βασιλέα ἀναπέμψειν* = αυτούς σκόπευε να τους στείλει στο βασιλιά.

⚡ **παράγ.** ἀναπομπή, **σύνθ.** προαναπέμπω.

NE αναπέμπω (στέλνω κάτι για επανεξέταση κτλ.).

[**σύνθ. λ.** ἀνά + πέμπω].

ἀναπετάννυμι & ἀναπεταννύω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **πετάννυμι**

ξεδιπλώνω: *τὰς πύλας ἀναπεταννύω* = ξεδιπλώνω (ανοίγω) τις πύλες.

• μετοχή παθ. παρακ. ἀναπεπταμένος ανοικτός: *τὰ ὄμματα ἔχω ἀναπεπταμένα* = έχω τα μάτια ανοικτά.

⚡ **παράγ.** ἀναπεπταμένος.

NE λόγ. μτχ. αναπεπταμένος.

[**σύνθ. λ.** ἀνά + πετάννυμι].

ἀναπίμπλημι PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **πίμπλημι**

γεμίζω: *αἰσχύνης ὄλην ἀναπίμπλησι τὴν πόλιν* = γεμίζει ολόκληρη την πόλη από ντροπή. = πληρώω. ≠ κενόω.

⚡ **παράγ.** ἀνάπλεως «γεμάτος».

[**σύνθ. λ.** ἀνά + πίμπλημι].

ἀναπίπτω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **πίπτω**

1. πέφτω προς τα πίσω.

2. αποκαρδιώνομαι: *δέδοικα μὴ νῦν ἀναπεπτωκότες ἦτε* = φοβούμαι μήπως έχετε τώρα αποκαρδιωθεί.

3. ανακλίνομαι (δηλ. κάθομαι γέροντας την πλάτη μου προς τα πίσω και στηριζομαι στον αγκώνα μου. Αυτή τη στάση έπαιρναν οι αρχαίοι

για να γευματίσουν): *μετὰ ταῦτ' ἀναπεσεῖν ἐκέλευον αὐτὴν παρ' ἐμέ* = έπειτα από αυτά, της είπα να κάτσει δίπλα μου.

[**σύνθ. λ.** ἀνά + πίπτω].

ἀνάπλεως, ἀναπλέα, ἀνάπλεων EΠΙΘΕΤΟ

γεμάτος: *σκοτόους ἀνάπλεως ἔχω τοὺς ὀφθαλμοὺς* = έχω τα μάτια γεμάτα από σκοτάδι. = πλήρης.

[**σύνθ. λ.** ἀνά + πλέως/πλέος, πβ. πλη-θος, πλή-ρης, πλέ-ον].

ἀναπληρώω -ῶ PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **πληρώω**

1. γεμίζω: *ἀναπληροῖς τὸ κεχηνὸς τοῦ ῥυθμοῦ* = γεμίζεις το χάσμα του ρυθμού. = πίμπλημι «γεμίζω», πληρώω «γεμίζω». ≠ κενόω.

2. συμπληρώνω: *ἀλλ' εἴ τι ἐξέλιπον, σὸν ἔργον, ὃ Ἀριστόφανες, ἀναπληρῶσαι* = αλλά αν άφησα κάτι πίσω, Αριστοφάνη, είναι δικό σου καθήκον να το συμπληρώσεις.

⚡ **παράγ.** ἀναπληρώσεις, ἀναπληρωματικός.

NE αναπληρώνω (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** ἀνά + πληρώω].

ἀναπτύσσω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **πτύσσω**

ξετυλίγω (κυρίως τους παπυρικούς κυλίνδρους πάνω στους οποίους έγραφαν τα κείμενά τους οι αρχαίοι Έλληνες), ανοίγω για διάβασμα: *ἀναπτύσσω τὸ βιβλίον* = ανοίγω το βιβλίο. = έξελλίττω.

⚡ **παράγ.** ἀνάπτυξις «ξεδίπλωμα».

NE αναπτύσσω (λ.χ. ένα θέμα, «περιγράφο με κάθε λεπτομέρεια»).

[**σύνθ. λ.** ἀνά + πτύσσω].

ἀνάπτω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **ἄπτω**

1. δένω.

2. μέση φωνή ἀνάπτομαι δένω (πάνω μου): *ἐπιστολὴν ἐκ τῶν δακτύλων ἀναψάμενος περιεπορεύετο* = αφού έδεσε στα δάκτυλα την επιστολή, βάδιζε γύρω γύρω.

3. ανάβω: *ἀνήψεν τὴν πυρᾶν* = άναψε την πυρά.

⚡ **σύνθ.** προσανάπτω. **NE** ανάβω (σημ. 3).

[**σύνθ. λ.** ἀνά + ἄπτω].

ἀναρτάω -ῶ PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **αρτάω**

1. κρεμάω: *ἑαυτὴν ἀνήρτησεν* = κρεμάστηκε. = κρεμάννυμι.

2. αποδίδω: *εἰς θεοὺς ἀναρτῶ τι* = αποδίδω κάτι στους θεούς.

3. παθ. φωνή ἀναρτῶμαι κρέμομαι.

4. παθ. φωνή ἀναρτῶμαι εξαρτῶμαι: *πᾶσι δὲ τούτοις ἐξ ἐκείνης τῆς λίθου ἡ δύναμις ἀνήρτηται* = η δύναμη λοιπόν για όλα αυτά εξαρτάται από εκείνη την πέτρα.

παράγ. ανάρτησις, σύνθ. συναναρτάομαι.
NE αναρτώ (με τις σημ. 1 και 3, λ.χ. αναρτώνται τα αποτελέσματα των εξετάσεων).

[σύνθ. λ. ανά + ἀρτάω].

ἀναρχία, -ας, ἡ

1. έλλειψη αρχηγού: ἀναρχίας οὔσης ταῦτα ἐγένετο = επειδή δεν υπήρχε αρχηγός, έγιναν αυτά.

2. ανομία, αναρχία: ἐν πάσῃ ἀναρχία καὶ ἀνομία ἔζων = ζούσαν σε πλήρη αναρχία και ανομία.

3. στην Αθήνα έλλειψη άρχοντα, χρονιά κατά τη διάρκεια της οποίας δεν υπήρχε άρχοντας: διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀναρχίαν ἐποίησαν = για τον ίδιο λόγο δεν ανέδειξαν άρχοντα.

NE αναρχία (με τη σημ. 2).

[παράγ. λ. ἀναρχος + παρ. επίθ. -ία].

ἀνατείνω PHMA

Για τους χρόνους ☞ τείνω

τεντώνω προς τα πάνω, υψώνω: ἀνατείνω τὴν χεῖρα = υψώνω το χέρι.

παράγ. ἀνάτασις, ἀνατεταμένως.

NE ανάταση.

[σύνθ. λ. ανά + τείνω].

ἀνατίθημι PHMA

Για τους χρόνους ☞ τίθημι

1. αποδίδω: ἂν ἐκεῖνος ἀμάρτη, σοὶ τὰς αἰτίας ἀναθήσουσιν = εάν εκείνος αποτύχει, θα αποδώσουν σε σένα τις ευθύνες.

2. αφιερώνω: εἰς Δελφοὺς ἀνατίθημί τι = αφιερώνω κάτι στους Δελφούς. = αφιερώω.

παράγ. ἀνάθεσις, ἀνάθημα, ἀναθηματικός.

NE αναθέτω (λ.χ. εργασία, καθήκον κτλ.).

[σύνθ. λ. ανά + τίθημι].

ἀναφέρω PHMA

Για τους χρόνους ☞ φέρω

1. φέρνω άπάνω: ἀναφέρω τινὰ εἰς Ὀλυμπον = φέρνω άποιοι άπάνω στον Όλυμπο.

2. επαναφέρω (σε μια προηγούμενη καλή κατάσταση): ἐκ πονηρῶν τῶν πραγμάτων γενομένων τοῦτο πρῶτον ἀνήνεγκε τὴν πόλιν = από την κακή κατάσταση πραγμάτων αυτό το μέτρο πρώτα επανέφερε την πόλη σε καλή κατάσταση.

3. πληρώνω, επιστρέφω χρήματα: ἀνηνέγκασμεν χίλια τάλαντα = πληρώσαμε χίλια τάλαντα.

παράγ. ἀναφορά, ἀναφορικός, σύνθ. ἐπαναφέρω.

NE αναφέρω «καταθέτω, διηγούμαι».

[σύνθ. λ. ανά + φέρω].

ἀναχαιτίζω PHMA

1. ρίχνω τον αναβάτη.

2. μεταφορικά ανατρέπω.

παράγ. ἀναχαίτισις.

NE αναχαιτίζω (με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. ἀνά + χαιτή (του αλόγου) + παρ. επίθ. -ίζω].

ἀναψύχω PHMA

Για τους χρόνους ☞ ψύχω

δροσίζω: παρὰ κρήνην ἀναψύχω τι = δροσίζω κάτι κοντά στην πηγή.

παράγ. ἀναψυκτήρ, ἀνάψυξις, ἀναψυχή, ἀναψυκτικός.

NE αναψυχή, αναψυκτήριο (λόγιο).

[σύνθ. λ. ανά + ψύχω].

ἀνδραγάθημα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

γενναία πράξη.

NE ανδραγάθημα.

[παράγ. λ. ἀνδραγαθέω (< σύνθ. ἀνήρ + ἀγαθός + -έω) + παρ. επίθ. -μα].

ἀνδραγαθία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

γενναιότητα: ἐστὶ δίκαιον τὴν ἐς τοὺς πολέμους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίαν προτιθεσθαι = εἶναι δίκαιο να προβάλλουμε τη γενναιότητα υπέρ της πατρίδος στους πολέμους.

[παράγ. λ. ἀνδραγαθέω (< σύνθ. λ. ἀνήρ + ἀγαθός + -έω) + παρ. επίθ. -ία].

ἀνδραποδίζω PHMA

Παρατ.	ἠνδραποδίζων
Μέλλ.	ἀνδραποδιῶ
Αόρ.	ἠνδραποδίσαι
Παθ. μέλλ.	ἀνδραποδισθῆσομαι
Παθ. αόρ.	ἠνδραποδίσθην
Παθ. παρακ.	ἠνδραποδίσμαι

υποδουλώνω: ἠνδραποδίσαν Σκύρον = υποδούλωσαν τη Σκύρο. = δουλώω. ≠ ελευθερώω.

παράγ. ἀνδραπόδισις, ἀνδραποδισμός, ἀνδραποδιστής.

NE λόγ. σύνθ. εξανδραποδίζω (με την ίδια σημ.).

[παράγ. λ. ☞ ἀνδράποδον + παρ. επίθ. -ίζω].

ἀνδραποδισμός, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

υποδούλωση.

NE λόγ. σύνθ. εξανδραποδισμός.

[παράγ. λ. ἀνδραποδίζω + παρ. επίθ. -μός].

ἀνδράποδον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αιχμάλωτος, αυτός που αιχμαλωτίζεται στον πόλεμο και πωλείται σαν δούλος (ανεξάρτητα από το αν πριν αιχμαλωτιστεί ήταν δούλος ή ελεύθερος. Αρχικά διακρινόταν από το δοῦλος, που σήμαινε αυτόν που γεννήθηκε δούλος): Τισσαφέρνει παρέδοσαν τὰ ἀνδράποδα πάντα καὶ δοῦλα καὶ ἐλεύθερα = παρέδωσαν στον Τισσαφέρνη όλους τους αιχμαλώτους, και τους ελευθέρους και τους δούλους.

παράγ. ἀνδραποδίζω, ἀνδραποδιστής.

[σύνθ. λ. ἀνήρ, ἀνδρ-ός + -ά-ποδον (< πούς, ποδός) κατά το τετρ-ά-ποδον].

ἀνδρείκελον, -έλου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ομοίωμα άνδρα.

NE ανδρείκελο (με την ίδια σημ.). [**σύνθ. λ.** άνήρ + εϊκελος «που μοιάζει εξωτερικά με...»].

άνδριάς, -άντος, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ομοίωμα άνδρός, άγαλμα.

σύνθ. άνδριαντοποιός.

NE άνδριάντας.

[**παράγ. λ.** άνήρ, άνδρός + παρ. επίθ. -ιάς].

άνδρών, -ώνος, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αίθουσα σπιτιού που χρησιμοποιούσαν μόνο άνδρες, αίθουσα συμποσίων: ό άνδρών κεκοσμημένος έστί = η αίθουσα συμποσίου είναι τακτοποιημένη. = ή άνδρωνίτις. ≠ ή γυναικωνίτις.

[**παράγ. λ.** άνήρ, άνδρ-ός + παρ. επίθ. -ών].

άνδρωνίτις, -ιδος, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αίθουσα των σπιτιών που χρησιμοποιούσαν μόνο άνδρες (☞ **άνδρών**). = ό άνδρών. ≠ ή γυναικωνίτις.

[**παράγ. λ.** άνδρών (άνήρ) + παρ. επίθ. -ίτις].

άνεγείρω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ έγείρω

1. σηκώνω από τον ύπνο.

2. μεταφορικά ξεσηκώνω.

3. ανεγείρω (οικοδόμημα).

παράγ. άνέγερσις.

NE ανεγείρω (με τη σημ. 3).

[**σύνθ. λ.** άνά + έγείρω].

άνειμένος ΕΠΙΡΡΗΜΑ

ελεύθερα, άνετα: ήμεις άνειμένως διαιωμέθα = εμείς ζούμε άνετα.

[μτχ. παθ. παρακ. του ☞ **άνίμι** + παρ. επίθ. -ως].

άνελεύθερος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. δουλικός, δουλοπρεπής.

2. τσιγκούνης, φιλάργυρος. ≠ έλευθέριος «γενναϊόδωρος».

παράγ. άνελευθερία, άνελευθέρος.

NE ανελεύθερος (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** στερ. άν- + έλεύθερος].

άνελίττω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ έλίττω

ο κοινός τύπος είναι άνελίσσω

ξετυλίγω. = αναπτύσσω «ξεδιπλώνω».

παράγ. άνέλιξις, άνελικτικός.

NE λόγ. ανελίσσομαι.

[**σύνθ. λ.** άνά + έλίττω].

άνεπιτήδευτος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. λιτός: άνεπιτήδευτος σύνθεσις όνομάτων = λιτός συνδυασμός λέξεων.

2. αδοκίμαστος: Άλκιβιάδη ούδεν ήν άμίμητον ούδ' άνεπιτήδευτον = για τον Άλκιβιάδη τίποτε δεν έμεινε που να μη μιμηθεί και να μη δοκιμάσει.

παράγ. άνεπιτηδεύτως.

NE ανεπιτήδευτος (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** στερητ. άν- + έπιτηδευτός (**παράγ. λ.** έπιτηδεύομαι + παρ. επίθ. -τός)].

άνευ ΠΡΟΘΕΣΗ

συντάσσεται πάντοτε με γενική

1. χωρίς: μόνος άνευ τινός = μόνος χωρίς κανέναν.

2. εκτός από...: πάντα άνευ χρυσού = τα πάντα εκτός από το χρυσάφι.

NE άνευ (λόγ., με τη σημ. 1 στη φρ. άνευ λόγου και αιτίας).

[**IE** αρχής, συγγεν. με **λατ.** sine, που διαφέρει ως προς τη δασεία].

άνήρ, άνδρός, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. άντρας.

2. άνθρωπος: πατήρ άνδρών τε θεών τε = ο πατέρας και των ανθρώπων και των θεών (ο Δίας).

3. παλικάρι: άνδρας ήγούνται μόρους τούς πλείστα δυναμένους φαγείν = θεωρούν ως παλικάρια μόνο αυτούς που μπορούν να φάνε άρα πολύ.

4. ο σύζυγος. ≠ γυνή «η σύζυγος».

5. κυρίως σε προσφωνήσεις στον πληθυντικό άνδρες δικασταί.

παράγ. άνδρεϊος, άνδρεία, **σύνθ.** άνδροφόνος.

NE άνδρας / άντρας (με τις σημ. 1, 3, 4).

[*(ά)νερ-, πβ. **αρχ. ιταλ.** ner- «άνδρικός»].

Άνθεστήρια, -ίων, τὰ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η Γιορτή των Ανθέων, η τριήμερη γιορτή προς τιμήν του θεού Διόνυσου στις 11, 12 και 13 του μηνός ☞ **Άνθεστηριώνος**.

[επίθ. *άνθεστηριος, -α (ενν. έορτάσματα)].

Άνθεστηριών, -ώνος, ό ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο όγδοος μήνας του αττικού ημερολογίου, που αντιστοιχεί στο διάστημα από 15 Ιανουαρίου έως 15 Φεβρουαρίου. Τότε τελούνταν τα ☞ **Άνθεστήρια**.

[Άνθεστήρια + παρ. επίθ. -(ι)ών].

άνθιστημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ ίστημι

1. στήνω (ενάντια ή απέναντι σε κάτι).

2. μέση φωνή μαζί με τους χρόνους με αμετάβ. σημ. (☞ **ίστημι**) αντιστέκομαι: άντέστησαν Άλεξάνδρω = αντιστάθηκαν στον Άλέξανδρο. ≠ ένδίδωμι «υποχωρώ».

παράγ. άντίστασις, άντιστάτης.

NE ανθίσταμαι (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** άντί + ίστημι].

άνθος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. λουλούδι.

2. ακμή κάθε πράγματος, καλού ή κακού: έρωτος άνθος = η ακμή του έρωτα.

παράγ. άνθέω, άνθεμον, άνθηρός, σύνθ. άνθοφορία, άνθοφόρος.

NE άνθος (και με τις δύο σημ.).

[*άνθεσ-, πβ. αρχ. ινδ. ándhas- «φυτό»].

άνιάω -ῶ PHMA

Παρατ.	ήνίων
Μέλλ.	άνιάσω
Αόρ.	ήνιάσα
Παρακ.	ήνιάκα
Παθ. παρατ.	ήνιώμην
Παθ. μέλλ.	άνιάσομαι
Παθ. αόρ.	ήνιάθην
Παρακ.	ήνιάμαι

1. στενοχωρώ κάποιον. = θλίβω, λυπέω.

2. παθ. φωνή άνιῶμαι στενοχωριέμαι: άνιῶμαι ταῦτα = στενοχωριέμαι γι' αυτά.

παράγ. άνιαρός.

[σύνθ. λ. άνία «στενοχώρια» + παρ. επίθ. -άω].

άνίημι PHMA

Για τους χρόνους ϕ ἴημι

1. στέλνω (προς τα πάνω ή προς τα εμπρός).

2. για το τόξο ή για έγχορδα μουσικά όργανα χαλαρώνω. ≠ επιτείνω, έντεινω «τεντώνω».

3. παραμελώ, χαλαρώνω: την φυλακήν άνίημι = χαλαρώνω την περιφρούρηση.

[σύνθ. λ. άνά + ἴημι].

άνίστημι PHMA

Για τους χρόνους ϕ ἴστημι

1. στήνω κάποιον, τον σηκώνω: έκ της κλίνης άνίστημί τινα = σηκώνω κάποιον από το κρεβάτι.

2. ανασταίνω: δούς αὐτῆ χειρα άνέστησεν αὐτήν = αφού της έδωσε το χέρι του, την ανέστησε.

3. στη μέση φωνή και στους χρόνους με αμετάβ. σημ. άνίσταμαι α. σηκώνομαι: άναστὰς εἶπε = αφού σηκώθηκε, είπε. ἔκαμνον και οὐδ' άνιστάμην έκ της κλίνης = ήμουν άρρωστος και ούτε σηκωνόμουν από το κρεβάτι. β. ανασταίνωμαι: Χριστὸς άνέστη έκ νεκρῶν = ο Χριστός αναστήθηκε από τους νεκρούς.

παράγ. άνάστασις, άνάστατος.

NE ανασταίνω (με τη σημ. 2, και ανασταίνωμαι με τη σημ. 3β).

[σύνθ. λ. άνά + ἴστημι].

άνοίγω & άνοίγνυμι PHMA

Παρατ.	άνέωγον
Μέλλ.	άνοίξω
Αόρ.	άνέωξα
Παρακ.	άνέωχα
Παθ. ενεστ.	άνοίγομαι
Παθ. παρατ.	άνεωγόμεν
Παθ. αόρ.	άνεώχθην
Παθ. παρακ.	άνεωγμαι

Παθ. υπερω.

άνεώγμην

ανοίγω.

παράγ. άνοιγμια, άνοιξις, άνοικτός.

NE ανοίγω.

[σύνθ. λ. άνά + οίγω & οίγνυμι < *Φοιγ- IE αρχής].

άντέχω PHMA

Για τους χρόνους ϕ ἔχω

1. υπομένω: άντειχε παρὰ δόξαν τῆ ταλαιπωρία = υπέμενε τις ταλαιπωρίες ξεπερνώντας κάθε προσδοκία.

2. επαρκώ: άντέχει ὁ σίτος = τα τρόφιμα επαρκούν.

3. μέση φωνή άντέχομαι είμαι προσκολλημένος σε κάποιον ή κάτι: άντέχομαι τῆς άληθείας = είμαι προσκολλημένος στην αλήθεια.

NE αντέχω (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. άντί + ἔχω].

άντι ΠΡΟΘΕΣΗ

A. πάντοτε με γενική

1. για τόπο απέναντι από / σε κάτι ή από / σε κάποιον: άντι τῶν πιτύων ἔστηκα = στέκομαι απέναντι στα πεύκα.

2. αντί, στη θέση κάποιου προσώπου ή πράγματος: οὐκ ὄκνουν πόλεμον άντ' εἰρήνης μεταλαμβάνειν = δε δίσταζαν να υιοθετούν πόλεμο αντί για ειρήνη.

3. ως αντάλλαγμα: οὐδέ τις χάρις ἐστὶ άντ' άγαθῶν παρὰ σοι = ούτε υπάρχει κάποια ευγνωμοσύνη σε σένα ως αντάλλαγμα για τα αγαθά (που σου πρόσφερα).

4. για χάρη: άντι παιδῶν ἱκετεύομέν σε = σε ικετεύουμε για χάρη των παιδιών.

5. σε σύγκριση: ἔν άνθ' ενός = το ένα σε σύγκριση με το άλλο.

B. ως α' συνθετικό δηλώνει

α. απέναντι, π.χ. άντιβλέπω. β. σε αντίθεση με

κάποιον, εναντίον κάποιου, π.χ. άντιλέγω.

γ. ανταπόδοση, π.χ. άντιβοηθέω. δ. αντικατά-

σταση, π.χ. άντιβασιλεύς. ε. ισότητα, ομοιό-

τητα, π.χ. άντίθεος «σόθεις».

NE αντί (με τις σημ. 2, 3).

[συγγεν. του ἄντα «έναντι, απέναντι», πβ. αρχ. ινδ. ánti, λατ. ante].

άντίδοσις, -εως, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ανταπόδοση.

2. διαδικασία ανταλλαγής περιουσιών. (Σύμφωνα με αυτήν, ο πολίτης στον οποίο το κράτος ανέθετε κάποια κοινωφελή εισφορά ή δραστηριότητα, τις λεγόμενες λειτουργίες, μπορούσε να προκαλέσει οποιονδήποτε άλλο συμπολίτη του, τον οποίο θεωρούσε πλουσιότερο από τον ίδιο, να ανταλλάξουν τις περιουσίες τους. Αν ο τελευταίος αρνιόταν, αυτό ήταν ένδειξη ότι όντως ήταν πιο εύπορος, και επομένως θα έπρεπε να αναλάβει εκείνος τη λειτουργία.)

[**σύνθ. λ.** ἀντί + δόσις].

ἀντιλαμβάνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **λαμβάνω**

1. δέχομαι κάτι ως αντάλλαγμα για κάτι άλλο: οὔτε κακούς εὖ δρῶν εὖ πάλιν ἀντιλάβοις ἄν = ούτε αν ευεργετείς κακούς ανθρώπους θα δεχθείς ως αντάλλαγμα κάτι καλό.

2. μέση φωνή ἀντιλαμβάνομαι αρπάζω: ὁ Καλλίας τῇ ἀριστερᾷ ἀντελάβετο τοῦ τρίβωνος = ο Καλλίας με το αριστερό του χέρι άρπαξε το παλτό του άλλου.

3. μέση φωνή ἀντιλαμβάνομαι βοηθώ: δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων = πρέπει να βοηθάτε τους αδύνατους. ἀντιλαβοῦ, σώσον, ἐλέησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι = βοήθησέ μας..., Θεέ μου, με τη χάρη σου.

4. μέση φωνή ἀντιλαμβάνομαι επιχειρώ: ἀπάντων οὖν τούτων ἀναμνησθέντες ἐρρωμενέστερον ἀντιλαβόμεθα τοῦ πολέμου = ας θυμηθούμε όλα αυτά λοιπόν και ας επιχειρήσουμε τον πόλεμο με μεγαλύτερο θάρρος.

NE ἀντιλαμβάνομαι «υποπίπτει στην αντίληψή μου, καταλαβαίνω».

[**σύνθ. λ.** ἀντί + λαμβάνω].

ἀντιλέγω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **λέγω**

μιλώ ενάντια, αντίθετα σε κάποιον ή κάτι, α-ντιτίθεμαι με το λόγο.

NE ἀντιλέγω.

[**σύνθ. λ.** ἀντί + λέγω].

ἄντρον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

σπηλιά.

NE ἄντρον.

[**αβέβ. ετυμ.**].

ἀνύτω & ἀνύτω & ἀνύω ΡΗΜΑ

οι πρώτοι δύο τύποι είναι αττικοί και αντιστοιχούν στο ἀνύω των άλλων διαλέκτων.

Παρατ.	ἦνυτον & ἦνυτον & ἦνυον
Μέλλ.	ἀνύσω
Αόρ.	ἦνυσα
Παρακ.	ἦνυκα
Μέσ. μέλλ.	ἀνύσομαι
Μέσ. αόρ.	ἦνυσάμην
Παθ. μέλλ.	ἀνυσθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἦνύσθην
Παθ. παρακ.	ἦνυσμαι

1. πετυχαίνο: εἶξασί τινες... τὸ νουθητητικὸν εἶδος τῆς παιδείας σμικρὸν ἀνύτειν = φαίνεται μερικοί να υποστηρίζουν... ότι ο συμβουλευτικός τρόπος της παιδείας πετυχαίνει ασήμαντα αποτελέσματα.

2. Συχνά απαντά η μετοχή αορίστου ἀνύσας μαζί με ρήμα βιάζομαι να κάνω κάτι: ἀνάβαιν' ἀνύσας κατὰ τὴν ἐτέραν = βιάσου να ανεβείς από την άλλη.

[το αττ. ἀνύ-τω (με τους παράλληλους μη αττ. τύπους ἀνύω, ἄνυ-μι) αντιστοιχεί στο **αρχ. ινδ.** sapóti «κερδίζω», **IE** *sep-].

ἄνω ΕΠΙΡΡΗΜΑ/ΠΡΟΘΕΣΗ

Συγκριτικός	ἄνωτέρω
Υπερθετικός	ἄνωτάτω

A. ως επίρρημα

1. με ρήματα που δηλώνουν κίνηση προς τα πάνω.

2. για γεωγραφικές σχέσεις προς το πάνω μέρος, προς το Βορρά: οἱ κατὰ τὴν Θράκην τε καὶ σχεδόν τι κατὰ τὸν ἄνω τόπον = αυτοί που κατοικούν στην περιοχή της Θράκης και χονδρικά στις βόρειες περιοχές.

3. μακριά από την ακτή, στα μεσόγεια, στο εσωτερικό: ἐς τὴν ἄνω πόλιν ἀφίκετο = έφθασε στην πόλη των μεσογείων (την Αθήνα).

4. στο παρελθόν: οἱ ἄνω χρόνοι = οι παρελθοντικοί χρόνοι.

B. ως πρόθεση συντάσσεται με γενική πάνω από κάτι: ἄνω τοῦ γόνατος = πάνω από το γόνατο.

☛ **παράγ.** ἄνωθεν.

NE σύνθ. ἐπάνω, πάνω, σύνθ. ἀνωφερής κτλ. [ἀνά + -ω κατά τα επιρρ. κάτ-ω, οὔτ-ω κ.ά.].

ἄνωθεν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. από πάνω, από ψηλά: οἱ Συρακόσιοι ἔβαλλον ἄνωθεν τοὺς Ἀθηναίους = οι Συρακούσιοι έριχναν από ψηλά στους Αθηναίους.

2. από την αρχαία εποχή: οἶμαι γὰρ τοιόνδε τι λέγειν αὐτοὺς, ἀρχομένους ποθὲν ἄνωθεν = νομίζω, αλήθεια, πως αυτοί λένε κάτι τέτοιο αρχίζοντας από κάπου από την αρχαία εποχή.

[**σύνθ. λ.** ἄνω + παρ. επίθ. -θεν].

ἀνωφελής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀνωφελέστερος
Υπερθετικός	ἀνωφελέστατος

που δεν ωφελεί, ανώφελος, άχρηστος.

NE ἀνωφελής.

[**σύνθ. λ.** στερητ. ἀν- + *ωφελ- (ὠφελῶ) + παρ. επίθ. -ής].

ἄξιος, -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄξιώτερος
Υπερθετικός	ἄξιώτατος

1. αυτός που έχει κάποιο βάρος ή αξία: πολλοῦ ἄξιος = αυτός που έχει μεγάλη αξία.

2. αξιόλογος: ἄξια δῶρα = αξιόλογα δώρα. ≠ ἀνάξιος.

3. απρόσωπη έκφραση ἄξιόν ἐστι ἀρμόζει: τῇ πόλει ἄξιόν ἐστι συλλαβεῖν τὸν ἄνδρα = ἀρμόζει στην πόλη να συλλάβει τον άντρα.

παράγ. ἄξιω, ἄξιως, **σύνθ.** ἄξιοτίμητος, ἄξιοσέβαστος, ἄξιοποινος.

NE ἄξιος (με τη σημ. 2).

[πιθ. ἄγω, *ἄκ-τι-ος > *ἄκσιος με ουρανωτική τροπή τ ⇒ σ].

ἄξιόω -ῶ PHMA

Παρατ.	ἡξιούν
Μέλλ.	ἄξιώσω
Παρακ.	ἡξιώκα
Παθ. μέλλ.	ἄξιωθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἡξιώθην
Παθ. παρακ.	ἡξιώμαι

1. θεωρώ κάποιον ἄξιο: τῶν καλλίστων ἐμαυτὸν ἄξιῶ = θεωρώ τον εαυτό μου ἄξιο για τα πιο ὀμορφα πράγματα.

2. απαιτώ, αξιώνω: ἄξιούμεν τάληθῆ αὐτοὺς λέγειν = απαιτούμε να πουν την ἀλήθεια.

παράγ. ἄξιωσις, ἄξιωμα, ἄξιωματικός, **σύνθ.** καταξιόω, ἀπαξιόω.

NE αξιώνω (με τη σημ. 2).

[παράγ. λ. ἄξιος + παρ. επίθ. -όω].

ἄξιωμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. τιμή, υπόληψη: τὸ τῶν ἐλευθέρων γυναικῶν ἄξιωμα = η υπόληψη των ἐλευθέρων γυναικῶν.

2. κοινωνική θέση: οὐκ ἄξιωματος ἀφανεία κεκῶλνται = δεν ἔχουν ἐμποδιστεῖ ἐξαιτίας της ἀσημότητας της κοινωνικής τους θέσης.

παράγ. ἄξιωματίον.

NE αξίωμα «τιμητική κοινωνική θέση».

[παράγ. λ. ἄξιόω + παρ. επίθ. -μα].

ἀπαγγέλλω PHMA

Για τους χρόνους ἄγγέλλω

1. αναγγέλλω: ταῦτα ἀπαγγέλλουσιν πρὸς τὸν Ξενοφῶντα = αναγγέλλουν αὐτά στον Ξενοφῶντα. = ἀναγγέλλω.

2. διηγούμαι: τούτων ἔνια οὐδ' ἂν ἀπαγγεῖλαι δύναίτο τις = κάποια ἀπὸ αὐτά οὔτε να τα διηγηθεῖ κανεῖς μπορεῖ. = ἀφηγέομαι, διηγέομαι.

παράγ. ἀπαγγελία, ἀπαγγελτικός, **σύνθ.** προαπαγγέλλω.

NE αναγγέλλω (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. ἀπό + ἀγγέλλω].

ἀπαγορεύω PHMA

Παρατ.	ἀπηγόρευον
Μέλλ.	ἀπερῶ
Αόρ.	ἀπείπον & ἀπηγόρευσα
Παρακ.	ἀπείρηκα & μεταγεν. ἀπηγόρευκα
Παθ. μέλλ.	ἀπορρηθήσομαι

Παθ. αόρ.	ἀπερρήθην
Παθ. παρακ.	ἀπείρημαι

1. απαγορεύω: καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἱατροὶ πάντες ἀπαγορεύουσιν τοῖς ἀσθενοῦσιν χρῆσθαι ἐλαίῳ = και γι' αὐτό ὅλοι οι γιατροὶ ἀπαγορεύουν στους ἀρρώστους να χρησιμοποιοῦν λάδι.

2. ως ἀμετάβατο ἐξαντλούμαι: ἐπειδὴ ἐώρα Λακεδαιμονίους τῷ κατὰ θάλατταν πολέμῳ ἀπαγορεύοντας = ἐπειδὴ ἐβλεπε ὅτι οι Λακεδαιμόνιοι ἐξαντλοῦνταν στον πόλεμο που γινόταν στη θάλασσα.

παράγ. ἀπαγορευτικός, ἀπαγόρευσις, ἀπαγόρευμα, **σύνθ.** συναπαγορεύω, προαπαγορεύω.

NE ἀπαγορεύω (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. ἀπό + ἀγορεύω].

ἀπαγχορίζω PHMA

πνίγω.

NE ἀπαγχορίζω.

[σύνθ. λ. ἀπό + ἀγχορίζω].

ἀπάγω PHMA

Για τους χρόνους ἄγω

1. μεταφέρω.

2. ἀποσύρω στρατεύματα: τὰς ναῦς ἀπὸ Ἐπιδάμνου ἀπάγω = ἀποσύρω τα καράβια ἀπὸ την Ἐπίδαμνο.

3. ως νομικός ὅρος οδηγῶ ἐνώπιον ἀξιωματοῦχου κάποιον που ἔχω συλλάβει, για να τον κατηγορήσω: κατὰ τοὺς νόμους ἀπήχθη = συνελήφθη, οδηγήθηκε ἐνώπιον του ἀξιωματοῦχου και κατηγορήθηκε σύμφωνα με τους νόμους.

παράγ. ἀπαγωγή, ἀπαγωγός, **σύνθ.** συνεπάγω.

NE ἀπάγω «οδηγῶ παράνομα».

[σύνθ. λ. ἀπό + ἄγω].

ἀπαίρω PHMA

Παρατ.	ἀπῆρον
Μέλλ.	ἀπαρῶ
Αόρ. α'	ἀπῆρα
Παρακ.	ἀπῆρακα

ἀποπλέω, ἀναχωρῶ: πληρῶσαντες τὰς ναῦς ἀπῆραν = ἀφού ἐπιβιάστηκαν στα καράβια, ἀπέπλευσαν. = ἀνάγομαι.

[σύνθ. λ. ἀπό + αἴρω].

ἄπαις, -αιδος, ὅ, ἡ ΕΠΙΘΕΤΟ

ἀτεκνος.

[σύνθ. λ. στερ. ἀ- + παῖς].

ἀπαλλάττω PHMA

ο κοινός τύπος εἶναι ἀπαλλάσσω.

Για τους χρόνους ἀλλάττω

1. ἀπαλλάσσω: τὴν πόλιν ἐκ κακῶν ἀπήλλαξε = ἀπάλλαξε την πόλη ἀπὸ τα κακά.

2. μέση και παθ. φωνή ἀπαλλάττομαι διαφεύγω: ἀζήμιος ἀπαλλάττομαι = διαφεύγω χωρίς πρόστιμο.

3. μέση και παθητική φωνή ἀπαλλάττομαι αναχωρώ: πρὸς ἄλλην ἀπαλλάττομαι χώραν = αναχωρώ για ἄλλον τόπο.

παράγ. ἀπαλλαγῆ.

NE ἀπαλλάσσω (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. ἀπό + ἀλλάττω].

ἀπαλός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀπαλώτερος
Υπερθετικός	ἀπαλώτατος

1. μαλακός. 2. ἥσυχος, γλυκός (χαρακτήρας).

3. μαλθακός.

παράγ. ἀπαλότης, ἀπαλύνω.

NE ἀπαλός (με τη σημ. 1).

[αβέβ. εντυμ., για το -αλός πβ. ὀμ-αλός].

ἀπαντάω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἀπήντων
Μέλλ.	ἀπαντήσω & ἀπαντήσομαι
Αόρ.	ἀπήντησα
Παρακ.	ἀπήντηκα
Μέσ. παρακ.	ἀπήντημαι

1. συναντώ: τούτω ἰόντι ἐξ ἄγροῦ ἀπήντησα = τον συνάντησα, όταν ερχόταν από την ύπαιθρο.

2. αντιμετωπίζω (στη μάχη): ἀπήντησαν τοῖς βαρβάροις Μαραθῶνι = αντιμετώπισαν τους βαρβάρους στο Μαραθώνα.

3. στο δικαστήριο παρουσιάζομαι: πρὸς τὴν δίκην ἀπαντῶ = παρουσιάζομαι στη δίκη.

παράγ. ἀπάντησις.

NE απαντώ (με τη σημ. 1, λ.χ. η λέξη αυτή απαντά στον Όμηρο. Το σημερινό απαντώ «δίνω απάντηση» οι αρχαίοι το έλεγαν ἀποκρίνομαι).

[σύνθ. λ. ἀπό + ἀντάω (< παράγ. ἄντα «ἀπέναντι» + παρ. επίθ. -άω)].

ἄπαξι ΕΠΙΡΡΗΜΑ

μία φορά: μὴ ἄπαξι, ἀλλὰ καὶ πολλάκις = ὄχι μόνο μία φορά ἀλλά πολλές.

NE ἄπαξι, στη φρ. ἄπαξι διὰ παντός.

[σύνθ. λ. *σα-, *σεμ- (εἶς, μία, ἅμα) + *παγ- (< πῆγνυμι)].

ἀπαξιόω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ ἀξιόω

απορρίπτω κάποιον ή κάτι ως ἀνάξιο: ἀπαξιῶ τί τινος = θεωρώ κάτι ἀνάξιο για κάποιον.

παράγ. ἀπαξιῶσις.

NE ἀπαξιώνω.

[σύνθ. λ. ἀπό + ἀξιόω, ☞ ἀξιόω].

ἀπαρχή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

στον πληθ. αἱ ἀπαρχαὶ οἱ πρώτοι καρποί που προσφέρονται ως θυσία στους θεούς.

NE ἀπαρχή «πρώτη αρχή».

[σύνθ. λ. ἀπό + ἀρχή ως παράγ. του ἀπάρχομαι «ἄνω αρχή»].

ἄπας, ἄπασα, ἄπαν ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

1. ὅλος, ολόκληρος: ἄργυροῦς ἐστὶν ἄπας = εἶναι ολόκληρος ἀσημένιος. τὸ Ἄργος προεῖχε ἄπασι = το Ἄργος υπερεῖχε σε ὅλα.

2. ο καθένας: ταύτην ἄπας φεύγει = ο καθένας την αποφεύγει αυτήν.

[σύνθ. λ. *(σ)α-, *σεμ- (εἶς) + αντων. πᾶς].

Ἀπατούρια, -ίων, τὰ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

γιορτή που γιόρταζαν ετησίως στην Αθήνα και στις ιωνικές πόλεις οι φρατρίες (αδελφότητες, δηλ. ομάδες συγγενικών προσώπων) που υπήρχαν στην κάθε πόλη. (Η κάθε φρατρία τελούσε τη γιορτή μόνη της, στο δικό της λατρευτικό κέντρο. Στα Απατούρια οι πατέρες που πρόσφατα είχαν αποκτήσει παιδιά το παρουσίαζαν, και με τον τρόπο αυτόν το ενέτασσαν στη φρατρία τους.)

[αθροιστ. ἄ- + πατήρ, δηλ. *ἀπάτουρος < *ἀπατορFός = ὁμοπάτωρ].

ἀπειθεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ανυπακοή: τὸ θάρσος ἀμέλειαν καὶ ἀπειθειαν ἐμβάλλει = η αυτοπεποίθηση γεννά την ἀμέλεια και την ανυπακοή.

NE ἀπειθία.

[παράγ. λ. ἀπειθέ-ω + παρ. επίθ. -ια].

ἀπειθέω -ῶ ΡΗΜΑ

εἶμαι ανυπάκουος. = ἀπειθαρχέω. ≠ ὑπακούω, πειθαρχέω.

[παράγ. ἀπειθ-ῆς + παρ. επίθ. -έω].

ἀπειθής, -ῆς, -ῆς ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀπειθέστερος
Υπερθετικός	ἀπειθέστατος

ανυπάκουος: ἀπειθῆς τοῖς νόμοις = ανυπάκουος στους νόμους.

[σύνθ. λ. στερ. ἄ- + πείθομαι].

ἄπειμι (Α) ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ εἶμι

απουσιάζω. ≠ πάρεμι «εἶμαι παρών».

[σύνθ. λ. ἀπό + εἶμι].

ἄπειμι (Β) ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ εἶμι

χρησιμοποιείται ως μέλλοντας του ἀπέρχομαι.

φεύγω: ἀπῆσαν ἐπὶ οἶκον = ἐφευγαν για τις πατρίδες τους.

[σύνθ. λ. ἀπό + εἶμι].

ἀπείρω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ εἶρω

εμποδίζω: οὐκ ἐστὶν ὅτε ξηνηλασίαις ἀπειρομέντινα ἢ μαθήματος ἢ θεάματος = ποτέ με ἀπελάσεις ξένων δεν εμποδίζουμε κάποιον να μάθει ή να δει κάτι.

[**σύνθ. λ.** από + εἶργω].

ἀπειρόκαλος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

ακαλαίσθητος. ≠ ἀπειρόκακος «που δεν έχει πείρα του κακού, ο μη καχύποπτος».

παράγ. ἀπειροκαλία, ἡ «έλλειψη καλαίσθησίας».

[**σύνθ. λ.** ἀπειρος + καλός].

ἀπελαύνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **ἐλαύνω**

εκδιώκω: ἀπελαύνω Χαλδαίους ἀπὸ τούτων τῶν ἄκρων = εκδιώκω τους Χαλδαίους ἀπὸ αὐτὲς τις βουνοκορφές.

παράγ. ἀπέλασις.

NE λόγ. ἀπελαύνω.

[**σύνθ. λ.** ἀπὸ + ἐλαύνω].

ἀπελεύθερος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

χειραφετημένος δούλος: Ἀντισθένης ἀπελευθέρω ἐμίσθωσα τὸν ἀγρόν = νοίκιασα το χωράφι στο χειραφετημένο δούλο του Αντισθένη.

[**σύνθ. λ.** ἀπὸ + ἐλεύθερος ως **παράγ.** του ἀπελευθερώω].

ἀπεργάζομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **ἐργάζομαι**

1. αποτελειώνω, τελειοποιώ: ἀπεργάζεται τοῦτο τὸ ἔργον = αποτελειώνει αὐτὸ το ἔργο.

2. προξενώ, επιφέρω: νίκην καὶ σωτηρίαν ἡμῖν ἀπεργάζεται = μας εξασφαλίζει τη νίκη και τη σωτηρία.

3. μεταβάλλω, καθιστώ: ἀγαθὸν τινα ἀπεργάζομαι = καθιστῶ κάποιον καλό.

παράγ. ἀπεργασία.

NE στη φρ. ἀπεργάζομαι την καταστροφή κάποιου, δηλαδή την προετομαζώ με τέλειο τρόπο (σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** ἀπὸ + ἐργάζομαι].

ἀπέρχομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **ἔρχομαι**

1. φεύγω: ἀπὸ τοῦ βουλευτηρίου ἀπέρχομαι = φεύγω ἀπὸ το βουλευτήριο.

• με την πρόθεση εἰς υποδηλώνεται αναχώρηση ἀπὸ ἕναν τόπο και μετάβαση σε ἄλλον: εἰς Θουρίους οἰκήσοντες ἀπέρχονται = αναχωροῦν, για να εγκατασταθῶν στους Θουρίους.

= ἄπειμι «φεύγω». ≠ ἦκω «έχω φτάσει».

[**σύνθ. λ.** ἀπὸ + ἔρχομαι].

ἀπεχθάνομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἀπηχθανόμην
Μέλλ.	ἀπεχθήσομαι
Αόρ. β'	ἀπηχθόμην
Παρακ.	ἀπήχθημαι

κυρίως με δοτική προσώπου εἶμαι μισητός σε κάποιον, επισύρω το μίσος του: οὐδενὶ ἀπεχθάνεται = δεν εἶναι μισητός σε κανέναν.

παράγ. ἀπεχθής «μισητός».

NE ἀπεχθάνομαι κάτι (μεταβατικό).

[**παράγ. λ.** ἀπεχθής (< **σύνθ.** ἀπὸ + ἔχθος) + παρ. επίθ. -αν-ομαι].

ἀπεχθής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀπεχθέστερος
Υπερθετικός	ἀπεχθέστατος

1. μισητός. = μισητός. ≠ ἀγαπητός.

2. εχθρικός. 3. επίρρημα ἀπεχθῶς: ἀπεχθῶς ἔχω τινί = εἶμαι εχθρικός ἀπέναντι σε κάποιον.

παράγ. ἀπεχθάνομαι, ἀπέχθεια «μίσος».

NE ἀπεχθής (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** ἀπὸ + ἔχθος + παρ. επίθ. -ής].

ἀπέχω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **ἔχω**

1. εἶμαι μακριά ἀπὸ κάποιον ἢ κάτι: τῆς πόλεως οὐ πολλὴν ὁδὸν ἀπέχει = δεν εἶναι πολὺ μακριά ἀπὸ την πόλη.

2. με ἀπαρέμφατο ἐμποδίζω: οὐδὲν ἀπέχει αὐτὸν ποιεῖν τοῦτο = τίποτα δεν τον ἐμποδίζει να κάνει αὐτό.

3. μέση φωνή ἀπέχομαι κρατιέμαι μακριά ἀπὸ κάποιον ἢ κάτι: ἀπέχομαι τοῦ πολέμου = κρατιέμαι μακριά ἀπὸ τον πόλεμο.

παράγ. ἀποχή.

NE ἀπέχω (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** ἀπὸ + ἔχω].

ἀπηνιότης, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

δυτικός ἄνεμος (που φυσά ἀπὸ τον ὀρίζοντα ὅπου δύει ο ἥλιος).

[**σύνθ. λ.** ἀπὸ + ἡλιώτης με ιωνική ψίλωση].

ἀπήμενος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

ἀπάνεμος: ἀπήμενος λιμὴν = ἀπάνεμο λιμάνι.

NE ἀπάνεμος.

[**σύνθ. λ.** ἀπὸ + ἄνεμος].

ἀπιστέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠπίστουν
Μέλλ.	ἀπιστήσω
Αόρ.	ἠπίστησα
Παρακ.	ἠπίστηκα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ἀπιστήσομαι
Παθ. μέλλ.	ἀπιστηθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἠπιστήθην

με δοτική δεν ἐμπιστεύομαι: τῷ Τισσαφέρνει ἀπιστῶ = δεν ἐμπιστεύομαι τον Τισσαφέρνη. ἀπιστῶ λόγω τινί = δεν ἐμπιστεύομαι κάποιον ἐπιχείρημα.

[**παράγ. λ.** ἄπιστος + παρ. επίθ. -έω].

ἄπιστος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀπιστότερος
Υπερθετικός	ἀπιστότατος

1. ἀναξιόπιστος: ἄπιστόν τινα ποιῶ = καθιστῶ κάποιον ἀναξιόπιστο.

2. ἀπίστευτος: ἄπιστος ὁ τοιοῦτος λόγος = εἶναι ἀπίστευτα αὐτὰ τα λόγια.

3. δύσπιστος: ἄπιστος ἦν πρὸς Φίλιππον = ἦταν δύσπιστος ἀπέναντι στο Φίλιππο.

παράγ. ἀπιστέω, ἀπιστία, ἀπίστως.

NE ἀπιστος (με τη σημ. 3 στη φρ. ἀπιστος Θωμάς).

[σύνθ. λ. στερ. ἄ- + πιστός].

ἄπλετος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

απεριόριστος: ἐπιπίπτει χιῶν ἄπλετος = πέφτει ἀπεριόριστο χιόνι.

NE κυρίως στη φράση ρίχνω ἄπλετο φως.

[σύνθ. λ. στερ. ἄ- + *πλε- (πλέ-θρον «μέτρο μήκους και επιφάνειας») + -τος].

ἄπλοῦς, -ῆ, -οῦν ΕΠΙΘΕΤΟ

ο ασυναίρετος τύπος εἶναι ἀπλόος

Συγκριτικός	ἀπλούστερος
Υπερθετικός	ἀπλούστατος

1. ένας (μία, ένα) μόνον: περιτειχίζουσι Μυτιλήνην ἀπλῶ τείχει = περιτειχίζουν τη Μυτιλήνη με ένα μόνον τείχος.

2. απλός: οὐδὲν ἔχω ἀπλούστερον εἰπεῖν = δεν ἔχω τίποτε πιο απλό να πω.

παράγ. ἀπλότης, ἀπλόω, ἄπλωμα.

NE απλός (και με τις δύο σημ.).

[σύνθ. λ. *(σ)α, *σεμ- (εἶς, ἅμα) + -πλος (πβ. λατ. sim-pl-ex), που παρετυμολογήθηκε σε πλόος < πλέω].

ἄπλῶς ΕΠΙΡΡΗΜΑ

Συγκριτικός	ἀπλούστερον
Υπερθετικός	ἀπλούστατα

1. με απλό τρόπο: ὡς δ' ἀπλῶς εἰπεῖν... = και για να μιλήσουμε με απλό τρόπο...

2. απολύτως: ἀπλῶς τε ἀδύνατόν ἐστι = και εἶναι απολύτως αδύνατον. 3. γενικά.

NE απλώς (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. ἀπλοῦς + παρ. επίθ. -ῶς].

ἀπὸ ΠΡΟΘΕΣΗ

A. με γενική

1. για απόσταση μακριά από κάπου: αἱ παλαιαὶ (πόλεις) ἀπὸ θαλάσσης ὠκίσθησαν = οι παλαιές (πόλεις) χτίστηκαν μακριά από τη θάλασσα.

2. για χρόνο μετά: ἀπὸ τῶν σίτων οἱ μὲν διαπονούμενοι εὐχροὶ τε καὶ εὔσαρκοὶ εἰσιν = μετά το φαγητό, οι ασκούμενοι και χρώμα ἔχουν καλό και σώματα ωραία. Ἀργεῖοι ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἐποίησαντο νόμον = οι Αργεῖοι ἔπειτα από αυτήν την εποχή ἔκαναν νόμο.

3. για άτομο από το οποίο πρόερχεται κάποια πράξη ἐπράχθη τε ἀπ' αὐτῶν οὐδὲν ἔργον ἀξιόλογον = από αυτούς δεν πραγματοποιήθηκε καμιά αξιόλογη πολεμική επιχείρηση.

B. ως α' συνθετικό δηλώνει α. χωρισμό, π.χ. ἀποκόπτω. β. ολοκλήρωση, π.χ. ἀπεργάζομαι. γ. λήξη, π.χ. ἀπολοφύρομαι (= τελειώνω τον

ολοφυρμό μου, το θρήνο μου). δ. επιστροφή, π.χ. ἀποδίδωμι (= δίνω πίσω).

[IE αρχής, πβ. αρχ. ινδ. ἄρα, λατ. ab].

ἀποβαίνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ βαίνω

βγαίνω (από ένα χώρο): ἐκ τῶν νεῶν ἀποβαίνουσιν οἱ ὀπλίται = οι οπλίτες βγαίνουν από τα πλοία. = ἐξέρχομαι. ≠ εἰσέρχομαι.

παράγ. ἀποβάθρα, ἀπόβασις.

NE αποβαίνω «καταλήγω, καταντώ».

[σύνθ. λ. ἀπό + βαίνω].

ἀποβάλλω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ βάλλω

κυρίως στη μέση φωνή ἀποβάλλομαι διώχνω από πάνω μου κάτι, αποβάλλω: τὴν μὲν βασιλέως δύναμιν ἀπεβαλόμεθα = αποβάλαμε από πάνω μας την εξουσία του βασιλιά.

παράγ. ἀποβλητέον, ἀπόβλητος, ἀποβολή, ἀποβλητικός, ἀπόβλημα.

NE αποβάλλω.

[σύνθ. λ. ἀπό + βάλλω].

ἀποβλέπω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ βλέπω

στρέφω το βλέμμα μου: καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀποβλέψας εἶπεν = και στρέφοντας το βλέμμα του προς εμάς εἶπε.

NE αποβλέπω «αποσκοπώ, στοχεύω».

[σύνθ. λ. ἀπό + βλέπω].

ἀπογιγνώσκω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ γινώσκω

1. εγκαταλείπω ένα σχέδιο: ἔδοξε καὶ Κύρῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀπεγνωκέναι τοῦ μάχεσθαι = φάνηκε καλό στον Κύρο και στους άλλους να εγκαταλείψουν το σχέδιο για μάχη.

2. χάνω κάθε ελπίδα: ἀπογιγνώσκω τῆς ἐλευθερίας = χάνω κάθε ελπίδα για ελευθερία.

3. ως δικανικός ὅρος απορρίπτω μια καταγγελία εναντίον κάποιου, ἄρα κηρύσσω κάποιον αθώο: ἀπογιγνώσκω τινὸς ἀδικεῖν = απαλλάσσω κάποιον από την κατηγορία ότι αδικεῖ. ≠ καταγιγνώσκω «καταδικάζω».

4. παθ. φωνή ἀπογιγνώσκομαι εἶμαι ἀπεγνωσμένος.

παράγ. ἀπόγνωσις, ἀπόγνωια.

[σύνθ. λ. ἀπό + γινώσκω].

ἀποδείκνυμι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ δείκνυμι

1. επιδεικνύω: ἀρετὴν ἀπέδειξαν = επέδειξαν θάρρος. 2. παρέχω, παρουσιάζω. 3. αποδεικνύω. 4. διορίζω, ορίζω. 5. καθιστώ.

παράγ. ἀπόδειξις, ἀποδεικτικός.

NE αποδεικνύω (με τη σημ. 3).

[σύνθ. λ. ἀπό + δείκνυμι].

ἀποδειλιάω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ. ἀπεδειλίω

Μέλλ.	ἀποδειλιάσω
Αόρ.	ἀπεδειλίασα
Παρακ.	ἀποδεδειλίακα

1. είμαι δειλός, δειλιάζω: *ἀναγκάζονται ἀποδειλιάν δια τήν πονηρίαν τών σωμάτων ἐν τοῖς κινδύνοις* = αναγκάζονται να δειλιάζουν στους πολεμικούς κινδύνους λόγω της κακής κατάστασης (της αδυναμίας) του σώματός τους.

2. αποφεύγω κάτι από δειλία: *ἀποδειλιῶ τοῦ ποιεῖν τι* = αποφεύγω να κάνω κάτι.

[**σύνθ. λ.** ἀπό + δειλιάω].

ἀποδεκατώ -ῶ PHMA

Μέλλ.	ἀποδεκατώσω
--------------	-------------

δίνω τη δεκάτη, δίνω το ένα δέκατο κάποιου εισοδήματος: *πάντα ἀποδεκατῶ* = δίνω το ένα δέκατο απ' όλα όσα παίρνω.

NE αποδεκατίζω «καταστρέφω και αφήνω το ένα δέκατο του συνόλου».

[**σύνθ. λ.** ἀπό + δεκατώω].

ἀποδέχομαι PHMA

Για τους χρόνους ⚡ δέχομαι
--

1. παραδέχομαι: *ἀπόδεξαί μου ὃ λέγω* = παραδέξου αυτό που λέγω.

2. δέχομαι: *πάντ' ἄνδρα εἰκότως ἀποδέχονται περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς σύμβουλον* = δικαιολογημένα δέχονται κάθε άνθρωπο ως σύμβουλο γι' αυτή την αρετή.

3. εγκρίνω: *ἀποδέχομαι τὰς κατηγορίας* = εγκρίνω τις κατηγορίες.

4. καταλαβαίνω: *τοιαῦτα δυσχερῶς πῶς ἀποδέχομαι* = κάπως δύσκολα καταλαβαίνω τέτοιου είδους πράγματα.

παράγ. ἀποδοχή, ἀποδεκτός, ἀποδέκτης, ἀποδεκτέον.

NE αποδέχομαι (με τις σημ. 1, 2, 3).

[**σύνθ. λ.** ἀπό + δέχομαι].

ἀποδημέω -ῶ PHMA

Παρατ.	ἀπεδήμουν
Μέλλ.	ἀποδημήσω
Αόρ.	ἀπεδήμησα

είμαι μακριά από το σπίτι μου, είμαι στο εξωτερικό ή ταξιδεύω, απουσιάζω: *ἀποδημῶν τυγχάνει* = τυχαίνει να είναι στο εξωτερικό. ≠ ἐνδημέω.

παράγ. ἀποδημητής, ἀποδημία, ἀποδημητικός.

NE αποδημῶ.

[**παράγ. λ.** ἀπόδημος + παρ. επίθ. -έω].

ἀποδιδράσκω PHMA

Παρατ.	ἀπεδίδρασκον
Μέλλ.	ἀποδράσομαι
Αόρ. β'	ἀπέδρανα
Παρακ.	ἀποδέδρακα
Υπερσ.	ἀπεδεδράκειν

1. δραπετεύω: *ἀποδρᾶσα ὄχετο* = δραπέτευσε και έφυγε. 2. αποφεύγω: *οὐκ ἀπέδρα τήν στρατείαν* = δεν απέφυγε την εκστρατεία.

παράγ. ἀπόδρασις.

NE αποδρώ (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** ἀπό + διδράσκω].

ἀποδίδωμι PHMA

Για τους χρόνους ⚡ δίδωμι

1. δίνω πίσω, επιστρέφω κάτι, πληρώνω (λ.χ. χρέη): *ἀπόδος τὸν ναῦλον* = πλήρωσέ μου το ναύλο. 2. παραπέμπω: *ἀποδίδωμι εἰς τήν βουλήν περὶ τινος* = παραπέμπω στη βουλή σχετικά με ένα ζήτημα. 3. επιτρέπω: *ταῖς πόλεσιν ἀπέδοσαν αὐτονομείσθαι* = επέτρεψαν στις πόλεις να είναι αυτόνομες.

παράγ. ἀπόδοσις, ἀποδοτέον.

NE αποδίδω (λ.χ. λογαριασμό, την αιτία σε κάποιο πρόσωπο κτλ.).

[**σύνθ. λ.** ἀπό + δίδωμι].

ἀποδύω PHMA

Παρατ.	ἀπέδυνον
Μέλλ.	ἀποδύσω
Αόρ. α'	ἀπέδυσσα
Αόρ. β' με μέση σημ.	ἀπέδυν «απογυμνώθηκα»
Παρακ. με μέση σημ.	ἀποδέδυκα «έχω απογυμνωθεί»
Μέσ. μέλλ.	ἀποδύσομαι
Μέσ. αόρ.	ἀπεδυσάμην

απογυμνώνω: *τήν ψυχὴν τινος ἀπεδύσαμεν καὶ ἐθεασάμεθα* = απογυμνώσαμε την ψυχή κάποιου και την παρατηρήσαμε.

= ἐκδύω «ξεντύνω».

παράγ. ἀποδυτήριον, ἀποδυτέον.

NE αποδύομαι «καταπιάνομαι, αφιερώνομαι σε κάτι».

[**σύνθ. λ.** ἀπό + δύω].

ἀποθνήσκω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ θνήσκω

1. πεθαίνω.

2. ως παθ. του *ἀποκτείνω* θανατώνομαι, σκοτώνομαι: *ἀπέθανεν ὑπὸ τῆς πόλεως* = φονεύτηκε από την πόλη.

NE πεθαίνω (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** ἀπό + θνήσκω].

ἀποικέω -ῶ PHMA

Για τους χρόνους ⚡ οικέω -ῶ

φεύγω από το σπίτι, κυρίως ως ἀποικος, εγκαθίσταμαι σε ξένη χώρα, μεταναστεύω: *ἐκ πόλεως ἀπώκησαν* = μετανάστευσαν από την πόλη.

παράγ. ἀποίκησις.

[**σύνθ. λ.** ἀπό + οικέω].

ἀποικία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

οικισμός ανθρώπων μακριά από την πατρίδα τους. ≠ μητροπόλις.

ΝΕ αποικία.

[**παράγ. λ.** ἀποικέω (< **σύνθ.** ἀπό + οἰκέω) + παρ. επίθ. -ία].

ἀποικίζω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	ἀποικιῶ
--------------	---------

1. στέλνω μακριά από την πατρίδα.

2. ιδρύω αποικία σε κάποιο μέρος, στέλνω σ' αυτό αποικία: ταύτην ἀπόκισαν = σ' αυτήν ίδρυσαν αποικία.

παράγ. ἀποίκισις, ἀποικισμός, ἀποικιστής.

ΝΕ αποικίζω (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** ἀποικία (< **σύνθ. λ.** ἀποικέω + παρ. επίθ. -ία) + παρ. επίθ. -ίζω].

ἀποκαθίστημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ ἵστημι	
---	--

αποκαθιστώ.

παράγ. ἀποκατάστασις.

ΝΕ αποκαθιστώ.

[**σύνθ. λ.** ἀπό + καθίστημι].

ἀποκάμνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ κάμνω	
--	--

κουραζόμαι: οὐ χρη ἀποκάμνειν = δεν πρέπει να κουραζόμαστε. = ἀπαγορεύω «εξαντλούμαι».

ΝΕ αποκάμνω.

[**σύνθ. λ.** ἀπό + κάμνω].

ἀπόκειμαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ κειμαι	
---	--

εἶμαι αποθηκευμένος: σῖτος ἀποκειμένος = το αποθηκευμένο σιτάρι.

[**σύνθ. λ.** ἀπό + κειμαι].

ἀποκληρώω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ κληρώω -ῶ	
--	--

διαλέγω με κλήρο: καὶ διεβίβαζον εἰς τὴν νῆσον τοὺς ὀπλίτας ἀποκληρώσαντες ἀπὸ πάντων τῶν λόχων = και έστελναν στο νησί τους οπλίτες, αφού τους διάλεξαν με κλήρο απ' όλους τους λόχους.

παράγ. ἀποκληρώσις.

ΝΕ αποκληρώνω «στερώ το κληρονομικό δικαίωμα».

[**παράγ. λ.** ἀπόκληρος (< **σύνθ. λ.** ἀπό + κληρος) + παρ. επίθ. -όω].

ἀποκλίνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ κλίνω	
--	--

1. στρέφω.

2. αμετάβατο ξεπέφτω (ηθικά): ἐπὶ τὸ ῥαθυμείν ἀπέκλινε = ξέπεσε προς την οκνηρία.

παράγ. ἀπόκλισις.

ΝΕ αποκλίνω «στρέφομαι σε μια κατεύθυνση».

[**σύνθ. λ.** ἀπό + κλίνω].

ἀποκρίνω ΡΗΜΑ

Παθ. μέλλ. με μέση σημ.	ἀποκριθήσομαι «θα απαντήσω»
-----------------------------------	--------------------------------

Παθ. αόρ. με μέση σημ.	ἀπεκρίθην «απάντησα»
----------------------------------	-------------------------

Παθ. παρακ. με μέση σημ.	ἀποκέρκμαι «έχω απαντήσει»
------------------------------------	-------------------------------

Για τους άλλους χρόνους ☞ κρίνω	
---	--

1. απορρίπτω ύστερα από έρευνα. ≠ έγκρίνω.

2. μέση φωνή ἀποκρίνομαι απαντώ.

3. μέση φωνή ἀποκρίνομαι υπερασπίζομαι τον εαυτό μου σε κατηγορίες, απολογούμαι.

παράγ. ἀπόκρισις, ἀποκριτέον, ἀπόκριτος, **σύνθ.** ἀνταποκρίνομαι.

ΝΕ αποκρίνομαι (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** ἀπό + κρίνω].

ἀποκτείνω ΡΗΜΑ

Παρακ.	ἀπέκτονα
---------------	----------

Για τους άλλους χρόνους ☞ κτείνω	
--	--

1. σκοτώνω: τοὺς πολεμίους ἀποκτείνει = σκοτώνει τους εχθρούς.

2. για δικαστές καταδικάζω σε θάνατο.

[**σύνθ. λ.** ἀπό + κτείνω].

ἀπολαμβάνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ λαμβάνω	
--	--

1. παίρνω πίσω, ανακτώ: οὔτε Σόλλιον ἀπέλαβον παρ' Αθηναίων οὔτε Ἀνακτόριον = ούτε το Σόλλιο πήραν πίσω από τους Αθηναίους ούτε το Ανακτόριο.

2. εμποδίζω, αποκλείω: ἀπολαμβάνω τείχει = αποκλείω με τείχος. Παθ. ἀπολαμβάνομαι = περιορίζομαι.

παράγ. ἀποληπτέον, ἀπόληψις, ἀπολαβή.

ΝΕ απολαμβάνω κάτι. Το σημερινό απολαμβάνω οι αρχαίοι το έλεγαν ☞ **ἀπολαύω**.

[**σύνθ. λ.** ἀπό + λαμβάνω].

ἀπολαύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἀπέλαυον
---------------	----------

Μέλλ.	ἀπολαύσομαι & ἀπολαύσω
--------------	---------------------------

Αόρ.	ἀπέλαυσα
-------------	----------

Παθ. αόρ.	ἀπελαύσθην
------------------	------------

Παρακ.	ἀπολέλυκα
---------------	-----------

απολαμβάνω κάτι, επωφελούμαι από κάτι: ἐλάχιστα ἀπολαύω τῶν ὑπαρχόντων = απολαμβάνω ελάχιστα από όσα έχω.

παράγ. ἀπόλαυσις.

ΝΕ απολαύω «απολαμβάνω».

[**σύνθ. λ.** ἀπό + *λαύω (< *λαF- (λεία, δωρ. λαFιά)].

ἀπολείπω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ λείπω	
--	--

1. αφήνω κάτι πίσω, υπερβαίνω: *τοσοῦτον δ' ἀπολέλοιπεν ἡ πόλις ἡμῶν περὶ τὸ φρονεῖν καὶ λέγειν τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους...* = τόσο πολύ έχει υπερβεί η πόλη μας τους άλλους ανθρώπους ως προς τη σκέψη και τη ρητορεία...

2. εγκαταλείπω: *τὴν πρὶν ξυμμαχίαν ἀπολείπω* = εγκαταλείπω τον προηγούμενο σύμμαχό μου. = αφήμι «αφήνω».

3. εἶμαι ελλιπής σε κάτι: *οὐδὲν ἀπολείπω προθυμίας* = καθόλου δε μου λείπει η προθυμία.

παράγ. ἀπολειπτέον, ἀπόλειψις.

[**σύνθ. λ.** ἀπό + λείπω].

ἀπόλεμος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που δε διαθέτει πολεμική εμπειρία.

2. αυτός που δεν αγαπά τον πόλεμο.

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + πολεμέω -ῶ].

ἄπολις, -ις, -ι ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που δεν έχει πόλη ή πατρίδα, ο εξόριστος.

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + πόλις].

ἀπόλλυμι & ἀπολλύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἀπώλλυν & ἀπώλλυον
Μέλλ.	ἀπολώ
Αόρ.	ἀπώλεσα
Παρακ.	ἀπολώλεκα
Μέσ. ενεστ.	ἀπόλλυμαι
Μέσ. μέλλ.	ἀπολοῦμαι
Μέσ. αόρ. β΄	ἀπωλόμην
Μέσ. παρακ.	ἀπόλωλα «έχω καταστραφεί, έχω χαθεί»
Μέσ. υπερσ.	ἀπωλώλειν «είχα καταστραφεί, είχα χαθεί»

1. καταστρέφω.

2. χάνω: *ἵππους ἑβδομήκοντα ἀπώλεσαν* = έχασαν εβδομήντα άλογα.

3. μέση φωνή ἀπόλλυμαι καταστρέφομαι, πεθαίνω: *ἡ πατρίς στασιαζόντων ἡμῶν ἀπόλλυται* = η πατρίδα καταστρέφεται όταν εμεῖς φιλονικούμε.

NE τύποι του παθ. αορίστου *απολέσθη σκύλος «χάθηκε»* κτλ.

[**σύνθ. λ.** ἀπό + ὄλλυμι, *ὄλ-νυ-μι < *ολ- (πβ. ὄλο-ὸς «καταστροφέας») + παρ. ἔνθ. νυ- + παρ. επίθ. -μι].

Ἀπόλλων, -ωνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο θεός Απόλλωνας (παιδί του Δία και της Λητώ, αδελφός της Άρτεμις).

παράγ. ἀπολλώνειος.

[προελλ. αρχής].

ἀπολογέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Μέλλ.	ἀπολογήσομαι
Αόρ.	ἀπελογησάμην & ἀπελογήθην
Παρακ.	ἀπολελόγημαι

δικαιολογώ, υπερασπίζω τον εαυτό μου απέναντι σε κατηγορίες: *ἀπολογοῦμαι περὶ τι* = υπερασπίζω τον εαυτό μου απέναντι σε κάτι.

παράγ. ἀπολογία.

NE απολογούμαι.

[**παράγ. λ.** ἀπόλογος + -έομαι].

ἀπολογία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

λόγος για την υπεράσπιση του ατόμου απέναντι σε κατηγορία.

NE απολογία.

[**παράγ. λ.** ἀπολογ-έομαι + παρ. επίθ. -ία].

ἀπολύω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **λύω**

1. απαλλάσσω: *ἐγὼ ἀπολύω καὶ ὑμᾶς τῆς αἰτίας* = εγώ απαλλάσσω και εσάς από την κατηγορία.

2. για στράτευμα διαλύω: *τοὺς Σπαρτιάτας ἀπέλυσεν οἴκαδε* = διέλυσε τους Σπαρτιάτες και τους έστειλε στην πατρίδα τους.

παράγ. ἀπόλυτος, ἀπόλυσις.

NE απολύω (λ.χ. από το στρατό, έμμισθη εργασία κτλ.).

[**σύνθ. λ.** ἀπό + λύω].

ἀπονέμω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **νέμω**

μοιράζω, κάνω διανομή.

NE απονέμω (λ.χ. βραβείο, τιμητική διάκριση κτλ.).

[**σύνθ. λ.** ἀπό + νέμω].

ἀπόπειρα, -πείρας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

προσπάθεια.

NE απόπειρα.

[**παράγ. λ.** του ἀπό + πειρῶμαι, ☞ **πείρα**].

ἀπορέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠπόρουον
Μέλλ.	ἀπορήσω
Αόρ.	ἠπόρησα
Παρακ.	ἠπόρηκα
Παθ. μέλλ.	ἀπορηθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἠπορήθην
Παθ. παρακ.	ἠπόρημαι

1. βρίσκομαι σε αμηχανία: *ἀπορεῖ Κροῖσος ὅπως διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ στρατός* = βρίσκεται σε αμηχανία ο Κροῖσος πώς θα περάσει τον ποταμό ο στρατός.

2. έχω έλλειψη: *συμμάχων ἀποροῦσιν* = έχουν έλλειψη από συμμάχους. ≠ εὔπορως.

ἄπορος, ἀπορία.

NE απορώ (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** ἄπορος + παρ. επίθ. -έω].

ἀπορία, -ας ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. δυσκολία: *ἀπορία τῆς προσορμίσεως* = δυσκολία στην προσόρμιση (πλοίων).

2. έλλειψη κάποιου πράγματος, φτώχεια. ≠ εὔπορία.

NE απορία (λ.χ. σε ένα πρόβλημα).

[παράγ. λ. ἄπορος + παρ. επίθ. -ία].

ἄπορος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀπορώτερος
Υπερθετικός	ἀπορώτατος

1. απροσπέλαστος, απλησίαστος: ἄπορον ὄρος = απροσπέλαστο βουνό. ≠ βατός.

2. πάρα πολύ δύσκολος: ἄπορον χρῆμα = πάρα πολύ δύσκολο πράγμα.

3. ως ουσιαστικό τὸ ἄπορον / τὰ ἄπορα πάρα πολύ μεγάλη δυσκολία: ἐν ἀπόρῳ ἦσαν = ἦταν σε πάρα πολύ μεγάλη δυσκολία.

4. για ανθρώπους φτωχός: οἱ ἀπορώτατοι = οἱ πάρα πολύ φτωχοί. ≠ εὐπορος.

παράγ. ἀπορία, ἀπορέω.

NE ἀπορος (με τη σημ. 4).

[σύνθ. λ. στερ. ἀ- + πόρος].

ἀποτελέω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **τελέω -ῶ**

αποτελειώνω: ἀπέτελεσε τὸ τεῖχος ἀρξάμενος ἀπὸ ἡρινοῦ χρόνου = ἀπέτειλεσε το τεῖχος ξεκινώντας ἀπὸ την ἀνοιξη. = περαίνω «τελειώνω».

παράγ. ἀποτελεσματικός, ἀποτελεσμα, ἀποτελεστέον, ἀποτελέσεις.

NE ἀποτελώ «εἶμαι» (λ.χ. μέλος μιας ομάδας).

[σύνθ. λ. ἀπό + τελέω].

ἀπότομος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αποκομμένος ανώμαλα.

NE ἀπότομος «ξαφνικός, μη αναμενόμενος» κτλ.

[παράγ. λ. ἀπότομ- (< ἀποτέμνω) + παρ. επίθ. -ος].

ἀποτρέπω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **τρέπω**

τρέπω μακριά ἀπὸ κάποιον.

παράγ. ἀποτροπή, ἀποτρόπαιος.

NE ἀποτρέπω.

[σύνθ. λ. ἀπό + τρέπω].

ἀποφαίνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **φαίνω**

1. παρουσιάζω: ἀποφαίνω καλὰ ἔργα = παρουσιάζω ωραία ἔργα.

2. αποδεικνύω: ἀποφαίνω τινὰ ἔνοχον ὄντα = αποδεικνύω ὅτι κάποιος εἶναι ἔνοχος.

3. μέση φωνή ἀποφαίνομαι διατυπώνω μια κρίση, απαντώ: ἀποφαίνομαι γνώμην = διατυπώνω την ἀπόψή μου.

παράγ. ἀπόφανσις.

NE ἀποφαίνομαι (με τη σημ. 3).

[σύνθ. λ. ἀπό + φαίνω].

ἄπταιστος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. με ενεργ. σημ. αυτός που δε σκοντάφτει: ἄπταιστότερον παρέχει τὸν ἵππον = κάνει ένα ἄλογο να ἔχει λιγότερο την τάση να σκοντάφτει.

2. με παθ. σημ. αυτός που δεν ἔχει κανένα σφάλμα.

3. επίρρημα ἀπταιστώσ χωρίς σφάλμα ἢ εμπόδιο, χωρίς καμιά δυσκολία.

NE ἀπταιστος (με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. στερ. ἀ- + πταίω + παρ. επίθ. -τος].

ἄπτω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤπτον
Μέλλ.	ἄψω
Αόρ.	ἤψα
Παθ. μέλλ.	ἀφθήσομαι
Μέσ. μέλλ.	ἄψομαι
Μέσ. αόρ.	ἤψάμην
Παθ. αόρ.	ἤμμαι

με μέση και παθ. σημ.

1. μέση φωνή ἄπτομαι **α.** εμπλέκομαι σε κάτι, το αναλαμβάνω: χρῆ τοῦ πολέμου ἄπτεσθαι = πρέπει να εμπλακούμε στον πόλεμο. **β.** αγγίζω: ἄπτει μου τοῖς λόγους τῆς ψυχῆς = αγγίζεις την ψυχή μου με τα λόγια σου.

2. ανάβω, βάζω φωτιά: ἤψε τοῦ τεῖχους = έβαλε φωτιά στο τεῖχος.

[αβέβ. ετυμ., καθώς δεν εἶναι ἀσφαλῆς η παραγωγή ἀπὸ *ἄπFω, ὅπου πF > πτ].

ἄπωθεν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. ἀπὸ μακριά.

2. μακριά ἀπὸ κάποιον / κάτι: ἄπωθεν τῶν Μυκητῶν = μακριά ἀπὸ τις Μυκήνες.

[παράγ. λ. ἄπω + παρ. επίθ. -θεν].

ἀπώλεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. καταστροφή. 2. χάσιμο.

NE ἀπώλεια (και με τις δύο σημ.).

[παράγ. λ. ἀπώλ- (ἀπὸλ-λυμι) + παρ. επίθ. -εια].

ἄρα ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

1. συμπερασματικός ἄρα, επομένως: ἄριστον ἄρα ἢ εὐδαιμονία = ἄρα η ευδαιμονία εἶναι ἀριστο πράγμα.

2. εἰ ἄρα εἰάν ἴσως.

[συγγεν. των ἄρ-αρ-ίσκω, ἄρ-τι].

ἄρα ΜΟΡΙΟ

1. χρησιμοποιεῖται σε ερωτήσεις και υποδηλώνει ἀγωνία ἢ ἀνυπομονησία ἄραγε.

2. ἄρα μή...; / ἄρα οὐ...; χρησιμοποιούνται για την εἰσαγωγή ερωτήσεων, που προδικάζουν ἀπαντήσεις ἀρνητικές ἢ θετικές ἀντιστοίχως: ἄρα μή ἄλλο τι ἢ ὁ θάνατος; = ἄραγε, μήπως ο θάνατος εἶναι τίποτε ἄλλο; (ἀσφαλῶς ὄχι.) ἄρ' οὐχ οὕτως; = ἄραγε, δεν εἶναι ἔτσι; (ἀσφαλῶς ἔτσι εἶναι.)

[ετυμολογικά ταυτόσημο με το ἄρα].

ἀργός, -ὸς & -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀργότερος
Υπερθετικός	ἀργότατος

1. οκνηρός: θεός τοῖς ἀργοῖς οὐ παρίσταται = ο θεός δε συμπαραστέκεται στους οκνηρούς ανθρώπους.

2. για τη γη αυτός που παραμένει ακαλλιέργητος.

παράγ. ἀργῶς.

NE αργός (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + *Fεργός (ἔργον)].

ἀργύριον, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

χρήματα: τοῦτο δρῶσιν τοῦ ἀργυρίου χάριν = το κάνουν αυτό για χάρη των χρημάτων.

NE πβ. τα τριάντα αργύρια του Ιούδα.

[**παράγ. λ.** ἄργυρος + παρ. επίθ. -ιον].

ἄργυρος, -ύρου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ασήμι.

παράγ. ἀργύριον, **σύνθ.** ἀργυρότοξος.

NE ἀργυρος.

[**παράγ. λ.** ἀργός «λαμπερός» + παρ. επίθ. -υρός > ἀργυρός > ἄργυρος με ανέβασμα του τόνου].

ἄρδην ΕΠΙΡΡΗΜΑ

παντελώς: πᾶσαν πόλιν ἄρδην ἀπόλλυμι = καταστρέφω κάθε πόλη παντελώς.

NE ἄρδην.

[με τη σημ. «στον αέρα, σηκωτά» *ἀρ- (από όπου *ἀρ-ju > αἶρω «σηκώνω») + παρ. επίθ. -ην, πβ. βιά-δην].

ἀρέσκω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤρεσκον
Μέλλ.	ἄρέσω
Αόρ.	ἤρεσα
Μέσ. μέλλ.	ἄρέσομαι
Μέσ. αόρ.	ἤρεσάμην
Παθ. αόρ.	ἤρέσθην

1. συμμορφώνομαι: ἀρέσκω τρόποις τινός = συμμορφώνομαι με τους τρόπους κάποιου.

2. για πράγματα ευχαριστώ: τοῖς πρέσβεσιν ἤρεσκεν τοῦτο = ευχαριστούσε τους πρέσβεις τούτο.

3. παθ. φωνή ἀρέσκομαι είμαι ευχαριστημένος: τοῖς λόγοις τοῖς ἀπὸ σοῦ ἀρέσκομαι = είμαι ευχαριστημένος με τα λόγια σου.

4. μετοχή ενεστώτα ἀρέσκων, -ουσα, -ον αρεστός, ευπρόσδεκτος: μηδέν μὴ ἀρέσκον λέγω = δε λέω τίποτε που δεν είναι αρεστό.

παράγ. ἀρεστός, **σύνθ.** εὐάρεστος, δυσάρεστος. **NE** ἀρέσω (με τη σημ. 2).

[*ἀρ-, ἀρε- (ίσως συγγεν. με μτχ. ἄρ-μενος «ευχάριστος» του ρ. ἀραρίσκω) + παρ. επίθ. -σκω].

ἀρετή, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ικανότητα κάθε είδους, το ιδανικό σε σχέση με κάποιον ή κάτι, επιδεξιότητα, τελειότητα, τελείωση: ῥήτορος ἀρετὴ τάληθῆ λέγειν = το ιδανικό για το ρήτορα είναι να λέει την αλήθεια.

2. με ηθική σημ. αρετή, ηθική αξία. ≠ κακία.

NE αρετή (με τη σημ. 2).

[*αρ-, πβ. ἀρ-είων, ἄρ-ιστος (συγκρ. και υ-περθετ. του ἀγαθός)].

ἀριθμέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠρίθμουν
Μέλλ.	ἀριθμήσω
Αόρ.	ἠρίθμησα
Μέσ. & παθ. παρ.	ἠριθμούμην
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ἀριθμήσομαι «θα αριθμηθῶ»
Παθ. μέλλ.	ἀριθμηθήσομαι
Παθ. παρακ.	ἠρίθμημαι

1. απαριθμῶ κάτι, το μετρῶ.

2. πληρώνω: οὐ τοὺς πλείστον ἀριθμοῦντας χρυσίον θαυμάζει = δε θαυμάζει όσους τον πληρώνουν με μεγάλα χρηματικά ποσά.

NE αριθμῶ (με σημ. 1).

[**παράγ. λ.** ἀριθμ-ός + παρ. επίθ. -έω].

ἀριστάω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠρίστων
Μέλλ.	ἀριστήσω
Αόρ.	ἠρίστησα
Παρακ.	ἠρίστηκα
Παθ. παρακ.	ἠρίστημαι

παίρνω το μεσημεριανό γεύμα: μήτ' ἀριστᾶν ἐπιθυμεῖς = μήτε να πάρεις το μεσημεριανό φαγητό σου επιθυμείς.

[**παράγ. λ.** ☞ **ἀριστ-ον** + παρ. επίθ. -άω].

ἀριστοκρατία, -ίας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το πολίτευμα που δίνει την εξουσία στα υψηλής καταγωγής άτομα, στους ευγενείς.

NE αριστοκρατία.

[**σύνθ. λ.** ἄριστοι + κρατέω + παρ. επίθ. -ία, πβ. μεταγεν. ἀριστοκρατής].

ἄριστον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αρχικά το πρόγευμα (☞ **ἀριστοποιέω**) και κατόπιν το μεσημεριανό φαγητό: εἰργάζοντο μέχρις ἀρίστου = δούλευαν ως την ώρα του μεσημεριανού φαγητού.

[*αἶρι-δ-τον, όπου *αἶρι = ἤρι επίρρ. «πρωί» (πβ. ποιητ. ἠέριος «πρωινός», δ- < ἐδ- (ἔδ-ομαι «θα φάγω», μέλλ. του ἐσθίω) + παρ. επίθ. -τον].

ἀριστοποιέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. παρασκευάζω το πρόγευμα.

2. μέση φωνή ἀριστοποιοῦμαι προγευματίζω.

[**σύνθ. λ.** ἄριστον + ποιέομαι].

ἀρκέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤρκουν
Μέλλ.	ἀρκέσω
Αόρ.	ἤρκεσα
Παθ. ενεστ.	ἀρκοῦμαι
Παθ. μέλλ.	ἀρκεσθήσομαι

Παθ. αόρ.	ἤρκεσθην
Παθ. παρακ.	ἤρκεσμαι

αρκώ, επαρκώ, είμαι αρκετός.

παράγ. ἀρκετός, **σύνθ.** αὐτάρκης, ὀλιγαρκής.

NE αρκώ.

[*αρκ-, **IE** αρχής].

ἀρμόττω PHMA

ο κοινός τύπος είναι ἀρμόζω

Παρατ.	ἤρομτον
Μέλλ.	ἀρμόσω
Αόρ.	ἤρομοσα
Παρακ.	ἤρομοκα
Μέσ. μέλλ.	ἀρμόσομαι
Μέσ. αόρ.	ἤρομοσάμην
Παθ. αόρ.	ἤρμόσθην
Παθ. παρακ.	ἤρομοσμαι

1. συνενώνω. 2. τακτοποιώ.

3. ως πρόσωπο ἀρμόττει αρμόζει.

4. μετοχή ἀρμόττων, -ουσα, -ον κατάλληλος.

παράγ. ἀρμοστής, ἀρμόδιος, **σύνθ.** προσαρμόζω, συναρμόζω.

NE αρμόζω (με τη σημ. 3).

[**παράγ. λ.** ἀρμός + παρ. επίθ. -ζω].

ἀρόω -ῶ PHMA

Μέλλ.	ἀρόσω
Αόρ.	ἤροσα
Παθ. ενεστ.	ἀροῦμαι
Παθ. αόρ.	ἤρόσθην
Παθ. παρακ.	ἀρήρομαι

οργώνω.

παράγ. ἄροσις, ἀρόσιμος, ἄροτος, ἄροτρον «αλέτρι».

NE αλέτρι (< *ἀρότριον < ἄροτρον).

[*αρ-, **λατ.** ar-are «οργώνω»].

ἀρπάζω PHMA

Παρατ.	ἤρπαζον
Μέλλ.	ἀρπάσω & ἀρπάσομαι
Αόρ.	ἤρπασα
Παρακ.	ἤρπακα
Μέσ. αόρ.	ἤρπασάμην
Παθ. μέλλ.	ἀρπαγήσομαι
Παθ. αόρ.	ἤρπάσθην & ἤρπάχθην
Παθ. παρακ.	ἤρπασμαι

1. αρπάζω. 2. λεηλατώ: ἀρπάζω πόλεις.

παράγ. ἀρπαγή, ἄρπαξ, **σύνθ.** ἀναρπάζω, διαρπάζω, ἐφαρπάζω, συναρπάζω.

NE αρπάζω (με τις σημ. 1, 2).

[*σαρπ- (ἀρπ-αγή, ἄρπ-αξ, ἄρπ-νια) + -άζω].

ἄρραγής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

ἀθραυστος. = ἄρρηκτος. ≠ θραυστός.

NE λ.χ. ἀρραγές μέτωπο.

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + *ραγ- (ἐρ-ράγ-ην < ῥήγνυμι) + παρ. επίθ. -ής].

ἄρρηγ, -ην, -εν ΕΠΙΘΕΤΟ

αρσενικός.

[*ἄρσεν-, ομόρρ. με **αρχ. περσ.** aršan- «αρσενικός»].

ἄρτάω -ῶ PHMA

Παρατ.	ἤρτων
Μέλλ.	ἄρτήσω
Αόρ.	ἤρτησα
Παρακ.	ἤρτηκα
Παθ. αόρ.	ἤρτήθην
Παθ. παρακ.	ἤρτημαι

1. κρεμώ. = κρεμάννυμι. 2. παθ. φωνή ἀρτώμαι (ἐκ τινος) εξαρτώμαι (ἀπό κάποιον/κάτι).

παράγ. ἄρτησις, **σύνθ.** ἀναρτάω, ἐξαρτάω, προσαρτάω.

NE σύνθ. εξαρτώμαι (με τη σημ. 2).

[πιθ. *αρ- (ἀρ-αρ-ίσκω «ἐνώνω, προσαρμόζω») + παρ. επίθ. -τ-άω].

ἄρτι ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. μόλις πριν ἀπό λίγο, τώρα δα: *τέθνηκεν ἄρτι* = πέθανε τώρα δα. 2. ἀμέσως.

[*αρτ-, συγγεν. με **αρχμ.** ard «πρόσφατος» + -ι, πβ *πέρυσ-ι*].

ἀρχή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. αρχή: *ἀρχὴν τινος ποιοῦμαι* = κάνω αρχή κάποιου πράγματος.

2. ἐξουσία: *ἀρχὴ ἀνδρα δείξει* = η ἐξουσία θα δείξει το χαρακτήρα του ἀνθρώπου. *μετέχω κρίσεως καὶ ἀρχῆς* = συμμετέχω στη δικαστική και ἐκτελεστική ἐξουσία.

3. κράτος, βασιλείο: *Κύρου ἀρχή* = το βασίλειο του Κύρου.

4. αἱ ἀρχαὶ οἱ αξιωματούχοι.

παράγ. ἀρχαῖος, ἀρχεῖον, ἀρχαῖκός, ἀρχήθεν, **σύνθ.** ἀρχηγέτης, ἀρχηγός.

NE αρχή (με τις σημ. 1, 2).

[**αββ. ετυμ.**, *ἀρχ-].

ἄρχω PHMA

Παρατ.	ἤρχον
Μέλλ.	ἄρξω
Αόρ.	ἤρξα
Παρακ.	ἤρχα
Μέσ. μέλλ.	ἄρξομαι
Μέσ. αόρ.	ἤρξάμην
Παθ. αόρ.	ἤρχθην
Παρακ.	ἤρχμαι

1. **α.** στην ενεργ. ἡ μέση φωνή ἄρχω ἢ ἄρχομαι ξεκινώ: *ἄρχομαι τοῦ πολέμου* = ξεκινώ τον πόλεμο. ≠ λήγω, παύω. **β.** ἄρχω με γεν. πράγματος και δοτ. προσώπου, ὅταν το υποκείμενο εἶναι πράγμα γίνομαι ἡ ἀπαρχή, σηματοδοτῶ την ἀρχή κάποιου πράγματος για κάποιον: *νομί-*

ζοντες ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν ἄρχειν ἐλευθερίας τῇ Ἑλλάδι = νομίζοντας ὅτι ἐκεῖνη ἡ ἡμέρα ἦταν ἡ ἀπαρχή τῆς ἐλευθερίας γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

2. κυβερνώ (κάποιον): οἱ ἀρχόμενοι = οἱ υπῆκοοι.

‡ **παράγ.** ἀρκτέον, ἄρχων, **σύνθ.** ἐξάρχω.

[**αβέβ. ετυμ.,** ☞ **ἀρχή**].

ἄρχων, -οντος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κυβερνήτης, διοικητής, ἀρχηγός.

2. στὴν Αθήνα οἱ ἑννέα ἄρχοντες. Ἐτοὶ χαρᾶ κτηρίζονταν ὁ Ἄρχων (= ὁ ἐπώνυμος Ἀρχων), ὁ Βασιλεύς, ὁ Πολέμαρχος καὶ οἱ ἕξι Θεσμοθέται.

[μετοχή του ☞ **ἄρχω**].

ἄρωγός, -ός, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

χρήσιμος γιὰ κάτι, ωφέλιμος.

NE ἀρωγός «που συμπαρίσταται, που βοηθεῖ».

[***αρχη-** (πβ. ἀρήγω «βοηθῶ», ***αρωγ-** **IE** ἀρχής)].

ἀσθενής, -ής, -ὲς ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀσθενέστερος
Υπερθετικός	ἀσθενέστατος

1. ἀδύναμος, ἀσθενικός: ὁ παντάπασιν ἀσθενῆς τῷ σώματι = ὁ ἐντελῶς ἀσθενικός στο σώμα.

2. φτωχός: ὁ τ' ἀσθενῆς ὁ πλούσιός τε = καὶ ὁ φτωχός καὶ ὁ πλούσιος.

3. ἀσήμαντος: οὐκ ἀσθενέστατος σοφιστῆς Ἑλλήνων ἐστί = δὲν εἶναι ὁ πιο ἀσήμαντος Ἑλληνας σοφιστής.

‡ **παράγ.** ἀσθέθεια, ἀσθενέω, ἀσθενόω, ἀσθενῶς, **σύνθ.** ἐξασθενέω.

NE ἀσθενής (με τὶς σημ. 1 καὶ 2, καὶ «ἀρρωστος», που στα ἀρχαῖα δηλωνόταν λ.χ. με τὸ νοσῶν).

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + *σθεν- (σθένω) + παρ. ε-πίθ. -ής].

ἀσπάζομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠσπαζόμην
Μέλλ.	ἀσπάσομαι
Αόρ.	ἠσπασάμην

1. χαιρετώ: πόρρωθεν ἠσπάζοντό με = με χαιρετούσαν ἀπὸ μακριά.

• στὶς κατακλείδες ἐπιστολῶν ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν Κυρίῳ = σας στέλνω τοὺς χαιρετισμούς μου ἐγώ, ὁ Τέρτιος, που ἐγράψα τὴν ἐπιστολή.

‡ **παράγ.** ἀσπασμός, ἄσπασμα, ἀσπασίως, **σύνθ.** ἀντασπάζομαι.

NE ἀσπάζομαι «φιλῶ, συμφωνῶ».

[**αβέβ. ετυμ.,** ἴσως προθ. ἀ- + σπάω].

ἀστήρ, -έρος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αστέρι.

NE αστέρι.

[προθετ. ἀ- + *στερ-, *στηρ-, πβ. **λατ.** stella].

ἄστν, -εως, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. πόλη. = πόλις. **2.** κάτω πόλη (σε ἀντιδιαστολή πρὸς τὴν ἀκρόπολιν).

3. ἡ πόλη τῶν Αθηνῶν (σε ἀντιδιαστολή πρὸς τὸν ἀγρόν, δηλαδὴ τὴν ὑπαιθρο τῆς Ἀττικῆς): ἐξ ἄστεως νῦν εἰς ἀγρόν χωρῶμεν = ἀς πάμε τώρα ἀπὸ τὴν πόλη (τῶν Αθηνῶν) στὴν ὑπαιθρο.

‡ **παράγ.** ἀστικός, **σύνθ.** ἀστυνόμος.

NE ἄστν (λόγιο, ἀντὶ πόλη, λ.χ. «το κλεινὸν ἄστν», δηλαδὴ ἡ Αθήνα).

[***Φεστ-** (ἐστία), ***Φαστυ, αρχ. ινδ.** vástu].

ἀσφαλής, -ής, -ὲς ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀσφαλέστερος
Υπερθετικός	ἀσφαλέστατος

1. αὐτὸς που δὲν πέφτει κάτω, ἀσάλευτος: ἀσφαλῆ θεῶν νόμιμα = οἱ νόμοι τῶν θεῶν εἶναι ἀσάλευτοι.

2. πιστός (λ.χ. φίλος).

3. προφυλαγμένος ἀπὸ κινδύνους, ἀσφαλής: ἀσφαλῆς ὁδός = ἀσφαλῆς δρόμος.

‡ **παράγ.** ἀσφαλίζω, ἀσφάλεια, ἀσφαλῶς, ἀσφάλις, **σύνθ.** ἀνασφαλής, ἐπισφαλής.

NE ἀσφαλής (με τὶς σημ. 2, 3).

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + σφάλω «ρίχνω κάποιον κάτω»].

ἄτε

αιτιολογικὴ λέξη που συνοδεύει πάντοτε μετοχή, ἐπειδὴ: ἄτε τῶν ὁδῶν φυλαττομένων = ἐπειδὴ οἱ δρόμοι φρουροῦνταν.

[ουδ. πληθ. τῆς ἀντων. ὄστις, ἦτις, ὃ τι/ὄ,τι].

ἄτοπος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀτοπώτερος
Υπερθετικός	ἀτοπώτατος

1. παράδοξος, ἀσυνήθιστος: δοῦλοι τῶν ἀεὶ ἀτόπων = δέσμοι σε παραδοξότητες.

2. ἀπρόσωπο ἄτοπὸν ἐστὶ εἶναι παράλογο.

NE ἀτοπος.

[**σύνθ. λ.** στερητ. ἀ- + τόπος].

ἄτροπος, -όπου, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μία ἀπὸ τὶς τρεῖς Μοῖρες, που ἦταν ἀριμῶδια στο να διατηρεῖ ἄτροπον, δηλ. ἀμετάτρεπτο, ἀναλλοίωτο, τὸ χαρακτηριστὴρα τῆς μοῖρας τοῦ κάθε ἀνθρώπου (☞ **Λάχεις & Κλωθῶ**).

αὐ̅ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. ξανά, πάλι, ἀκόμη μιὰ φορὰ.

2. συχνά συνοδεύει τὸ δὲ ἀφετέρου, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά: ὁ μὲν ἤμαρτεν... ὁ δ' αὐ̅ κατειργάσατο = ὁ ἕνας ἀστόχησε... ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁμως ὁ ἄλλος τὸ σκότωσε (τὸ λιοντάρι).

[***αν-**, πβ. **λατ.** aut, autem «πάλιν»].

αὐ̅θις ΕΠΙΡΡΗΜΑ

πάλι, ξανά: αὐ̅θις πρὸς τοὺς Μεγαρέας ἐπολέμησαν = πολέμησαν πάλι ἐναντίον τῶν Μεγαρέων.

[παράγ. λ. αὐ̂ + παρ. επίθ. -θις].

αὐλέω -ῶ ΡΗΜΑ

παίζω τον αυλό.

παράγ. αὐλήσις, αὐλητρίς, αὐλητής, **σύνθ.** ἐπαυλέω, συναυλέω.

[παράγ. λ. αὐλός + παρ. επίθ. -έω].

αὐλητρίς, -ίδος, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυλήτρια.

NE αυλήτρια, αυλητρίδα.

[παράγ. λ. αὐλέω + παρ. επίθ. -τρίς < *-τηρίς].

αὔξω & **αὔξάνω** ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠὔξον & ἠὔξανον
Μέλλ.	αὔξήσω
Αόρ.	ἠὔξησα
Παρακ.	ἠὔξηκα
Μέσ. & παθ. ενεστ.	αὔξομαι & αὔξανομαι
Μέσ. & παθ. παρατ.	ἠὔξομην & ἠὔξανόμην
Μέσ. μέλλ.	αὔξήσομαι
Παθ. μέλλ.	αὔξηθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἠὔξηθην
Μέσ. & παθ. παρακ.	ἠὔξημαι
Μέσ. & παθ. υπερσ.	ἠὔξημην

αυξάνω, μεγαλώνω.

NE αυξάνω, αυξανομαι.

[*αFεσχ-, **λατ.** augeo «αυξάνω»].

αὔριον ΕΠΙΡΡΗΜΑ

αὔριο: αὔριον τηγικάδε = αὔριο τέτοια ώρα.

παράγ. αὐρίζω, αὐρινός.

NE αὔριο.

[παράγ. λ. *αυρο- (συγγεν. με ἕως «αυγή» = αι-ολ. αὔως, δωρ. ἄως, ἄFώς) + παρ. επίθ. -ιον, πβ. **λιθ.** aušrà «αυγή»].

αὐτίκα ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. αμέσως: ταῦτα εἶπε καὶ αὐτίκα ἄγγελον ἔπεπε = τα εἶπε αυτά και αμέσως ἔστειλε αγγελιαφόρο.

2. με ελαφρά χροιά μέλλοντος ὅπου να ἔναι, σε λίγο: αὐτίκα ἐπισκεψόμεθα εἰ... = θα εξετάσουμε σε λίγο εἰν...

3. για παράδειγμα: εἰ γάρ τις αὐτίκα εἶποι... = αν για παράδειγμα ἔλεγε κάποιος...

[αὐτ-ός + -ίκα, ὅπως την-ίκα, ἦν-ίκα].

αὐτόματος, -ματος & -μάτη, -ματων ΕΠΙΘΕΤΟ

1. για γεγονότα αὐτὸς που γίνεται ὁ μόνος του, χωρίς εξωτερική επενέργεια: ἀπὸ τινος αἰτίας αὐτομάτης = ἀπὸ κάποια αἰτία που ενεργεῖ ἀπὸ μόνη της (και δεν ἐπιβάλλεται ἀπὸ ἕξω).

2. α. τὸ αὐτόματον τυχαῖο περιστατικό, τύχη: τοὺς θεοὺς χρῆ ἢ τὸ αὐτόματον αἰτιᾶσθαι; = πρέπει τοὺς θεοὺς ἢ την τύχη να κατηγοροῦ-

με; β. ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου ἢ ἀπὸ ταῦτομάτου τυχαῖα, κατὰ τύχη.

παράγ. αὐτομάτως, αὐτοματίζω.

NE αὐτόματος (με τη σημ. 1).

[**σύνθ.** λ. αὐτός + *μα- (< μέ-μον-α < μιμνήσκω) + -τος].

αὐτός, -ή, -ὸ ANTΩΝΥΜΙΑ

οριστική και επαναληπτική αντωνυμία

1. ως οριστική αντωνυμία ο ἴδιος: αὐτὸς ἐγώ = ἐγώ ο ἴδιος. ὁ βασιλεὺς αὐτὸς ἦλθε = ἦλθε ο ἴδιος ο βασιλιάς.

2. ὁ μόνος: εἰάν τις ἄνευ τοῦ σίτου τὸ ὄψον αὐτὸ ἐσθίη... = αν κάποιος τρώει το κρέας ὁ μόνος του χωρίς ψωμί...

3. σε πτώση δοτική με ουσιαστικό μαζί με κάποιον ἢ κάτι: ναὺς τέτταρας αὐτοῖς ἀνδράσιν εἶλον = ἔπιασαν τέσσερα καράβια μαζί με τοὺς ἄντρες τοὺς (μαζί με το πλήρωμά τοὺς).

4. ως επαναληπτική αντωνυμία χρησιμοποιεῖται ὁ μόνος στις πλάγιες πτώσεις ως αντωνυμία του γ' προσώπου, για να επαναλάβει ἕνα ουσιαστικό που ἔχει αναφερθεῖ προηγουμένως στην πρόταση. Γ' αὐτὸ λέγεται επαναληπτική αντωνυμία αὐτός: ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ (δηλ. τοῦ βασιλέως) = ο βασιλιάς και ὅσοι εἶναι μαζί του.

5. με τὸ ἄρθρο ὁ αὐτός, ἢ αὐτή, τὸ αὐτὸ & με κράση αὐτός, αὐτή, ταῦτο(ν) ο ἴδιος, η ἴδια, το ἴδιο: αἰεὶ τὰ αὐτὰ λέγει = λέει πάντοτε τα ἴδια πράγματα.

NE αὐτός (με τη σημ. 4).

[**αβέβ. ετυμ.**, πιθ. αὐ, αὔτε + -τός].

αὐτουργός, -ός, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

αὐτός που καλλιεργεῖ τη γη ὁ μόνος του, χωρίς τη βοήθεια σκλάβων.

NE αὐτουργός στη φρ. **ἠθικός αὐτουργός**.

[**σύνθ.** λ. *αὐτοFεργός < αὐτός + *Fεργ- (ἐργάζομαι, ἔργον) + παρ. επίθ. -ός].

ἀφαιρέω -ῶ ΡΗΜΑ

Μέσ. παρακ. με μέση σημ.	ἀφήρημαι «ἔχω ἀφαιρέσει»
------------------------------------	-----------------------------

Για τοὺς ἄλλους χρόνους ☞ **αἰρέω** -ῶ

1. αφαιρώ, παίρνω.

2. μέση φωνή ἀφαιρέομαι -οῦμαι αφαιρῶ (παίρνω) κάτι για τον εαυτό μου: ἀφαιροῦμαι τοὺς τούτου παῖδας τὴν δωρεάν = αφαιρῶ ἀπὸ τα παιδιά αὐτοῦ τη δωρεά (για να τη χρησιμοποιήσω προς ὄφελός μου).

[**σύνθ.** λ. ἀπό + αἰρέω].

ἀφανής, -ής, -ὲς ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀφανέστερος
Υπερθετικός	ἀφανέστατος

1. κρυμμένος και ἄρα αθέατος. = ἄορατος.

2. ἄγνωστος: σὺν ἀφανεί λόγω = με ἄγνωστη κατηγορία. 3. για πρόσωπα ἄσημος. = ἄσημος.

παράγ. ἀφάνεια, ἀφανῶς.

NE αφανής (με τις σημ. 1, 3).

[**σύνθ. λ.** στερ. *ἀ-* + *φαν- (έ-φάν-ην < φαίνομαι) + παρ. επίθ. -ής].

ἀφανίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠφάνιζον
Μέλλ.	ἀφανιῶ
Παρακ.	ἠφάνικα

1. αποκρύπτω: *ἀφανίζω τὸ συμφορώτατον* = αποκρύπτω τα πιο μεγάλα συμφέροντα.

2. καταστρέφω εντελώς: *ὄλως ἀφανίζω τὰ ἱερά* = καταστρέφω εντελώς τα ιερά. = δηλώ «ληλατώ».

3. παθ. φωνή ἀφανίζομαι εξαφανίζομαι: *ὑποβρύχιος ἠφανίσθη* = εξαφανίστηκε κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.

παράγ. ἀφανισμός, ἀφάνις, **σύνθ.** συναφανίζω.

NE αφανίζω (με τις σημ. 2, 3).

[**σύνθ. λ.** ἀφανής (☞ **ἀφανής**) + παρ. επίθ. -ίζω].

ἄφατος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

ανέκφραστος, απεριγγραπτος: *ἄφατα χρήματα* = απεριγράπτα χρηματικά ποσά. = ἄρρητος.

παράγ. ἀφάτως.

NE ἀφατος «με κλειστό στόμα».

[**σύνθ. λ.** στερ. *ἀ-* + φατός (< φημί + παρ. επίθ. -τός)].

ἄφθονος, -ος, -ον (Α) ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄφθονώτερος & ἄφθονέστερος
Υπερθετικός	ἄφθονώτατος & ἄφθονέστατος

αυτός που δε νιώθει φθόνο.

• επίρρημα ἀφθόνως χωρίς φθόνο: *τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἀφθόνως ἠλευθέρωσεν* = ελευθέρωσε όλους τους άλλους χωρίς κανένα φθόνο.

[στερητ. *ἀ-* + *φθον- (< φθονέω) + παρ. επίθ. -ος].

ἄφθονος, -ος, -ον (Β) ΕΠΙΘΕΤΟ

1. παθητικό αυτός που προσφέρεται σε αφθονία, ἀφθονος.

2. ενεργητικό αυτός που προσφέρει ἀφθονα.

παράγ. ἀφθονία, ἀφθόνως.

NE ἀφθονος (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** αθροιστ. *ἀ-* + φθον- (συγγεν. του ἀφνειός «πλούσιος» και εὐθ-ηνός «φτηνός, διότι προσφέρεται σε αφθονία», εὐθ-ενέω «προσφέρω σε αφθονία, αφθονώ», **IE** *g^{wh} > φ/θ, *g^{wh}en- < ελλ. (ἀ)φνε(ιός) - (εὐ)θηγ(ός), πβ. **αρχ. ινδ.** ghaná- «πυκνός, παχύς», **λιθ.** ganà «αρκετός»].

ἀφήμι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ ἴημι

1. ρίχνω με δύναμη.

2. ελευθερώνω. = ἀπολύω.

3. αθωώνω: *ἀφήμι τινα φόνου* = αθωώνω κάποιον από την κατηγορία του φόνου. = ἀπολύω «αθωώνω».

4. διαλύω το γάμο μου, ἄρα χωρίζω. = διαζεύγνυμι.

5. παραμελώ: *ἀφήμι τὰ θεῖα* = παραμελώ τις θρησκευτικές υποθέσεις.

6. επιτρέπω σε κάποιον να κάνει κάτι: *ἀφήμι τινα ἀποπλεῖν* = επιτρέπω σε κάποιον να αποπλεύσει.

παράγ. ἄφεις, ἀφέτης, ἀφετηρία, **σύνθ.** συναφήμι.

NE αφήνω «εγκαταλείπω, επιτρέπω κτλ.».

[**σύνθ. λ.** ἀπό + ἴημι].

ἀφικνέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ ἰκνέομαι

φθάνω: *ἀφίκοντο οἱ πρέσβεις οἴκαδε* = έφθασαν οι πρέσβεις στην πατρίδα τους.

= ἦκω «έχω φτάσει».

παράγ. ἀφιξίς.

[**σύνθ. λ.** ἀπό + ἰκνέομαι].

ἀφίστημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ ἴστημι

1. απομακρύνω κάποιον.

2. στην παθ. φωνή και στους αμετάβ. χρόνους της ενεργ. (*ἀπέστην, ἀφέστηκα ☞ ἴστημι*) ἀφίσταμαι

α. απέχω από κάποιον/κάτι: *ἀφίσταμαι κινδύνου* = απέχω από τον κίνδυνο.

β. αποστατώ από κάποιον: *ἀπέστησαν ἀπὸ τοῦ Δαρείου* = αποστάτησαν από το Δαρείο.

γ. αποφεύγω να κάνω κάτι: *ἀπέστην τοῦτ' ἐρωτῆσαι σαφῶς* = απέφυγα να ρωτήσω αυτό επακριβώς.

[**σύνθ. λ.** ἀπό + ἴστημι].

ἄφρων, -ων, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἄφρονέστερος
Υπερθετικός	ἄφρονέστατος

ἀνόητος, ηλίθιος.

παράγ. ἀφροσύνη, ἀφρόνως.

NE πβ. η παραβολή του ἀφρονος πλουσίου.

[**σύνθ. λ.** στερ. *ἀ-* + φρήν].

Ἀχέρων, -οντος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ποταμός στον Κάτω Κόσμο.

NE Αχέροντας.

[ουδ. *ἄχερος «βάλτος, λίμνη», ομόρρ. με **αρχ. σλαβ.** jezero «λίμνη», **λιθ.** ežeras].

ἄχθομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠχθόμην
Μέσ. μέλλ.	ἄχθεσομαι
Παθ. μέλλ. με μέση σημ.	ἄχθεσθήσομαι «θα στενοχωρηθώ»
Παθ. αόρ. με μέση σημ.	ἠχθέσθη «στενοχωρήθηκα»
Παθ. παρακ. με μέση σημ.	ἠχθῆμαι «έχω στενοχωρηθεί»

στενοχωριέμαι, ενοχλούμαι: *Ἀρίσταρχον στρατηγούντ' ἄχθομαι* = στενοχωριέμαι να είναι ο Ἀρίσταρχος στρατηγός.

παράγ. ἀχθηδών «ενόκληση», **σύνθ.** ἐπάχθομαι, συνάχθομαι.

[**αβέβ. ετυμ.,** ίσως **συγγεν.** του ἄγω, πβ. ἄχθ-ος].

ἀχρεῖος, -εῖος & -εῖα, εἶον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀχρειότερος
Υπερθετικός	ἀχρειότατος

ἀχρηστος, ασύμφορος: *οὐκ ἀπράγμονα ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν* = δεν τον θεωρούμε φιλήσυχο αλλά ἀχρηστο.

ΝΕ ἀχρεῖος «ἀχρηστος, ελεεινός» κτλ.

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + *χρει- (< χρειώ «εἶμαι χρήσιμος») + παρ. επίθ. -ος].

ἀχρειόω -ῶ ΡΗΜΑ

ἀχρηστεύω κάτι.

ΝΕ σύνθ. ἐξαχρειώνω «ταπεινώνω ηθικά, κούρελιάζω».

[**παράγ. λ.** ἀχρεῖος + παρ. επίθ. -έω].

ἄχρη & ἄχρης ΠΡΟΘΕΣΗ/ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

Α. Ως πρόθεση συντάσσεται με γενική και δηλώσει:

1. χρόνο μέχρη: *ἄχρη τῆς σήμερον ἡμέρας* = μέχρη σήμερα.

2. τόπο μέχρη: *ἄχρη τοῦ Πειραιῶς* = μέχρη τον Πειραιά.

Β. Ως σύνδεσμος συντάσσεται με αναφορική πρόταση, για να δηλώσει χρόνο: *μέχρη: ἄχρη οὐ ὄδε ὁ λόγος ἐγράφετο* = μέχρη που γράφτηκε αυτό το κείμενο.

[αντιστοιχεί στο μέχρη, πβ. για την ισοδυναμία ἄ-χρη = μέ-χρη αρχ. ἄ-λευρον = μυκηνη.

meleuro = μέ-λευρον].

ἄψυχος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἀψυχότερος
Υπερθετικός	ἀψυχότατος

1. αυτός που δεν έχει ψυχή.

2. δειλός: *ἀψυχότεραι αἰ θήλειαι* = τα θηλυκά είναι πιο δειλά. ≠ ἀνδρεῖος.

παράγ. ἀψυχία, ἀψυχέω, ἀψυχεί, ἀψύχως.

ΝΕ ἀψυχος (με τη σημ. 1 και άλλες σημ.).

[**σύνθ. λ.** στερ. ἀ- + ψυχή + παρ. επίθ. -ος].

B

B, β, βῆτα, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το δεύτερο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου. Κατά την κλασική περίοδο (5ος-4ος αι. π.Χ.) είχε τη φωνητική αξία ηχηρού κλειστού φθόγγου και οι αρχαίοι Έλληνες το πρόφεραν ως [b].

- ως αριθμητικό σύμβολο: β' = 2, αλλά β = 2.000.

βαβαῖ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑ

ως έκφραση έκπληξης ή θαυμασμού (☞ και **πα-παῖ**): *βαβαῖ τοῦ λόγου* = μπα, μπα, τι λόγος! [ηχοιμμ.]

βάδην ΕΠΙΡΡΗΜΑ

με βήμα πορείας, βαδίζοντας: *βάδην ταχύ* = με γρήγορο βηματισμό. ≠ δρόμω «τρέχοντας».

ΝΕ βάδην.

[*βα-δ- < *βα- (< βαίνω) + παρ. επίθ. -ην, πβ. τροχάδ-ην].

βαδίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐβάδιζον
Μελλ.	βαδιοῦμαι
Αόρ.	ἐβάδισα
Παρακ.	βεβάδικα

1. προχωρώ με βήμα πεζού, βαδίζω. ≠ τρέχω.

2. πηγαίνω κάπου: *οὐδεὶς ἤθελε βαδίζειν* = κανένας δεν ήταν πρόθυμος να πάει. *ἐπ' οἰκίας βαδίζω* = πηγαίνω στο σπίτι μου.

3. μεταφορικά *αἱ τιμαὶ ἐπ' ἔλαττον ἐβάδιζον* = οι τιμές έπεφταν.

παράγ. βάδισις, βάδισμα, **σύνθ.** συμβαδίζω.

ΝΕ βαδίζω.

[**παράγ. λ.** *βα-δ- (< *βα- < βαίνω) + παρ. επίθ. -ίζω].

βαθμός, -ός, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. σκαλί, σκαλοπάτι, κατώφλι.

2. μεταφορικά μέγεθος, βαθμός.

παράγ. βαθμῖς, βαθμηδόν.

ΝΕ βαθμός (με τη σημ. 2). Προς τη σημ. 1 συγγενής σημασιολογικά λέξη είναι η *βαθμίδα* στη φρ. *οι βαθμίδες της ιεραρχίας*.

[**παράγ. λ.** *βα- (< βαίνω) + σ (πβ. βασ-μός) + παρ. επίθ. -μός].

βάθος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. βάθος ή ύψος, ανάλογα με την κατεύθυνση προς τα πάνω ή προς τα κάτω: *αἰθέρος βάθος* = το ύψος της ατμόσφαιρας. *Ταρτάρου βάθη* = τα βάθη του Κάτω Κόσμου.

2. το βάθος μιας στρατιωτικής παράταξης, σε αντίθεση προς το μέτωπο: *τοὺς πρώτους οὐ πλέον ἢ ἐπὶ δώδεκα ἐποίησαν, τὸ βάθος δ' ἐπὶ πολλῶν* = έφτιαξαν το μέτωπο της στρατιωτικής παράταξης όχι με περισσότερους από δώδεκα στρατιώτες, ενώ το βάθος με πολλούς.

NE βάθος (με τις σημ. 1, 2).

[**παράγ. λ.** βαθύς + παρ. επίθ. -ος > βάθος, που υποκατέστησε τη λ. βένθος, -ους, τό = ο βυθός της θάλασσας].

βάθρον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. βάση: ἐπειρῶντο τὰ ἀγάλματα ἐκ τῶν βάθρων ἐξανασπᾶν = προσπαθούσαν να αφαιρέσουν τα αγάλματα από τα βάθρα τους.

2. θρανίο σε σχολείο, ή κάθισμα σε βουλευτήριο: οἱ διδάσκαλοι παρατιθέασιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν βάθρων ποιήματα = οι δάσκαλοι τους παρουσιάζουν πάνω στα θρανία ποιήματα. οἱ τριάκοντα ἐκάθηντο ἐπὶ τῶν βάθρων = οι Τριάκοντα (τύραννοι) κάθονταν στις έδρες τους.

NE βάθρο.

[**παράγ. λ.** *βα- (< βαίνω) + παρ. επίθ. -θρον].

βαθύς, -εἶα, -ῦ ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	βαθύτερος
Υπερθετικός	βαθύτατος

1. βαθύς ή ψηλός, ανάλογα με τη θέση του παρατηρητή.

2. ως προσδιορισμός χρόνου βαθὴν γῆρας = βαθιά γεράματα. ὄρθρος βαθύς = βαθιά ξημερώματα, μόλις αρχίζει να χαράζει.

παράγ. βαθύνω, **σύνθ.** βαθύπλουτος.

NE βαθύς (με τις σημ. 1, 2).

[**αβέβ. ετυμ.**].

βαίνω PHMA

Παρατ.	ἔβαινον
Μέλλ.	βήσομαι
Αόρ.	ἔβην
Παρακ.	βέβηκα
Υπερσ.	ἔβεβήκειν
Παθ. μέλλ.	(σε σύνθ.) -βαθήσομαι
Παθ. αόρ.	(σε σύνθ.) -εβάθην
Παθ. παρακ.	(σε σύνθ.) -βέβαμαι & -βέβασμαι

περπατώ, βαδίζω.

παράγ. βάσις, βῆμα, βαθμός, βάθρον, βωμός, βάδην, **σύνθ.** ἀναβαίνω, ἐπιβαίνω, ἀναβάτης, ἐπιβάτης.

[*βᾶν-ζω, θέματα: βη-, βᾶ-, βᾶ-].

βακτηρία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ραβδί, μπαστούνη. = ῥάβδος.

2. μεταφορικά ράβδος, ως σύμβολο εξουσίας: λαβὼν τὴν βακτηρίαν βαδίζει εἰς τὸ δικαστήριον.

[**παράγ. λ.** *βακ- (αβέβ.) + παρ. επίθ. -τηρ + παρ. επίθ. -ία].

Βάκχος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα ο θεός Διόνυσος.

παράγ. βακχάω -ῶ, βάκχειος/βακχεῖος, Βάκχη.

[ξένη λ., πιθ. **αρχ. θρακική**].

βαλανεῖον, -εἶου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μπάνιο (το οίκημα): ὑπὸ φειδωλίας οὐδ' εἰς βαλανεῖον ἦλθε λουσόμενος = από την τσιγκουνιά του δεν ήρθε ούτε στα λουτρά για να πλυθεί.

NE μπάνιο < **ιταλ.** bagno < **λατ.** balnĕum, balnĕum < βαλανεῖον.

[**παράγ. λ.** *βαλανε- (πβ. βαλανεύω = θερμαίνω το λουτρό με βαλανίδια) + παρ. επίθ. -ιον].

βάλανος, -άνου, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

βαλανίδι.

σύνθ. βαλανηφόρος.

NE βαλανίδι, βελανίδι.

[*βαλανο- < **IE** *g^wol-eno].

βαλλάντιον, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

σακουλάκι όπου έβαζαν τα χρήματα, πουγκί.

NE βαλλάντιο «πορτοφόλι».

[**αβέβ. ετυμ.**, πιθανότατα δάν.].

βάλλω PHMA

Παρατ.	ἔβαλλον
Μέλλ.	βαλῶ
Αόρ. β'	ἔβαλον
Παρακ.	βέβληκα
Υπερσ.	ἔβεβλήκειν
Μέσ. μέλλ.	βαλοῦμαι
Παθ. μέλλ.	βληθήσομαι
Μέσ. αόρ. β'	ἔβαλόμην
Παθ. αόρ.	ἔβλήθην
Παθ. παρακ.	βέβλημαι
Παθ. υπερσ.	ἔβεβλήμην

1. ρίχνω κάτι εναντίον κάποιου, για να τον χτυπήσω, τον χτυπώ: βάλλω τινὰ δόρατι /κεραυνῶ = χτυπώ κάποιον με το δόρυ / με κεραυνό. = παίω, τύπτω, πλήττω, πατάσσω.

2. γενικά ρίχνω: βάλλω τινὰ ἐν δαπέδῳ = ρίχνω κάποιον κάτω. βάλλω σπόρον = ρίχνω το σπόρο. = ῥίπτω.

παράγ. βλή-μα, βέλ-ος, βελ-όνη, διά-βολος, **σύνθ.** ἀντι-παρα-βάλ-λω, δια-βάλ-λω, ἐπι-βάλ-λω, ἀν-υπέρ-βλη-τος.

NE βάζω (ενεστ. από αόρ. ἔβανα < ἔβαλα) με σημ. «τοποθετώ». Το σημερινό βάζω οι αρχαίοι το έλεγαν τίθημι.

[*βαλ-ζω, θέματα βαλ-, βλη-].

βάνανσος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αντός που ασκεί κάποια τέχνη, ο τεχνίτης (σε αντίθεση λ.χ. με το γεωργό): ὁ βάνανσος καὶ ὁ γεωργικὸς δῆμος = οι τεχνίτες και οι γεωργοί. οἱ βάνανσοι ως ουσ. = οι τεχνίτες.

παράγ. βαναυσία, βαναυσικός.

NE βάνανσος «βίαιος, σκληρός».

[ίσως (με ανομοιοτυπική έκπτωση του πρώτου από τα δύο υ) *βανν-ανσος < βαῦν-ος «φούρνος» + αῦω «καίω», πβ. τον ορισμό για τη λ. βαναυσία: πᾶσα τέχνη διὰ πυρός κυρίως δὲ ἢ περὶ τὰς καμίνοους = βαναυσία ονομάζεται κάθε επάγγελμα που χρησιμοποιεί φωτιά και ιδιαίτερα του σιδηρουργού].

βαπτίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐβάπτιζον
Μέλλ.	βαπτιώ
Αόρ.	ἐβάπτισα
Παθ. αόρ.	ἐβαπτίσθην
Παθ. παρακ.	βεβάπτισμαι

1. βυθίζω σε νερό ή σε άλλο υγρό, εμβαπτίζω: **βάπτισον σεαυτόν** = μπες μέσα στο νερό.

2. βαπτίζω (βουτώντας αυτόν που βαπτίζεται μέσα στο νερό).

3. παθητική φωνή βαπτίζομαι βυθίζομαι.

- μεταφορικά **ὄφλημασι βεβαπτισμένους** = βυθισμένοι στα χρέη.

παράγ. βάπτισμα, βάπτισις.

NE βαπτίζω, βαφτίζω (με σημ. 2).

[**παράγ. λ.** **βάπτω** + παρ. επιθ. -ίζω].

βάπτω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔβαπτον
Μέλλ.	βάψω
Αόρ.	ἔβαψα
Μέσ. μέλλ.	βάψομαι
Μέσ. αόρ.	ἐβαψάμην
Παθ. αόρ. β´	ἐβάφην
Παθ. παρακ.	βεβαμμαι

1. βυθίζω κάτι σε υγρό: **βάπτω εἰς ὕδωρ**.

2. βυθίζω σε βαφή, βάφω: **ἔρια βεβαμμένα** = μαλλιά (ζώων) βαμμένα.

παράγ. βαφή, βαφεύς, βάμμα (< *βάφ-μα), βαπτός.

NE βάφω (με τη σημ. 2).

[*βάφ-τ-ω, **IE** αρχής].

βάρβαρος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που είναι ξένος, ξενικός (σε αντίθεση με το *ελληνικός*): **βάρβαρος φωνή** = ξένη, βαρβαρική, γλώσσα. = ξένος.

2. αγενής, απάνθρωπος ή αμόρφωτος: **σκαιός ἐστι καὶ βάρβαρος** = είναι απαίσιος και απάνθρωπος.

παράγ. βαρβαρικός, βαρβαρισμός, βαρβαροόμοι -οῦμαι, **σύνθ.** βαρβαρόφωνος.

NE βάρβαρος (με τις σημ. 1, 2).

[ηχοποιήτη λέξη].

βαρῦς, -εῖα, -ὺ ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που έχει μεγάλο βάρος, βαρῦς. ≠ ελαφρός.

2. αυτός που δύσκολα μπορεί κανείς να τον αντέξει, οδυνηρός ή ενοχλητικός: **βαρεῖα ξυμφορά**.

3. έντονος, σφοδρός: **βαρεῖα ἐπιθυμία**.

4. βαριά οπλισμένοι στρατιώτες.

5. για πρόσωπα αυστηρός, σοβαρός.

6. στη μουσική **βαρῦς ἦχος**. ≠ ὀξύς.

παράγ. βαρέως, βάρος, βαρύνω, βαρῦτης, **σύνθ.** βαρῦθυμος.

NE βαρῦς (με τις σημ. 1, 5, 6).

[*βαρύ- + -ς, πβ. **αρχ. ινδ.** gurú-, **γοτθ.** kaurus].

βασανίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐβασάνιζον
Μέλλ.	βασανιώ
Αόρ.	ἐβασάνισα
Παθ. αόρ. α´	ἐβασανίσθην
Παθ. παρακ.	βεβασάνισμαι

1. δοκιμάζω τη γνησιότητα του χρυσού.

2. ελέγχω κάτι ή κάποιον πολύ προσεκτικά: **βεβασανισμένος εἰς δικαιοσύνην** = που έχει δοκιμαστεί η πίστη του στη δικαιοσύνη.

3. ανακρίνω κυρίως δούλο χρησιμοποιώντας βασανιστήρια.

παράγ. βασανιστής.

NE βασανίζω (με αλλαγή σημ. «ταλαιπωρώ», που είναι επέκταση της σημ. 3).

[**παράγ. λ.** **βάσαν-ος** + παρ. επιθ. -ίζω].

βάσανος, -άνου, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η πέτρα (λυδία λίθος) με την οποία δοκίμαζαν τη γνησιότητα του χρυσού, και κατ' επέκταση ο έλεγχος πράγματος ή προσώπου: **πλοῦτος βάσανος ἀνθρώπου τρόπων** = ο πλούτος δείχνει το χαρακτήρα του ανθρώπου.

2. βασανιστήριο για να ομολογήσει ένας δούλος: **εἰς βάσανον παραδίδωμι τὸν δούλον** = παραδίδω το δούλο για να βασανιστεί.

NE βάσανο.

[δάν. από ανατολ. γλώσσα].

βασιλεύς, -έως, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. βασιλιάς.

2. στην Αθήνα ένας από τους **έννέα ἄρχοντας** (☞ **ἄρχων**).

βασιλῆς, -ίδος, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

βασιλίσσα.

[**παράγ. λ.** **βασιλ(εύς)** + παρ. επιθ. -ίς].

βάσκανος, -κάνου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ως ουσιαστικό **α.** μάγος. **β.** συκοφάντης.

2. ως επιθ. **βάσκανος, -ος, -ον** συκοφαντικός, μοχθηρός.

παράγ. βασκανία.

NE βάσκανος στη φρ. **βάσκανος οφθαλμός** «μάτι που ματιάζει».

[πβ. Ησύχιο «**βάσκειν** λέγειν, **κακολογεῖν**», πβ. **βά-ζω** «λέγω, ομιλώ»].

βδελύττομαι PHMA

ο κοινός τύπος είναι βδελύσσομαι

Παρατ.	ἔβδελυττόμην
Μέλλ.	βδελύξομαι
Αόρ.	ἔβδελύχθην

αισθάνομαι αηδία για το φαγητό, και κατ' επέκταση αποστρέφομαι κάτι.

παράγ. βδελυγμία.

NE βδελύσσομαι (με την ίδια σημ.).

[ηχοποίηση λέξη, πβ. το ηχοποίητο βδέω = πέρδομαι].

βέβαιος, -αιος & -αία, -αιον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. στερεός: βέβαιον ὄχημα.

2. σταθερός, ασφαλής, βέβαιος: ἀρετῆς βέβαιαι αἱ κτήσεις = ασφαλής είναι μόνο όσα αποκτά κανείς με την αρετή.

3. για πρόσωπα αυτός που είναι σταθερός στις ιδέες και στις αποφάσεις του, αξιόπιστος: βέβαιος φίλος.

παράγ. βεβαίως, βεβαιότης, βεβαιόω, βεβαιωτικός.

NE βέβαιος.

[βε-βαι- < βαίνω με εμφατικό διπλασιασμό συλλαβής].

βέβηλος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός τον οποίο επιτρέπεται να πλησιάσει και να χρησιμοποιήσει ο άνθρωπος, σε αντίθεση με αυτόν που είναι ἱερός: βέβηλον ἄλλος = προσιτό δάσος (όχι ἱερόν ἄλλος). ≠ ἄδυτος.

2. για πρόσωπα αυτός που είναι αμύητος στα θρησκευτικά μυστήρια: ἐκὰς οἱ βέβηλοι = να απομακρυνθούν οι αμύητοι (από τις τελετές των Ελευσινίων μυστηρίων).

παράγ. βεβηλόω.

NE βέβηλος «που προσβάλλει τα θεία».

[*βέ-βη-λος (< βαίνω) = αυτός όπου μπορεί να μπει άνθρωπος, βέ-βη-(κα) (παρακ. του βαίνω) + παρ. επίθ. -λος].

βέλτιστος, -ίστη, -ιστον ΕΠΙΘΕΤΟ

υπερθετικός βαθμός του επιθέτου ☞ ἀγαθός

1. πάρα πολύ καλός, άριστος: βέλτιστος ἀνήρ. τὰ βέλτιστα τῶν πραγμάτων ἐπιθυμοῦσιν = επιθυμοῦν ό,τι καλύτερο.

- γνωμικό δυοῖν κακοῖν προκειμένοι, τὸ μὴ χειρόν βέλτιστον = ανάμεσα σε δύο κακά, θεωρείται καλό το λιγότερο κακό.
- ως φιλική προσφώνηση ὦ βέλτιστε = φίλε μου.

2. οἱ βέλτιστοι η αριστοκρατία ως πολιτική παράταξη (☞ ἀγαθός, κράτιστος).

[*βελτ-].

βελτίων, -ίων, βέλτιον ΕΠΙΘΕΤΟ

συγκριτικός βαθμός του επιθέτου ☞ ἀγαθός

καλύτερος: τὰ βελτίονα προσδοκῶ = ελπίζω στο καλύτερο.

- γνωμικό βέλτιον (ἔστί) ὑφ' ἑτέρου ἢ ὑφ' ἑαυτοῦ ἐπαινέσθαι = είναι καλύτερα να σε επαινούν οι άλλοι παρά να επαινείς εσύ τον εαυτό σου.

παράγ. βελτίωσις.

NE βελτίωση.

[*βελτ-, IE αρχής].

βῆμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η κίνηση των ποδιών στο βάδισμα, το βήμα: σπουδῆ βημάτων πορεύεται = προχωρεῖ με γρήγορα βήματα.

2. υπερυψωμένη θέση για τον ομιλητή μιας δημόσιας συνέλευσης: προσελθὼν Περικλῆς ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν πεποιημένον, ὅπως ἀκούοιτο ὡς ἐπὶ πλείστον τοῦ ὀμίλου, ἔλεγε τοιαύτε = και αφού ανέβηκε ο Περικλής σε ένα ψηλό βήμα, για να ακούγεται σε όσο γίνεται περισσότερο πλήθος, ἔλεγε τα εξής.

παράγ. βηματίζω.

NE βῆμα (και με τις δύο σημ.).

[*βη- (πβ. βέ-βη-κα < βαίνω) + παρ. επίθ. -μα].

βία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

εξαναγκασμός: βία = διά της βίας.

παράγ. βιάζω, βίαιος, βιαιότης.

NE βία στη φρ. διά της βίας.

[αντιστοιχεί ακριβώς στο αρχ. ινδ. jiyd- «κυριαρχία», *g^wiyē-].

βιάζω PHMA

Παθ. μέλλ.	βιασθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐβιασάμην
Παθ. αόρ.	ἐβιάσθην
Παθ. & μέσ. πα-ρακ.	βεβιάσμαι

1. μεταχειρίζομαι βία.

2. παθητική φωνή βιάζομαι αναγκάζομαι να κάνω κάτι: βιαζόμενοι ὑπὸ τῆς προσβολῆς ἰπέων, ἠπείγοντο πρὸς τὸν ποταμὸν = επειδή πιέζονταν από την επίθεση του ιππικού, έσπευδαν προς το ποτάμι. = ἀναγκάζομαι.

3. μέση φωνή βιάζομαι πετυχαίνω κάτι με βία ή με δυναμικό τρόπο: βιάζομαι τὸν ἔκπλουν = κατορθώνω να αποπλεύσω διά της βίας.

παράγ. βιασμός, βιαστικός.

NE παθ. βιάζομαι «υφίσταμαι βία» και μέσο βιάζομαι «με κατέχει βιασύνη».

[παράγ. λ. βία + παρ. επίθ. -άζω].

βιβάζω PHMA

Παρατ.	ἐβίβαζον
Μέλλ.	βιβῶ (-ᾶς, ᾶ κτλ.)
Αόρ.	ἐβίβασα
Μέσ. μέλλ.	βιβῶμαι (-ᾶ, -ᾶται κτλ.)
Παθ. μέλλ.	βιβασθήσομαι

Μέσ. αόρ.	ἐβιβάσῃμην
Παθ. αόρ.	ἐβιβάσθη
Παθ. παρακ.	βεβίβασμαι

μεταβατικό του *βαίνω*, που χρησιμοποιείται κυρίως ως β' συνθετικό, λ.χ. *ἀναβιβάζω* διαβιβάζω, μεταβιβάζω, στέλνω.

[*βι-βάδ-*j*ω > βιβάζω, < *βαδ- (πβ. βάδ-ην, βαδ-ίζω < *g^wn_od)].

βίβλος & βύβλος, -ου, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ο πάπυρος (το φυτό). **2.** ο παπυρικὸς κύλινδρος που ἴταν η συνηθισμένη μορφή του βιβλίου στην αρχαιότητα, βιβλίο. **3.** υποδιαίρεση ενός βιβλίου, κεφάλαιο (λχ. η ιστορία του Ηροδότου περιλάμβανε 9 βίβλους).

παράγ. βιβλινος.

NE Βίβλος «η Αγία Γραφή».

[*Βύβλος*, ἡ (αρχαία φοινικική πόλη)].

βίος, -ίου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η ζωή, ο τρόπος ζωής του ανθρώπου: ὁ καθ' ἡμέραν βίος = η καθημερινή ζωή. ἐν εἰρήνῃ διάγω τὸν βίον = ζω μια ζωή ειρηνική. βίος οὐ βιωτός = ζωή ανυπόφορη.

- γνωμικό βίος ἀνεόρταστος, μακρὰ ὁδὸς ἀπανδόκεντος = ζωή χωρίς γιορτή μοιάζει με μεγάλη οδοιπορία χωρίς πανδοχείο στη διαδρομή.

2. τα υλικά μέσα τα απαραίτητα για τη ζωή, και ειδικότερα η περιουσία, το βιος: τὸ πλεῖστον τοῦ βίου ἐντεῦθεν ἐποιοῦντο = από εδώ (από την πειρατεία) ἀπεκόμιζαν τα περισσότερα εισοδήματά τους.

παράγ. βιώω -ῶ, **σύνθ.** βιοδότης.

NE ο βίος (με σημ. 1), το βιος (με σημ. 2).

[*βιFος, πβ. **λατ.** vivus, **IE** *g^wey- από ὅπου και ὑγιής, πβ. **αρχ. ινδ.** gāya- «ζωή»].

βιώω -ῶ PHMA

Παρατ.	ἐβίουν
Μέλλ.	βιώσομαι & μεταγεν. βιώσω
Αόρ. α' & β'	ἐβίωσα & ἐβίων
Παρακ.	βεβίωκα
Παθ. παρακ.	βεβίωμαι

ζω, περνῶ τη ζωή μου: βιω κοσμίως / παρανόμως. τὰ σοὶ κάμοι βεβιωμένα = οι πράξεις της δικής σου και της δικής μου ζωής. = ζήω - ζῶ. ≠ ἀποθνήσκω.

- γνωμικό βιοῦν ἀλύπως θνητὸν ὄντα οὐ ῥάδιον = δεν είναι εύκολο να ζήσεις χωρίς λύπες, αφού είσαι θνητός.

παράγ. βιοτή, βιώσμος, βιωτός, ἀβιώτος, **σύνθ.** ἀναβιώω -ῶ.

NE βιώνω (με αντικ., λ.χ. μια κατάσταση).

[**παράγ. λ.** βίος + παρ. επίθ. -όω].

βιωτός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που μπορεί, που αξίζει να τον ζήσει κανείς: βίος οὐ βιωτός = ανυπόφορη ζωή. ≠ ἀβιώτος.

παράγ. ἀβιώτος.

[**παράγ. λ.** βιώω -ῶ + παρ. επίθ. -τός].

βλάξ, βλακός, ὁ, ἡ ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	βλακίστερος, -α, -ον
Υπερθετικός	βλακίστατος, -η, -ον

ἀνόητος, ηλίθιος: βλάξ ἄνθρωπος. βλάξ ἵππος.

παράγ. βλακικός, βλακώδης.

NE βλάκας.

[*βλά- < *μλά-, πβ. μαλ-ακός].

βλαστώνω PHMA

Παρατ.	ἐβλάστανον
Μέλλ.	βλαστήσω
Αόρ. α' & β'	ἐβλάστησα & ἔβλαστον
Παρακ.	βεβλάστηκα
Υπερσ.	ἐβεβλάστηκειν

για φυτά φυτρώνω, αυξάνω, αναπτύσσομαι.

[**αβέβ. ετυμ.**]

βλασφημέω -ῶ PHMA

Παρατ.	ἐβλασφήμουν
Μέλλ.	βλασφημήσω
Αόρ.	ἐβλασφήμησα
Παρακ.	βεβλασφήμηκα

1. μιλάω με ασέβεια για τα ιερά και τα θεία: βλασφημῶ εἰς θεούς (≠ **εὐφημῶ**).

2. κακολογῶ κάποιον ή συκοφαντῶ: βλασφημῶ κατὰ τινος = κατηγορῶ κάποιον.

παράγ. βλασφημία, βλάσφημος.

NE βλασφημῶ (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** *βλάσ- + φημι-έω (**παράγ.** φήμη + παρ. επίθ. -έω) το σ- του *βλασ- μένει ανερομήνευτο].

βλέπω PHMA

Παρατ.	ἔβλεπον
Μέλλ.	βλέψομαι & μεταγεν. βλέψω
Αόρ.	ἔβλεψα
Παρακ.	βέβλεφα
Παθ. αόρ.	ἐβλέφθην
Παθ. παρακ.	βέβλεμμαι

κοιτάζω, στρέφω το βλέμμα μου σε κάτι.

παράγ. βλέμμα, βλέψις, **σύνθ.** διαβλέπω, παραβλέπω.

NE το σημερινό βλέπω αντιστοιχεί όχι στο αρχαίο βλέπω αλλά στο ὁράω -ῶ.

[*γλεπ-, *βλεπ-, συγγεν. με **αρχ. σλαβ.** glipati «βλέπω»].

βλοσυρός, -ᾶ & -ός, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

ανδροπρεπής, θαρραλέος, γενναίος: ἔχει βλοσυρὰν ψυχὴν.

NE βλοσυρός «πολύ σοβαρός, άγριος».

[αβέβ. ετυμ.].

βλώσχω ΡΗΜΑ

ρήμα αυστηρά ποιητικό

Παρατ.	ἔβλωσκον
Μέλλ.	μολοῦμαι
Αόρ. β'	ἔμολον
Παρακ.	μέμβλωκα

εύχρηστο στον αόρ. β' ἔμολον = ἦλθα: μολῶν λαβέ = ἔλα να τα πάρεις!

σύνθ. αὐτόμολος «που εγκατέλειψε το στρατό», ἢ αὐτομολία «εγκατάλειψη της στρατιωτικής τάξης».

[*μολ-, *βλω-, συγγεν. με **σλαβ.** iz-moliti «προκαλώ την εμφάνιση, αναγγέλλω»].

βοάω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐβόων
Μέλλ.	βοήσομαι & μεταγεν. βοήσω
Αόρ.	ἐβόησα
Παρακ.	βεβόηκα

φωνάζω δυνατά, κραυγάζω.

παράγ. βοητής.

[**παράγ. λ.** βοά / βοή (ίσως ηχοποιήτη) + παρ. επίθ. -άω].

Βοηδρομιών, -ῶνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο τρίτος μήνας του αττικού έτους, που αντιστοιχεί στο διάστημα από 15 Αυγούστου μέχρι 15 Σεπτεμβρίου. Το μήνα αυτόν τελούσαν τα Ελευσίνια Μυστήρια.

[**παράγ. λ.** βοηδρομί-ος «που τρέχει σε ανταπόκριση μιας βοής (κραυγής), για να παράσχει βοήθεια» + παρ. επίθ. -ών].

βορά, -ᾶς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ἡ τροφή των σαρκοφάγων κυρίως ζώων: ὁ λέων χαίρει ὅτι βορᾶν ἔξει = το λιοντάρι χαίρει, γιατί θα έχει τροφή.

[*βορ-, βι-βρώ-σχω «τρῶω»].

Βορέας, -ου, ὁ & στην αττ. διάλ. **Βορράς, -ᾶ, ὁ** ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα βόρειος άνεμος, ο Βορράς, το βόρειο σημείο του ορίζοντα: πρὸς βορρᾶν τινος = προς το Βορρά ενός τόπου. = ἡ ἄρκτος «ο Βορράς». ≠ νότος.

παράγ. βόρειος.

NE Βορράς.

[*βορη-, πβ. **σλαβ.** gora = βουνό (για τον άνεμο που φυσά από τα βουνά), πβ. **αρχ. ινδ.** giri = **αρχ. περσ.** gairi «βουνό»].

βουκόλος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

βουκόλος βοδιών (☞ **αἰπόλος**).

παράγ. βουκολέω «βόσκω βόδια», μεταφορ. «κοιμίζω κάποιον, τον εξαπατώ», βουκολικός (λ.χ. βουκολική ποίησης).

[**σύνθ. λ.** ☞ βοῦς + *k^wol-os (☞ **αἰπόλος**)].

βούλευμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

απόφαση έπειτα από σκέψη ἢ σύσκεψη.

[**παράγ.** βουλεύ-ω + παρ. επίθ. -μα].

βουλευτήριο, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αἴθουσα συνεδριάσεων.

NE βουλευτήριο.

[**παράγ. λ.** βουλεύ-ω + παρ. επίθ. -τήριο, πβ. βουλευ-τήρ = βουλευ-τής].

βουλευτής, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

στην Αθήνα μέλος της Βουλής των πεντακοσίων.

NE βουλευτής.

[**παράγ. λ.** βουλεύ-ω + παρ. επίθ. -τής].

βουλεύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐβούλευον
Μέλλ.	βουλεύσω
Αόρ.	ἐβούλευσα
Παρακ.	βεβούλευκα
Μέσ. μέλλ.	βουλεύσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐβουλευσάμην
Παθ. αόρ.	ἐβουλεύθην
Παθ. παρακ.	βεβούλευμαι

1. αποφασίζω έπειτα από σκέψη ἢ σύσκεψη: ἐξήν Ἀθηναίοις βουλεύσαι περὶ Μυτιληναίων = οι Αθηναίοι είχαν δικαίωμα να αποφασίσουν για την τύχη των Μυτιληναίων.

2. εἶμαι μέλος της Βουλής: πέρουσιν ἔλαχον βουλεύειν = πέρσι κληρώθηκα βουλευτής.

3. μέση φωνή βουλεύομαι κρίνω, αποφασίζω (όπως στη σημ. 1): ἄριστα περὶ τῶν οἰκειῶν βουλεύονται = αποφασίζουν για τις υποθέσεις τους με τον καλύτερο τρόπο.

παράγ. βουλευτήριος, βουλευτικός, βουλευτής, βούλευμα, βούλευσις, **σύνθ.** ἐπιβουλεύω, συμβουλεύω.

[**παράγ. λ.** βουλ-ή + παρ. επίθ. -εύω].

βουλή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. θέληση: Διὸς βουλή. ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει = άλλα αποφασίζουν οι άνθρωποι και άλλα διατάζει ο Θεός.

2. γνώμη, συμβουλή: οὐ κοινή βουλή ἡμῖν = δεν έχουμε την ίδια γνώμη.

3. σύσκεψη.

4. συμβούλιο.

5. στην Αθήνα ἡ βουλή ἡ Βουλή των πεντακοσίων.

σύνθ. βουληφόρος.

[δωρ. βωλά, αιολ. βολλά < *βολνά, πβ. βούλομαι].

βούλησις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

θέληση: κατὰ τὴν βούλησιν αὐτοῦ = σύμφωνα με τη θέλησή του.

NE βούληση.

[**παράγ. λ.** *βουλη- (πβ. βουλη-τός < βούλομαι) + παρ. επίθ. -σις].

βούλομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐβουλόμην & ἤβουλόμην
Μέλλ.	βουλήσομαι
Αόρ.	ἐβουλήθην & ἤβουλήθην
Παρακ.	βεβούλημαι

θέλω: οὐ τοῦτο βούλονται. εἰ βούλει = αν θέλεις. = ἐπιθυμέω -ῶ τινος, ☞ **ἐθέλω**.

παράγ. βούλησις, βουλητός, **σύνθ.** βουληφόρος.

[**παράγ. λ.** *βουλ- (βουλή) + παρ. επίθ. -ομαι].

βοῦς, βοός, ὄ, ἦ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ταύρος ἢ αγελάδα.

παράγ. βόειος, **σύνθ.** βουκόλος «που βόσκει αγελάδες», βούκεντρον, βουστροφηδόν.

NE βόδι και βόιδι (< βοΐδιον).

[βοῦ-ς < *βωῦ-ς < *g^wdu-s, ομόρρ. με **αρχ. ινδ.** gāuh, **λατ.** bōs, bōvis].

βουστροφηδόν & βουστρηδόν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

τρόπος γραφής που ξεκινούσε από αριστερά προς τα δεξιά και συνέχιζε αντίστροφα από τα δεξιά προς τα αριστερά, όπως κινούνται τα βόδια όταν οργώνουν.

[**παράγ. λ.** *βουστροφ- (βοῦς + στροφ- < στρέφω) + παρ. επίθ. -ηδόν, πβ. πρην-ηδόν].

βραβευτής, -οῦ, ὄ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κριτής, διαιτητής σε ένα διαγωνισμό. = βραβεύς.

παράγ. ἡ βραβεΐα, τὸ βραβεΐον, βραβεΐω «κρίνω κάτι».

NE βραβευτής «αυτός που βραβεύει».

[**αβέβ. ετυμ.**, πβ. **περσ.** *brava- «αυτός που κρίνει το δίκαιο» < **αρχ. περσ.** brav(i) «μιλώ» = **αρχ. ινδ.** bravīti].

βραδύς, -εΐα, -ὺ ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτ.	βραδύτερος & βραδίων
Υπερθ.	βραδύτατος & βραδίστος & βραδίστατος

1. αργός: βραδεῖς ἴπποι. ≠ ταχύς.

2. αργός στη σκέψη, βραδύνους: ἐπιλήσιμων καὶ βραδύς = ξεχασιάρης και αργόστροφος. ≠ ἀγχίνους.

3. αυτός που αργεί, καθυστερεί: σκόπει, ὅπως μὴ βραδεῖς γένωνται = πρόσεχε να μην καθυστερήσουν (στην εκτέλεση της αποστολής τους).

παράγ. βραδύτης, **σύνθ.** βραδύπους.

NE βραδύς (με τις σημ. 1, 2).

[**αβέβ. ετυμ.**].

βραχύς, -εΐα, -ὺ ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	βραχύτερος
Υπερθετικός	βραχύτατος

μικρός, λίγος: ἐν βραχεὶ χρόνῳ = σε μικρό χρονικό διάστημα.

• σε εκφράσεις διὰ βραχέων = με λίγες λέξεις, παρὰ βραχύ = παρὰ λίγο.

παράγ. βραχύνω, βραχύτης, **σύνθ.** βραχύβιος, βραχυχρόνιος.

NE στη φρ. διὰ βραχέων «με λίγα λόγια, σύντομα».

[*βραχύ-ς, πβ. **αρχ. περσ.** merezu «βραχύς»].

βροτός, -οῦ, ὄ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

λέξη ποιητική, κυρίως στον ενικό.

ο θνητός άνθρωπος, σε αντίθεση με τον αθάνατο θεό. = θνητός, ἄνθρωπος. ≠ ἀθάνατος, θεός.

• γνομικό βροτοῖς πέφυκε τὸν πεσόντα λακτίσαι = εἶναι στη φύση των ανθρώπων να δίνουν μια κλοτσιά σε όποιον ατυχήσει.

[βροτός, αιολ. τύπος αντί *βρατός η βασιική **IE** ρίζα είναι *mer- (**λατ.** morior «πεθαίνω», πβ. μόρ-σμος «που έχει σχέση με το θάνατο»)].

βρώμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

τροφή, φαγητό, κρέας: σίτος ἀλληλεσμένος καὶ τυρὸς καὶ εἴ τι ἄλλο βρώμα = αλεσμένο σιτάρι και τυρί και όποια άλλη τροφή.

[*βρω- (βι-βρώ-σκω «τρώω») + παρ. επίθ. -μα].

βρώσις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. το φαγητό: ἡ βρώσις καὶ ἡ πόσις = το φαγητό και το ποτό.

2. η σκουριά (που τρώει το σίδηρο): μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρώσις ἀφανίζει = μη μαζεύετε θησαυρούς πάνω στη γη που τους αφανίζει ο σκόρος και η σκουριά (εἶπε ο Χριστός).

παράγ. βρώσιμος.

[*βρω- (βι-βρώ-σκω) + παρ. επίθ. -σις].

βύρρα, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

τομάρι, δορά, πετσί.

παράγ. βυρσίνη, **σύνθ.** βυρσοδέψης, βυρσοπώλης.

[**άγν. ετυμ.**, δάν., μη αττικό, καθώς στα αττικά δε γίνεται *βύρρα].

βωμολόχος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που περιμένει κοντά στους βωμούς για να του δώσουν ἢ για να κλέψει ένα κομμάτι κρέας μετά τη θυσία.

2. χυδαίος άνθρωπος, και ειδικότερα αυτός που λέει χυδαία αστεία.

παράγ. βωμολοχέω.

NE βωμολόχος (με τη σημ. 2).

[**σύνθ.** *βωμο- (βωμός) + *λοχ- < *λοχάω -ῶ «ενεδρεύω»].

Γ

Γ, γ, γάμμα, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το τρίτο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου. Κατά την κλασική περίοδο (5ος-4ος αι. π.Χ.) είχε τη φωνητική αξία ηχηρού κλειστού φθόγγου και οι αρχαίοι Έλληνες το πρόφεραν ως [g].

- ως αριθμητικό σύμβολο: γ' = 3, αλλά -γ = 3.000.

γαῖα, γαίης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ποιητικός τύπος της λέξης γῆ.

χώρα: *γαῖαν ἔχοις ἐλαφράν* = ας είναι ελαφρό το χώμα σου (ευχή την ώρα που ενταφιάζε-ται ο νεκρός).

- έκφραση *γαῖα πυρὶ μειχθήτω* = ας ανακατωθεί το χώμα με τη φωτιά (δηλαδή ας γίνει ό,τι θέλει).

[*γαFja, γῆ, **αβέβ. ετυμ.**].

Γαῖα, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα η μητέρα και σύζυγος του Ουρανού, μητέρα των Τιτάνων.

[*γαFja, γῆ, **αβέβ. ετυμ.**].

γαλή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

γάτα.

[*γαλέjā > γαλή, ίσως συγγεν. με **αρχ. ινδ.** girikā «ποντίκι», αρχικά όνομα της νυφίτσας που ως οικόσιτο ζώο χρησίμευε για το κυνήγι των ποντικιών].

γαμέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐγάμουν
Μέλλ.	γαμῶ (-εῖς, -εῖ κτλ.)
Αόρ.	ἔγημα
Παρακ.	γεγάμηκα
Υπερσ.	ἐγεγαμήκειν
Μέσ. μέλλ.	γαμοῦμαι
Μέσ. αόρ.	ἐγημάμην
Παθ. αόρ.	ἐγαμήθην
Παθ. παρακ.	γεγάμημαι

1. για τον άντρα παίρνω γυναίκα, νυμφεύομαι: *οὗτος γήμας Λυσιδίκην ἐποίησεν παῖδας ἐξ αὐτῆς δύο* = αυτός, αφού παντρεύτηκε τη Λυσιδίκη, έκανε από αυτήν δύο παιδιά. = ἄγομαι γυναῖκα.

2. για τη γυναίκα παθ. φωνή γαμοῦμαι παντρεύομαι: *γαμοῦμαι, ἢ τάλαινα, βία* = παντρεύομαι, η δυστυχησμένη, παρά τη θέλησή μου.

‡ **παράγ.** γαμήλιος, γαμβρός, **σύνθ.** νεόγαμος.

[**παράγ. λ.** *γάμ- (πβ. γάμ-ος) + παρ. επίθ. -έω].

Γαμηλιών, -ῶνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο έβδομος μήνας του αττικού έτους (15 Δεκεμβρίου-15 Ιανουαρίου), εποχή κατά την οποία τελούνταν συνήθως οι γάμοι.

[**παράγ. λ.** *γαμήλ(ι)- (πβ. γαμήλ-ιος, γαμήλ-ευμα «γάμος») + παρ. επίθ. -ών].

γάρ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

1. αιτιολογικός διότι, επειδή, γιατί: *μηδενὶ συμφορὰν ὄνειδίσσης, κοινὴ γὰρ ἡ τύχη καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον* = μην κατηγορήσεις κανένα για τις συμφορές του, γιατί η τύχη είναι ίδια για όλους μας και το μέλλον άγνωστο.

2. επεξηγηματικός δηλαδή: *ὁμως δὲ λεπτεῖα ἂ γινώσκω, ἔχει γὰρ ἡ χώρα πεδία κάλλιστα* = αλλά όμως πρέπει να πω όσα γνωρίζω, έχει δηλαδή η χώρα πολύ ωραίες πεδιάδες.

[**σύνθ.** γε + ἄρα].

γαστήρ, γαστρος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η κοιλιά και ειδικότερα το στομάχι: *γαστρὶ δουλεύων* = κοιλιόδουλος, λαίμαργος.

‡ **παράγ.** γάστρων «κοιλαράς», **σύνθ.** γαστρί-μαργος.

ΝΕ γαστέρα «κοιλιά».

[**αβέβ. ετυμ.**, ίσως από το *γρα-στήρ < γράω «χωνεύω»].

γε ΕΓΚΑΙΤΙΚΟ ΜΟΡΙΟ

1. συχνά με αντωνυμίες τουλάχιστον, πάντως, εν πάση περιπτώσει: *ἔγωγε* = εγώ τουλάχιστον.

2. με βεβαιωτική σημασία πάντως: *ὅτι ἤκουσα γε ταῦτα, εὖ οἶδα* = ότι πάντως τα άκουσα αυτά, είμαι βέβαιος.

[**αβέβ. ετυμ.**, **ΙΕ** αρχής].

γέγηθα ΡΗΜΑ

παρακ. του ρήματος γηθέω με σημασία ενεστώτα.

χαίρομαι: *φαιδρὸς καὶ γεγηθῶς* = εύθυμος και χαρούμενος. = χαίρω. ≠ λυπέομαι, ἄχθομαι.

‡ **παράγ.** γηθοσύνη «χαρά», γηθόσυνος «χαρούμενος».

[*γᾶθ-, πβ. **λατ.** gaudeo].

γελάω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐγέλων
Μέλλ.	γελάσομαι & μεταγεν. γελάσω
Παθ. μέλλ.	γελασθήσομαι
Αόρ.	ἐγέλασα
Παθ. αόρ.	ἐγελάσθην
Παθ. παρακ.	γεγέλασμαι

γελώ: *γελῶ ἐπί τινι* = κοροϊδεύω κάποιον.

ΝΕ γελώ.

[*γελ-, συγγεν. με *γαλ-ήνη* (διαφορετικό φωνήεν, α-ε)].

γέλως, -ωτος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. γέλιο: *κινῶ τὸν γέλωτα* = προκαλώ το γέλιο. *γέλωτα ὀφλισκάνω* = προκαλώ σε βάρος μου τα γέλια.

- έκφραση *σαρδάνιον γέλωτα γελῶ* = γελώ πικρά ή ειρωνικά.

2. η αιτία που προκαλεί γέλιο, ο περιγέλος: *γέλωσ γίγνομαι τινι* = γίνομαι περιγέλος σε κάποιον.

σύνθ. γελωτοποιός, κλαυσίγελος «κλάμα και γέλιο μαζί».

NE γέλιο (με τη σημ. 1).

[*γελω- (πβ. *γελάω -ῶ*) + -ς].

γένειον, -είου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το γένι: παροιμία *οὐδὲν ἄλλο πλὴν γένειόν τε καὶ κέρατα* = μόνο γένια και κέρατα, δηλαδή πετοί και κόκαλο (για αδύνατο ζώο).

παράγ. γενειάς.

NE γένι.

[*γενεF- (< *γένυς, -υος, ἢ «σαγόνη»*) + παρ. επίθ. -ιον].

γένεσις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. αρχή, προέλευση: *ἡ γένεσις τοῦ Οὐρανοῦ*.

2. δημιουργία, κατασκευή: *γένεσις πύου. γένεσις ἱματίων*.

NE γένεση (με τη σημ. 1).

[*γενε- (< *γίγνομαι*) + παρ. επίθ. -σις].

γενναῖος, -αία, -αῖον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	γενναιότερος
Υπερθετικός	γενναιότατος

1. αυτός που έχει υψηλή, αριστοκρατική, καταγωγή.

2. για πράγματα καλός στο είδος του: *γενναῖα σῦκα*.

παράγ. γενναῖως, γενναιότης, **σύνθ.** γενναιοπρεπής.

NE *γενναῖος* (που αντιστοιχεί σημασιολογικά όχι στο αρχαίο *γενναῖος* αλλά στο *ἀνδρείος*).

[**παράγ. λ.** *γέννα* «γέννηση» (< *γίγνομαι*) + παρ. επίθ. -αῖος].

γένος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. συγγένεια εξ αίματος: *γένει υἱός* = γιος εξ αίματος (και όχι από υιοθεσία).

2. απόγονος ή απόγονοι: *ἐκεῖνοι καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ' ἐκείνων* = εκείνοι και οι απόγονοί τους.

3. φυλή, φύλο: *τὸ δωρικὸν γένος*.

4. σύνολο ανθρώπων με την ίδια περίπου ηλικία, γενιά: *τὸ χρυσοῦν γένος* = η (μυθική) γενιά των εκλεκτών ανθρώπων.

παράγ. γενικός.

NE γένος (με τις σημ. 2, 3).

[*γενε-σ (< *γίγνομαι*) και με τροπή του ε σε ο > *γένος*-ς].

γεραῖός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	γεραῖτερος
Υπερθετικός	γεραῖτατος

1. μόνο στην ποίηση χρησιμοποιείται με τη σημ. γέρος, σεβάσιμος. 2. στον πεζό λόγο χρησιμοποι-

είται στον πληθ. με πολιτική σημασία *οἱ γεραῖοί* η γεροσύνα, οι προύχοντες.

[*γερα- (πβ. *γῆρα-ς, γέρ-ων*) + παρ. επίθ. -ιος].

γεραῖρω ΡΗΜΑ

Μέλλ.	γεραρῶ
-------	--------

τιμῶ κάποιον με δῶρα και γενικότερα τιμῶ: *γεραῖρω δῶροις καὶ πάσαις τιμαῖς* = τιμῶ με δῶρα και με όλες τις τιμές.

παράγ. γεραρός.

[**παράγ. λ.** *γεραρ- (πβ. *γεραρός*) + παρ. επίθ. -ιω > *γεράρ-ιω > *γεραῖρω*].

γέρας, γέρωσ, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

προνόμιο, τιμητικό δικαίωμα.

παράγ. γεράσιμος, **σύνθ.** γερασφόρος.

[*γέρα-ς, γῆρα-ς*, πβ. **αρχ. ινδ.** *jarás-* «ηλικία»].

γεροσύνα, -ας ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η βουλή των γερόντων.

NE γεροσύνα.

[**παράγ. λ.** *γεροντ- (πβ. *γέρων, -οντος*) + παρ. επίθ. -ία > *γερονσία > *γεροσύνα*].

γέρων, -οντος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. γέροντας: *οὕτως ἀνόητος ἐγεγενήμην καὶ γέρων*; = τόσο ανόητος έγινα και τόσο γέρασα; ≠ νέος, ἔφηβος.

2. οἱ γέροντες οι προύχοντες.

παράγ. γερόντειος, γεροσύνα.

NE γέρος (με τη σημ. 1).

[αρχικά τύπος μετοχής *γεροντ-, πβ. **αρχ. ινδ.** *járant-* = γέρος].

γεύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔγευον
Μέλλ.	γεύσω
Αόρ.	ἔγευσα
Μέσ. μέλλ.	γεύσομαι
Μέσ. αόρ.	ἔγευσάμην
Παθ. παρακ. με μέση σημ.	γέγευσμαι

1. κάνω κάποιον να γευτεί κάτι.

2. μέση φωνή γεύομαι δοκιμάζω κάποια τροφή, γεύομαι: *γεύομαι μέλιτος*.

• γενικότερα δοκιμάζω: *γεύομαι πόνων* = αποκτώ την εμπειρία του μόχθου.

παράγ. γεῦσις, γεῦμα, **σύνθ.** ἄγευστος.

NE γεύομαι (με τη σημ. 2).

[*γεύσ-, **λατ.** *gust-are*].

γεωργέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. ασχολούμαι με τη γεωργία, είμαι γεωργός: *ἐγεώργουν ἐν τῇ Νάξῳ*.

2. καλλιεργῶ: *γεωργῶ γῆν/ἀγρόν*.

[**παράγ. λ.** *γεωργ-ός* + παρ. επίθ. -έω].

γῆ, γῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αττικός τύπος του *γαῖα*

1. η γη, σε αντιδιαστολή προς τον ουρανό ή τη θάλασσα, η στεριά: *κατὰ γῆν* = από την ξηρά. *κατὰ γῆς* = κάτω από τη γη. *ποῦ γῆς*; =

σε ποιο μέρος της γης; *τῆς γῆς ἐκράτουν οἱ Μυτιληναῖοι* = τη στεριά είχαν υπό την κατοχή τους οι Μυτιληναῖοι (σε αντίθεση με τη χρήση της θάλασσας).

2. χώρα: *ἐκ τῆς ἔμαντοῦ γῆς* = από τη χώρα μου. 3. χώρα.

- έκφραση *γῆν καὶ ὕδωρ δίδωμι* = δίνω χώρα και νερό ως σημείο πλήρους υποταγής.

παράγ. γήινος, **σύνθ.** γηγενής, γήπεδον. **NE** γη (με τις σημ. 1, 2).

[*γᾶFja και γαῖα].

γηραιός, -ὰ & -ός, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

γέρος.

[*γερα- (πβ. *γῆρα-ς, γέρ-ων*) + παρ. επίθ. -ιος].

γῆρας, γήρως, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η γεροντική ηλικία, τα γεράματα: *γῆρας πολιόν* = τα λευκά γεράματα. ≠ νεότης.

παράγ. γηραιός.

NE γηρατιά.

[αρχικά *γέρας* = η γεροντική ηλικία (που εξελίχθηκε σημασιολογικά σε βραβείο των γηρατιών, πβ. *γέρων*) και έπειτα *γῆρας* με τροπή του ε σε η κατά τα αντίθετα ἦβη, ἡβάω].

γηράσκω & γηράω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐγήρασκον
Μέλλ.	γηράσομαι & γηράσω
Αόρ. β'	ἐγήρασα
Παρακ.	γεγήρακα

γερνώ, αρχίζω να γίνομαι γέρος. ≠ νεάζω, ἡβάσκω.

- γνωμικό *γηράσκω ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος* = γερνώ μαθαίνοντας ασταμάτητα πολλά πράγματα.

σύνθ. ὑπεργηράσκω.

NE γερνώ.

[*γῆρα-ς* + παρ. επίθ. -σκω].

γίγνομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐγίγνομην
Μέλλ.	γενήσομαι
Αόρ. β'	ἐγενόμην
Παρακ.	γέγονα & γεγένημαι
Υπερσ.	ἐγεγόνειν & ἐγεγενήμην

αποθετικό ρήμα

1. για πρόσωπα γεννιέμαι: *Δαρείου καὶ Παρουσάτιδος γίνονται παῖδες δύο* = από το Δαρείο και την Παρουσάτιδα γεννιούνται δύο παιδιά.

- κατάγομαι: *οὕτως καλῶς καὶ γνησίως γεγόναμεν* = από τόσο καλή και ευγενή γενιά καταγόμαστε.

2. φτάνω: *ἐγένετο εἰς Ἀθήνας*.

3. γίνομαι, αποδεικνύομαι: *ἀνὴρ ἀγαθὸς γενοῦ* = να φανείς ενάρετος άνθρωπος.

4. για πράγματα παράγομαι: *ὁ ἐκ τῆς χώρας γιγνόμενος σίτος* = το σιτάρι που παράγεται στη χώρα μας.

5. συμβαίνω: *ἐγένετο μάχη* = έγινε μάχη. *τὸ γενόμενον* = το γεγονός.

- στην ευκτική εκφράζει ευχή *γένοιτο* = μακάρι. *εὖ σοι γένοιτο* = να είσαι καλά.

6. με γενική της αξίας αξίζω: *ὀβολοῦ γίγνεται* = έχει την αξία ενός οβολου.

7. το ρήμα *γίγνομαι* χρησιμοποιείται, όπως και στα νέα ελληνικά, σε πολλές εκφράσεις: *γίγνομαι διὰ λόγων* = λέγω. *δι' ὀργῆς γίγνομαι* = οργίζομαι.

παράγ. γενεά, γένος, γένεσις **σύνθ.** συγγίγνομαι, παραγίγνομαι, περιγίγνομαι.

NE γίνομαι (με τις σημ. 4, 5).

[*γι-γ(ε)ν-ομαι, ομόρρ. με **λατ.** gignō, πβ. **αρχ. ινδ.** jājana = γέγονα].

γιγνώσκω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐγίγνωνσκον
Μέλλ.	γνώσομαι «θα γνωρίσω»
Αόρ. β'	ἔγνων
Παρακ.	ἔγνωκα
Υπερσ.	ἔγνώκειν
Παθ. μέλλ.	γνωσθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἔγνώσθην
Παθ. παρακ.	ἔγνωσμαι
Παθ. υπερσ.	ἔγνώσμην

1. για αισθητηριακή αντίληψη γνωρίζω, αντιλαμβάνομαι: *ἐγὼ δὲ οἶδα ὅτι γινώσκετε αὐτὸν ἄπαντες* = εγώ ξέρω ότι τον γνωρίζετε όλοι. *γνώθι σαυτόν* = γνώρισε τον εαυτό σου (επίγραμμα στο ναό του Απόλλωνα στους Δελφούς). *γνόντες οὐδεμίαν σφίσι τιμωρίαν οὔσαν* = όταν αντιλήφθηκαν ότι δεν έχουν καμία βοήθεια.

2. νομίζω, έχω μια γνώμη: *τάναντία τούτοις γινώσκω* = έχω την αντίθετη προς αυτά άποψη.

3. στο διάλογο κυρίως *ἔγνων* = κατάλαβα!

παράγ. γνώμη, γνώσις, γνωστός, ἄγνοια, **σύνθ.** ἀναγινώσκω, καταγινώσκω.

[*γι-γνώ-σκω, *γνω-, θέματα *γνω-, γνο-, ομόρρ.* με **λατ.** pōscō].

γλαυξ & γλαυξ, γλαυκός, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η κουκουβάγια (πουλί με σπινθηροβόλα αστραφτερά μάτια, που ήταν και το σύμβολο της Αθηνάς, της θεάς της σοφίας).

- παροιμία *ἄγω γλαυκ' Ἀθήνας* / *εἰς Ἀθήνας* = λέω πολύ γνωστά και επομένως περιττά πράγματα.

σύνθ. γλαυκώδης.

[**αβέβ. ετυμ.**, αν και οι αρχ. γραμματικοί το συνδέουν με το επίθετο *γλαυκός*].

γλαφυρός, -ά, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

για πρόσωπα ακριβολόγος, λεπτολόγος: γλαφυρός νομοθέτης. γλαφυρά διάνοια = κριτικό μυαλό.

παράγ. γλαφυρός.

NE γλαφυρός «σαφής, ολοκάθαρος».

[γλαφυ-ρός < *γλυφυ-ρός < γλύφω με ανομοίωση υ - υ > α - υ].

γλίσχρος, -α, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που κολλάει σε κάτι και μεταφορικά αυτός που επιμένει ενοχλητικά ζητώντας κάτι: γίνεται γλίσχρος προσαιτών λιπαρών τε = σου κολλάει ζητώντας και παρακαλώντας.

2. φειδωλός, σφιχτοχερής. ≠ άφειδής.

3. για πράγματα μικρός σε μέγεθος, ποσότητα ή ποιότητα: γλίσχρον οικόδομημα/δείπνον. ≠ πλούσιος.

παράγ. γλίσχρων, γλίσχρος.

NE γλίσχρος (με τις σημ. 2, 3).

[*γλι-, πβ. γλίνη «οποιαδήποτε κολλητική ουσία», πβ. ρωσ. глина «άργιλος»].

γλίχομαι ΡΗΜΑ

χρησιμοποιείται στον ενεστώτα, τον παρατατικό και τον αόριστο *έγλιξάμην* επιδιώκω κάτι, επιθυμώ πολύ: γλίχομαι περί ελευθερίας = προσπαθώ να κερδίσω την ελευθερία. γλίχομαι τοῦ ζῆν = επιθυμώ να ζήσω.

= βούλομαι, ἐπιθυμῶ, ἐφίεμαι.

[*γλι- (< γλίνη) και *γλιχ- (πβ. γλιχός «φειδωλός») + -ομαι].

γλυκός, -εία, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	γλυκίων & γλυκύτερος
Υπερθετικός	γλύκιστος & γλυκύτατος

1. γλυκός στη γεύση: γλυκὸ ὕδωρ = το πόσιμο νερό. = ἡδύς. ≠ πικρός.

2. ευχάριστος: γλυκὸς ὕπνος.

3. για πρόσωπα αγαπητός: ὦ γλυκύτατε!

παράγ. γλυκῆς, γλυκῆς.

NE γλυκός και γλυκός (με όλες τις σημ.).

[πιθ. από *δλυκ-ός, πβ. λατ. dulc-is].

γλύφω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔγλυφον
Μέλλ.	γλύψω
Αόρ.	ἔγλυψα
Μέσ. αόρ.	ἔγλυψάμην
Παθ. παρακ.	γέγλυμαι & (σε σύνθ.) ἔξ-έγλυμαι

σκαλίζω με ειδικό όργανο ξύλο, μάριμαρο ή μέταλλο: παιδάριον ὄν ναῦς ἔγλυφεν = όταν ήταν παιδάκι σκάλιζε (στο ξύλο) πλοία.

παράγ. γλύπτης, γλυπτός, γλυφίς, γλύφανος / γλύφανον και γλυφεῖον, γλαφυρός, **σύνθ.** τοκογλύφος.

NE γλύφω.

[*γλευφ-, πβ. αρχ. γερμ. klioban «γλύφω», *gleubh-].

γλώττα, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο κοινός τύπος είναι γλώσσα

1. η γλώσσα ως ανατομικό όργανο ανθρώπου ή ζώου.

2. η γλώσσα που μιλιέται σε έναν τόπο: βάρβαρον γλώτταν ἰᾶσιν = μιλούν βαρβαρική γλώσσα. δωρίδα γλώτταν ἰᾶσιν = μιλούν δωρική διάλεκτο.

NE γλώσσα (και με τις δύο σημ.).

[*γλώχ-ια, γλωχίς «μύτη, αιχμή»].

γνώμη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. σκέψη, κρίση: γνώμην ἰκανός = δυνατός στη σκέψη, μυαλωμένος.

2. θέληση, διάθεση, ζήλος: τῆ ἀφ' ἑαυτοῦ γνώμη = με τη θέλησή του. παρεσκευάζοντο πάση τῆ γνώμη = προετοιμάζονταν με πολύ ζήλο.

3. γνώμη, άποψη: Περικλῆς τὴν αὐτὴν γνώμην εἶχεν ὥσπερ καὶ πρότερον = ο Περικλής είχε την ίδια γνώμη όπως και πριν.

4. γνώμαι γνωμικά, αποφθέγματα.

5. σκοπός: ἀπὸ τοιαῦδε γνώμης = με τέτοιο σκοπό.

παράγ. γνωμικός **σύνθ.** γνωμολογῶ «διατυπώνω γνωμικό».

NE γνώμη (με τη σημ. 3).

[*γνω- (γι-γνώ-σκω) + παρ. επίθ. -μη].

γνωρίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐγνώριζον
Μέλλ.	γνωριῶ
Παρακ.	ἐγνώρικα

1. κάνω κάτι γνωστό, το γνωστοποιώ: γνώρισόν μοι, Κύριε, ὁδὸν ἐν ἣ πορεύσομαι = δείξε μου, Κύριε, το δρόμο που πρέπει να βαδίσω.

• παθ. φωνή γνωρίζομαι γίνομαι γνωστός.

2. ανακαλύπτω κάτι, το γνωρίζω.

3. γίνομαι γνώριμος με κάποιον, τον γνωρίζω: οὐκ ἐγνώριζον τοὺς ἀνθρώπους τούτους.

παράγ. γνώρισις «γνωστοποίηση», γνώρισμα «αναγνωριστικό σημάδι», γνωρισμός.

NE γνωρίζω (με τη σημ. 2).

[*γνω- (γι-γνώ-σκω) + παρ. επίθ. -ρ-ίζω ή ουσ. *γνώρον (πβ. λατ. ignorō) + παρ. επίθ. -ίζω].

γνώσις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. διερεύνηση, ιδιαίτερα η δικαστική: αἱ τῶν δικαστηρίων γνώσεις = οι έρευνες των δικαστηρίων.

2. γνώση. ≠ άγνοια.

σύνθ. διάγνωσις, άγνωσία, άνάγνωσις.

NE γνώση (με τη σημ. 2).

[*γνω- (< γι-γνώ-σκω) + παρ. επίθ. -σις].

γόης, -ητος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μάγος (που έφαλλε τις μαγικές επωδές με γοερές φωνές).

2. απατεώνας: *πονηρός γόης*.

παράγ. γοητικός.

NE γόης (με επέκτ. της σημ. 1 «αυτός που μαγεύει με την ομορφιά του»).

[*γό- (γοάω «βγάζω κραυγή πόνου, κόπτομαι») + παρ. επίθ. -ης, πβ. *πέν-ης, κέλ-ης*].

γοητεία, -ας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μαγεία και με επέκταση απάτη.

NE γοητεία (πβ. το **NE** γόης στο προηγούμενο λήμμα).

[**παράγ. λ.** *γοητε-ύω* + παρ. επίθ. -ία].

γόνυ, γόνατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

γόνατο: *πρὸς τὰ γόνάτα τινος πίπτω* = πέφτω στα γόνατα κάποιου. *γόνυ κάμπτω* = κλίνω τα γόνατα, γονατίζω.

σύνθ. γονυπετής.

NE γόνατο.

[*γονF-, ομόρρ. με **λατ.** *genū, αρχ. ινδ.* *jānu*].

γοῦν ΜΟΡΙΟ

1. με περιοριστική και συμπερασματική χροιά τουλάχιστον λοιπόν: *ἔοικα γοῦν τούτου γε σοφώτερος εἶναι* = τουλάχιστον λοιπόν φαίνεται ότι είμαι πιο σοφός από αυτόν.

2. εισάγει παράδειγμα με το οποίο τεκμηριώνεται μια θέση που εκφράστηκε στα αμέσως προηγούμενα. *τὸν γοῦν ἄλλον χρόνον...* = κατά το παρελθόν πράγματι...

[**σύνθ.** γέ + οῦν].

γράμμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ζωγραφιά.

2. στοιχείο του αλφαβήτου, γράμμα: *γράμματα μανθάνω* = μαθαίνω να διαβάζω.

3. στον πληθυντικό **γράμματα**

α. τα έγγραφα: *τὰ γράμματα τῆς δίκης*. **β.** το σύγγραμμα, το βιβλίο: *τὰ τοῦ Ζήνωνος γράμματα*. **γ.** νόμοι, κανονισμοί: *ἡ κατὰ γράμματα πολιτεία* = το πολίτευμα που στηρίζεται σε νόμους. **δ.** μόρφωση: *ἄπειρος γραμμάτων* = αμόρφωτος.

παράγ. γραμματεύς, γραμματεύω «είμαι γραμματέας», γραμματεῖον «πινακίδα πάνω στην οποία έγραφαν», γραμματική, γραμματικός «φιλόλογος», **σύνθ.** γραμματοδιδάσκαλος, γραμματοφύλαξ.

NE γράμμα (με τη σημ. 2, και γράμματα με τη σημ. 3δ).

[**παράγ. λ.** *γράφ-ω* + παρ. επίθ. -μα].

γραμματικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που ξέρει πολλά γράμματα, λόγιος, μελετημένος. ≠ ἀγράμματος.

2. ως ουσιαστικό, από την ελληνιστική περίοδο και μετά γραμματικός φιλόλογος, μελετητής της γλώσσας και της γραμματείας.

3. ως ουσιαστικό γραμματική (ενν. τέχνη) ο επιστημονικός κλάδος που ασχολείται με τη

μελέτη μιας γλώσσας και ειδικά με τη γραμματική της.

NE γραμματική (με τη σημ. 3).

[**παράγ. λ.** *γράμμα, -ατος* (< *γράφ-ω*) + παρ. επίθ. -ικός].

γραμματιστής, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

δάσκαλος που μαθαίνει στο παιδί τα πρώτα γράμματα.

[**παράγ. λ.** *γραμματίζω* + παρ. επίθ. -τής].

γραῦς, γραός, ή & γραῖα, -ας, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

γριά γυναίκα.

παράγ. γραώδης. ≠ νεῆνις.

NE γραία, γριά.

[*γράF-, πβ. διαλ. *γραιFία* = *γραῖα* αρχικά τα *γραῦς* και *γραῖα* σήμαιναν «τίπα του γάλακτος», κατόπιν «ρυτίδα του δέρματος»].

γραφή, -ῆς, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ζωγραφική.

2. ζωγραφιά.

3. η χρήση γραμμάτων, και κατ' επέκταση η συγγραφή.

4. ως δικανικός όρος καταγγελία, δίωξη ή δίκη που αφορά αδίκημα που στρέφεται κατά της πόλεως: *ἀστρατείας γραφή* = δίωξη για ανυποταξία. *Κηφισοφώντα γραφήν ιερῶν χρημάτων ἐδίωκες* = δίωκες τον Κηφισοφώντα για ιεροσυλία. ≠ δίκη «καταγγελία ή δίκη για αδίκημα στρεφόμενο ενάντια σε ιδιώτη».

NE γραφή (με τη σημ.3).

[**παράγ. λ.** *γράφ-ω* + παρ. επίθ. -ή].

γράφω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔγραφον
Μέλλ.	γράψω
Αόρ.	ἔγραψα
Παρακ.	γέγραφα
Μέσ. μέλλ.	γράψομαι
Παθ. μέλλ.	γραφῆσομαι
Μέσ. αόρ.	ἔγραψάμην
Παθ. αόρ.	ἐγράφημ
Παθ. παρακ.	γέγραμμαι
Παθ. υπερσ.	ἔγεγράμην

1. χαράζω γράμματα, και κατ' επέκταση διατυπώνω γραπτώς, γράφω: *γράφω ἐπιστολήν*.

• *γράφω νόμον / ψήφισμα* = προτείνω νόμο / ψήφισμα.

2. ζωγραφίζω: *ἀνδριάντα γράφω* = ζωγραφίζω ένα άγαλμα. *εἰκῶν γεγραμμένη* = ζωγραφέω -ῶ.

3. μέση φωνή γράφομαι καταγγέλλω: *οἱ γραψάμενοι* = αυτοί που έχουν καταγγείλει, οι μισητές. *τοὺς ἀρχαίους θεοὺς οὐ νομίζοντα ἐγράψατό με* = με κατάγγειλε, επειδή δήθεν δεν πιστεύω στους παλιούς θεούς.

παράγ. γραφή, γραφεύς, γραφικός, γραφίς, γράμμα, γραπτός, **σύνθ.** αναγράφω, επιγράφω, καταγράφω, συγγράφω.

NE γράφω (με τη σημ. 1).

[*γραφ-, **IE** αρχής].

γυμνασίαρχος, -άρχου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

Αθηναίος πολίτης που ήταν υπεύθυνος για τη γυμναστική εκπαίδευση ή διηύθυνε ένα γυμνάσιον, δηλαδή γυμναστήριο.

NE γυμνασίαρχης «διευθυντής σχολικής μονάδας».

[**σύνθ. λ.** γυμνάσιον + ἄρχω].

γυμνάσιον, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. στον πληθυντικό τὰ γυμνάσια οι γυμναστικές ασκήσεις.

2. γυμναστήριο, χώρος αθλητικής εκπαίδευσης.

σύνθ. γυμνασίαρχος.

NE γυμνάσια «ασκήσεις», γυμνάσιο (με επέκτ. της σημ. 2 «χώρος για κάθε είδος εκπαίδευσης, όχι μόνο αθλητικής»).

[**παράγ. λ.** γυμνασ- (< γύμνασ-ις < γυμνάζω) + παρ. επίθ. -ιον].

γυμνικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που έχει σχέση με τη γυμναστική, αθλητικός: γυμνικός ἀγών = διαγωνισμός στη γυμναστική, αθλητικός διαγωνισμός.

[**παράγ. λ.** γυμνός (*μυγ-νός < *νυγνός, πβ. λατ. nudus) + παρ. επίθ. -ικός].

γυμνώω -ῶ ΡΗΜΑ

γυμνώνω, αφαιρώ τα ρούχα ή το κάλυμμα. ≠ ἐνδύω.

παράγ. γυμνικός, γυμνήτες «ελαφρά οπλισμένοι στρατιώτες του πεζικού», **σύνθ.** γυμνοπαιδία, γυμνοσοφισταί.

NE γυμνώνω.

[**παράγ. λ.** γυμνός + -όω].

γυνή, γυναικός, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. γυναίκα. ≠ ἀνήρ.

• γνωμικό γυνή δὲ χρηστή πηδάλιον ἔστ' οἰκίας η καλή σύζυγος είναι το τιμόνι του σπιτιού.

2. γυναίκα παντρεμένη, σύζυγος. ≠ παρθένος.

3. θνητή γυναίκα. ≠ θεά.

παράγ. γυναικείος, γύναιος, γυναικῶν ἢ, γυναικωνίτις, **σύνθ.** γυναικοκρατοῦμαι.

NE γυναίκα (με τις σημ. 1,2).

[*γυνᾶ, αρχ. ινδ. gnā- «γυναίκα, θεά»].

γύψ, γυπός, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το αρπακτικό πουλί γύπας.

σύνθ. γυπώδης.

NE γύπας.

[*γυ- (γύαλον «κοιλότητα») + παρ. επίθ. -π-ς > γύψ].

Δ

Δ, δ, δέλτα, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το τέταρτο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου. Κατά την κλασική περίοδο (5ος-4ος αι. π.Χ.) είχε τη φωνητική αξία ηχηρού κλειστού φθόγγου και οι αρχαίοι Έλληνες το πρόφεραν ως [d].

• ως αριθμητικό σύμβολο δ´ = 4, αλλά .δ = 4.000.

δαδοῦχος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αυτός που κρατούσε δάδα, συνήθως ως αξιωματούχος, όταν τελούνταν τα Ελευσίνια μυστήρια προς τιμήν της θεάς Δήμητρας: Καλλίτας ὁ δαδοῦχος. = δαδοφόρος.

παράγ. δαδουχέω -ῶ, δαδουχία, **σύνθ.** δαδοφόρος.

[**σύνθ. λ.** δάξ, δαδός-ς + ἔχω].

δαιμόνιον, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η θεία δύναμη: πάντη ἄψευδὲς τὸ δαιμόνιον καὶ τὸ θεῖον = η θεία δύναμη και ο θεός είναι εντελώς ξένα προς το ψέμα.

2. κατώτερος θεός, κάτι ανάμεσα στους θεούς και στους θνητούς: καινὰ δαιμόνια = καινούριες θεότητες (στις οποίες κατηγορούσαν το Σωκράτη ότι πίστευε).

• το θεϊκό πνεύμα που εμποδίζει το Σωκράτη να κάνει κάτι κακό: τὸ δαιμόνιον κωλύει = με εμποδίζει το δαιμόνιο.

3. στην Καινή Διαθήκη το πονηρό πνεύμα: ἐκβάλλω δαιμόνια = διώχνω τα κακά πνεύματα.

NE δαιμόνιο (με τη σημ. 3, αλλά και με τη σημ. «τζίνι των παραμυθιών»).

[ουσιαστικοπ. ουδ. του δαιμόνιος, -ία, -ιον].

δαιμόνιος, -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που έχει σχέση με το δαίμονα (δηλ. το θεό), που προέρχεται από αυτόν, και επομένως ο θαυμαστός: εἰ μὴ τι δαιμόνιον εἶη = αν δεν είναι κάποια θεϊκή παρέμβαση.

2. για πρόσωπα θαυμάσιος, θεϊκός: δαιμόνιος τὴν σοφίαν = έχει θαυμαστή σοφία.

• συχνά στην κλητική και ειρωνικά ὦ δαιμόνιε Γλαύκων = ευλογημένε μου, Γλαύκωνα!

NE δαιμόνιος (με τη σημ. 2)

[**παράγ. λ.** δαίμων, -ονος + παρ. επίθ. -ιος].

δαίμων, -ονος, ὁ, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η ακαθόριστη ανώτερη δύναμη που καθορίζει την πορεία του ανθρώπου.

2. η τύχη ενός ανθρώπου, καλή ή κακή, οι περιστάσεις και συνθήκες της ζωής του.

παράγ. δαιμόνιον, δαιμονίως, δαιμονιώδης, **σύνθ.** κακοδαμονέω -ῶ, δεισιδαίμων.

NE δαίμονας (με τη σημ. 3).

[*δαί- (δαί-ω «τεμαχίζω, μερίζω» < *δαF-jω) + παρ. επίθ. -μων].

δάκνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔδακνον
Μέλλ.	δήξομαι
Αόρ. β΄	ἔδακον
Παρακ.	δέδηχα
Παθ. μέλλ.	δηγήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐδήχθην
Παθ. παρακ.	δέδηγμαι

1. δαγκώνω. 2. μεταφορικά, συχνά στην παθ. φωνή ερεθίζω, πληγώνω την ψυχή κάποιου: *δηχθεῖσα κέντροις ἠράσθη...* = αφού πληγώθηκε από το κεντρί (του έρωτα), ερωτεύτηκε τον...

παράγ. δῆγμα «δάγκωμα».

NE δαγκώνω (από τον αόρ. ἔδακον).

[*δακ- (από *δενκ- «δαγκώνω») + επίθ. -ν-ω].

δανείζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐδάνειζον
Μέλλ.	δανείσω
Αόρ.	ἐδάνεισα
Παρακ.	δεδάνεικα
Παθ. αόρ.	ἐδανείσθην
Μέσ. & παθ. παρακ.	δεδάνεισμαι «έχω δανείσει» (μέσο) & «έχω δανειστεί» (παθητικό)

1. δανείζω σε κάποιον χρήματα: *ἐδάνεισεν αὐτῷ δισχιλίας δραχμίας* = του δάνεισε δύο χιλιάδες δραχμές.

2. μέση φωνή δανείζομαι παίρνω χρήματα με δάνειο: *ἀποδώσουσιν οἱ δανεισάμενοι τοῖς δανείασαι τὸ ἀργύριον* = θα επιστρέψουν τα χρήματα στους δανειστές αυτοί που τα δανείστηκαν.

παράγ. δανεισμός, δανειστής.

NE δανείζω και δανείζομαι.

[δάνος, -ους «δώρο, οφειλή» (*δα- < δί-δομι), *δανεισ-ίζω > δανείζω].

δαπανάω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐδαπάνων
Μέλλ.	δαπανήσω
Αόρ.	ἐδαπάνησα
Παθ. μέλλ.	δαπανηθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐδαπανησάμην
Παθ. αόρ.	ἐδαπανήθην
Παθ. παρακ.	δεδαπάνημαι
Παθ. υπερσ.	ἐδεδαπάνημην

1. ξοδεύω, δαπανώ: *πάντα ἐκ τῶν ἰδίων ἐδαπανῶμεν* = εμείς πληρώναμε όλα τα έξοδα με δικά μας χρήματα.

2. μέση φωνή δαπανῶμαι ξοδεύω από τα δικά μου χρήματα.

NE δαπανώ (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** δαπάνη (*δα-π- «ξοδεύω, τρώγω», πβ. δα-τέομαι «τεμαχίζω κρέας κτλ.») + παρ.

επίθ. -άω, ομόρρ. με **αρχ. ινδ.** *dāpayati* «μοιράζω»].

δάς, δαδός, ἦ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

δαυλός από ξύλο πεύκου. = πυρσός.

παράγ. δάδινος, δαδίον, **σύνθ.** δαδοῦχος, δαδουχέω.

NE δάδα.

[*δαι-*Fis* < *δαF-*jω* > δαίω «καίω»].

δασύς, -εῖα, -ὺ ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	δασύτερος
Υπερθετικός	δασύτατος

1. τριχωτός, δασύτριχος: *δέρμα αἰγὸς δασύ* = δασύτριχο δέρμα κατσίκας.

2. αυτός που έχει πυκνό φύλλωμα ή που είναι καλυμμένος με πυκνόφυλλα φυτά: *διὰ τῶν δασέων* = μέσα από πυκνά δάση.

3. για φθόγγους αυτός που προφέρεται με μια άχνα, με μια εκβολή αέρος. Στην αρχαία δασέα σύμφωνα ήταν τα θ, φ, χ, που προφέρονταν αντίστοιχα ως τ με άχνα, π με άχνα και κ με άχνα. ≠ ψιλός «που προφέρεται λιτά και απέριττα, δηλαδή χωρίς άχνα», λ.χ. τα σύμφωνα τ, π, κ).

παράγ. δασύνω, δασύτης, **σύνθ.** δασύθριξ (γεν. δασύτριχος), δασύμαλλος, δασυπύγων «με δασύ γένι».

NE λόγ. δασύς (και δασύτριχος «με πολλές τρίχες»).

[*δασύς, ομόρρ. με **λατ.** *densus*].

δαψιλής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	δαψιλέστερος
Υπερθετικός	δαψιλέστατος

1. άφθονος: *δαψιλείς ἔπαινοι*. = άφθονος.

2. για πρόσωπα γενναιοδωρος ή σπάταλος: *δαψιλής χορηγός*.

παράγ. δαψίλεια, ή «αφθονία», δαψιλῶς, δαψιλεύομαι.

[*δαψ- (έ-δαψ-α, αόρ. του *δάψ-τω* «καταβροχθίζω») + παρ. επίθ. -ιλής].

δὲ ANTIΘΕΤΙΚΟ/ΣΥΝΔΕΤΙΚΟ ΜΟΡΙΟ

1. συχνά προηγείται το *μέν* εξάλλου, από το άλλο μέρος: *πρῶτος μέν... δεύτερος δέ*.

2. όταν δεν προηγείται το *μέν*, το *δὲ* λειτουργεί

α. ως αντιθετικό αλλά: *...ἐπ' ἐλευθερώσει δὲ τῶν Ἑλλήνων παρελήλυθα* = ...αλλά ήρθα για να απελευθερώσω τους Έλληνες.

β. ως συνδετικό σε επεξηγηματικές προτάσεις δηλαδή: *τὴν νῦν Βοιωτίαν, πρότερον δὲ Καδμηίδα γῆν καλουμένην* = τη σημερινή Βοιωτία, αυτή δηλαδή που την ονόμαζαν παλαιότερα Καδμεία γη.

3. όταν, έπειτα από διακοπή, συνεχίζει κάποιος την ομιλία του λέω λοιπόν, που λέτε: *χρόνου δὲ ἐπιγενομένου καὶ κατεστραμμένων πάν-*

των... = αφού πέρασε ο καιρός, που λέτε, και υποδουλώθηκαν όλοι...

NE δε (λόγιο).

[μεταπτωτ. τύπος του δῆ (*δῆ-, δῆ)].

-δε ΕΓΚΛΙΤΙΚΟ ΜΟΡΙΟ

1. με ονόματα τόπων δηλώνει κίνηση προς έναν τόπο: οἴκαδε = προς την πατρίδα. Ἀθήναζε (< Ἀθήνασδε) = προς την Αθήνα.

2. με δεικτικές αντωνυμίες επιτείνει τη σημασία τους ὄδε = αυτός εδώ.

δέδοικα & δέδια ΡΗΜΑ

Μέλλ.	δείσομαι
Αόρ.	ἔδεισα
Παρακ. με σημ. ενεστ.	δέδοικα & δέδια «φοβάμαι»
Υπερσ. με σημ. παρατ.	ἔδεδοίκειν «φοβόμουν»

παρακείμενος του ρήματος δείδω με ενεστωτική σημασία.

1. φοβάμαι: δέδοικα μή... = φοβάμαι μήπως... δεδιότες μη καταλυθεί ὁ δῆμος = φοβούμενοι μήπως καταλυθεί η δημοκρατία. ἐδείσατε ὑπερ ὑμῶν αὐτῶν = φοβηθήκατε για τον εαυτό σας. ≠ θαρρέω.

2. με αιτιατική φοβάμαι κάποιον: μήτε αἰσχύνεσθαι δεῖ αὐτὸν μήτε δεδιέναι τοὺς γονεῖς = δεν πρέπει ούτε να ντρέπεται ούτε να φοβάται τους γονεῖς του.

¶ παράγ. δειλός, σύνθ. δεισιδαίμων.

[*δFει-, δειλός, με αναδιπλ. δέ-δοι-κα].

δέησις, -εως, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ικεσία. **2.** ανάγκη, ἔλλειψη: κατὰ τὰς δεήσεις = ανάλογα με τις ανάγκες τους.

NE δέηση (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. δε-η- (πβ. δεητικός, δέω, δέομαι «στερούμαι» < *δενσ-) + παρ. επίθ. -σις].

δεῖ ΡΗΜΑ

απρόσωπο ρ. του προσωπικού δέω

Παρατ.	ἔδει
Μέλλ.	δείσει
Αόρ.	ἔδέησε
Παρακ.	δεδέηκε
Υπερσ.	ἔδεδεήκει

1. με απαρέμφατο ως υποκείμενο πρέπει: δεῖ με ἐλθεῖν = πρέπει να έρθω. δεῖ ἡμᾶς ἀνδρείους εἶναι = πρέπει να είμαστε γενναίοι. οἶμαι δεῖν... = νομίζω ότι πρέπει... = χρή, προσήκει.

2. με γενική πράγματος υπάρχει ανάγκη για κάτι: εὐβουλίας δεῖ = χρειάζεται σύνεση. δεῖ δὴ χρημάτων καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων = χρειάζονται χρήματα και χωρίς αυτά δεν μπορεί να γίνει τίποτε από τα αναγκαία.

• εκφράσεις **α.** πολλοῦ δεῖ (οὕτως ἔχειν) = πολύ απέχει από την πραγματικότητα. **β.**

ὀλίγου δεῖ = παρά λίγο, σχεδόν. ἐλαχίστου ἐδέησε διαφθεῖραι τὸ πῦρ τοὺς Πλαταιεῖς = η πυρκαγιά λίγο ἔλειψε να κάψει τους Πλαταιεῖς.

3. με δοτική προσώπου δεῖ μοί τινος = χρειάζομαι κάποιον ή κάτι.

¶ παράγ. το δέον, τα δέοντα, δεόντως.

[*δενσ- «υπολείπομαι, έχω ανάγκη», πβ. δέησις, δεύ-τερος «που στερείται τη θέση του πρώτου», πβ. αρχ. ινδ. dosa «έχω ἔλλειψη από κάτι»].

δείκνυμι & δεικνύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔδεικνυν & ἐδείκνουν
Μέλλ.	δείξω
Αόρ.	ἔδειξα
Παρακ.	δέδειχα
Παθ. μέλλ.	δειχθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐδείχθην
Παθ. παρακ.	δέδειγμα
Παθ. υπερσ.	ἔδεδείγμην

1. δείχνω κάποιον ή κάτι: δείκνυμι εἰς τινα = δείχνω προς το μέρος κάποιου. = δηλώω -ῶ.

2. αποδεικνύω: ἐδειξαν ἔτοιμοι ὄντες = απέδειξαν πως ήταν έτοιμοι.

¶ παράγ. δείγμα, δεικτέος, δεικτικός, δείξις, σύνθ. ἀναδείκνυμι, ἀποδείκνυμι, ἔνδειξις, παρὰδειγμα.

NE δείχνω (και με τις δύο σημ.).

[*δεικ- + παρ. επίθ. -νυ + -μι, πβ. λατ. dicō, αρχ. ινδ. disāti «δείχνω»].

δείλη, -ης, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

οι πρώτες ὥρες του απογεύματος μετά το μεσημέρι: ἡνίκα δὲ δείλη ἐγένετο = κατά το απόγευμα.

¶ παράγ. δειλινός, -ή, -όν.

NE δειλί (ποιητ.), δειλινό.

[ουσιαστικοπ. θηλ. του επιθέτου δειέλος ὁπὲρ δύων «που δύει αργά», χωρίς σαφή ετυμολογία].

δεῖνα, -ος, ὁ, ἢ, τὸ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

αόριστη αντωνυμία.

πάντα με άρθρο κάποιος: ἐμὸς ἢ τοῦ δεῖνος; = δικός μου ή κάποιου άλλου;

• μειωτικά τί δὲ ἔδρασε ὁ δεῖνα; = γιατί τα έκανε αυτά ο λεγόμενος;

NE ο δεῖνα.

[αβέβ. ετυμ., κατά τους αρχ. γραμματικούς από *ταδεῖνα < *τάδε ἔνα, πβ. για το -εν- ἐκείν-ος < *ἐ-κεν-ιος].

δεινός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	δεινότερος
Υπερθετικός	δεινότατος

1. αυτός που προκαλεί φόβο, φοβερός: δεινὸς ἰδεῖν = φοβερός στο να τον βλέπεις. εἰ δεινὰ ἔδρασας, δεινὰ καὶ παθεῖν σε δεῖ = αν έκανες

φοβερά πράγματα, φοβερά πρέπει και να πάθεις.

- με απαρέμφατο *δεινόν ἐστι* = είναι επικίνδυνο να...

2. θαυμαστός, παράξενος: *πολλὰ τὰ δεινὰ κούδεν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει* = πολλά είναι τα θαυμαστά, αλλά από τον άνθρωπο δεν υπάρχει τίποτε πιο θαυμαστό.

3. έξυπνος, ικανός: *Πρωταγόρας ἦν σοφὸς καὶ δεινὸς ἀνὴρ* = ο Πρωταγόρας ήταν σοφός και ικανός άντρας.

- με απαρέμφατο *δεινὸς λέγειν* = πολύ ικανός ρήτορας.

παράγ. δεινότης, δεινώω, δεινώσις, δεινώω, **σύνθ.** δεινοπαθέω.

NE λόγ. δεινός «ικανός» (σημ. 3).

[*δFεινός, *δFει- < δείδω «φοβάμαι», πβ. δειλός].

δειπνέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐδειπνουν
Μέλλ.	δειπνήσω & δειπνήσομαι
Αόρ.	ἐδειπνήσα
Παρακ.	δεδείπνηκα
Υπερσ.	ἐδεδειπνήκειν

τρῶω, (και ειδικότερα στους αττικούς) τρῶω το κύριο φαγητό της ημέρας: *δειπνῶ παρὰ τι* = δειπνῶ στο σπίτι κάποιου.

[**παράγ. λ.** *δείπνον* + παρ. επίθ. -έω].

δείπνον, -ου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το φαγητό και η ώρα του φαγητού, (και ειδικότερα στους αττικούς) το κύριο γεύμα της ημέρας: *καλῶ ἐπὶ δειπνον* = προσκαλῶ σε δείπνο. *πρὸ δειπνου* = πριν από το φαγητό. *ἀπὸ δειπνου* = μετά το φαγητό.

παράγ. δειπνῶ -ῶ, δειπνίζω, **σύνθ.** δειπνοσοφιστής.

NE δειπνο.

[**αβέβ. ενυμ.,** ίσως μεσογειακή λ.].

δεισιδαίμων, -ων, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	δεισιδαίμονεστερος
Υπερθετικός	δεισιδαίμονεστατος

1. με θετική σημ. αυτός που φοβάται τους θεούς και συνεπώς ο ευσεβής, ο θρήσκος: *οἱ δεισιδαίμονες ἤττον τοὺς ἀνθρώπους φοβοῦνται* = όσοι φοβούνται (σέβονται) τους θεούς, δε φοβούνται τους ανθρώπους.

2. με αρνητ. σημ. αυτός που διακατέχεται από δεισιδαίμονιες.

παράγ. δεισιδαμονία.

NE δεισιδαίμων και δεισιδαίμονας (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** *δFεισιδαίμων < *δFεισι- (< δείδω «φοβάμαι») + δαίμων].

δεκάτη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το ένα δέκατο των εισοδημάτων, που δίνεται ως φόρος ή ως προσφορά στους θεούς.

[ουσιαστικοπ. θηλ. του επιθέτου *δέκατος, -η, -ον*].

δελεάζω ΡΗΜΑ

1. πιάνω με δόλωμα.

2. εξαπατώ με δόλιο τρόπο, με τέχνασμα.

παράγ. δελεασμός, δελέασμα.

NE λόγ. δελεάζω (με τη σημ. 2).

[*δέλε-αρ* + *-άζω*, **δέλεαρ**].

δέλεαρ, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μεταπλαστικό ουσιαστικό

1. το δόλωμα.

2. μέσο εξαπάτησης: *ἡδονὴ κακοῦ δέλεαρ* = η ηδονή παρακινεί στο κακό. = δόλος.

παράγ. δελεάζω, δελεασμός.

NE λόγ. δέλεαρ (με τη σημ. 2).

[*δέλεFαρ, πβ. **αιολ.** βλήρ < *βελ(η)- «καταπίνω», ομόρρ. με *βερη- «βορά»].

Δελφοί, -ῶν, οἱ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το μαντείο του Απόλλωνα στους πρόποδες του Παρνασσού (οι Δελφοί θεωρούνταν το κέντρο, ο ομφαλός της γης).

[*ΔελFοί < *δελφ- «μήτρα» + παρ. επίθ. -οί, σε πληθ. κατά τους περισσότερους συνοικισμούς].

δεξιά, -ᾶς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το δεξί χέρι: *δεξιὰν δόντες καὶ λαβόντες συνωμολόγησαν* = έδωσαν τα χέρια και έκλεισαν μια συμφωνία.

[ουσιαστικοπ. θηλ. *δεξιὰ (χείρ)* του επιθέτου *δεξιός, -ιά, -ιόν*].

δεξιόμοι -οῦμαι ΡΗΜΑ

χαιρετώ δίνοντας το δεξί μου χέρι.

NE δεξιόνομαι κάποιον «υποδέχομαι τιμητικά κτλ.».

[**παράγ. λ.** *δεξιός* + παρ. επίθ. -όμοι].

δεξιός, -ά, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που βρίσκεται από την πλευρά του δεξιού χεριού. ≠ άριστερός, εύωνυμος.

2. αυτός που προμηγνύει κάτι καλό, ο αίσιος: *δεξιὸς ὄρνις* = αίσιος οϊωνός.

3. επιδέξιος, έξυπνος: *πολλοὶ κακοῦργοι ὄντες δεξιὸὶ κέκληνται* = πολλοί, ενώ είναι παλιάνθρωποι, θεωρούνται έξυπνοι.

παράγ. δεξιά, δεξιόμοι -οῦμαι, δεξιότης, **σύνθ.** επιδέξιος, άδέξιος.

NE δεξιός (με τις σημ. 1, 2).

[*δεξιFός, *δεκ-, *δέχομαι*, πβ. *δεξι-τερός*].

δέομαι

αποθετικό ρήμα

Παρατ.	ἐδεόμην
Μέλλ.	δεήσομαι
Αόρ.	ἐδεήθην
Παρακ.	δεδέημαι

1. χρειάζομαι κάποιον ή κάτι: οὐδὲν δέομαι Σωκράτους = δε χρειάζομαι τίποτε από το Σωκράτη. τοῦτο ἔτι δέομαι μαθεῖν = αυτό χρειάζομαι ακόμα να καταλάβω.

2. παρακαλώ για κάτι, ζητώ κάτι: τοῦτο δέομαι ὑμῶν = αυτό ζητώ από σας (για τούτο σας παρακαλώ).

παράγ. δέησις.

NE δέομαι (με επέκταση της σημ. 2 «προσεύχομαι»).

[*δευσ- < δέω «χρειάζομαι», πβ. δεύ-τερος «που υπολείπεται του πρώτου», ☞ επίσης **δει** & **δέω** (A)].

δέον, -οντος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

μετοχή του απροσώπου δει

αυτό που είναι αναγκαίο ή σωστό, το ορθό: πράττω τὸ δέον = κάνω το σωστό. μᾶλλον τοῦ δέοντος = περισσότερο από όσο χρειάζεται.

NE το δέον.

[*δευσ- < δέω «χρειάζομαι», πβ. δεύ-τερος].

δέος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. φόβος: τρέμω τῷ δέει τί πείσομαι = τρέμω από το φόβο τι θα πάθω. τὸ ἀντίπαλον δέος = ο φόβος που προξενεί ο αντίπαλος.

2. σεβασμός.

NE λόγ. δέος (και με τις δύο σημ.).

[*δFείος > δέος, δειδῶ «φοβάμαι»].

δέρω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔδερων
Μέλλ.	δερωῶ
Αόρ.	ἔδειρα
Παθ. μέλλ.	δαρήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐδάριην
Παθ. παρακ.	δέδαρμαι

1. γδέρνω (ζώω). 2. δέρνω κάποιον.

• παροιμία ὁ μὴ δαρεῖς ἄνθρωπος οὐ παιδεύεται = ὅποιος δε φάει ξύλο δε γίνεται ἄνθρωπος.

παράγ. δέρας, δέρμα, δορά.

NE γδέρνω (< ἐκ-δέρω, με τη σημ. 1) και δέρνω (με τη σημ. 2).

[*δέρ-ω «γδέρνω», πβ. **λιθ.** derù «γδέρνω»].

δεσμός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πληθ. οἱ δεσμοὶ και τὰ δεσμὰ

1. κάτι που χρησιμοποιείται για σύνδεση ή για στερέωση.

2. πληθυντικός οἱ δεσμοί = οι αλυσίδες των φυλακισμένων.

NE δεσμός (και με τις δύο σημ.).

[**παράγ. λ.** *δε- (< δέω «δένω» < *δεῖω) + παρ. επίθ. -σμός].

δεσμοκτήριον, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

φυλακή: πολλοὶ ἐν τῷ δεσμοκτηρίῳ ἦσαν = πολλοὶ ἦταν οι φυλακισμένοι.

NE λόγ. δεσμοκτήριον.

[**παράγ. λ.** *δεσμοκτήρ (πβ. δεσμοῦτης < δεσμοῦ + παρ. επίθ. -της) + παρ. επίθ. -ιον].

δεσπότης, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

Κλητ. ενικού	δέσποτα
---------------------	---------

1. ο αφέντης (σε αντιδιαστολή προς τον δούλον).

2. απόλυτος άρχοντας.

παράγ. δέσποινα, δεσπόζω «είμαι κυρίαρχος», δεσποτικός.

NE λόγ. δεσπότης (με την αρχ. σημ.) και δημοτ. δεσπότης «επίσκοπος της Εκκλησίας».

[*δεμο- (δέμω «κτίζω») + *πότις > πόσις «ο κύριος του σπιτιού», πβ. **αρχ. ινδ.** dámpati «κύριος του σπιτιού»].

δεῦρο ΕΠΙΡΡΗΜΑ / ΕΠΙΦΩΝΗΜΑ

1. τοπικά εδώ, προς τα εδώ: δεῦρο παρὰ Σωκράτη καθέξου = κάθισε εδώ, κοντά στο Σωκράτη.

2. χρονικά έως τώρα: δεῦρο αἰεί = συνεχώς έως τώρα.

3. ως επιφώνημα εμπρός! έλα! και μοι δεῦρο, ὦ Μέλητε, εἶπέ = εμπρός, Μέλητε, πες μου. Στη μεταγενέστερη γραμματεία ως πληθ. του δεῦρο χρησιμοποιήθηκε ο τύπος δεῦτε: δεῦτε λάβετε φῶς = εμπρός (εσείς οι πολλοί) πάρτε φως.

NE στη φρ. δεῦρο ἔξω «έλα έξω».

[*δε-υρο ή *δε-αυρο, πβ. **λιθ.** aurè = δεῦρο].

δέχομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔδεχομην
Μέλλ.	δέξομαι
Αόρ.	ἔδεξάμην
Παθ. μέλλ. με ενεργ. σημ.	δεχθήσομαι «θα δεχθώ κάτι»
Παθ. αόρ. με ενεργ. σημ.	ἔδέχθην «δέχθηκα κάτι»
Παρακ.	δέδεγμαί

1. δέχομαι, καλωσωρίζω, εγκρίνω, συμφωνώ.

2. περιεμένο την επίθεση κάποιου.

παράγ. δέκτης, δεξαμενή (< μτχ. *δεξαμένη), σύνθ. καταδέχομαι, παραδέχομαι.

NE δέχομαι (με τη σημ. 1).

[*δεχ-, δεκ-, **IE** αρχής].

δέω (A) ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔδεον
Μέλλ.	δεήσω
Αόρ.	ἔδέησα
Παρακ.	δεδέηκα

1. έχω ανάγκη από κάτι: παραδείγματος τοῦτο δεδέηκε = αυτό έχει ανάγκη από παράδειγμα.

ὀλίγου δέω δακρῦσαι = λίγο θέλω να δακρῦσω.

πολλοῦ δέω ἀπολογεῖσθαι = πολύ απέχω από το να υπερασπίσω τον εαυτό μου. παρὰ μικρὸν ἐδέησα ἀποθανεῖν = παρά λίγο να πεθάνω.

2. δέων, -ουσα, -ον ο πρέπων, ο αριμῶνων.

παράγ. δέησις, σύνθ. ένδειξ, ένδεια.

[*δευσ-, δέησις, ☞ **δει** & **δέομαι**].

δέω (B) ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔδουν (-εις, -ει κτλ.)
Μέλλ.	δήσω
Αόρ.	ἔδησα
Παρακ.	δέδεκα
Υπερσ.	ἔδεδέκειν
Μέλλ.	δεθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἔδέθην
Παθ. παρακ.	δέδεμαι
Παθ. υπερσ.	ἔδεδέμην

1. δένω: δέω κίνα κλοιῶ = δένω το σκυλί με περιλαίμιο. = δεσμεύω. ≠ λύω.

2. επιβάλλω δεσιά σε κάποιον ως μορφή φυλάκισης, τον δένω με αλυσίδες ή χειροπέδες: ἦσαν δεδεμένοι πρὸς ἀλλήλους = ήταν αλυσοδομεμένοι ο ένας με τον άλλο.

παράγ. δέσις, δέση, δεσμός, δέσμιος, δεσμώτης, **σύνθ.** ὑπόδημα, διάδημα.

NE δένω (με σημ. 1).

[*δη-, *δε-, *δέ-ζω, πβ. **αρχ. ινδ.** ditá- = δετόζ].

δῆ ΜΟΡΙΟ

1. συνοδεύει επιρρήματα χρόνου: νῦν δῆ.

2. προσδίδει ἔμφαση ασφαλώς, βεβαίως, πράγματι: καὶ ἴστε δὴ οἶος... = και γνωρίζετε ασφαλώς ποιος...

3. δηλώνει μετάβαση στα επόμενα, με ή χωρίς συμπερασματική χροιά: γίνονται δὴ οὔτοι χίλιοι = αυτοί λοιπόν φτάνουν τους χίλιους.

[*δη-, δέ-, **δέ**].

δηλαδὴ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

φανερά, ολοφάνερα, ξεκάθαρα, βεβαιότητα.

NE δηλαδή.

[δῆλα + δῆ, **δέ**].

δηλονότι ΕΠΙΡΡΗΜΑ

εἶναι φανερό ότι..., δηλαδὴ.

[δῆλον + ὅτι, **δέ**].

δῆλος, -η & -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

σαφής, φανερός: δῆλοι εἶσι μὴ ἐπιτρέψοντες = εἶναι φανερό ότι δε θα επιτρέψουν.

• ως απρόσωπο δῆλον (ἔστι) ὅτι τὰ Κύρου οὕτως ἔχει = εἶναι φανερό ότι ἔτσι ἔχουν τα πράγματα τα σχετικά με τον Κύρο.

παράγ. δηλονότι, δηλαδὴ, δηλόω, **σύνθ.** ἄδηλος, ἔκδηλος.

[*δεελος (πβ. αιολ. εὔδειλος = εὔδηλος) > δῆλος].

Δῆλος, -ου, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

τοπωνύμιο το νησί όπου, σύμφωνα με τη μυθολογία, η Δητώ γέννησε το θεό Απόλλωνα και την αδελφή του, Ἄρτεμη.

[προελλ.].

δηλόω -ῶ ΡΗΜΑ

1. δείχνω κάτι. = δείκνυμι.

2. αποδεικνύω κάτι: δηλώσω οὐ παραγενόμενος = θα αποδείξω πως δεν ἴμουν παρών.

3. ως αμετάβατο εἶναι ξεκάθαρο (φανερὸ) ὅτι...: δῆλοι δὲ ταῦτα ὅτι οὕτως ἔχει = εἶναι ξεκάθαρο ότι ἔτσι ἔχουν τα πράγματα.

NE δηλώνω «λέω με ἔμφαση».

[**παράγ. λ.** δῆλος + παρ. επίθ. -όω].

δημαγωγός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. με θετική σημ. ο αρχηγός του λαού, αυτός που επηρεάζει, κατευθύνει το λαό (ὅπως λ.χ. ο Περικλής): **δημαγωγοὶ ἀγαθοί.**

2. συνήθως με κακή σημ. δημαγωγός: ἔστιν γὰρ **δημαγωγός ὁ τοῦ δήμου κόλαξ** = γιατί ο δημαγωγός εἶναι αυτός που κολακεύει το λαό.

παράγ. δημαγωγία.

NE δημαγωγός (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** δήμον + ἄγω].

δημηγορέω -ῶ ΡΗΜΑ

μιλώ, αγορεύω στην εκκλησία του δήμου.

[**παράγ.** **δημηγόρος** + παρ. επίθ. -έω].

δημηγορία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ομιλία, αγόρευση στην εκκλησία του δήμου.

NE λόγ. δημηγορία.

[**παράγ. λ.** **δημηγόρος** + παρ. επίθ. -ία].

Δημήτηρ, -τερος & -τρος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο ὄνομα η θεά της γεωργίας Δημήτρα, μητέρα της Περσεφόνης, που λατρευόταν στην Ελευσίνα.

παράγ. Δημήτριος, Δημήτρια (τά).

NE Δήμητρα.

[**σύνθ. λ.** πιθ. Δᾶ (= Γᾶ = Γῆ) + **μήτηρ**].

δήμιος, -ίου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

επίθετο δήμιος (ενν. δοῦλος) δούλος του δήμου, δηλ. δούλος που ὀριζε το κράτος για την εκτέλεση των θανατικών ποινών, δήμιος.

NE δήμιος (συνήθως με μεταφορ. σημ. «σκληρός κτλ.»).

[ουσιαστικοπ. αρσ. του επιθ. **δήμιος, -ιος, -ιον** που αρχικώς σήμαινε «δημόσιος»].

δημιουργός, -οῦ, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. αυτός που ασκεί ἔργο ωφέλιμο για το δήμο, και κατ' ἐπέκταση ο τεχνίτης **2.** δημιουργός.

παράγ. δημιουργέω -ῶ.

NE δημιουργός (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** δήμιος + *Fεργ- (πβ. **Φέρον** = ἔργον) + παρ. επίθ. -ός, *δημο**Φεργός**].

δημοκρατέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔδημοκρατούμην
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	δημοκρατήσομαι

ἔχω δημοκρατικό πολίτευμα: πόλις δημοκρατουμένη. ≠ τυραννέομαι -οῦμαι.

[**σύνθ. λ.** δημοκρατ- (< δήμος + κρατέω) + παρ. επίθ. -έομαι].

δήμιος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ο απλός λαός (σε αντιδιαστολή προς τους ἄρχοντες). ≠ δυνατοί.

2. με πολιτική σημ. τα μέλη εκείνα του πληθυσμού μιας κοινότητας που διέθεταν πολιτικά δικαιώματα, το σύνολο των πολιτών.

3. το δημοκρατικό πολίτευμα (σε αντιδιαστολή προς τους *ολίγους*).

4. το πολιτειακό όργανο της *εκκλησίας* του Δήμου.

5. οί δήμοι στην Αττική, οι περιφέρειες που αποτελούσαν κοινότητες, καθώς και οι υποδιαιρέσεις των φυλών: *δήμου Δεκελήθεν* = από το δήμο της Δεκέλειας.

†† *παράγ.* δημεύω, δήμιος, δημοσία, δημηγορέω -ω, *σύνθ.* δημαγωγός, δημηγορία, δήμαρχος.

NE δήμος (με τη σημ. 5, «διοικητική αρχή σε κάθε πόλη ή κοινότητα»).

[*δα-, *δη- (< *δαίνομαι* «διανέμω») + παρ. επίθ. -μος].

δημοσία ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. στη δημόσια ζωή, στο δημόσιο. ≠ *ιδία*.

2. με δημόσια έξοδα: *Τέλλον Ἀθηναῖοι δημοσία ἔθαψαν*.

NE δημόσια, (λογ.) δημοσία (π.χ. *δημοσία δαπάνη*).

[*παράγ. λ.* *δημόσιος* + παρ. επίθ. -α].

δημόσιος, -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που ανήκει στο λαό ή στην πολιτεία, δημόσιος. ≠ *ἴδιος* «ιδιωτικός».

†† *παράγ.* δημοσία, δημοσιεύω «δημεύω κτλ.».

[*δημόσιος (πβ. *δημότης* < *δήμος*)].

δήπου & δήπου ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. βεβαιωτικό βέβαια, εννοείται: *οὐδεὶς δὴ πού ἄγνοεῖ...* = κανένας βέβαια δεν αγνοεί...

2. ερωτηματικό *οὐ δή πού*; = έτσι δεν είναι;

[*δή + πού*].

δήτα ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. ασφαλώς, βέβαια: *οὐ δήτα* = όχι βέβαια.

2. σε ερώτηση έχει συμπερασματική χροιά λοιπόν: *τί δήτα*; = τι λοιπόν;

[προεκτετ. τύπος του *δὴ* με το -τα, πβ. *ἔπειτα*].

διὰ ΠΡΟΘΕΣΗ

A. 1. με γενική δηλώνει α. διαμέσου, μέσα από: *διὰ τῆς ἀγορᾶς*. β. κατά τη διάρκεια: *διὰ βίου* = κατά (σε όλη) τη διάρκεια της ζωής. γ. το μέσο ή τον τρόπο: *ἔλεγε δι' ἑρμηνέως* = μιλούσε μέσω διερμηνέα. *διὰ βραχέων* = με συντομία.

2. με αιτιατική δηλώνει α. την αιτία: *ἐπετιμήθη ὑπὸ Κύρου δι' εὐνοίαν* = κατηγορήθηκε από τον Κύρο για μεροληπτική συμπεριφορά. β. τον αίτιο, τον υπεύθυνο: *οὐ δι' ἐμέ* = όχι εξαιτίας μου. γ. το σκοπό: *διὰ τοῦτο, ἵνα τὰ λοιπὰ βελτιώ γένηται* = με αυτόν το σκοπό, για να βελτιωθούν δηλαδή τα υπόλοιπα.

B. ως α' συνθετικό δηλώνει α. διαμέσου, π.χ. *διαβαίνω*. β. μεταξύ, ενδιάμεσα, π.χ. *διαλείπω*. γ. χωρισμό ή διανομή, π.χ. *διακρίνω*, *διαδίδωμι*. δ. διάρκεια, π.χ. *διαβιῶ*. ε. επίταση, ενίσχυση, π.χ. *διαφθείρω*. στ. συναγωνισμό, άμιλλα, π.χ. *διαγωνίζομαι*.

NE διά (με τις σημ. A1α, A1γ).

[**δισα-*, *δίς*, *δύο*, πβ. *λατ.* *dis*].

διαβαίνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους *βαίνω*

1. περνά από το ένα μέρος στο άλλο, διαβαίνω: *διαβαίνω ποταμόν/διὰ ποταμοῦ* = περνά το ποτάμι/από το ποτάμι. *διέβη εἰς Μακεδονίαν* = ήρθε (πέρασε από τη Μ. Ασία) στη Μακεδονία.

2. δρασκελώ.

†† *παράγ.* διάβασις, διαβατήριος.

NE διαβαίνω (με τη σημ. 1).

[*σύνθ. λ.* *διά* + *βαίνω*].

διαβάλλω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους *βάλλω*

1. περνά μέσα από κάτι ή περνά απέναντι: *τὸ Ἴόνιον διαβάλλω* = διασχίζω το Ιόνιο πέλαγος.

2. προκαλώ αντιπαράθεση μεταξύ δύο ανθρώπων, τους διαβάλλω: *διαβάλλω τινὰς ἀλλήλοις* = διαβάλλω τον έναν στον άλλο (και τους κάνω να μαλώσουν).

• γενικά κατηγορώ: *διέβαλον τοὺς Λακεδαιμονίους ἐς τοὺς Ἕλληνας*.

†† *παράγ.* διαβολή, διάβολος.

NE διαβάλλω (με τη σημ. 2).

[*σύνθ. λ.* *διά* + *βάλλω*].

διαβολή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συκοφαντία, ψευδής κατηγορία.

NE διαβολή.

[*παράγ. λ.* **διαβολ-* (< *διαβάλλω*) + παρ. επίθ. -ῆ].

διάβολος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. συκοφαντικός. 2. ως ουσ. ο σατανάς.

NE διάβολος (με τη σημ. 2).

[*παράγ. λ.* **διαβολ-* (< *διαβάλλω*) + παρ. επίθ. -ος].

διαγγέλλω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους *ἀγγέλλω*

1. μεταφέρω μήνυμα με αγγελιαφόρο: *οἱ ἀκούσαντες διήγγειλαν τοῖς στρατηγοῖς* = αυτοί που άκουσαν μετέφεραν το μήνυμα στους στρατηγούς.

2. μέση φωνή διαγγέλλομαι διαβιβάζω μια διαταγή: *ἐβούλοντο ἀπιέναι καὶ διηγγέλλοντο* = ήθελαν να αποχωρήσουν και διαβίβαζαν τη διαταγή από τον ένα στον άλλο.

†† *παράγ.* διάγγελος, διαγγελία, διάγγελμα.

[*σύνθ. λ.* *διά* + *ἀγγέλλω*].

διαγίγνομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους **γίγνομαι**

1. περνώ το χρόνο μου, ζω με ένα συγκεκριμένο τρόπο τη ζωή μου: οὐδὲν ἄλλο ποιῶν διαγεγνήηται ἤ... = ζει τη ζωή του μη κάνοντας τίποτε άλλο παρά... = διάγω, ζήω -ῶ.

2. για χρονικό διάστημα περνώ: χρόνον μεταξὺ διαγενομένου = όταν μεσολάβησε κάποιο χρονικό διάστημα.

[**σύνθ. λ.** διά + γίγνομαι].

διαγιγνώσκω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους **γιγνώσκω**

1. διακρίνω, ξεχωρίζω το ένα από το άλλο: διαγιγνώσκω εἰ ὁμοιοὶ εἰσι = διακρίνω αν είναι ίσοι ή όχι.

2. αποφασίζω έπειτα από ψηφοφορία: διέγνωσαν σφίσι βοηθεῖν = αποφάσισαν να τους βοηθήσουν.

3. βγάζω δικαστική απόφαση.

παράγ. διάγνωσις.

[**σύνθ. λ.** διά + γιγνώσκω].

διάγνοσις, -εως, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. το να διακρίνω τη διαφορά ανάμεσα σε δύο πράγματα ή καταστάσεις: τὴν διάγνωσιν ἐποιοῦντο, τίς ἐκράτει = προσπαθούσαν να καταλάβουν ποιος νικούσε.

2. σχηματισμός γνώμης, λήψη απόφασης: τὴν διάγνωσιν ποιοῦμαι = παίρνω την απόφαση.

NE διάγνωση (ιδίως ιατρική, με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** διά + -γνω (γι-γνώ-σκω) + παρ. επίθ. -σις ως **παράγ.** ουσ. του σύνθ. διαγιγνώσκω].

διάγω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους **ἄγω**

1. μεταφέρω, περνώ απέναντι: διάγω τὴν στρατιάν.

2. περνώ το χρόνο, τον καιρό μου: διῆγε τὸν βίον μαχόμενος = περνούσε τη ζωή του πολεμώντας. = διαγίγνομαι.

• ως αμετάβατο διάγω ἐν φιλοσοφία = ζω φιλοσοφώντας. διάγω μανθάνων = περνώ τη ζωή μου με τη μελέτη.

παράγ. διαγωγή.

NE λόγ. διάγω (σημ. 2, λ.χ. διάγει έντιμο βίο).

[**σύνθ. λ.** διά + ἄγω].

διαγωγή, -ῆς, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. μεταφορά, πέρασμα.

2. ο τρόπος ζωής και ειδικότερα η διασκέδαση: ἐλευθέριος διαγωγή = διασκέδαση που ταιριάζει σε ελεύθερο άνθρωπο (και όχι σε δούλο).

NE διαγωγή «κοινωνική συμπεριφορά».

[**παράγ. λ.** διά + ἄγωγή ως ουσ. του διάγω].

διαδίδωμι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους **δίδωμι**

1. παραδίδω κάτι, το περνά από χέρι σε χέρι: λαμπάδας ἔχοντες διαδίδασιν ἀλλήλοις = κρατώντας λαμπάδες, τις δίνει ο ένας στον άλλο.

2. παθ. φωνή διαδίδομαι εξαπλώνομαι ως φήμη, διαδίδομαι: λόγος διεδόθη.

3. διανέμω: τὸ διαδιδόμενον εἰς τὰς φλέβας = (για φάρμακο) που διανέμεται σε όλες τις φλέβες του σώματος. = διανέμω.

παράγ. διάδοσις.

NE διαδίδομαι (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** διά + δίδωμι].

διάθεσις, -εως, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. οργάνωση, ρύθμιση: ἡ διάθεσις τῆς πολιτείας = η ρύθμιση του πολιτεύματος.

2. διαθήκη.

3. ό,τι διαθέτει κανείς για πώληση, η πώληση: διάθεσις ἄφθονος = ἀφθονα πράγματα για πούλημα.

4. η σωματική ή ψυχική κατάσταση του ανθρώπου, η διάθεση.

NE διάθεση (σημ. 3, 4).

[**παράγ. λ.** διαθε- (διαθέτω) + παρ. επίθ. -σις ως ουσ. του διαθέτω].

διαθήκη, -ης, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. διαθήκη (έγγραφο κατάθεση ενός ατόμου για την περιουσία του κτλ.).

2. συμφωνία, συμβόλαιο, σύμβαση: ἡ Καινὴ Διαθήκη = η καινούρια συμφωνία μεταξύ Θεού και ανθρώπων.

NE διαθήκη (με τις σημ. 1, 2).

[**σύνθ. λ.** διά + θήκη ως **παράγ.** ουσ. του διατίθημι].

δίαιτα, -αίτης, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. τρόπος ζωής: εὐτελής δίαιτα = πολύ απλός τρόπος ζωής.

2. κατοικία ή τόπος κατοικίας.

3. διαιτησία, διάλυση διαφοράς: ἐπιτρέπω τὴν δίαιτάν τινι = αναθέτω τη διαιτησία σε κάποιον.

παράγ. διαιτάομαι -ῶμαι.

NE δίαιτα «πρόγραμμα λήψης τροφής».

[διά + *αιτάω (πβ. αίτιος), ομόρρ. με αίσα. «μερίδα», *αι- «μερίζω, δίνω»].

διαιτάω -ῶ ΡΗΜΑ

Αόρ.	διήτησα
Παρακ.	δεδιήτηκα
Μέσ. μέλλ	διαιτήσομαι
Παθ. αόρ.	διητήθην
Παθ. παρακ.	δεδιήτημαι

1. μέση & παθ. φωνή διαιτώμαι ζω με έναν ορισμένο τρόπο: διαιτώμαι ἐπ' ἄγρῳ = ζω στην εξοχή.

2. γίνομαι κριτής ή διαιτητής, διαιτητεύω: διαιτώ δίαιταν = είμαι κριτής σε διαιτησία.

παράγ. διαιτητής.

[**παράγ. λ.** δίαιτα + παρ. επίθ. -άω].

διάκειμαι PHMA

Για τους χρόνους ☞ κείμαι

χρησιμοποιείται ως παθ. φωνή του διατίθημι, συχνά με επίρρημα ή μετοχή βρίσκομαι σε μια ορισμένη σωματική ή ψυχική διάθεση: *κακῶς διάκειμαι* = έχω κακή διάθεση. *εὖ διάκειμαί τι/πρός τινα* = είμαι ευνοϊκά διατεθειμένος απέναντι σε κάποιον. *ὄρατε ὡς διάκειμαι ὑπὸ τῆς νόσου* = βλέπετε σε τι κατάσταση βρίσκομαι από την αρρώστια.

NE διάκειμαι (σε λόγιες εκφράσεις, όπως *διάκειμαι εχθρικά απέναντι σε κάποιον*).

[**σύνθ. λ.** διά + κείμαι].

διακελεύομαι PHMA

Για τους χρόνους ☞ κελεύω

1. δίνω εντολή, διατάσσω, 2. συμβουλεύω.

[**σύνθ. λ.** διά + κελεύομαι].

διακομίζω PHMA

Για τους χρόνους ☞ κομίζω

1. μεταφέρω, μεταβιβάζω, από έναν τόπο σε άλλον: *διακομίσαιεν τὴν εὐδαιμονίαν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην* = μεταφέραμε τον πλούτο από την Ασία στην Ευρώπη.

2. μέση φωνή διακομίζομαι αναλαμβάνω να μεταφέρω δικούς μου ανθρώπους ή κάτι άλλο που μου ανήκει: *διακομίζοντο παῖδας καὶ γυναῖκας* = μετέφεραν (πίσω στην πόλη) τα παιδιά και τις γυναίκες.

☞ **παράγ.** διακομιδή «μεταφορά από έναν τόπο σε άλλον».

NE διακομίζω (με τη σημ. 1).

[*διακομίδ-ζω].

διακονέω -ῶ PHMA

Παρατ.	ἐδιακόνουν & διηκόνουν
Αόρ.	διηκόνησα
Παρακ.	δεδιηκόνηκα
Μέσ. μέλλ.	διακονήσομαι
Μέσ. αόρ.	διηκονησάμην
Παθ. αόρ.	ἐδιακονήθην
Παθ. παρακ.	δεδιακόνημαι

1. συχνά με δοτ. προσώπου υπηρετώ, προσφέρω υπηρεσίες: *δεσπότη διακονῶ*.

2. μέση φωνή διακονοῦμαι εξυπηρετώ (τον ε-αυτό μου): *διακονοῦντες καὶ διακονούμενοι ἑαυτοῖς* = υπηρετώντας τους άλλους και τους εαυτούς τους.

☞ **παράγ.** διακονία, διακόνημα.

NE διακονώ (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** διάκονος + παρ. επίθ. -έω].

διακονία, -ίας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

προσφορά υπηρεσίας: *τάττω ἑμαυτὸν εἰς τὴν διακονίαν ταύτην* = αναλαμβάνω να προσφέρω αυτή την υπηρεσία.

NE διακονία.

[**παράγ. λ.** διακονέω + παρ. επίθ. -ία].

διάκονος, -όνου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

υπηρετής και γενικά αυτός που προσφέρει κάποια ειδική υπηρεσία: *ὁ διάκονος τοῦ τυράννου* = ο υπηρετής του άρχοντα.

☞ **παράγ.** διακονέω -ῶ, διακονία.

NE διάκονος και διάκος «κληρικός πρώτου βαθμού ιεροσύνης».

[διά + *κεν- (πβ. δια-κον-έω) + παρ. επίθ. -ος].

διακούω PHMA

Για τους χρόνους ☞ ἀκούω

1. ακούω κάτι (μια διήγηση) μέχρι τέλους: *διακήκοα τὰ λεγόμενα ὑπὸ σοῦ* = άκουσα μέχρι τέλους όσα είπες.

2. μαθαίνω κάτι από κάποιον άλλο: *διήκουσα τὰ δόξαντα τοῖς ἄρχουσιν* = έμαθα τις αποφάσεις των αρχόντων.

• με γεν. προσώπου είμαι μαθητής ή ακροατής κάποιου: *διακήκοα Πλάτωνος*.

• με γεν. πράγματος *διακούω τῶν λόγων* = ακούω τους λόγους.

[**σύνθ. λ.** διά + ἀκούω].

διακρίνω PHMA

Για τους χρόνους ☞ κρίνω

1. χωρίζω το ένα από το άλλο, διαχωρίζω: *στημονας συγκεχυμένους διακρίνω* = ξεχωρίζω τα μπερδεμένα στημόνια.

• παθ. φωνή διακρίνομαι χωρίζομαι, διασκορπίζομαι: *διεκρίθησαν ἀπ' ἀλλήλων* = χωρίστηκαν ο ένας από τον άλλο.

2. καταλαβαίνω τη διαφορά που υπάρχει ανάμεσα σε πρόσωπα ή πράγματα, τα διακρίνω: *διακρίνω τὰς καθαρὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ἀκαθάρτους* = διακρίνω τις αγνές από τις βρόμικες ηδονές.

3. αποφασίζω για κάτι, το κανονίζω: *τοῦτο δὲ Ἄδης διακρινεῖ* = γι' αυτό θα αποφασίσει ο Άδης (ως δικαστής).

☞ **παράγ.** διακριτός, διάκρισις.

NE διακρίνω (με τις σημ. 1, 2).

[**σύνθ. λ.** διά + κρίνω].

διακυβεύω PHMA

1. παίζω ζάρια με κάποιον άλλον.

2. μεταφορικά διακινδυνεύω, διακυβεύω κάτι, το παίζω στα ζάρια: *διακυβεύω περὶ βασιλείας καὶ τοῦ σώματος* = διακινδυνεύω το βασίλειό μου και τη ζωή μου.

NE διακυβεύω (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** διά + κυβεύω].

διακωλύω PHMA

Για τους χρόνους ☞ κωλύω

εμποδίζω: *διακωλύω τινὰ ποιεῖν τι* = εμποδίζω κάποιον να κάνει κάτι. *διακωλύω τὸν φό-*

νον = εμποδίζω, αποτρέπω το φόνο. = εμποδίζω.

[**σύνθ. λ.** διά + κωλύω].

διαλαμβάνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **λαμβάνω**

1. παίρνω το μερίδιό μου, όταν έρθει η σειρά μου: *διαλαμβάνουσιν ἕκαστοι τὰ ἄξια* = παίρνουν όλοι τους το μερίδιο που τους αξίζει.

2. χωρίζω, διαιρώ: *διαλαμβάνω εἰς δύο πάντας* = τους χωρίζω όλους σε δύο μερίδες.

[**σύνθ. λ.** διά + λαμβάνω].

διαλέγω ΡΗΜΑ

1. ξεχωρίζω κάτι, το ξεδιαλέγω: *τὸ πτύον διαλέγει τοὺς ἄθερας* = το φτυάρι ξεδιαλέγει τα στάχια. = διακρίνω.

2. μέση φωνή διαλέγομαι

Παρατ.	διελεγόμην
Μέλλ.	διαλέξομαι & διαλεχθήσομαι
Αόρ.	διελέχθην & διελέγην
Παρακ.	διείλεγμαι
Υπερσ.	διειλέγμην

συνομιλώ: *διαλέγομαί τινι/πρός τινα* = συζητώ με κάποιον.

☛ **παράγ.** του *διαλέγομαι*: διάλεξις, διάλεκτος, διάλογος.

NE διαλέγω (με τη σημ. 1) και διαλέγομαι (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** διά + λέγ-ω, συγγεν. του **λατ.** legō «διαλέγω» και κατόπιν «διαβάζω»].

διαλείπω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **λείπω**

1. αφήνω ένα ενδιάμεσο κενό: *διαλείπω τὸ ὀλίγιστον* = αφήνω ένα ελάχιστο κενό.

2. αφήνω να περάσει ένα χρονικό διάστημα: *ἐνιαυτὸν διαλείπω* = αφήνω διάλειμμα ενός χρόνου.

3. ως αμετάβατο απέχω τοπικά από κάτι: *αἱ ὀκλάδες διέλειπον δύο πλέθρα ἀπ' ἀλλήλων* = τα εμπορικά πλοία απείχαν μεταξύ τους δύο πλέθρα.

4. μετοχή διαλείπων που συμβαίνει με διαλείμματα, όχι συνεχώς: *διαλείποντες πνέουσιν οἱ ἄνεμοι* = οι άνεμοι φυσούν κατά χρονικά διαστήματα.

☛ **παράγ.** διάλειμμα.

[**σύνθ. λ.** διά + λείπω].

διάλεκτος, -ου, ή ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. συζήτηση, συνομιλία: *ἡ διάλεκτος θεοῖς πρὸς ἀνθρώπους* = η συνομιλία θεών με ανθρώπους.

2. η γλώσσα, ο έναρθρος λόγος, και ειδικότερα η γλώσσα ενός τόπου: *ἀττική διάλεκτος*.

☛ **παράγ.** διαλεκτικός.

NE διάλεκτος «η γλώσσα ενός τόπου».

[**παράγ. λ.** *διαλέγ-ομαι* + παρ. επίθ. -τος].

διαλλάττω ΡΗΜΑ

ο κοινός τύπος είναι *διαλλάσσω*

Για τους χρόνους ☞ **ἀλλάττω**

1. ανταλλάσσω. 2. συμφιλιώνω (δηλ. ανταλλάσσω την έχθρα με τη φιλία).

[**σύνθ. λ.** διά + ἀλλάσσω].

διαλύω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **λύω**

1. αποχωρίζω τα μέρη ενός συνόλου, απομακρύνω το ένα από το άλλο: *διαλύω τὴν πανήγυριν* = διαλύω τη συγκέντρωση.

2. διαλύοντας κάτι, το καταστρέφω: *διαλύω τὴν πολιτείαν* = ανατρέπω το πολίτευμα.

3. δίνω τέλος σε κάτι: *διαλύω τὴν ἔχθραν/τὴν φιλίαν/τὸν πόλεμον*. *διαλύω τὰς διαβολάς* = αποδεικνύω ότι οι συκοφαντίες είναι ψεύτικες.

☛ **παράγ.** διάλυσις.

NE διαλύω (με τις σημ. 1, 2, 3).

[**σύνθ. λ.** διά + λύω].

διαμαρτάνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **ἀμαρτάνω**

1. παραπλανώμαι, πέφτω έξω: *διήμαρτε τῆς ὁδοῦ* = μπερδεύτηκε και έχασε το δρόμο.

2. αποτυγχάνω εντελώς, ολοκληρωτικά: *διαμαρτάνω τῆς εἰρήνης* = δεν πετυχαίνω να συνάψω ειρήνη. *καὶ τούτου διήμαρτον* = απέτυχαν και σε αυτό.

☛ **παράγ.** διαμαρτία.

[**σύνθ. λ.** διά + ἀμαρτάνω].

διαμαρτύρομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **μαρτύρομαι**

1. επικαλούμαι ως μάρτυρες θεούς ή ανθρώπους ότι είμαι αθώος.

• γενικά διαβεβαιώνω επίσημα: *διαμαρτύρομαι ὅτι σὺ οὐδὲν ἄλλο λέγεις* = διαβεβαιώνω ότι εσύ δε λες τίποτε άλλο.

NE διαμαρτύρομαι «εκφράζω τη δυσαρέσκειά μου».

[**σύνθ. λ.** διά + μαρτύρομαι].

διαμένω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **μένω**

επιμένω, μένω σταθερός σε κάτι: *χαλεπὸν διαμένειν ἐν ταύτῃ τῇ ἔξει* = είναι δύσκολο να κρατηθεί κανείς σ' αυτή τη συνήθεια (να παραμένει δηλαδή ενάρετος).

☛ **παράγ.** διαμονή.

NE διαμένω «κατοικώ».

[**σύνθ. λ.** διά + μένω].

διαμερίζω ΡΗΜΑ

διαμοιράζω.

- μέση φωνή διαμερίζομαι μοιράζομαι κάτι με άλλους: *διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ* = διαιμοίρασαν (οι στρατιώτες) τα ενδύματά του (του Χριστού).

[**σύνθ. λ.** διά + μερίζω].

διανοέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Μέσ. μέλλ.	διανοήσομαι
Μέσ. αόρ.	διενοήθην
Μέσ. παρακ.	διανενόημαι

σπάνιος ο ενεργ. ενεστ. *διανοέω -ῶ*
έχω στο νου να..., σκεπτόμαι κάτι: *τί διανοούμενος εἶπε;* = τι σκεπτόμενος το εἶπε αυτό;
NE διανοοῦμαι.

[**σύνθ. λ.** διά + νοέομαι].

διαρρήδην ΕΠΙΡΡΗΜΑ

ρητά, κατηγορηματικά.

NE διαρρήδην (λόγ.).

[**σύνθ. λ.** διά + ῥη-θῆναι (πβ. ῥῆ-σις) + παρ. επιθ. -δην (πβ. τροχά-δην)].

διατάττω ΡΗΜΑ

ο κοινός τύπος είναι *διατάσσω*

Για τους χρόνους ☞ **τάττω**

τακτοποιώ κάτι.

NE διατάσσω (λόγ. με την ίδια σημ., αλλά και δημοτ. «δίνω διαταγή, εντολή»).

[**σύνθ. λ.** διά + τάττω].

διατίθημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **τίθημι**

1. τακτοποιώ, ρυθμίζω: *κράτιστα διέθεσαν τὰ τοῦ πολέμου* = τα πολεμικά πράγματα τα ρύθμισαν με άριστο τρόπο.

2. παθ. φωνή διατίθεμαι βρίσκομαι σε μια ορισμένη διάθεση: *οὕτως πρὸς με διατίθεται* = τέτοια είναι η διάθεσή του απέναντί μου (☞ **διάκειμαι**).

NE διαθέτω (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** διά + τίθημι].

διατριβή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. διασκέδαση: *γέλωτα καὶ διατριβὴν παρέχω τινός* = δίνω αφορμή (στον κόσμο) να γελά και να διασκεδάξει για κάτι.

2. σοβαρή απασχόληση: *διατριβὴν ποιῶμαι περὶ τι* = ασχολούμαι με κάτι.

3. αργοπορία: *διατριβὴν παρέχω* = προκαλώ αργοπορία.

NE διατριβή (με επέκτ. της σημ. 2 «πρωτότυπη επιστημονική εργασία»).

[**παράγ. λ.** διατρίβω + παρ. επιθ. -ῆ].

διατρίβω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **τρίβω**

1. περνώ τον καιρό μου ασχολούμενος με κάτι: *διατρίβω ἐν γυμνασίοις* = περνώ το χρόνο μου στα γυμναστήρια. = διαγίνομαι.

2. καθυστερώ, σπαταλώ το χρόνο μου: *λέγε καὶ μὴ διάτριβε* = μιλά και μη χάνεις τον καιρό σου.

παράγ. διατριβή.

NE (σύνθ.) ενδιατρίβω (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** διά + τρίβω].

διαφέρω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **φέρω**

1. διαβιβάζω κάτι, το περνώ απέναντι: *διαφέρω ναῦς τὸν Ἴσθμόν* = περνώ τα πλοία μέσα από τον Ισθμό.

2. περνώ (το χρόνο), ζω: *διαφέρω τὸν βίον* = περνώ τη ζωή μου.

3. αντέχω μέχρι τέλους: *διαφέρω τὸν πόλεμον*.

4. εξηπλώνω, διαδίδω: *διαφέρω φήμην* = διαδίδω τη φήμη.

5. ως αμετάβατο είμαι διαφορετικός, διαφέρω: *οὐδὲν διαφέρεις Χαιρεφώντος* = δε διαφέρεις καθόλου από το Χαιρεφώντα.

• ως απρόσωπο διαφέρει: *σμηκρὸν οἶει διαφέρειν;* = νομίζεις ότι η διαφορά είναι μικρή;

6. μέση φωνή διαφέρομαι έχω διαφορές με κάποιον: *διαφέρομαι τινι περὶ τινος* = έχω διαφορές με κάποιον για κάποιο ζήτημα.

παράγ. διαφέρον, διαφορά, διάφορος, διαφόρος.

NE διαφέρω (με τη σημ. 5).

[**σύνθ. λ.** διά + φέρω].

διαφθείρω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **φθείρω**

1. καταστρέφω εντελώς: *διαφθείρω τὴν πόλιν*.

• καταστρέφω ηθικά, διαφθείρω: *διαφθείρω τοὺς νέους*.

2. παθ. φωνή διαφθείρομαι καταστρέφομαι, (και ειδικότερα), φονεύομαι: *διαφθείρομαι ἐπὶ τοῖς ἱματίοις* = με σκοτώνουν για να μου πάρουν τα ρούχα.

3. μετοχή διεφθαρμένος αυτός που καταστράφηκε υλικά ή ηθικά.

παράγ. διαφθορά, διεφθαρμένος.

NE διαφθείρω (με τη σημ. 1β και 3).

[**σύνθ. λ.** διά + φθείρω].

διαφθορά, -ᾶς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

το να διαφθείρω κάποιον ή κάτι, η υλική ή ηθική καταστροφή: *ἡ διαφθορὰ τῆς πόλεως* = η καταστροφή της πόλης. *ἡ διαφθορὰ τῶν νέων* = η ηθική καταστροφή των νέων, η διαφθορά. *ἐπολέμουν μέχρι διαφθοράς* (τῶν πολεμίων) = πολεμούσαν (όχι μόνο για τη νίκη) αλλά για την εξόντωση των εχθρών.

NE διαφθορά (με την ηθική σημ.).

[**σύνθ. λ.** διά + *φθορ- (πβ. *φθέρ-ω > φθείρω) + παρ. επιθ. -ᾶ ως **παράγ.** ουσ. του *διαφθείρω*].

διάφορος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. διαφορετικός.

2. εξαιρετικός: *διάφορος γλυκύτητι* = εξαιρετικός ως προς τη γλύκα. *πάντων διάφορος* = ο καλύτερος απ' όλους.

3. ως ουσιαστικό τὸ διάφορον

α. η διαφορά. β. το συμφέρον.

4. εχθρικός: ἦν *διάφορος Κλεομένη* = ήταν εχθρικός προς τον Κλεομένη (εχθρός του Κλεομένη).

NE διάφορος (με τη σημ. 1).

[*παράγ. λ.* *διαφέρω* (με ετεροίωση *φερ- > *φορ-) + παρ. επίθ. -ος].

διαφορά, -άς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. διαφορετικότητα, διαφορά. ≠ ομοιότης.

2. διαφορές, διαφωνίες: *διαφοραὶ πρὸς τινα* = διαφωνίες με κάποιον.

3. υπεροχή.

NE διαφορά (με τη σημ. 1).

[*παράγ. λ.* *διάφορος* + παρ. επίθ. -ά (πβ. *φορά, ἡ*)].

διδασκαλία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. διδασκαλία.

2. η εκπαίδευση ομάδας χορευτών, για να λάβουν μέρος στην παράσταση αρχαίου δράματος ή στην εκτέλεση διθυράμβου.

NE διδασκαλία.

[*παράγ. λ.* *διδάσκαλος* + παρ. επίθ. -ία].

διδάσκω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐδίδασκον
Μέλλ.	διδάξω
Αόρ.	ἐδίδαξα
Παρακ.	δεδίδαχα
Μέσ. μέλλ.	διδάξομαι
Παθ. μέλλ.	διδαχθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐδίδαξάμην
Παθ. αόρ.	ἐδιδάχθην
Παθ. παρακ.	δεδίδαχαμαι

1. διδάσκω: *πολλὰ διδάσκει με ὁ πολὺς βίος* = τα πολλά χρόνια της ζωής μου μου μαθαίνουν πολλά.

• ειδικότερα για δραματικό ή διθυραμβικό ποιητή που δίδασκε στα μέλη του χορού το χορό τους και στους ηθοποιούς τους ρόλους τους.

2. α. μέση φωνή διδάσκομαι φροντίζω να διδαχθεί κάποιος: *διδάσκομαι τὸν υἱόν* = στέλνω το γιο μου στο δάσκαλο.

β. παθ. φωνή διδάσκομαι μαθαίνω.

3. εξηγώ: *πὼς δή; δίδαξον* = πώς ακριβώς; εξήγησέ μου.

‡ *παράγ.* δίδαγμα, διδάσκαλος, διδασκαλείον, δίδακτρα, *σύνθ.* ἀναδιδάσκω.

NE διδάσκω (με τη σημ. 1) και διδάσκομαι (με τη σημ. 2β).

[*δι-δάσ-κω, *dn_s-].

δίδωμι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐδίδουν
Μέλλ.	δώσω
Αόρ.	ἔδωκα
Παρακ.	δέδωκα
Υπερσ.	ἔδεδώκειν
Μέσ. & παθ. ενεστ.	δίδομαι
Μέσ. & παθ. παρατ.	ἐδιδόμην
Μέσ. μέλλ.	δώσομαι
Παθ. μέλλ.	δοθήσομαι
Μέσ. αόρ. β´	ἔδόμην «έδωσα»
Παθ. αόρ. β´	ἔδόθην «δόθηκα»
Παθ. παρακ.	δέδομαι
Παθ. υπερσ.	ἔδεδόμην

1. δίνω: *δίδωμι τινί τι* = δίνω σε κάποιον κάτι. = παρέχω.

2. σε εκφράσεις *δίδωμι λόγον τινί* = δίνω σε κάποιον το δικαίωμα να μιλήσει. *δίκην δίδωμί τινι* = τιμωρούμαι από κάποιον. *δίδωμι θυγατέρα ἀνδρί* = παντρεύω την κόρη μου.

‡ *παράγ.* δόσις, δῶρον, δότης, *σύνθ.* ἀναδίδωμι, διαδίδωμι, ἀποδίδομαι.

NE δίνω (με τη σημ. 1).

[*δω-, *δο-, δί-δω-μι, δό-σις].

διερωτάω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ ἐρωτάω -ῶ

ρωτώ επίμονα: *διηρώτων ἂν αὐτούς, ἵνα μανθάνομι παρ' αὐτῶν...* = θα τους έκανα πολλές ερωτήσεις για να μάθω απ' αυτούς...

‡ *παράγ.* διερωτητέον.

NE διερωτάωμαι «ερωτώ τον εαυτό μου».

[*σύνθ. λ.* *διά* + *ερωτάω-ῶ*].

διήκω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ ἤκω

φτάνω από το ένα μέρος στο άλλο.

[*σύνθ. λ.* *διά* + *ἤκω*].

διίστημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ ἴστημι

1. διαχωρίζω: *διέστησεν αὐτοὺς εἰς πολλὰ μέρη*.

2. η μέση φωνή έχει πάντοτε μεταβατική σημασία διίσταμαι διαχωρίζω: *διίσταμαι τὸν τε δικαιοτάτον καὶ τὸν ἀδικώτατον* = είμαι σε θέση να ξεχωρίσω αντιπαραθετικά τον πολύ δίκαιο από τον πολύ άδικο.

3. παθητ. μένω ξεχωριστά, φιλονικώ: *κατὰ πόλεις διέσταμεν* = φιλονικούμε οι πόλεις μεταξύ μας.

[*σύνθ. λ.* *διά* + *ἴστημι*, ☞ *ἴστημι*].

δικάζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐδικάζον
Μέλλ.	δικάσω

Αόρ.	ἐδίκασα
Παρακ.	δεδίκασα
Μέσ. μέλλ.	δικάσομαι
Παθ. μέλλ.	δικασθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐδικασάμην
Παθ. αόρ.	ἐδικάσθην
Παθ. παρακ.	δεδίκασμαι
Παθ. υπερσ.	ἐδεδικάσθην

1. ενεργώ ως δικαστής, εκδίδω δικαστική απόφαση για κάτι: *δικάζω ἐμπορικὰς δίκας* = βγάζω απόφαση για καταγγελίες σχετικές με εμπορικά αδικήματα.

• *φυγήν δικάζω τινί* = επιδικάζω εξορία σε κάποιον, ορίζω ως ποινή την εξορία.

2. μέση φωνή δικάζομαι καταφεύγω στο δικαστήριο ως αντίδικος: *ἐδικάζετο τούτῳ τῶν πληγῶν, ὃν ἔλαβε* = τον πήγε στο δικαστήριο για τα χτυπήματα που δέχτηκε.

3. παθ. φωνή δικάζομαι δικάζομαι ως κατηγορούμενος.

παράγ. δικαστήριο, δικαστής, δικαστικός, δίκαιος, **σύνθ.** καταδικάζω, προδικάζω, ἐκδίκασις, διαδικασία.

NE δικάζω (με τη σημ. 1) και δικάζομαι (με τη σημ. 3).

[*δικᾰδ-*γω* > δικάζω (πβ. *δίκ-η*, *δείκνυμι* < *δεικ-)].

δίκαιος, -αία, -αιον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	δικαιότερος
Υπερθετικός	δικαιότατος

1. νόμιμος, δίκαιος. = ἄδικος.

• ως ουσιαστικό τό *δίκαιον*. τὸ ἐμὸν δίκαιον = το δικίο μου. = ἄδικον.

2. αυτός που αρμόζει σε κάποια περίπτωση, ο σωστός: *δικαίαν χάριν παρέχω* = δείχνω την πρέπουσα ευγνωμοσύνη.

3. δίκαιός εἰμι ἔχω δικαίωμα ή δικίο, είναι δικαιο εγώ να...: *δίκαιός εἰμι κολάζειν* = ἔχω δικαίωμα να τιμωρώ. *δίκαιός εἰμι ἀπιστεῖν* = ἔχω δικίο να δυσπιστώ.

παράγ. δικαίως, δικαίω -ῶ, **σύνθ.** ἄδικος, ἀδικέω -ῶ.

NE δίκαιος (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** *δίκη* (☞ *δικάζω*) + παρ. επίθ. -αίος].

δικαίω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐδικαίουν
Μέλλ.	δικαιώσω & δικαιώσομαι
Αόρ.	ἐδικαίωσα
Παθ. μέλλ.	δικαιωθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐδικαιώθην
Παθ. παρακ.	δεδικαίωμαι

1. θεωρώ δίκαιο, αξιώνω κάτι, το απαιτώ (επειδή το θεωρώ δίκαιο): *δικαίῳ μὴ ἀφαιρε-*

θῆναι τοιαύτην πόλιν = θεωρώ δίκαιο να μη χάσω μια τέτοια πόλη.

2. μέση φωνή δικαιούμαι καταδικάζω, τιμωρώ: *κατ' ἀξίαν ἐκάστου ἀδικήματος δικαιούμαι* = τιμωρώ ανάλογα με τη βαρύτητα κάθε αδικήματος (για δικαστή).

3. παθ. φωνή δικαιούμαι

α. τιμωρούμαι: *εἶδον αὐτὸν δικαιούμενον* = τον είδα να τιμωρείται.

β. κρίνομαι δίκαιος: *οὐκ οἱ ἀκροαταί, ἀλλ' οἱ ποιηταί τοῦ νόμου δικαιωθήσονται* = θα αναγνωριστούν ως δίκαιοι όχι όσοι απλώς ακούουν το θείο νόμο, αλλά και όσοι τον εφαρμόζουν.

παράγ. δικαίωσις, δικαίωμα, **σύνθ.** δικαιοδοτώ, δικαιοδοσία, δικαιολογέομαι.

NE δικαιώνομαι (με τη σημ. 3β).

[**παράγ. λ.** *δίκαιος* + παρ. επίθ. -ῶ].

δικανικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. για πρόσωπα ἔμπειρος στις δίκες.

2. για πράγματα αυτός που έχει σχέση με τα δικαστήρια και τις δίκες: *οἱ δικανικοὶ λόγοι τοῦ Ἰσοκράτους*.

παράγ. δικανική (τέχνη).

NE λόγ. δικανικός (με τη σημ. 2).

[*δικ-αν (< *δίκη*, πιβ. κατά το νεαν-ικός) + παρ. επίθ. -ικός].

δίκη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. το δίκαιο, το ορθό.

2. **α.** η δίκη στο δικαστήριο. = κρίσις. **β.** ειδικότερα ιδιωτική καταγγελία ή δίκη, δηλ. καταγγελία ή δίκη που αφορά αδικήμα που στρέφεται ενάντια σε ιδιώτη. ≠ γραφή «καταγγελία ή δίκη που αφορά αδικήμα που στρέφεται κατά της πόλης».

3. το αποτέλεσμα μιας δίκης, η ποινή που επιβάλλει το δικαστήριο: *δίκην δίδωμι τινι* = τιμωρούμαι από κάποιον. *δίκην λαμβάνω παρὰ τινος* = τιμωρώ κάποιον: *δεῖ ἡμᾶς παρὰ τῶν ἀδικούντων δίκην λαμβάνειν* = πρέπει να τιμωρείτε όσους διαπράττουν αδικήματα. *δίκην ὀφλισκάνω ὑπό τινος* = καταδικάζομαι σε ποινή από κάποιον.

4. *θεία Δίκη* προσωποποίηση της δικαιοσύνης που τιμωρεί: *ἔστι δίκης ὀφθαλμός, ὃς τὰ πανθ' ὄρᾶ* = υπάρχει η θεία δικαιοσύνη που βλέπει τα πάντα (και τιμωρεί).

παράγ. δίκαιος, **σύνθ.** ἄδικος.

NE δίκη (με τη σημ. 2α).

[*δικ- «κατεύθυνση» < *δεικ-, *δείκνυμι*, ομόρρ. με **αρχ. ινδ.** dis- «κατεύθυνση»].

διομολογέω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **ὁμολογέω -ῶ**

1. κάνω συμφωνία.

2. παθ. φωνή διομολογοῦμαι συμφωνοῦμαι: *τοῦτό ἐστι διομολογημένον ἐμοί τε καὶ σοί* = αυτό έχει συμφωνηθεί ανάμεσα σε μένα και σε σένα.

3. μέση φωνή διομολογοῦμαι συμφωνῶ αμοιβαία, δίνω και παίρνω υπόσχεση: *διομολογησάμενος πρὸς τὸν πατέρα...* = αφού συμφώνησε με τον πατέρα του...

παράγ. διομολόγησις.

[**σύνθ. λ.** *διά* + *ὁμολογέω*].

Διονύσια, -ίων, τὰ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα γιορτή προς τιμήν του θεού Διονύσου (Βάκχου) στην Αθήνα: *τὰ κατ' ἀγρούς Διονύσια* ή *τὰ Μικρὰ Διονύσια* (τα γιόρταζαν στην εξοχή). *τὰ κατ' ἄστν* ή *ἐν ἄστει Διονύσια* (τα γιόρταζαν στην πόλη).

[επίθετο *Διονύσιος* με ουσιαστικοποίηση του ουδ. πληθ. (ενν. *έορτάσματα*) < **θρακ.** *Διόνυσος* + παρ. επίθ. -*ιος*].

διορίζω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους **ὀρίζω**

1. χωρίζω, διαιρώ: *διορίζω δίχα* = χωρίζω στα δύο.

2. καθορίζω, ορίζω: *διορίζω περί τινος τί ἐστιν* = καθορίζω τι είναι κάτι.

3. μεταφέρω κάποιον έξω από τα σύνορα της χώρας, τον εξορίζω: *διορίζω τι ἔξω τῶν ὄρων* = μεταφέρω κάτι έξω από τα σύνορα.

NE διορίζω (με επέκτ. της σημ. 2 «τοποθετώ κάποιον σε δημόσια επαγγελματική θέση»).

[**σύνθ. λ.** *διά* + *ὀρίζω*].

Διόσκουροι, -κούρων, οἱ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα τα δίδυμα αδέρφια Κάστωρ και Πολυδεύκης, γιοι του Δία και της Λήδας και αδέρφια της Κλυταίμηστρας και Ελένης.

[**σύνθ. λ.** *Διός* + *κοῦρος* < **κόρFος*].

δις ΕΠΙΡΡΗΜΑ

δύο φορές, ≠ ἅπαξ «μια φορά».

• παροιμία *δις παῖδες οἱ γέροντες* = οι γέροι είναι δύο φορές παιδιά. *δειπνῶ δις τῆς ἡμέρας* = τρώγω δύο φορές την ημέρα.

NE δις.

[**δFις*, πβ. **αρχ. ινδ.** *dvih*, **λατ.** *bis*].

δίφρος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. πολεμικό άρμα ή άμαξα που μπορούσε να χωρέσει μόνο δύο άτομα, τον ἡνίοχον και τον *παραιβάτην*, δηλαδή τον πολεμιστή.

2. σκαμνί: *καθηστο ἐπὶ προσκεφαλαίου τε καὶ δίφρου* = καθόταν σ' ένα σκαμνί με μαξιλάρι.

παράγ. *διφρεύω*, **σύνθ.** *διφρηλάτης*.

[**σύνθ. λ.** **δι-*, **δίς* + **φρ-* από το **φερ-* «φέρω»].

δίχα & διχῆ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. στα δυο, σε δύο μέρη, κομμάτια κτλ.: *δίχα τὸ στράτευμα ποιῶ* = χωρίζω το στράτευμα στα δυο.

2. *διχῆ* με δύο τρόπους: *διχῆ βοηθητέον* = πρέπει να βοηθήσουμε με δύο τρόπους.

παράγ. *διχάζω*, *διχῶς*, **σύνθ.** *διχογνομέω*.

NE πβ. *δίχως* «χωρίς» (< σύμφυρση των *δίχα* και *διχῶς*).

[ομόρρ. με *δίς*, **διχ-*, από όπου **διχ-γός* > *δισσός*].

διψῶ ΡΗΜΑ

ομηρικό και μεταγεν. *διψά-ω*, αττικό *διψή-ω*

Παρατ.	ἐδίψων
Μέλλ.	διψήσω
Αόρ.	ἐδίψησα
Παρακ.	δεδίψηκα

έχω δίψα, υποφέρω από δίψα.

NE *διψῶ*.

[**άγν. ετυμ.** μαζί με τα ἡ *δίψα*, τὸ *δίψος* «δίψα», *διψαλέος*].

διώκω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐδίωκον
Μέλλ.	διώξω
Αόρ.	ἐδίωξα
Παρακ.	δεδίωχα
Παθ. μέλλ.	διωχθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐδιώχθην
Παθ. παρακ.	δεδιώγμαι

1. καταδιώκω κάποιον για να τον συλλάβω, τον κυνηγῶ.

2. προσπαθῶ να πετύχω κάτι, επιδιώκω: *διώκω τιμᾶς*.

3. ως δικανικός όρος, συχνά με γεν. που δηλώνει την ποινή ή την αιτία (το αδίκημα) καταγγέλλω κάποιον ενώπιον του δικαστηρίου: *διώκω τινὰ θανάτου* = για κατηγορία που τιμωρεΐται με θάνατο. *διώκω φόνου* = με την κατηγορία για φόνο.

4. ὁ διώκων ο κατήγορος: *κοινοὶ τῷ τε διώκοντι καὶ τῷ φεύγοντι* = αμερόληπτοι απέναντι στον κατήγορο και τον κατηγορούμενο. ≠ ὁ φεύγων «ο κατηγορούμενος».

παράγ. *δίωξις*, *διώκτης*, **σύνθ.** *καταδιώκω*, *ἐπιδιώκω*, *καταδίωξις*, *ἐκδίωξις*.

NE *διώχνω* «εκδιώκω, απομακρύνω» και *διώκω* (λόγ., με τη σημ. 3).

[*δίω* «εξαναγκάζω σε φυγή» + ρηματ. ένθ. -*κ-* που ενισχύει τη δράση (**δι-*, **διᾶ-*)].

Διώνη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα η μητέρα της Αφροδίτης.

[*Δι-ώνη*, πβ. *Ζεύς*, *Διός*].

δόγμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. γνώμη, πεποίθηση: *ἔστι ἡμῖν δόγματα ἐκ παιδῶν περὶ δικαίων* = έχουμε από την παι-

δική μας ηλικία κάποιες πεποιθήσεις για τη δικαιοσύνη.

2. ψήφισμα, απόφαση: τὰ τῶν Ἀμφικτυόνων δόγματα = οι αποφάσεις των Αμφικτυόνων.

παράγ. δογματικός, δογματίζω, **σύνθ.** δογματοποιέω, δοματολογία.

NE δόγμα στη φράση τα δόγματα της Εκκλησίας (με σημ. παραπλήσια προς την 1).

[**παράγ. λ.** *δογ- (πβ. δοκέω -ῶ) + παρ. επίθ. -μα].

δοκέω -ῶ PHMA

Παρατ.	ἔδοκουν
Μέλλ.	δόξω
Αόρ.	ἔδοξα

& ως πρόσωπο

Ενεστ.	δοκεῖ
Παρατ.	ἔδοκει
Μέλλ.	δόξει
Αόρ.	ἔδοξε
Παρακ.	δέδοκται & δεδογμένον ἔστί
Υπερσ.	ἔδέδοκτο

1. νομίζω, υποθέτω, φαντάζομαι: ἔδοξα ἀκούσαι ὄνομα αὐτῶ εἶναι Ἀγάθωνα = νομίζω πως άκουσα ότι το όνομά του ήταν Αγάθων.

2. δοκῶ μοι **α.** νομίζω. **β.** εἶμαι αποφασισμένος να...

3. φαίνομαι, θεωρούμαι, δίνω την εντύπωση: δοκεῖ ἐπαίνου ἄξιος εἶναι = θεωρεῖται ότι εἶναι άξιός επαίνου.

4. ως πρόσωπο δοκεῖ φαίνεται καλό, αποφασίζεται: ἔδοξε τῇ βουλή καὶ τῷ δήμῳ... = αποφασίστηκε από τη βουλή και την εκκλησία του δήμου. ἔδοκει αὐτοῖς ὑπουργεῖν τοῖς Συρακουσίοις = αποφάσισαν να βοηθούν τους Συρακουσίους.

παράγ. δόγμα, δόκησις, δόκιμος, δόξα, **σύνθ.** ἔνδοξος, παράδοξος, προσδοκία, εὐδόκιμος.

[δοκ-έω < *δεκ-, δέχομαι, δέκομαι].

δόκησις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. γνώμη, εντύπωση: ἡ δόκησις τῆς ἀληθείας μόλις βεβαιοῦται = η εντύπωση ότι ο ομιλητής λέει την αλήθεια με δυσκολία εμπεδώνεται.

2. η καλή φήμη: καταλείπω δόκησιν ἰσχύος καὶ συνέσεως = αφήνω την καλή φήμη του ισχυρού και του συνετού.

σύνθ. δοκησισοφός «που έχει την εντύπωση, την ψευδαίσθηση, ότι είναι σοφός», δοκησιοσοφία.

[**παράγ. λ.** δοκέω -ῶ + παρ. επίθ. -σις].

δοκιμάζω PHMA

1. υποβάλλω κάτι σε δοκιμασία, για να το ελέγξω: δοκιμάζω τὸν χρυσόν (για να δω τη

γνησιότητά του). δοκιμάζω τοὺς μηνυτάς (ως προς την αξιοπιστία τους).

2. επιδοκιμάζω, εγκρίνω: νόμοι δοκιμασθέντες = νόμοι που εγκρίθηκαν.

3. ως πολιτικός όρος εξετάζω την καταλληλότητα ενός πολίτη να αναλάβει ένα αξίωμα: δοκιμασθεῖς ἀρχέτω = αφού κριθεῖ κατάλληλος, ας αναλάβει την εξουσία.

παράγ. δοκιμασία.

NE δοκιμάζω (σημ. 1).

[**παράγ. λ.** δόκιμος + παρ. επίθ. -άζω].

δοκιμασία, -ίας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

εξέταση, δοκιμασία για να διαπιστωθεῖ η καταλληλότητα κάποιου προσώπου ή πράγματος: ἡ δοκιμασία τῶν στρατηγῶν.

NE δοκιμασία.

[**παράγ. λ.** δοκιμάζω + παρ. επίθ. -ία].

δόκιμος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

πρόσωπο ή πράγμα που δοκιμάστηκε και κριθηκε εξαιρετικό, διακεκριμένος: δοκιμώτατος ἐν Ἑλλάδι = πολύ τιμημένος στην Ελλάδα.

NE δόκιμος (λχ. δόκιμο ύφος).

[**παράγ. λ.** δοκέω + παρ. επίθ. -ιμος].

δολιχοδρόμος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αθλητής του ☞ **δολίχου**.

[**σύνθ. λ.** δόλιχος + *δρομ- (< δραμεῖν, πβ. δρόμος) + παρ. επίθ. -ος].

δόλιχος, -ίχου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η μεγάλη διαδρομή σε αγώνα δρόμου: δόλιχον θέω = τρέχω το δόλιχο.

σύνθ. δολιχοδρόμος.

[από το επίθ. δολιχός «μακρύς» με ανέβασμα του τόνου δολιχός < *δελεχός (πβ. ἐνδελεχής), πβ. **λατ.** longus].

δόλος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. δόλωμα για τα ψάρια.

2. τέχνασμα, πανουργία: οὐ κατ' ἰσχύν... δόλω δὲ ἐκράτει = δεν υπερίσχυσε με τη δύναμή του, αλλά με τέχνασμα. = άπάτη.

παράγ. δόλιος, δολιεύομαι, **σύνθ.** δολοπλόκος, δολοφόνος.

NE δόλος (με τη σημ. 2).

[*δόλ-ος, συγγεν. του δέλ-εαρ, **λατ.** dolus].

δόξα, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. δοξασία, γνώμη, ιδέα σε αντιδιαστολή, συνήθως, προς τη γνώσιν και την επιστήμην: κατὰ γε τὴν ἐμὴν δόξαν = σύμφωνα με τη δική μου γνώμη. δόξαι ἀληθεῖς καὶ ψευδεῖς.

2. εικασία, υπόθεση: δόξη χρῶμαι = μιλό υποθετικά.

3. η γνώμη που έχουν οι άλλοι για κάποιον: ἀνθρώπων δόξαν ἔχει καλὴν = έχουν καλή γνώμη γι' αυτόν. δόξαν κακὴν ἔλαβον = σχημάτισαν γι' αυτούς κακή γνώμη.

- η καλή γνώμη, η υπόληψη: *δόξαν είχαν ἀμαχοί είναι* = είχαν τη φήμη των ακαταμάχητων.

†† **παράγ.** δοξάζω, δοξασία, **σύνθ.** ἄδοξος, ἄδοξία, παράδοξος, φιλόδοξος, ἐπίδοξος «πιθανός».

NE δόξα (με τη σημ. 3β).

[*δοκ- (δοκ-έω) + -σ-α].

δοξάζω PHMA

1. νομίζω, υποθέτω, πιστεύω: *πῶς ταῦτα ἀληθῆ δοξάσω;* = πώς να υποθέσω ότι αυτά είναι αληθινά;

- *δοξάζω δόξαν* = έχω γνώμη.

2. εγκωμιάζω κάποιον, τον δοξάζω: *δεδοξαμένος ἐπ' ἀρετῆ* = δοξασιμένος για τη γενναιότητα του.

NE δοξάζω (με τη σημ. 2).

[*δοξάδ-*jw* < δόξα].

δόρυ, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

πολεμικό όργανο, το δόρυ.

- *ἐπὶ δόρυ* = προς τα δεξιά (γιατί με το δεξί χέρι κρατούσαν το ακόντιο). ≠ *ἐπ' ἀσπίδα* «προς τα αριστερά».

†† **σύνθ.** δορυφόρος, δοριάλωτος.

NE δόρυ.

[*δορF-, συγγεν. του δένδρον, ομόρο. με **αρχ. ινδ.** dáru, **χετιτ.** taru- «ξύλο»].

δορυφόρος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που κρατά το δόρυ.

2. ως ουσιαστικό ακοντιστής, κυρίως ως σωματοφύλακας βασιλέων ή τυράννων.

NE δορυφόρος «για κράτος που εξαρτάται από άλλο ισχυρότερο».

[**σύνθ.** λ. δόρυ + φέρω].

δουλεία, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. η κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο δούλος: *δουλείας ζυγά* = ο ζυγός της δουλείας.

2. περιληπτικά οι δούλοι: *ἦν ἡ δουλεία ἐπανιστήται* = αν επαναστατήσουν οι δούλοι.

NE δουλεία (με τη σημ. 1) και δουλειά «εργασία», επειδή η εργασία ήταν το κυριότερο πράγμα που έκανε ο δούλος.

[**παράγ.** λ. δουλεύω + παρ. επίθ. -εία].

δουλεύω PHMA

είμαι δούλος.

NE δουλεύω «εργάζομαι», ☞ **δουλεία**.

[**παράγ.** λ. δοῦλος + παρ. επίθ. -εύω].

δοῦλος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. αυτός που γεννήθηκε από γονεὶς σκλάβους (σε αντιδιαστολή προς το *ἀνδράποδον*, που έγινε δούλος κατόπιν αιχμαλωσίας).

2. ως επίθ. δοῦλος, -η, -ον δουλικός.

†† **παράγ.** δουλικός, δουλειος «δουλικός», δουλεύω, δουλώω -ῶ, **σύνθ.** δουλοπρεπής, δουλοκρατέομαι -οῦμαι.

NE δούλος (με σημ. 1).

[πιθ. ξένη λέξη, μυκην. δόελος (ασυναίρ.)].

δουλόω -ῶ PHMA

1. υποδουλώνω: *δουλοῖς καὶ σὲ καὶ πᾶσαν πόλιν* = υποδουλώνεις και εσένα και όλη την πόλη. ≠ ἐλευθερόω -ῶ.

2. μέση φωνή δουλοῦμαι κάνω κάποιον δούλο μου: *οἱ γε ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ἦγον δουλωσόμενοι* = αυτοί ήρθαν στη χώρα μας για να μας υποδουλώσουν.

NE δουλώνω, λ.χ. το φρόνημα ενός λαού (με τη σημ. 1).

[**παράγ.** λ. δοῦλ-ος + παρ. επίθ. -ῶ].

δράμα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. έργο, υπηρεσία, καθήκον: *τὸ δράμα τῶν μαιῶν* = τα καθήκοντα των μαιών.

2. έργο που παριστάνεται στη σκηνή, θεατρικό έργο, δράμα (τραγωδία, κωμωδία, σατυρικό δράμα): *τὰ δράματα μιμοῦνται δρῶντας* = τα δράματα παριστάνουν πρόσωπα δρώντα. *διδάσκω δράμα* = προετοιμάζω και παριστάνω δραματικό έργο.

NE δράμα (με τη σημ. 2).

[**παράγ.** λ. δράω + παρ. επίθ. -μα].

δράττομαι PHMA

ο κοινός τύπος είναι *δράσσομαι*

Παρατ.	ἔδραττόμην
Μέλλ.	δράξομαι
Αόρ.	ἔδραξάμην
Παρακ.	δέδραγαί

με γεν. πράγματος αρπάζω με το χέρι, παίρνω μια χούφτα από κάτι: *δράττομαι τῶν ἄλων* = παίρνω μια χούφτα αλάτι.

- μεταφορικά *δράττομαι τῆς ἐλπίδος* = αρπάζω την ελπίδα.

†† **παράγ.** δράξ «ό,τι μπορεί να χωρέσει η χούφτα, η δράκα», δραχμή.

NE (μόνο στη λόγια φράση) *δράττομαι τῆς ευκαιρίας* «αρπάζω» (από τη σημ. 1).

[*δερχ-, *δραχ- + παρ. επίθ. -*j-ομαι*].

δραχμή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

αττικό νόμισμα που ισοδυναμούσε με ἕξι οβολούς (1 δραχμή = 6 ὀβολοί. 100 δραχμαί = 1 μναί. 60 μναί = 1 τάλαντον).

NE δραχμή.

[*δερχ-, *δραχ- (δράττομαι) + παρ. επίθ. -μή].

δράω -ῶ PHMA

Παρατ.	ἔδρων
Μέλλ.	δράσω
Αόρ.	ἔδρασα
Παρακ.	δέδρακα
Παθ. αόρ.	ἔδράσθην
Παθ. παρακ.	δέδραμαι

κάνω κάτι: *καλῶς τι δρῶ* = κάνω κάτι καλά. = ποιέω -ῶ, ἐργάζομαι, ἐνεργέω -ῶ, πράττω.

- γνωμικό δίκαια δράσας συμμάχους ἔξεις θεοῦς = αν οι πράξεις σου είναι δίκαιες, θα έχεις συμμάχους τους θεούς.

παράγ. δραμα, δράσις, δράστης.

NE δρω (με παρόμοια σημ. «αναπτύσσω δράση»). [*δρᾶ-, πβ. λιθ. dagaū «κάνω»].

δρέπω ΡΗΜΑ

1. κόβω (καρπούς, άνθη κτλ.).

2. μέση φωνή δρέπομαι κόβω για τον εαυτό μου, δρέπω, συλλέγω: ἀπὸ κρηνῶν μελιρρῦτων δρέπομαι μέλη = δρέπω τραγούδια από μελίρρυτους κρουνούς.

παράγ. δρεπάνη, δρέπανον, **σύνθ.** δρεπανοειδής, δρεπανηφόρος.

NE δρέπω (με σημ. 2).

[*δρε-π-, δρεπάνη, πιθ. συγγεν. με δέρω «γδέρνω»].

δριμύς, -εῖα, -ὺ ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	δριμύτερος
Υπερθετικός	δριμύτατος

1. καυστικός, ερεθιστικός (ιδίως για τα μάτια, λ.χ. ο καπνός, και τη γεύση).

2. μεταφορικά για άνθρωπο οξύς, έξυπνος, πανούργος: δριμύς ἐν τῷ ἀποκρίνεσθαι = έξυπνος στις απαντήσεις.

παράγ. δριμύτης «καυστικότητα, έξυπνάδα», δριμύλος.

NE δριμύς «οξύς» (από τη σημ. 2, λ.χ. δριμεία επίθεση).

[*δρι-, **αβέβ. ετυμ.**].

δρόμος, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. τρέξιμο: ως επίρρημα δρόμω = τρέχοντας. ως προσδιορισμός τόπου ἡμέρας δρόμος = η απόσταση που διανύει κάποιος τρέχοντας σε μία ημέρα, περίπου 1.300 στάδια.

2. αγώνας δρόμου (δηλ. διαγωνισμός στο τρέξιμο): σε παροιμιακές εκφράσεις όπως περὶ τοῦ παντὸς δρόμον θεόντες = αγωνιζόμενοι για να κερδίσουν ή να χάσουν τα πάντα. περὶ ψυχῆς ὁ δρόμος = ο αγώνας είναι για τη σωτηρία της ζωής.

3. τόπος όπου έτρεχαν οι νέοι και, γενικότερα, δημόσιος περίπατος: ἐν εὐσκίοις δρόμοις = στους περιπάτους κάτω από τη σκιά.

4. έκφραση ἔξω/ἐκτὸς δρόμου φέρομαι = ξεφεύγω από το θέμα της συζήτησης.

παράγ. δρομικός, δρομαῖος «που κινείται τρέχοντας», δρόμω, ὁ/ἡ δρομάς «που τρέχει».

NE δρόμος «οδός» (και με τη σημ. 1 στη φρ. αγώνας δρόμου). Στα αρχαία το δρόμο τον έλεγαν ἢ ὁδός.

[*δρομ-, *δρεμ-, ἔ-δραμ-ον].

Δρυάς, -άδος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα δευτερεύουσα θεότητα που κατοικούσε σε δάση (με δρυς), νύμφη των δασών.

NE Δρυάδα.

[παράγ. λ. δρυς (*δρυ- από *δερεF-) + -άς].

δρυμός, -ου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

δάσος με δρυς, και γενικότερα δάσος.

NE εθνικός δρυμός «δασώδης έκταση υπό την προστασία νομοθεσίας».

[παράγ. λ. δρυς (*δρυ- από *δερεF-) + παρ. επιθ. -μός].

δρυς, δρυός, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

βελανιδιά.

• παροιμία δρυὸς πεσοῦσης πᾶς ἀνήρ ξυλεύεται = από μια πεσμένη βελανιδιά κόβει ξύλα όποιος θέλει (δηλαδή, όταν κάποιος χάσει τη δύναμή του, τότε όλοι τον εκμεταλλεύονται).

παράγ. δρυάς, δρυῖνος, δρυμός, **σύνθ.** δρυοκολάπτης.

NE δρυς.

[*δρυ- από *δερεF-, πβ. δόρυ].

δύναμαι ΡΗΜΑ

αποθετικό ρήμα

Παρατ.	ἔδυνάμην & ἠδυνάμην
Μέλλ.	δυνήσομαι & δυνηθήσομαι
Αόρ.	ἔδυνήθην & ἠδυνήθην
Παρακ.	δεδύνημαι

1. είμαι ικανός να κάνω κάτι, μπορώ: οὐ δύναμαι μὴ γελᾶν = δεν μπορώ να μη γελάσω. οἱ δυνάμενοι = όσοι έχουν δύναμη, εξουσία.

2. συνήθος με άρνηση ανέχομαι να κάνω κάτι: οὐκέτι ἔδύνατο ἐν τῷ καθεστῶτι τρόπῳ βιοτεύειν = δεν ανεχόταν πια να ζει με αυτό τον τρόπο.

3. ισοδυναμώ: ὁ σίγλος δύναται δύο ὀβολούς = ο σίγλος ισοδυναμεί με δύο οβολούς. τῶς λόγους ὡς ἔργα δυναμένους κρίνω = κρίνω τα λόγια σαν να έχουν την ίδια αξία με τις πράξεις.

παράγ. δύναμις, δυνάστης, δυνατός, **σύνθ.** ἀδύναμος, ἀδυναμέω -ῶ, ἀδυναμία.

NE λόγ. δύναμαι.

[δύν-α-μαι, **αβέβ. ετυμ.**].

δύναμις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. σωματική δύναμη και με επέκταση, η ικανότητα να πράξει κάποιος κάτι: εἴ μοι δύναμις παρεῖη = αν είχα τη δύναμη.

• σε εκφράσεις κατὰ δύναμιν = όσο μου επιτρέπουν οι δυνάμεις μου. παρὰ/ὑπὲρ δύναμιν = πέρα/πάνω από τις δυνάμεις μου.

2. πολιτική δύναμη, εξουσία, επιρροή.

3. πολεμικές δυνάμεις, στρατεύμα: πεζὴ καὶ ναυτικὴ δύναμις = δυνάμεις πεζικού και ναυτικού.

4. ποσοτική ή ποιοτική αξία, ικανότητα: τετρακοσίων ταλάντων ἀργυρίου δύναμις = χρηματική αξία τετρακοσίων ταλάντων. ἡ δύναμις τῆς ὄψεως = η ικανότητα (οξύτητα)

της όρασης. ή δύναμις τής λέξεως = η σημασία της λέξης.

NE δύναμη (με όλες τις σημ.).

[δύν-α-μις, **☞** **δύναμαι**].

δυναστεία, -είας, ή **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

1. κυριαρχία, εξουσία: *δυναστεία όλίγων άνδρων*.

2. κλειστή ολιγαρχία: *δυναστεία μάλλον ή ίσονομία έχρωντο οί Θεσσαλοί* = οι Θεσσαλοί διοικούσαν μάλλον με ολιγαρχία παρά με ισονομία.

NE δυναστεία (με παρόμοια σημ. προς τη σημ. **2** «διαδοχική σειρά κληρονομικών αρχόντων»).

[**παράγ. λ.** *δυναστεύω (παράγ. δυνάστης + παρ. επίθ. -εύω) + παρ. επίθ. -(ε)ία*].

δυνάστης, -ου, ό **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

άρχοντας, κυβερνήτης.

NE δυνάστης (με εξειδίκευση της σημ. «απόλυτος και τυραννικός άρχοντας»).

[*δυνά- + -σ- (πβ. *δυνασ-θῆναι*) + παρ. επίθ. -της].

δυνατός, -ή, -όν **ΕΠΙΘΕΤΟ**

Συγκριτικός	δυνατώτερος
Υπερθετικός	δυνατώτατος

1. αυτός που έχει σωματική ή ψυχική δύναμη, δυνατός: *δυνατοί και τοίς σώμασι και ταίς ψυχαίς*. = ισχυρός.

2. ικανός: *δυνατός λέγειν* = ο ικανός στο λόγο, ο εύγλωττος.

3. αυτός που έχει δύναμη εξουσίας ή επιρροής.

• ως ουσιαστικό οί δυνατοί οι ισχυροί, αυτοί που έχουν εξουσία.

4. για πράγματα κατορθωτός.

• έκφραση *κατά τὸ δυνατόν* = όσο είναι δυνατό (να γίνει).

☞ **παράγ.** δυνατῶς, δυνατέω -ῶ.

NE δυνατός (με τις σημ. **1**, **4**).

[δυνα- (< δύνα-μαι) + παρ. επίθ. -τός].

δυσ- ΜΟΡΙΟ

αχώριστο μόριο που χρησιμοποιείται ως α' συνθετικό λέξεων που σημαίνουν κάτι δύσκολο ή δυσάρεστο, π.χ. *δυσεύρετος* = αυτός που βρίσκεται δύσκολα. *δυστυχής* = αυτός που έχει κακή τύχη.

NE δυσ-

[δυσ-, ομόρρ. με **αρχ. περσ.** duš-, π.χ. duš-manah- «δυσμενής»].

δυσειδής, -ής, -ές **ΕΠΙΘΕΤΟ**

άσχημος.

NE λόγ. δυσειδής.

[**σύνθ. λ.** *δυσ-* + *είδος* «μορφή, εμφάνιση»].

δυσκολαίνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	έδυσκόλαινον
Μέλλ.	δυσκολανῶ

είμαι δύστροπος ή δυσαρεστημένος.

[*δύσκολ-ος, *δυσκολ-αν-ζω > *δυσκολαίνω*].

δύσκολος, -η, -ον **ΕΠΙΘΕΤΟ**

Συγκριτικός	δυσκολώτερος
Υπερθετικός	δυσκολώτατος

1. αυτός που είναι δύστροπος ή κακότροπος: *οὐ παύσει δύσκολος ᾧν;* = δε θα σταματήσεις με τις ιδιοτροπίες σου; ≠ εύκολος «καλότροπος».

2. για πράγματα κοπιαστικός ή ενοχλητικός: *δύσκολος ή ήνιόχησις* = η οδήγηση των αλόγων του άρματος είναι κοπιαστική.

☞ **παράγ.** δυσκόλως.

NE δύσκολος «κοπιαστικός». Στα αρχαία το σημερινό δύσκολος το έλεγαν *χαλεπός*.

[δυσ- + *κόλος (μυκην. k^wolos), πιθ. *πελ- του *πέλω* - *πέλομαι* «υπάρχω, γίνομαι»].

δυσμαθής, -ής, -ές **ΕΠΙΘΕΤΟ**

Συγκριτικός	δυσμαθέστερος
Υπερθετικός	δυσμαθέστατος

αυτός που δύσκολα μαθαίνει. ≠ εύμαθής.

☞ **παράγ.** δυσμάθεια.

NE δυσμαθής.

[**σύνθ. λ.** *δυσ-* + *μαθ-* (πβ. *ἔ-μαθ-ον* < *μανθά-νω*) + παρ. επίθ. -ής].

δυσχεραίνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	έδυσχέραϊνον
Μέλλ.	δυσχερανῶ
Αόρ.	έδυσχέρανα

1. μεταβ. φέρω κάτι βαρέως: *δυσχεραίνω τὸ ἀδικεῖν* = φέρω την αδικία βαρέως, δύσκολα μπορώ να την αντέξω.

2. αμετάβ. δυσαρεστούμαι με κάτι, δυσανασχετώ: *δυσχεραίνω ἐπί τινι*.

☞ **παράγ.** δυσχερῶς.

NE δυσχεραίνω «δυσκολεύω».

[**παράγ. λ.** *δυσχερής* (< *χερ-*, *χειρ-* «χέρι») + παρ. επίθ. -αίνω].

δυσχερής, -ής, -ές **ΕΠΙΘΕΤΟ**

Συγκριτικός	δυσχερέστερος
Υπερθετικός	δυσχερέστατος

1. για πράγματα **α.** *δυσάρεστος*. **β.** *δύσκολος*: *δυσχερής βίος*.

2. για πρόσωπα ιδιότροπος.

NE *δυσχερής* (με τη σημ. **1β**).

[**σύνθ. λ.** *δυσ-* + *χερ-* (< *χείρ*) + -ής].

δυσώδης, -ής, *δυσῶδες* **ΕΠΙΘΕΤΟ**

Συγκριτικός	δυσωδέστερος
Υπερθετικός	δυσωδέστατος

που αναδίδει δυσάρεστη μυρωδιά. ≠ εύωδης.

NE *δυσώδης*.

[**σύνθ. λ.** *δυσ-* + παρ. επίθ. -ώδης < ὄζω «μυρίζω» < ὀδ- + *ζω*].

δύω ΡΗΜΑ

Μέσ. παρατ.	ἔδυόμην
Μέσ. μέλλ.	δύσομαι
Αόρ. β΄ με μέση σημ.	ἔδυν «ἔδυσα»
Παρακ. με μέση σημ.	δέδυκα «ἔχω δύσει»

στη μέση φωνή και στους χρόνους με μέση σημ. για τον ήλιο δύω, βασιλεύω: *πρὸς ἡλίου δύντος* = πριν από τη δύση του ήλιου.

παράγ. δύσις, δύτης, **σύνθ.** λωποδύτης, τρωγλοδύτης.

NE *δύει* ο ήλιος (πβ. και *εν-δύ-ομαι* και *υπο-δύομαι*).

[*δύσ- + παρ. επίθ. -*ιω* > *δύω*, πβ. *δύσγω* ἀπο-δύω].

Δωδώνη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

τοπωνύμιο πόλη της Ηπείρου, όπου βρισκόταν το μαντείο του Διός.

[*Δωδώνη* < ποταμός *Δώδων* + παρ. επίθ. -*α*, *ιλλυρ.* λ.].

δωρέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἔδώρουν
Μέλλ.	δωρήσω
Αόρ.	ἔδώρησα
Μέσ. αόρ.	ἔδωρησάμην

1. δωρίζω. **2.** πιο συχνά στη μέση φωνή *δωροῦμαι* δωρίζω: *δωροῦμαί τινί τι* = δωρίζω σε κάποιον κάτι.

NE δωρίζω.

[**παράγ. λ.** *δώρον* (< **δω-*, πβ. *δί-δω-μι* + παρ. επίθ. -*ρον*) + παρ. επίθ. -*έω*].

δωροδοκέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. δωροδοκούμε: *δωροδοκοῦσιν καὶ διαφθείρονται* = δωροδοκούνται και διαφθείρονται.

2. δωροδοκώ κάποιον.

[**σύνθ. λ.** *δώρον* + *δοκέω* που έχει δύο σημ., α) παθ. *δέχομαι* (*δοκ-*: *δέχ-ομαι*), β) ενεργ. *δί-νω*, προσφέρω (πβ. το ομώνυμο **λατ.** *doceo* «προσφέρω, διδάσκω»)].

Ε

Ε, ε, ἔ ψιλόν, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

Το πέμπτο γράμμα του ελληνικού αλφαβήτου. Οι αρχαίοι ονόμαζαν το γράμμα αυτό *εἴ*. Οι Βυζαντινοί ήταν εκείνοι που πρώτοι το αποκάλεσαν *ἔ ψιλόν*, ονομασία που σήμαινε το «ε το ψιλόν», δηλ. το λιτό, το ε που γράφεται με ένα γράμμα. Και το ονόμασαν έτσι, για να το διαχωρίσουν από το *αι*,

που προφερόταν και αυτό στα βυζαντινά χρόνια ως [e], αλλά γραφόταν με δύο γράμματα.

• ως αριθμητικό σύμβολο: ε΄ = 5, αλλά ε = 5.000.

ἔαρ, ἔαρος & ἤρος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

άνοιξη.

παράγ. ἔαρινός «ανοιξιάτικος».

NE λόγ. *εαρινός* (λ.χ. *εαρινή ισημερία*, *εαρινό εξάμηνο*).

[**Φέσαρ*, ομόρρ. με **λιθ.** *vasarà* «έτος»].

ἑαυτοῦ, ἑαυτῆς, ἑαυτοῦ & **αὐτοῦ**, αὐτῆς, αὐτοῦ ANΤΩΝΥΜΙΑ

αυτοπαθής γ΄ προσώπου του εαυτού του: *ἐπιμελεῖται ἑαυτοῦ* = φροντίζει για τον εαυτό του. *αὐτὸ καθ' αὐτό* = αυτό καθαυτό.

[προσωπ. αντων. ἔ κτλ. + *αὐτοῦ* κτλ.].

ἑάω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	εἶων
Μέλλ.	ἑάσω
Αόρ.	εἶασα
Παρακ.	εἶακα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ἑάσομαι «θα αφεθώ»
Παθ. αόρ.	εἶάθην
Παθ. παρακ.	εἶαμαι

1. αφήνω, επιτρέπω: *οὐκ ἔᾶ με καθεύδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον* = δε με αφήνει να κοιμηθῶ ο θρίαμβος του Μιλτιάδη. = αφήμι.

2. αφήνω κάτι ήσυχο, κατά μέρος, δε σκοτίζομαι: *ἐὰν ἐπὶ τὰ μείζω ἔλθῃς ἑάσας ἤδη φιλοσοφίαν* = αν καταπιαστείς με σοβαρότερα θέματα αφήνοντας πια κατά μέρος τη φιλοσοφία.

παράγ. ἑατέος.

[**σεF-* + παρ. επίθ. -*άω*, **αβέβ. ετυμ.**].

ἑβίων ΡΗΜΑ αόρ. β΄ του ρ. ☞ **ζήω -ῶ.**

ἐγγίγνομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ γίγνομαι

1. γεννιέμαι, δημιουργούμαι, μέσα σε κάτι.

2. απρόσωπο ἐγγίγνεται είναι επιτρεπτό ή δυνατό.

[**σύνθ. λ.** ἐν + γίγνομαι].

ἐγγράφω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ γράφω

1. εγγαράσσω (λ.χ. στην πέτρα επιγραφή).

2. εγγράφω, καταχωρίζω: *καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν ἀργύριον λαμβάνων τοὺς μὲν ἐνέγραφε, τοὺς δὲ ἐξήλειφεν* = και παίρνοντας καθημερινά χρήματα άλλους νόμους ἔγραφε και άλλους αφαιρούσε.

3. κατηγορώ για παράνομη ενέργεια ή ηθική παράβαση: *ἐγγράφω τινὰ λιποταξίας* = κατηγορώ κάποιον για λιποταξία.

παράγ. ἐγγραφή.

NE εγγράφω (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** ἐν + γράφω].

ἐγγυάω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠγγύων
Αόρ.	ἠγγύησα
Παρακ.	ἠγγύηκα
Υπερσ.	ἠγγύηκειν
Μέσ. μέλλ.	ἐγγυήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἠγγυησάμην
Παθ. αόρ.	ἠγγυήθην
Παθ. παρακ.	ἠγγύημαι

1. δίνω ή εγχειρίζω κάτι ως ενέχυρο.

2. κυρίως για τον πατέρα αρραβωνιάζω: ἦν μή περ ὁ πατήρ αὐτήν ἐγγυήση = αν ο πατέρας μιας κόρης δεν την αρραβωνιάσει.

3. μέση φωνή ἐγγυῶμαι

α. αρραβωνιάζομαι ή δέχομαι γυναίκα ως σύζυγο: καὶ ἐγγυᾶται ὁ πατήρ τὴν μητέρα τὴν ἐμὴν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς Τιμοκράτους = και αρραβωνιάζεται ο πατέρας τη δική μου μητέρα από τον αδελφό της Τιμοκράτη.

β. ἐγγυῶμαι, δίνω ἐγγύηση.

γ. υπόσχομαι, διαβεβαιώνω: καὶ ἠγγυᾶτο μηδὲν αὐτοὺς κακὸν πείσεσθαι πειθομένους Σεύθῃ = και τους υποσχέθηκε ότι δε θα πάθουν κανένα κακό, εάν υπακούσουν στο Σεύθη.

‡ **παράγ.** ἐγγυητής, ἐγγύησις «ασφάλεια, αρραβώνας».

ΝΕ ἐγγυῶμαι (με τις σημ. 3β, 3γ).

[**παράγ. λ.** ◀ ἐγγύη + παρ. επίθ. -άω].

ἐγγύη, -ης, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ενέχυρο που τοποθετείται στο χέρι κάποιου, και γενικά ασφάλεια, βεβαίωση, ἐγγύηση που παίρνει ή δίνει κανείς: μεγάλας ἐγγύας ἀποτίνω = πληρώνω μεγάλες ἐγγυήσεις.

2. αρραβώνας: ποιῶμαι τὴν ἐγγύην γυναικός τινος = αρραβωνιάζομαι κάποια γυναίκα.

‡ **παράγ.** ἐγγυάω.

[**σύνθ. λ.** ἐν + *γύα, *γύη «καμπυλότητα, χέρι»].

ἐγγύθεν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

από κοντά: ὄρω τι ἐγγύθεν καὶ πόρρωθεν = βλέπω κάτι από κοντά και από μακριά.

[**παράγ. λ.** ἐγγύ-ς + παρ. επίθ. -θεν].

ἔγγυος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

ἐγγυημένος.

[**παράγ. λ.** *ἐγγυ- (ἐγγυάω) + παρ. επίθ. -ος].

ἐγγύς ΕΠΙΡΡΗΜΑ

Συγκριτικός	ἐγγυτέρω & ἐγγύτερον
Υπερθετικός	ἐγγυτάτω & ἐγγύτατα

1. με γενική του τόπου δίπλα, κοντά (με ρήματα στάσεως σημαντικά): ὑμεῖς δὲ θρηνεῖτ' ἐγγύς ἐστῶτες τάφου = εἰσεῖς λοιπόν κοντά στον τάφο κάθεστε και θρηνεῖτε.

2. για δήλωση χρόνου προσεχώς, στο άμεσο μέλλον: ἄντρες φίλοι, ὁ μὲν ἀγὼν ἐγγύς ἡμῖν = άντρες, η διαμάχη είναι κοντά μας.

3. με αριθμούς περίπου, σχεδόν, κοντά: ἐγγύς εἴκοσι ἔτη = σχεδόν εἴκοσι χρόνια.

‡ **παράγ.** ἐγγύθεν, ἐγγύτης «ἐγγύτητα», ἐγγίζω.

ΝΕ στη φρ. στο ἐγγύς μέλλον (με τη σημ. 2).

[*ἐγγύ- + -ς των επιρρημάτων (συγγεν. με ἐγγυάω) στη σημασία «κοντά στο χέρι, κοντά»].

ἐγείρω

Παρατ.	ἠγειρον
Μέλλ.	ἐγερωῶ
Αόρ.	ἠγειρα
Παρακ.	ἐγρήγορα
αιετάβ., ως ενεστ.	«εἶμαι ξύπνιος»
Υπερσ.	ἐγρηγόρειν
αιετάβ., ως παρατ.	«ἤμουν ξύπνιος»
Παθ. μέλλ.	ἐγεροθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἠγέρθην
Παθ. παρακ.	ἐγήγερμαι
Παθ. υπερσ.	ἐγγέρομην

1. αφυπνίζω, ξυπνώ κάποιον: ἐγείρω τινὰ ἐξ ὕπνου = σηκώνω κάποιον από τον ύπνο.

2. ξεσηκώνω κάποιον, τον διεγείρω.

3. σηκώνω από τους νεκρούς, ανασταίνω: ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπρούς καθαρίζετε, νεκρούς ἐγείρετε = να θεραπεύετε τους αρρώστους, να γιατρεύετε τους λεπρούς, να ανασταίνετε τους νεκρούς.

4. στην παθ. φωνή μαζί με τον αιετάβ. παρακ. και υπερσ. ἐγείρομαι εἶμαι ξύπνιος: Σώκρατες, ἔφη, ἐγρήγορας ἢ καθεύδεις; = Σωκράτη, εἶπε, ξύπνιος εἶσαι ή κοιμάσαι;

‡ **παράγ.** ἔγερσις «αφυπνιση, ξεσήκωμα», ἐγεροτήριον.

ΝΕ ἐγείρεται ένα ζήτημα (τίθεται, προκύπτει).

[ο τύπος ἐγρήγορα αντιστοιχεί στο **αρχ. ινδ.** jāgāra, **αρχ. περσ.** jagāra «εἶμαι ξύπνιος» τη βάση αποτελεί το ἐ-γέρ-γω > ἐγείρω, όπου το ἐ- είναι αυτό του αορίστου β' ἔ-γρετο, ο ο-ποιός δημιούργησε τον ενεστώτα ἐγείρω].

ἐγκαθίστημι ΡΗΜΑ**Για τους χρόνους** ◀ **ἴστημι**

τοποθετώ, ἐγκαθιστώ: τοὺς ἐαυτοῦ παῖδας ἠγεμόνας ἐγκατέστησε = τοποθέτησε τα παιδιά του ως ηγεμόνες.

‡ **παράγ.** ἐγκατάστασις.

ΝΕ ἐγκαθιστώ (με την ίδια σημ.).

[**σύνθ. λ.** ἐν + καθίστημι].

ἐγκαλέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐνεκάλουν
---------------	-----------

Μέλλ.	ἐγκαλέσω
Παρακ.	ἐγκέκληκα
Για τους άλλους χρόνους ☞ καλέω -ῶ	

1. απαιτώ κάτι που μου χρωστούν: *ἐγκαλώ τὰς τριακοσίας δραχμὰς* = απαιτώ να πάρω πίσω τις τριακόσιες δραχμές.

2. κατηγορώ κάποιον: *οἱ μὲν δὴ στρατιῶται Ξενοφῶντι ἐνεκάλουν ὅτι οὐκ εἶχον τὸν μισθόν* = οι στρατιώτες λοιπόν κατηγορούσαν τον Ξενοφώντα ότι δεν είχαν πάρει το μισθό τους. = αἰτιάομαι.

παράγ. ἔγκλημα «κατηγορία».

NE λόγ. εγκαλώ (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** ἐν + καλέω].

ἔγκειμαι ΡΗΜΑ

παθητ. του ἐντίθημι.

Για τους χρόνους ☞ **κείμαι**

1. βρίσκομαι, είμαι καλυμμένος, μέσα σε κάτι.
2. πιέζω ασφυκτικά, απειλώ (ιδίως ένα στρατεύμα που έχει ηττηθεί ή υποχωρεί).

3. σε πολιτικές αντιπαράθεσεις αντίκειμαι, εναντιώνομαι: *ἐνέκειντο τῷ Περικλεῖ* = εναντιώνονταν στον Περικλή.

NE ἔγκειμαι (με τη σημ. 1, λ.χ. *ἔγκειται στην καλή του θέληση το αν θα επιστρέψει τα λεφτά*).

[**σύνθ. λ.** ἐν + κείμαι].

ἔγκλημα, -ατος, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κατηγορία, παράπονο: *τὰ ἐγκλήματα τὰ ἐς τοὺς Ἀθηναίους* = οι κατηγορίες εναντίον των Αθηναίων.

NE ἔγκλημα «εγκληματική ενέργεια κτλ.».

[**σύνθ. λ.** ἐν + *κλη- (καλώ) + παρ. επίθ. -μα].

ἐγκλίνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **κλίνω**

1. κάνω κάτι να κλίνει, το γέρνω, το λυγίζω: *ἐγκλίνω τὰ σκέλη. ἐγκλίνω τι εἰς δεξιὰ* = γέρνω κάτι προς τα δεξιά.

2. στη γραμματική προφέρω μια λέξη με ἔγκλιση τόνου (λ.χ. *ἄνθρωπος τις*).

NE εγκλίνω (με τη σημ. 2).

παράγ. ἔγκλισις.

[**σύνθ. λ.** ἐν + κλίνω].

ἐγκράτεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. κυριαρχία, έλεγχος πάνω σε κάτι: *ἡ σωφροσύνη ἐστὶν καὶ ἡδονῶν τινῶν καὶ ἐπιθυμιῶν ἐγκράτεια* = η σωφροσύνη είναι ο έλεγχος κάποιων ηδονών και επιθυμιών.

2. εγκράτεια, αυτοκυριαρχία: *ἐγκράτεια καλόν τε κάγαθόν ἀνδρὶ κτήμιά ἐστιν* = η εγκράτεια είναι καλό και ωφέλιμο απόκτημα στον άνθρωπο. = σωφροσύνη «εγκράτεια».

NE εγκράτεια (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** ἐγκρατής + παρ. επίθ. -εία].

ἐγκρατής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἐγκρατέστερος
Υπερθετικός	ἐγκρατέστατος

1. που έχει εξουσία πάνω σε κάτι: *ἐγκρατής γαστρός* = που ελέγχει την κοιλιά του, ο μη κοιλιόδουλος.

2. που έχει αυτοκυριαρχία, εγκρατής. = σώφρων «εγκρατής».

NE εγκρατής (με τη σημ. 2).

παράγ. ἐγκράτεια, ἐγκρατῶς.

[**σύνθ. λ.** ἐν + κράτ-ος + -ής].

ἐγκρίνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **κρίνω**

επιλέγω, αποδέχομαι κάποιον, εισδέχομαι κάποιον, δηλ. του επιτρέπω την είσοδο σε ένα σωματείο κτλ.: *ἐγκρίνω τινὰ εἰς τὴν γερουσίαν* = δέχομαι κάποιον στη γερουσία. ≠ ἀποκρίνω «απορρίπτω κάποιον».

παράγ. ἐγκρισίς, ἔγκριτος, ἐγκριτέος.

NE εγκρίνω «αποδέχομαι».

[**σύνθ. λ.** ἐν + κρίνω].

ἐγκύκλιος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. κυκλικός: *ἐγκύκλιος κίνησις*.

2. τακτικός, καθημερινός: *ἐγκύκλιοι διακοινία* = καθημερινές υποχρεώσεις.

NE η εγκύκλιος (ως ουσιαστ. «έγγραφο κρατική εντολή που κυκλοφορεί στις υπηρεσίες»).

[**σύνθ. λ.** ἐν + κύκλ-ος + παρ. επίθ. -ιος].

ἐγκύμων (ὄ, ἦ), ἔγκυμον (τό), -ονος ΕΠΙΘΕΤΟ ἔγκυμος.

[**σύνθ. λ.** ἐν + *κυ- (κυέω) + παρ. επίθ. -μων].

ἐγκωμιάζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐνεκωμιάζον
Μέλλ.	ἐγκωμιάσω & ἐγκωμιάσομαι
Αόρ.	ἐνεκωμιάσα
Παρακ.	ἐγκεκωμιάκα
Παθ. παρακ.	ἐγκεκωμιάσμαι

επαινώ, εκθειάζω: *ταῦτα δὴ καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐγκωμιάζουσι δικαιοσύνην* = αυτά και άλλα παρόμοια εγκώμια έχουν για τη δικαιοσύνη. = επαινέω.

παράγ. ἐγκωμιαστής, ἐγκωμιαστικός.

NE εγκωμιάζω.

[**παράγ. λ.** ἐγκώμιον + παρ. επίθ. -άζω].

ἐγκώμιον, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. επαινετική ωδή: *καὶ Σιμωνίδης, ὁ μελοποιός, ἐποίησεν ἐγκώμιον ἄξιον ἀρετῆς αὐτῶν* = και ο Σιμωνίδης, ο λυρικός ποιητής, έπλεξε επαινετική ωδή για την ανδρεία τους.

2. γενικά εγκώμιο, πανηγυρικός λόγος: *ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια παλαιῶν ἀνδρῶν*.

NE εγκώμιο (με τη σημ. 2).

[ουσιαστικοπ. του ουδ. του *ἐγκώμιος, -ιον* (ενν. ἄσμα) < ἐν + κῶμος «γλέντι» + παρ. επίθ. -ιος].

ἐργήγορα ☞ **ἐγείρω**.

ἐργήγορσις, -εως, ἢ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

το να είναι κανείς άγρυπνος, η κατάσταση της αγρυπνίας, η αγρύπνια: ὁ ὕπνος καὶ ἡ ἐργήγορσις τῶν ζῴων = ο ὕπνος και η αγρύπνια των ζώων.

NE εργήγορση «ετοιμότητα».

[**παράγ. λ.** ἐργήγορ-α (ἐγείρομαι) + παρ. επίθ. -σις].

ἐγχειρέω -ῶ **PHMA**

1. παίρνω κάτι στο χέρι, επιχειρώ, αναλαμβάνω.

- με δοτ. του πράγματος και αργότερα με αιτ.: ἄξιόν ἐστιν ὡς τάχιστα τούτοις ἐγχειρεῖν = αξίζει να επιχειρήσουμε αυτές τις μεταρρυθμίσεις όσο το δυνατόν πιο γρήγορα.
- με απαρέμφατο: ἐνεχείρησα εὐθὺς παρὰ σε ἵ-έναι = προσπάθησα αμέσως να έρθω σε σένα. = επιχειρέω, ἄπτομαι τινος.

2. απλώνω τα χέρια, επιτίθεμαι: καὶ ὁ μὲν ἔμελλεν ἐγχειρήσειν ταῖς πόλεσι ταύταις = και εκείνος επρόκειτο να επιτεθεί κατά των πόλεων αυτών.

παράγ. ἐγχειρήμα, ἐγχειρήσις «επιχείρηση, απόπειρα», ἐγχειρητέον, ἐγχειρητής, ἐγχειρητικός.

[**σύνθ. λ.** ἐν + χεῖρ + παρ. επίθ. -έω].

ἐγχειρίζω **PHMA**

Παρατ.	ἐνεχειρίζον
Μέλλ.	ἐγχειριῶ
Παρακ.	ἐγχεχείρικα

με δοτ. του προσώπου και αιτ. του πράγματος βάζω κάτι στα χέρια κάποιου, εμπιστεύομαι: ἐγχειρίζω τοὺς ἄνδρας τοῖς στρατηγοῖς = εμπιστεύομαι τους άνδρες στους στρατηγούς.

παράγ. ἐγχειρίσις, ἐγχειρισμός.

NE εγχειρίζω (λόγ., «βάζω στο χέρι»).

[**σύνθ. λ.** ἐν + χεῖρ + παρ. επίθ. -ίζω].

ἐγγελευς, -εως, ἢ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

χέλι.

παράγ. ἐγγελεύδιον.

NE χέλι.

[συγγεν. με ἔχισ, -εως, ὁ/ἡ «οχιά», ομόρρ. με **λατ.** anguis «χέλι»].

ἐγγωρέω -ῶ **PHMA**

Για τους χρόνους ☞ **χωρέω** -ῶ

1. παρέχω χώρο για να κάνει κανείς κάτι, επιτρέπω: ὁ χρόνος οὐκ ἐγγωρεῖ = ο χρόνος δεν επιτρέπει.

2. απρόσ. ἐγγωρεῖ υπάρχει ακόμη χρόνος: ἀλλὰ μηδὲν ἐπέιγου, ἔτι γὰρ ἐγγωρεῖ = αλλά μη βιάζεσαι καθόλου [ενν. να πεις το κώνειο, Σωκράτη], διότι υπάρχει ακόμη χρόνος.

παράγ. ἐγγώριος.

[**σύνθ. λ.** ἐν + χωρέω].

ἐγγώριος, -ιος & -ία, -ιον **ΕΠΙΘΕΤΟ**

που ανήκει στην ίδια χώρα, στον ίδιο τόπο, εντόπιος θεοὶ καὶ ἥρωες ἐγγώριοι = οι ντόπιοι θεοὶ και ήρωες. = ἐπιχώριος.

παράγ. ἐγγωρίως.

NE εγγώριος.

[**παράγ. λ.** ἐγγωρος + παρ. επίθ. -ιος].

ἐγῶ **ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ**

προσ. αντων. α' προσώπου

- με επίταση ἐγῶγε = εγώ τουλάχιστον, όσο για μένα, βεβαίως. Συχνά στις απαντήσεις ως βεβαιωτική έκφραση: Ἦ καὶ τοῦτο ἀκήκοας; Ἔγῶγε = Ἐχεις ακούσει και αυτό; - Ναι, βεβαίως.
- δυϊκός αριθμός ονομ. και αιτ. αττ. νῶ = εμεῖς οἱ δύο, γεν. και δοτ. νῶν.

NE εγῶ.

[*εγωμ-, αντίστοιχο του **αρχ. ινδ.** ahám, **λατ.** ego].

ἐγῶδα, **ἐγῶμαι**

αττ. κράση αντί ἐγῶ οἶδα «εγώ ξέρω», ἐγῶ οἶμαι «εγώ θεωρώ».

ἔδεσμα, -ατος, τὸ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

κρέας, φαγητό. Στον πληθ. ἐδέσματα = φαγώσιμα, τρόφιμα.

NE έδεσμα (λόγ.)

[**σύνθ. λ.** ἔδω + παρ. επίθ. -μα > *ἔδμα, που διαμορφώθηκε σε ἔδεσ-μα κατά το ἐδέσθην].

ἔδρα, -ας, ἢ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

1. κάθισμα, και ειδικότερα τιμητική θέση: τούτους καὶ δῶροις καὶ ἔδραις καὶ πάσαις τιμαῖς ἐγγέραιρεν = αυτούς συνήθιζε να τους τιμά με δώρα και τιμητικές θέσεις και όλες τις τιμές.

2. τόπος όπου βρίσκεται κάτι, η θέση του: ἡ ἔδρα τοῦ ἥπατος = η θέση του συκωτιού.

παράγ. ἐδράζω, ἐδραῖον, ἔδρανον.

NE έδρα (με τη σημ. 2, λ.χ. η ἔδρα του **ΟΗΕ**).

[*σεδ- (ἔζομαι «κάθομαι») + παρ. επίθ. -ρα].

ἐδώδιμος, -ος, -ον **ΕΠΙΘΕΤΟ**

1. φαγώσιμος.

2. ως ουσιαστικό τὰ ἐδώδιμα τα φαγώσιμα, οι προμήθειες.

NE εδώδιμος, τα εδώδιμα.

[**παράγ. λ.** ἐδωδή (< **παράγ.** ἔδω + παρ. επίθ. -ῆ) + παρ. επίθ. -ιμος το ἐδ-ωδ-ῆ προκύπτει με αναδιπλασιασμό της ρίζας *εδ- (ἔδ-ομαι): *εδ-εδ- και έκταση του δεύτερου ε σε ω, πβ. *αγ-αγ- (ἄγω) > ἄγ-ωγ-ῆ].

ἐθέλω & **θέλω** **PHMA**

Παρατ.	ἤθελον
Μέλλ.	(ἐ)θελήσω
Αόρ.	ἠθέλησα
Παρακ.	ἠθέληκα
Υπερσ.	ἠθέληκειν

1. είμαι πρόθυμος, εκφράζει κυρίως συγκατάθεση παρά προτίμηση και επιθυμία, σε αντίθεση προς το βούλομαι: *εἰ βούλει, ἐγὼ ἐθέλω* = αν θέλεις, εγώ είμαι πρόθυμος.

2. με άρνηση οὐκ ἐθέλω σχεδόν σημαίνει δεν μπορώ: *τὰ μὲν χωρία καὶ τὰ δένδρα οὐδὲν μ' ἐθέλει διδάσκειν* = οι τόποι της υπαίθρου και τα δέντρα δεν μπορούν να με διδάσκουν τίποτε.

¶¶ **παράγ.** ἐθελοντής, ἐθελούσιος, θέλησις, θέλημα.

NE θέλω (που σημαίνει ό,τι το αρχαίο βούλομαι).

[*θελ-, *φελ-, *φαλ-, πβ. φαλίζει θέλει η εναλλαγή φ και θ οδηγεί σε υπερωικοχειλικό $g^{wh} > \varphi$ ή θ].

ἐθίζω PHMA

Παρατ.	εἶθιζον
Μέλλ.	ἐθιῶ (-εῖς κτλ.)
Αόρ.	εἶθισα
Παρακ.	εἶθικα
Παθ. μέλλ.	ἐθισθήσομαι
Παθ. αόρ.	εἶθισθην
Παθ. παρακ.	εἶθισμαι
Παθ. υπερσ.	εἶθισμην

1. ενεργ. συνηθίζω κάποιον σε κάτι ή να κάνει κάτι: *ἐθίζω ἐμαυτὸν τοῖς αὐτοῖς τῷ δεσπότη χαίρειν* = συνηθίζω τον εαυτό μου να χαίρεται με τα ίδια πράγματα με τον τύραννο.

2. παθ., με απαρέμφ. ἐθίζομαι είμαι συνηθισμένος, συνηθίζω: *ἄνθρωποι εἰθισμένοι ἀνασχυντεῖν* = άνθρωποι συνηθισμένοι να μην ντρέπονται.

¶¶ **παράγ.** ἐθισμός «συνήθεια», ἐθιστέον, ἐθιστός.

NE εθίζω (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** ἔθος + παρ. επίθ. -ίζω].

ἐθνικός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που ανήκει σε ένα έθνος.

2. στη χριστιανική περίοδο μη Εβραίος, αυτός που δεν ανήκει στην ιουδαϊκή θρησκεία (λ.χ. οι Έλληνες και οι Ρωμαίοι). ≠ Ιουδαίος.

NE εθνικός (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** ἔθνος + παρ. επίθ. -ικός].

ἔθος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

έθιμο, συνήθεια: *τὰ πάτρια ἔθη* = τα πατροπαράδοτα έθιμα.

• ἔθει από συνήθεια, συνήθως.

¶¶ **παράγ.** ἐθίζω.

NE λόγ. έθος.

[*σFεθ- (έθω), **IE** *swedhos, πβ. **αρχ. ινδ.** svadhá «συνήθεια»].

ἔθω PHMA

Παρακ. με σημ. ενεστ.	εἴωθα
Υπερσ. με σημ. παρατ.	εἴωθειν

είμαι συνηθισμένος, έχω μια συνήθεια, συνηθίζω: *οἱ Ἀθηναῖοι εἴωθασι τὰ πολεμικὰ ἀσκεῖν* = οι Αθηναίοι συνηθίζουν να ασκούνται στην πολεμική τέχνη. = ἐθίζομαι.

• απρόσ. ὡς εἴωθε ὅπως είναι το έθιμο: *ἀλλὰ σπύσασθ' ὡς εἴωθ' ἐκεῖ* = αλλά βιαστείτε (να πάτε) εκεί, ὅπως είναι το έθιμο.

• συχνά στο ουδέτερο γένος παρὰ τὸ εἴωθὸς παρὰ τη συνήθεια, αντίθετα προς τη συνήθειά μας.

¶¶ **παράγ.** εἴωθότως.

[*σFεθ- (έθος), **ε** ἔθος].

εἰ ΜΟΡΙΟ / ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

A. Επιφωνηματικά:

α. η φράση εἰ γὰρ μαζί με ευκτική δηλώνει ευχή μακάρι: *εἰ γὰρ γενοίμην ἀντὶ σοῦ νεκρός* = μακάρι να ήμουν νεκρός στη θέση σου. **β.** το εἶθε με ιστορικούς χρόνους της οριστικής δηλώνει ανεκπλήρωτη ευχή μακάρι: *εἶθε σοι, ὦ Περικλεῖς, τότε συνεγενόμην* = μακάρι, Περικλή, να σε συναναστρεφόμουν τότε.

B. Χρησιμοποιείται σε υποθετικούς λόγους και τότε σημαίνει εἰάν, αν (η άρνηση είναι μή):

α. εἰ + οριστική οποιουδήποτε χρόνου, για να εκφράσει απλώς μια υπόθεση χωρίς να εξυπνοοεί κατά πόσο και σε ποιο βαθμό αληθεύει η υπόθεση αυτή: *εἰ θεοί τι δρώσιν αἰσχροῦν, οὐκ εἰσιν θεοί* = αν οι θεοί κάνουν κάτι αισχρό, δεν είναι θεοί.

β. εἰ + οριστική ιστορικού χρόνου, για να εκφράσει μια υπόθεση που είναι βέβαιο ότι δεν αληθεύει: *εἰ εἶχον χρήματα, ἐδίδουν ἄν σοι* = αν είχα χρήματα, θα σου έδινα (αλλά δεν έχω).

γ. εἰάν (= εἰ + ἄν) + υποτακτική, για να εκφράσει μια υπόθεση που ενδέχεται να επαληθευτεί στο μέλλον: *εἰάν κλέψης, δίκην δώσεις* = αν κλέψεις, θα τιμωρηθείς.

δ. εἰ + ευκτική, για να εκφράσει μια υπόθεση που ενδέχεται να επαληθευτεί στο μέλλον αλλά οι πιθανότητες επαλήθευσης είναι περιορισμένες: *εἰ ἔλθοις αὔριον τηνικάδε, εἶποιμι ἂν ὄσα χθὲς ἐγένετο* = εἰάν έρθεις (ή ερχόσουν) αύριο τέτοια ώρα, θα σου πω (ή θα σου έλεγα) ὄσα έγιναν χθες (δε θεωρώ όμως και πολύ πιθανό ότι θα έρθεις ὄντως).

Γ. Σε πλάγιες ερωτήσεις εἰάν, αν (η άρνηση είναι οὐ): *ἐρωτᾷ εἰ πάρεστι ὁ στρατηγός* = ρωτά αν είναι ο στρατηγός παρών.

[τοπική πτώση των αντωνυμικών μορῶν *ε/η, *ο/ω].

εἶδον PHMA

αόρ. β' του ρήματος **ε** ὁράω.

εἶδος, -ους, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ὅ,τι φαίνεται, η εμφάνιση. 2. μορφή, σχήμα. 3. εἶδος, η ιδιαίτερη φύση: τὸ εἶδος τῆς νόσου. 4. κατηγορία: ἐν εἶδει τὰ πάντα περιέλαβεν = τα ενέταξε όλα σε μια κατηγορία.

παράγ. εἰδωλον, εἰδικός, εἰδικῶς.

NE εἶδος (με τις σημ. 3, 4).

[*Fειδ- (οἶδα, ιδέα)].

εἰδωλον, εἰδώλου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ἄνλο ομοίωμα κάποιου πράγματος (λ.χ. η σκιά του ή η αντανάκλασή του μέσα στο νερό).

2. νοητική παράσταση, ιδέα.

NE εἰδωλο (με τη σημ. 1).

παράγ. εἰδωλολάτρης, εἰδωλολατρία.

[παράγ. λ. εἶδος «μορφή» + παρ. επίθ. -ωλο-ν, πβ. φειδ-ωλό-ς].

εἰδώς, εἰδύια, εἰδός ΕΠΙΘΕΤΟ

μετοχή του ☞ οἶδα.

αυτός που γνωρίζει κάτι, ο γνώστης.

[εἶδ- + -ώς > εἰδώς *εἶδ-, *οἶδ-, *weid-, ομόρρο. με αρχ. ινδ. védas- «κατοχή, γνώση»].

εἰκάζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤκαζον
Μέλλ.	εἰκάσω
Αόρ.	ἤκασα
Παθ. μέλλ.	εἰκασθήσομαι
Παθ. αόρ.	εἰκάσθην
Παθ. παρακ.	ἤκασμαι

1. παριστάνω κάτι, το απεικονίζω: γυναῖκα γραφή ἤκασεν = απεικόνισε μια γυναίκα με τη ζωγραφική του. 2. παρομοιάζω κάτι με κάτι άλλο. 3. εἰκάζω, υποθέτω.

παράγ. εἰκασία, εἰκασμός, εἰκαστικός.

NE εἰκάζω (με τη σημ. 3).

[παράγ. λ. *Fεικ- (εἰκών) + παρ. επίθ. -άζω].

εἰκασία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. απεικόνιση. 2. παρομοίωση. 3. εἰκασία, υποθέση.

NE εἰκασία (με τη σημ. 3).

[παράγ. λ. εἰκάζω + παρ. επίθ. -ία, πβ. εἰκα-στός].

εἰκῆ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

στην τύχη, ὅπως τύχει, απερίσκεπτα: εἰκῆ πράττουσιν = ενεργούν απερίσκεπτα.

παράγ. εἰκαῖος.

[*έFεικῆ- (< *Fεἰκών) «αυτοβούλως, τυχαία»].

εἰκός, -ότος, τὸ ΜΕΤΟΧΗ / ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εἰκότερον
-------------	-----------

1. πιθανό, εὐλογο, λογικό: ἀπόσωπη ἔκφραση εἰκός (ἔστι) = εἶναι εὐλογο, εἶναι λογικό, εἶναι πιθανό.

• ως ουσιαστικό τὸ εἰκός η πιθανότητα: μιᾶ νίκη ναυμαχίας κατὰ τὸ εἰκός ἀλίσκονται = με μια νίκη μας σε ναυμαχία κατὰ πᾶσαν πιθανότητα χάνονται.

2. δίκαιο, δικαιολογημένο, εὐλογο, λογικό: τούτους εἰκός τοιαῦτα παθεῖν οἶά περ αὐτοὶ ποιοῦσιν = εἶναι δίκαιο αὐτοὶ να πάθουν πράγματα παρόμοια με αὐτὰ που κάνουν οι ίδιοι. [*εἰκ- (ἔοικα) + -ός, ουδ. μτχ. παρακ.].

εἰκότως ΕΠΙΡΡΗΜΑ

εὐλογο, δίκαια, δικαιολογημένα: ὑμῖν εἰκότως συγγνώμην ἔχουσιν = δικαιολογημένα σας συγχωροῦν εσάς.

[παράγ. λ. εἰκός, -ότος (μτχ. του ἔοικα) + παρ. επίθ. -ως].

εἶκω ΡΗΜΑ

Παρατ.	εἶκον
Μέλλ.	εἶξω
Αόρ.	εἶξα

υποχωρώ: εἶκω τινί = υποχωρώ, υποκύπτω, σε κάποιον.

παράγ. εἰκτέον, σύνθ. ὑπέικω.

[*F(ε)ικ- «υποχωρώ»].

εἰκών, -όνος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ομοίωμα αντικειμένου ή προσώπου, ἀγαλλμα, ανδριάντας.

2. παρομοίωση.

παράγ. εἰκονίζω, εἰκονικός.

NE εἰκόνα (με τη σημ. 1).

[*Fεικ- + παρ. επίθ. -ών, ἔοικα «μοιάζω»].

εἰληφα ΡΗΜΑ

παρακ. του ρ. ☞ λαμβάνω.

εἰλικρινής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	εἰλικρινέστερος
Υπερθετικός	εἰλικρινέστατος

1. αμιγής, καθαρός, ὄχι ανάμεικτος: εἰλικρινῆ ἔκαστα ἦσαν τὰ φύλα = καθένα από τα ἔθνη των πολεμιστῶν ἦταν αμιγές.

2. καθαρός, ἀπόλυτος: τῆ διανοία εἰλικρινεῖ χρώμαι = χρησιμοποιώ καθαρά τη διάνοια (καί τίποτε ἄλλο).

NE εἰλικρινής «ἀδόλος, ἀληθινός».

[εἰλι-κρινής, ὅπου το β' συνθετ. από το ρ. κρίνω το α' συνθετ. ανερχόμεντο, καθῶς η σύνδεση με εἶλη, ἡ «το κάψιμο του ἡλίου» δεν εἶναι ἀσφαλής].

εἰμί ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἦν & ἦ
Μέλλ.	ἔσομαι
Αόρ. β'	ἔγενόμην
Παρακ.	γέγονα
Υπερσ.	ἔγεγόνειν

1. υπάρχω: ἂν ἦ τὸ στράτευμα = αν το στράτευμα υπάρχει.

2. ως ἀπόσ. ρῆμα που συντάσσεται με ἀπαρέμφατο ἔστι εἶναι δυνατό: τούτων ἔστι τεκμήρια ὁρᾶν τὰ τρόπαια = εἶναι δυνατό να βλέπει κανεῖς ως ἀποδείξεις τούτων τα τρόπαια.

3. είμαι: σοφός ἐστιν = είναι σοφός.
 4. με δοτική κτητική έχω: ἔστι μοι καλὴ θυγάτηρ = έχω όμορφη κόρη.

παράγ. οὐσία, ὄν (ὄντος), ὄντοτης.

NE είμαι (με τη σημ. 3).

[*έσ- + -μί, πβ. αρχ. ινδ. ásmi = εἰμί, ási = εἶ, ásti = ἐστί].

εἶμι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους εἶρχομαι

στην αττική διάλεκτο το εἶμι χρησιμοποιείται όχι με σημασία ενεστώτα αλλά ως μέλλοντας του εἶρχομαι

1. πηγαίνω ή έρχομαι.
2. στην προστακτ. ἴθι (δή) εμπρός λοιπόν, εμπρός: ἴθι πέραινε = εμπρός, τέλειωνε! = ἄγε δή, ἴθι δή.

παράγ. ἰταμός, ἰσθμός.

[*εἶ-μι, ομόρο. με αρχ. ινδ. é-mi, προστ. ἴ-θι = αρχ. ινδ. i-hi].

εἶξα εἶοικα

εἶπερ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

υποδηλώνει ότι η υπόθεση συμφωνεί με την πραγματικότητα εάν πράγματι.

[σύνθ. λ. εἶ + περ].

εἶργω & εἶργω ΡΗΜΑ

Παρατ.	εἶργον
Μέλλ.	εἶρξω
Αόρ.	εἶρξα συνήθως με δασεία
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	εἶρξομαι «θα αποκλειστώ»
Παθ. αόρ.	εἶρχθην
Παθ. παρακ.	εἶργμαι

κλείνω κάτι μέσα σε κάτι άλλο, αποκλείω κάποιον από κάπου, εμποδίζω: ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς εἶργομαι = με αποκλείουν από την αγορά.

παράγ. εἶρκτή, εἶρξις, εἶργμός.

[*éFεργ- + -jω > εἶργω].

εἶρκτή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

φυλακή.

[επίθετο *εἶρκτός, -ῆ < εἶργ- (εἶργω) + παρ. επίθ. -τός].

εἶς & ἐς ΠΡΟΘΕΣΗ

A. ως πρόθεση συντάσσεται πάντοτε με αιτιατική

1. για κίνηση σε τόπο σε, στον, στην, στο, στους, στις, στα, προς τον/την/το, προς τους/τις/τα: εἰσέβαλον εἶς τὴν Ἀττικὴν. Κατέβην χθὲς εἶς Πειραιᾶ.

2. για χρόνο μέχρι, ως: εἶς τὴν ὑστεραίαν οὐχ ἦκε = ως την επόμενη ημέρα δεν είχε έρθει.

3. δηλώνει το μέτρο ή το όριο: ἐς ὃ ἐμέμνητο = όσο μπορούσαν να θυμηθούν. ναῦς ἐς τὰς διακοσίας = πλοία μέχρι διακόσια.

4. δηλώνει αναφορά σχετικά με: τὰ εἶς τὸν πόλεμον = τα σχετικά με τον πόλεμο.

5. δηλώνει σκοπό: εἶς συμβουλήν παρεκάλεσέ με = με κάλεσε για να τον συμβουλευσω.

B. εἶσ-/έσ- ως α' συνθετικό δηλώνει

1. μέσα, π.χ. εἰσέρχομαι. 2. επίταση, π.χ. εἰσορῶ.

[αργολ. και κρητ. ἐνς > εἶς, ἐς].

εἶς, μία, ἔν ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΟ

απόλυτο ένας, μία, ένα.

NE ένας, μία, ένα.

[*σεμς- > εἶς, *σεμ- > ἔν].

εἰσαγγελία, -ας ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

δημόσια καταγγελία.

NE εισαγγελία (όρος της δικαιοσύνης).

[παράγ. λ. εἰσαγγέλ-λω + παρ. επίθ. -ία].

εἰσαγγέλλω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους εἰγγέλλω

καταγγέλλω κάποιον για κάτι: εἰσαγγέλλω τινὰ εἶς τὸν δῆμον ἐπὶ τυραννίδος αἰτία = καταγγέλλω κάποιον στην εκκλησία του δήμου με την κατηγορία απολυταρχικής διακυβέρνησης.

[σύνθ. λ. εἶς + ἀγγέλλω].

εἰσάγω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους εἰάγω

1. οδηγώ κάποιον μέσα σε ένα χώρο.
2. για εμπορεύματα κάνω εισαγωγή.
3. εἰσάγω δίκη / γραφήν καταθέτω αγωγή στο δικαστήριο.

NE εἰσάγω.

[σύνθ. λ. εἶς + ἄγω].

εἶσειμι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους εἰσέρχομαι

εἰσέρχομαι, μπαίνω μέσα.

παράγ. εἰσιτήριο (< αττ. επιγο. εἰσιτητήριον).

NE εἰσιτήριο.

[σύνθ. λ. εἶς + εἶμι].

εἰσέρχομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	εἰσήειν
Μέλλ.	εἴσειμι & εἰσελεύσομαι
Αόρ. β'	εἰσήλθον

Για τους άλλους χρόνους εἶρχομαι

1. μπαίνω μέσα, εἰσέρχομαι: εἰσέρχομαι εἶς οἶκμα. εἰσέρχομαι εἶς τὸν πόλεμον = μπαίνω στον πόλεμο.

2. παρουσιάζομαι στο δικαστήριο ως κατηγορούμενος.

NE εἰσέρχομαι (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. εἶς + ἔρχομαι].

εἰσηγέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους εἰηγέομαι -οῦμαι

1. προτείνω κάτι: εἰσηγείται γῆς ἀναδασμόν. τίς ἂν εἰσηγήσαιτο τοῖς πολέμοις ἂ χρη ποι-

είν; = ποιος θα συμβούλευε τους εχθρούς αυτό που πρέπει να κάνουν;

2. συμβουλευώ: τοῖς νεωτέροις εἰσηγοῦμαι.

παράγ. εἰσήγησις, εἰσηγητής.

NE εἰσηγοῦμαι (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. εἶς + ἡγέομαι].

εἰσφέρω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους φέρω

1. συνεισφέρω, πληρώνω την εἰσφοράν (το φόρο δηλαδή ακίνητης ιδιοκτησίας, που οι Αθηναίοι πολῖτες κατέβαλλαν για σκοπούς πολεμικής προετοιμασίας).

2. εισάγω, προτείνω: εἰσφέρω καινὰ δαιμόνια = εισάγω καινούριους θεούς.

παράγ. εἰσφορά.

NE εισφέρω (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. εἶς + φέρω].

εἶσω & ἔσω ΕΠΙΡΡΗΜΑ

Συγκριτικός	ἔσώτερον
Υπερθετικός	ἔσώτατα

προς τα μέσα, μέσα: σώμα εἶσω νοσοῦν = σώμα που νοσεί από μέσα. = ἔνδον.

NE ἔσω (λόγ., ο ἔσω ἄνθρωπος, εκ των ἔσω).

[πρόθ. εἶς + -ω αναλογικά προς τα ἄνω, κάτω κτλ.].

εἶτα ΕΠΙΡΡΗΜΑ

ἔπειτα, κατόπιν.

[σύνθ. λ. εἶ + τα, πβ. ἔπει-τα].

εἰθθα & ἔθω.

εἰθώς, -νῖα, -ὸς ΕΠΙΘΕΤΟ

συνηθισμένος, συνήθης.

NE στη λόγ. φράση κατά τα εἰθότα.

[μτχ, παρακ. του φ ἔθω].

ἐκ & ἐξ ΠΡΟΘΕΣΗ

από

A. συντάσσεται με γενική και δηλώνει

1. κίνηση από έναν τόπο ή πράγμα: ἐξ ἀγορᾶς ἔρχεται = ἔρχεται από την αγορά. πίνει ἐκ φιάλης = πίνει από μια κούπα.

2. χρονική διάρκεια: ἐκ παιδὸς ἦν αὐτῷ ἐταῖρος = ἦταν φίλος του από την παιδική ηλικία. ἐκ πολλοῦ χρόνου = πριν από πολύ χρόνο.

3. καταγωγή: οἱ ἐξ Ἡρακλέους = οι απόγονοι του Ηρακλή.

4. αιτία: ἐτελεύτησεν ἐκ τοῦ τραύματος = πέθανε από το τραύμα.

5. τρόπο: πάτριον ἡμῖν ἐκ τῶν πόνων τὰς ἀρετὰς κτᾶσθαι = εἶναι πατροπαράδοτο σε μας με κόπους να αποκτούμε τις αρετές.

6. ὕλη: πλοῖα ἐκ ξύλων.

B. ἐκ-/ἐξ- ως ἄ συνθετικό δηλώνει

1. ἔξω, π.χ. ἐξάγω, 2. επίταση, π.χ. ἐκμανθάνω, 3. καταγωγή, π.χ. ἔκγονος.

NE λόγ. εκ, εξ.

ἐκᾶς & ἔκας ΕΠΙΡΡΗΜΑ

μακριά: περιορᾶτε (τοὺς πολεμίους) οὐχ ἐκᾶς ἀλλὰ ἐγγὺς ὄντας = αδιαφορεῖτε για τους εχθρούς, που δεν είναι μακριά αλλά κοντά σας.

[αντων. γ' προσ. ἔ + -κάς, λ.χ. ἄνδρα-κᾶς «κατὰ ἄνδρα»].

ἐκαστος, ἐκάστη, ἕκαστον ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

ἀόριστη επιμεριστική αντωνυμία

ο καθένας, καθένας: ὅσα εἶπον ἕκαστοι, χαλεπὸν διαμνημονεῦσαι = εἶναι δύσκολο να θυμάται κανείς ὅσα εἶπε ο καθένας τους.

NE ἕκαστος (λόγ., αντί καθένας).

παράγ. ἐκάστοτε, ἐκάστοθι, ἕκασταχόσε, ἕκασταχοῦ.

[σύνθ. λ. *ἐκάς + τις, γεν. *ἐκάς τεο > ἐκάστου, από όπου η νέα ονομαστ. ἕκαστος].

ἐκάτερος, -τέρα, -τερον ΕΠΙΘΕΤΟ

ο καθένας από τους δύο χωριστά: ἐκάτερος ὑμῶν = ο καθένας σας.

παράγ. ἐκατέρωθεν, ἐκατέρωθι, ἐκατέρωσε, ἐκατεράκις.

NE στη λόγ. φρ. ἕτερον ἐκάτερον.

[από την ανάλυση του ἕκαστος ως ἕκα-στος προέκυψε το ἐκά-τερος, όπου το -τερος εἶναι το επίθημα για τη σύγκριση].

Ἑκατομβαιῶν, -ῶνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο πρώτος μήνας του αττικού έτους (15 Ιουνίου έως 15 Ιουλίου), κατά τον οποίο τελούνταν τα Παναθηναία, η πιο μεγάλη γιορτή των Αθηναίων.

[ἐκατόμβαι-ος «αυτός στον οποίο προσφέρονται εκατόμβες» + παρ. επίθ. -ῶν].

ἐκατόμβη, -ης, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

θυσία εκατό βοδιών, και γενικότερα οποιαδήποτε θυσία ζώων.

[σύνθ. λ. ἐκατόν + βοῦς, *ἐκατόμβFā].

ἐκβαίνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους φ βαίνω

βγαίνω ἔξω από κάτι: ἐκ τῆς νεῶς = από το πλοίο. τῆς εἰωθυίας διαίτης = από το συνηθισμένο τρόπο ζωής.

παράγ. ἐκβασίς. ≠ εισβαίνω, ἐμβαίνω.

[σύνθ. λ. ἐκ + βαίνω].

ἐκβάλλω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους φ βάλλω

πετάω κάποιον ἔξω από ένα μέρος, εξορίζω: ἐκβάλλω τινὰ ἔξω τῆς πόλεως. ἐκβάλλω γυναῖκα ἐκ τῆς οἰκίας = διώχνω τη γυναίκα από το σπίτι, τη χωρίζω.

NE εκβάλλω (λόγ.).

[σύνθ. λ. ἐκ + βάλλω].

ἐκβολή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. εκδίωξη, εξορία: ἡ τῶν τυράννων ἐκβολή.

2. εκβολή ποταμού.

NE εκβολή (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** ἐκβάλλω + παρ. επίθ. -ή, πβ. βολή < βάλλω].

ἔκγονος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που κατάγεται από κάποιον: ἀδικία ὕβρεως ἔκγονος = η αδικία γεννιέται από τη θρασύτητα.

2. ως ουσιαστ. ο απόγονος.

[**σύνθ. λ.** ἐκ + *γον- (γέ-γον-α < γίνομαι, γόνος)].

ἐκδίδωμι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ δίδωμι

1. παραδίδω: ἐκδίδωμι τινὰ τοῖς ἐχθροῖς.

2. ἐκδίδωμί τινη θυγατέρα δίνω την κόρη μου σε κάποιον, για να την παντρευτεί.

3. νοικιάζω κάτι σε κάποιον.

4. για σύγγραμμα δημοσιεύω, εκδίδω.

παράγ. ἐκδοσις, ἐκδότης, ἐκδοτος.

NE εκδίδω (με τη σημ. 4).

[**σύνθ. λ.** ἐκ + δίδωμι].

ἐκδύω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐξέδυνον
Μέλλ.	ἐκδύσω
Αόρ. α΄	ἐξέδυσσα
Μέσ. μέλλ.	ἐκδύσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐξεδυσάμην
Παθ. αόρ.	ἐξεδύθην
Παθ. παρακ.	ἐκδέδυμαι

ξεντύω κάποιον: ἐξέδυσαν αὐτὸν τὸν χιτῶνα = του έβγαλαν το χιτώνα.

[**σύνθ. λ.** ἐκ + δύω].

ἐκεῖ ΕΠΙΡΡΗΜΑ

εκεί, σε εκείνο το μέρος. ≠ ἐνθάθε «εδώ».

παράγ. ἐκεῖθεν «από εκείνο το μέρος», ἐκεῖσε «προς εκείνο το μέρος».

NE εκεί.

[☞ ἐκεῖ-νος].

ἐκεῖνος, -η, -ο ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

δεικτική

1. για πρόσωπα και πράγματα που βρίσκονται μακριά εκείνος, ο άνθρωπος ή το πράγμα εκεί.

2. όταν το οὗτος και το ἐκεῖνος αφορούν σε δύο πράγματα που έχουν αναφερθεί προηγουμένως, τότε το οὗτος αφορά στο πλησιέστερο, ενώ το ἐκεῖνος στο πιο απομακρυσμένο.

3. η δοτ. ενικού του θηλ. ως επίρρημα ἐκεῖνη α. σε εκείνο το μέρος. β. με εκείνο τον τρόπο.

NE εκείνος (με τη σημ. 1).

[*ε-κε-εν-ος, όπου το *ε- είναι δεικτικό επίρρ. (πβ. ἐ-κεῖ, ρωσ. e-to «ιδού»), το -κε- επίσης δεικτικό (πβ. λατ. ec-ce «ιδού») και για το -εν- πβ. χετιτ. en-is «ο αναφερθείς»].

ἐκκλησία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

συνέλευση, συζήτηση: ἐκκλησία τοῦ δήμου = συνέλευση των δημοτών.

παράγ. ἐκκλησιάζω, ἐκκλησιαστικός.

NE εκκλησία (με τη θρησκευτική σημ.).

[ουσ. του ἐκκλητὸς «καλεσμένος»: *ἐκκλητ-ία > ἐκκλησία, πβ. ἐκκλησις].

ἐκκλησιάζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠκκλησιάζον & ἐξεκκλησιάζον
Μέλλ.	ἐκκλησιάσω
Αόρ.	ἐξεκκλησίασα

συγκαλώ συνέλευση, συζητώ κάποιο θέμα στη συνέλευση: ἔμελλον ἐκκλησιάζειν περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ πολέμου = επρόκειτο να συζητήσουν στη συνέλευση σχετικά με τη διακοπή του πολέμου.

NE εκκλησιάζομαι «παρίσταμαι στην εκκλησία κτλ.».

[**παράγ. λ.** ἐκκλησία + παρ. επίθ. -άζω].

ἐκκομίζω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ κομίζω

μεταφέρω σε ασφαλές μέρος.

[**σύνθ. λ.** ἐκ + κομίζω].

ἐκκρούω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ κρούω

1. βγάζω κάτι χτυπώντας το (π.χ. πάσσαλον).

2. αποκρούω: μάχη ἐξέκρουσαν τοὺς ἐπιόντας = απέκρουσαν τους επιτιθέμενους στη μάχη.

NE εκκρούω (λόγ.).

[**σύνθ. λ.** ἐκ + κρούω].

ἐκλαμβάνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ λαμβάνω

1. αρπάζω: ἐκλαμβάνω βία τοὺς παῖδας.

2. αντιλαμβάνομαι κάτι με έναν ορισμένο τρόπο, εκλαμβάνω: οὕτως ἐκλαμβάνω τοὺς νόμους = έτσι αντιλαμβάνομαι τη σημασία των νόμων.

NE εκλαμβάνω (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** ἐκ + λαμβάνω].

ἐκλέγω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ συλλέγω

1. εκλέγω.

2. συλλέγω (φόρους) κτλ.

παράγ. ἐκλογή.

NE εκλέγω (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** ἐκ + λέγω].

ἐκλείπω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ λείπω

1. παραλείπω: εἴ τι ἐξέλειπον, σὸν ἔργον ἀναπληρῶσαι = αν τυχόν παρέλειψα κάτι, είναι δικό σου έργο να το συμπληρώσεις.

2. εγκαταλείπω: ἐκλείπω τὴν τάξιν = εγκαταλείπω τη θέση μου στην παράταξη της μάχης.

3. ως αμετάβατο πεθαίνω: οἱ ἐκλιπόντες = οι πεθαμένοι.

παράγ. ἔκλειψις (ἡλίου).

NE εκλείπω «εξαφανίζομαι».

[σύνθ. λ. ἐκ + λείπω].

ἐκλύω PHMA

Για τους χρόνους ☞ λύω

1. μέσο ἐκλύομαι απελευθερώνω, λυτρώνω: ἐξελύσαντο τοὺς Ἀργεῖους.

2. τερματίζω: ἐκλύω ἔριν = θέτω τέρμα στον καβγά.

3. παθ. φωνή ἐκλύομαι χαλαρώνω: ἐξελύθησαν πρὸς τὸν πόλεμον = χαλάρωσαν τις πολεμικές τους προσπάθειες.

NE εκλύω (λόγ., λ.χ. εκλύει μεγάλες ποσότητες ραδιενέργειας).

[σύνθ. λ. ἐκ + λύω].

ἐκούσιος, -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

που ενεργεί με τη θέλησή του, εθελούσιος, θεληματικός. = ἐκών. ≠ ἄκων, ἀκούσιος.

NE εκούσιος.

[παράγ. λ. ἐκών, -όντος + παρ. επίθ. -ιος].

ἐκπίπτω PHMA

Για τους χρόνους ☞ πίπτω

1. ναυαγώ.

2. χάνω την περιουσία ή τη δύναμή μου, ξεπέφτω: ἐκ τῶν πατρῶων ἐκπεπτωκότες = έχοντας χάσει την πατρική περιουσία.

• μεταφορικά ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει = η αγάπη δε χάνει ποτέ τη δύναμή της, την αξία της.

3. εξορίζομαι: τῆς πόλεως ἐκπίπτω.

παράγ. ἔκπτωσις.

NE εκπίπτω (λ.χ. από ένα αξίωμα αλλά και «ξεπέφτω» με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. ἐκ + πίπτω].

ἐκπληρώω -ῶ PHMA

Για τους χρόνους ☞ πληρώω -ῶ

1. συμπληρώνω (αριθμητικά): ἰππέας ἐξεπλήρωσαν εἰς δισχιλίους = συμπλήρωσαν τον αριθμό των ιππέων σε δύο χιλιάδες.

2. πληρώνω ολόκληρο ένα χρηματικό ποσό.

3. με τη σημερινή σημ. εκπληρώνω.

παράγ. ἐκπλήρωσις.

NE εκπληρώνω (με τη σημ. 3).

[σύνθ. λ. ἐκ + πληρώω].

ἐκπλήττω PHMA

Για τους χρόνους ☞ πλήττω

1. απομακρύνω, διώχνω: φόβος μνήμην ἐκπλήττει.

2. καταπλήσσω κάποιον, του προκαλώ κατάπληξη, τον ξαφνιαζώ, τον σαστίζω, τον τρομάζω: ἐκπλαγεῖς τῷ μεγέθει τῶν κακῶν = επειδή εξεπλάγη από το μέγεθος της συμφοράς.

παράγ. ἐκπαγλος, ἐκπληξίς, ἐκπληκτος, ἐκπληκτικός.

NE εκπλήσσω (με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. ἐκ + πλήττω].

ἐκποδῶν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

ἐξω απ' τα πόδια κάποιου, ἐξω από το δρόμο του, μακριά: ἄπαγε σεαυτὸν ἐκποδῶν = φύγε απ' τα πόδια μου. ἐκποδῶν ποιοῦμαι τινα = βγάζω κάποιον από το δρόμο μου. ≠ ἐμποδῶν «μέσα στα πόδια κάποιου».

NE στη λόγ. φρ. θέτω ἐκποδῶν κάποιον.

[σύνθ. ἐκ + ποδ- (πούς, ποδ-ός) + παρ. επίθ. -ών].

ἐκπορίζω PHMA

Για τους χρόνους ☞ πορίζω

προμηθεύω: ἐκπορίζω τινὶ ὄπλα / χρήματα.

[σύνθ. λ. ἐκ + πορίζω].

ἐκτρέπω PHMA

Για τους χρόνους ☞ τρέπω

βγάζω από την τροχιά, βγάζω από το δρόμο, κάνω εκτροπή: ἐκτρέπω τὸ ῥεῖθρον τοῦ ποταμοῦ = αλλάζω την κοίτη του ποταμού.

παράγ. ἐκτροπή.

NE εκτρέπω (λ.χ. το ὄχημα εξετράπη της πορείας του).

[σύνθ. λ. ἐκ + τρέπω].

ἐκτρέφω PHMA

Για τους χρόνους ☞ τρέφω

1. ανατρέφω: ἐκτρέφω παῖδα.

2. για φυτά τρέφω: ἐκτρέφει ἡ γῆ τὸ σπέρμα = η γη εκτρέφει το σπόρο.

παράγ. ἐκτροφή.

NE εκτρέφω (με τη σημ. 2 για τα ζώα ή αφηρημένες έννοιες, λ.χ. εκτρέφω ζώα, τη βία).

[σύνθ. λ. ἐκ + τρέφω].

ἐκφαίνω PHMA

Για τους χρόνους ☞ φαίνω

1. παθ. φωνή ἐκφαίνομαι φανερώνομαι, γίνομαι φανερός.

2. ἐκφαίνω πόλεμον πρὸς τινα = κηρύσσω πόλεμο εναντίον κάποιου.

παράγ. ἐκφανσις.

NE ἐκφανση.

[σύνθ. λ. ἐκ + φαίνω].

ἐκφέρω PHMA

Για τους χρόνους ☞ φέρω

1. βγάζω κάτι ἐξω από κάπου: ἐκφέρω ὄπλα ἐκ μεγάρου = βγάζω τα όπλα από το ναό.

2. φανερώνω: ἐκφέρω τὴν ἀπάτην.

3. ἐκφέρω πόλεμον = αρχίζω πόλεμο.

4. παθ. φωνή ἐκφέρομαι παραφέρομαι: ὀργῇ ἐκφέρονται = παραφέρονται από οργή.

παράγ. ἐκφορά.

NE εκφέρω (λ.χ. εκφέρω άποψη).

[σύνθ. λ. ἐκ + φέρω].

ἐκφεύγω PHMA

Για τους χρόνους ☞ φεύγω

διαφεύγω, δραπετεύω, ξεφεύγω.

NE εκφεύγω.

[**σύνθ. λ.** ἐκ + φεύγω].

ἐκών, -οῦσα, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

που ενεργεί με τη θέλησή του, εκούσιος, πρόθυμος. = εκούσιος. ≠ ἄκων, ἀκούσιος.

[**Φεκ-* «θέλω» (ένεκα, ἕκατι «εξαιτίας») + παρ. επίθ. -ών].

ἔλαιον, -αίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

λάδι ελιάς.

NE ἔλαιο (λόγ.), λάδι.

[πβ. **κνπρ.** ἔλαιον = ἔλαιον, μεσογ. λ.].

ἐλάττων, -ονος (ὁ, ἡ), ἔλαττον (τό) ΕΠΙΘΕΤΟ

συγκρ. του μικρός ο κοινός τύπος είναι ἐλάσων.

1. μικρότερος, λιγότερος. ≠ μεῖζων.

2. κατώτερος σε σχέση με κάτι, που υποκύπτει σε αυτό: ἐλάττων σιτίων = που υποκύπτει στο πολύ φαγητό.

παράγ. ἐλαττώ.

NE ἐλάσων (λόγ.).

[**παράγ. λ.** ἐλαχὺς «ελαφρός» + παρ. επίθ. -j + παρ. επίθ. -ων, *ἐλάχ-ων > ἐλάττων].

ἐλαύνω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤλαυνον
Μέλλ.	ἐλῶ (-ᾶς, -ᾷ)
Αόρ.	ἤλασα
Παρακ.	ἐλήλακα
Υπερσ.	ἐηλάκειν
Παθ. μέλλ.	ἐλασθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἤλασάμην
Παθ. αόρ.	ἤλάθην
Παθ. παρακ.	ἐλήλαμαι

1. προχωρώ επάνω σε άμαξα: ἐπὶ ζευγῶν ἐλαύνω = προχωρώ με άμαξα που τη σέρνουν δύο άλογα.

2. ως αμετάβατο ἐλαύνω προχωρώ: πόρρω σοφίας ἐλαύνω = προχωρώ μακριά σε σοφία (προοδεύω, προκόβω σε σοφία).

3. παθ. φωνή ἐλαύνομαι καταδιώκομαι: ὑπὸ οἴστρου ἐλαύνομαι = με καταδιώκει ο οίστρος, η βοϊδόμυγα.

παράγ. ἐλασις, **σύνθ.** προέλασις, παρελάσις.

NE ἐλαύνομαι «οδηγούμαι ασυνείδητα».

[*ἐλα-υν-, **αβέβ. ετυμ.**].

Ἐλαφηβολιόν, -ῶνος, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

ο ένατος μήνας του αττικού έτους (15 Φεβρουαρίου-15 Μαρτίου), κατά τον οποίο τελούνταν τα Μεγάλα Διονύσια με τις παραστάσεις δράματος.

[ἐλαφηβόλι-ος «που βάλλει κατά των ελάφων», + παρ. επίθ. -ών].

ἐλαφρός, -ά, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἐλαφρότερος
Υπερθετικός	ἐλαφρότατος

1. ελαφρός, ελαφρός. ≠ βαρύς.

2. εύκολος, πιο υποφερτός.

3. ευπροσάρμοστος: ἐμαυτὸν ἐλαφρὸν τοῖς συνουσί παρέχω = παρουσιάζομαι προσαρμοστικός με όσους με συναναστρέφονται.

NE ελαφρός (με τη σημ. 1).

[*ἐλαφ- (= *ἐλαχ-, ἐλαχ-ύς, ☞ **ἐλάχιστος**) + αρ. επίθ. -ός > *ἐλαφ-ός > ἐλαφ-ρός κατά τα επίθετα σε -ρός, λ.χ. *άνια-ρός*].

ἐλάχιστος, -ίστη, -ιστον ΕΠΙΘΕΤΟ

υπερθετικός βαθμός του ☞ **μικρός**

πάρα πολύ μικρός ή πάρα πολύ λίγος: δι' ἐλάχιστον χρόνον = σε πολύ λίγο χρόνο. ἐλάχιστος τὸν ἀριθμόν = πολύ λίγος αριθμητικά.

• έκφραση περὶ ἐλάχιστου ποιουμαι τι υπολογίζω κάτι πάρα πολύ λίγο.

NE ἐλάχιστος.

[*ἐλαχύ- + -ς, ομόρρ. του **αρχ. ινδ.** Laghú- «γρήγορος, ελαφρύς»].

ἐλέγχο ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤλεγχον
Μέλλ.	ἐλέγξω
Αόρ.	ἤλεγξα
Παθ. μέλλ.	ἐλεγθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἤλέγθην
Παθ. παρακ.	ἐλήλεγμαι
Παθ. υπερσ.	ἐηλέγημην

1. ανακρίνω, εξετάζω.

2. κατηγορώ κάποιον: ἐλεγθήσεται γελοῖος ὢν = θα κατηγορηθεῖ ότι είναι γελοῖος.

3. αποδεικνύω.

4. ανασκευάζω, αναίρω (επιχείρημα).

παράγ. ἐλεγχος, **σύνθ.** ἀνεξέλεγκτος.

NE ἐλέγχο (με τη σημ. 1).

[*ελεγ-, *ελεχ-, συγγεν. με ἐλαχ-, ☞ **ἐλάχιστος**].

ἐλεινός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που αξίζει να τον συμπονέσει κανείς, αξιολύπητος.

παράγ. ἐλεινῶς.

NE ἐλεινός (με την ίδια σημ., λ.χ. *ελεινές συνθήκες*).

[**παράγ. λ.** μάλλον ἔλεος, ὁ + παρ. επίθ. -εινός κατά το ἀλγ-εινός παρά ἔλεος, τὸ (< *ελεσε + -ς) + παρ. επίθ. -ινός, εφόσον το ἔλεος, τὸ είναι μεταγεν.].

ἐλεέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠλέουν
Μέλλ.	ἐλεήσω
Αόρ.	ἠλέησα

αισθάνομαι συμπόνια για κάποιον, τον συμπονῶ, τον λυπούμαι: ἐπὶ τοῖς ἀκουσίοις παθήμασιν ἐλεῶ τινα = συμπονῶ κάποιον για τις συμφορές που δεν προκάλεσε ο ίδιος.

παράγ. ἐλεήμων. ≠ οἰκτίρω.

[**παράγ. λ.** ἔλεος + παρ. επίθ. -έω].

ελεήμων, -ων, ἐλεῆμων ΕΠΙΘΕΤΟ

ευσπλαχνικός, που συμπονεί.

παράγ. ἐλεημοσύνη «συμπόνια».

ΝΕ ελεήμων ή ελεήμονας.

[**παράγ. λ.** ἐλεέω + παρ. επίθ. -μων].

ἔλεος, -έου, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

οίκτος, συμπόνια: ἄξιός ἐλέου τυχεῖν παρ' ὑμῶν = αξίζει να τον συμπονέσετε.

παράγ. ἐλεεινός, ἐλεέω.

ΝΕ το ἔλεος (όχι ὁ ἔλεος, όπως στα αρχαία).

[πιθ. ηχομιμ., πβ. ἐλεεῦ].

ἐλευθέριος, -ιος & -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που συμπεριφέρεται ως ελεύθερος άνθρωπος και όχι ως δούλος.

2. γενναιοδωρος: ἐλευθέριος εἰς χρήματα.

3. αυτός που ταιριάζει σε ελεύθερο άνθρωπο: ἐλευθέριος βίος.

ΝΕ ελευθέριος (λ.χ. ελευθέριο επάγγελμα).

[**παράγ. λ.** ἐλευθερός + παρ. επίθ. -ιος].

ἐλευθερώω -ῶ ΡΗΜΑ

1. ελευθερώνω. ≠ δουλόω. **2.** αθώνω.

παράγ. ἐλευθέρωσις, ἐλευθερωτής.

ΝΕ ελευθερώνω.

[**παράγ. λ.** ἐλευθερός + παρ. επίθ. -όω].

ἐλίττω ΡΗΜΑ

ο κοινός τύπος είναι ἐλίσσω

Παρατ.	εἴλιττον
Μέλλ.	ἐλίξω
Αόρ.	εἴλιξα
Παθ. αόρ.	εἰλίχθην
Παθ. παρακ.	εἴλιγμαι & ἐήλιγμαι

περιστρέφω κάτι, τυλίγω.

ΝΕ ἐλίσσομαι, περιελίσσομαι.

[*Fελ-, *Fελικ- (από όπου ἐλιξ, -ικος, ὁ) + παρ. επίθ. -jω].

ἔλκω ΡΗΜΑ

μεταγενέστερο ἐλκύω

Παρατ.	εἴλκον
Μέλλ.	ἔλξω
Αόρ.	εἴλκυσσα
Παρακ.	εἴλκυκα
Μέσ. μέλλ.	ἐλκυσόμαι
Παθ. μέλλ.	ἐλκυσθήσομαι
Μέσ. αόρ.	εἴλκυσάμην
Παθ. αόρ.	εἴλκυσθην
Παθ. παρακ.	εἴλκυσμαι
Παθ. υπερσ.	εἴλκυσμην

1. ἔλκω, σύρω, τραβώ: εἴλκον τὰς νευράς = τραβούσαν τις νευρές των τόξων (ώστε να τα τεντώσουν).

2. ρυμουλκώ (πλοίο).

παράγ. ἔλξις, ἐλκτός, **σύνθ.** ἀμφέλκω, διέλκω.

ΝΕ ἔλκω, εκκλύω.

[*ἔλκ- «σύρω», πβ. λιθ. velkù].

Ἑλλανοδίκαι, -ῶν, οἱ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα οι κριτές των Ολυμπιακών Αγώνων.

[Ἑλλανο- = Ἑλληνο- + -*δίκας = *δίκης < δικάζω].

ἐλλείπω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **λείπω**

1. παραλείπω να κάνω κάτι: λέγε μηδὲν ἐλλείπων = λέγε χωρίς να παραλείψεις τίποτε.

2. έχω ἔλλειψη από κάτι: ἐλλείπω χρημάτων.

3. ως πρόσωπο: ἐλλείπει σίτων καὶ ποτῶν = υπάρχει ἔλλειψη τροφίμων και ποτών.

4. υστερώ σε κάτι, εἶμαι κατώτερος: ἐμπειρία οὐκ ἐλλείπω ἐκείνων = δεν υστερώ σε εμπειρία σε σχέση με εκείνους.

παράγ. ἔλλιπής, ἔλλειψις, ἔλλειμμα.

ΝΕ ελλιπής, ἔλλειψη, ἔλλειμμα.

[**σύνθ. λ.** ἐν + λείπω].

ἐλληνίζω ΡΗΜΑ

1. μιλώ ελληνικά. **2.** μιλώ και γράφω σωστά ελληνικά. **3.** εξελληνίζω.

[**παράγ. λ.** Ἑλλην + παρ. επίθ. -ίζω].

ἐλπίζω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤλπιζον
Μέλλ.	ἐλπίσω & ἐλπῶ
Αόρ.	ἤλπισα
Παρακ.	ἤλπικα
Παθ. αόρ.	ἤλπισθην
Παθ. παρακ.	ἤλπισμαι

1. ἐλπίζω.

2. περιμένο, προσδοκῶ, προβλέπω: τοῦτο τὸ κακὸν οὐδέποτε ἤλπισα = ποτέ δεν περιμένα αυτό το κακό.

ΝΕ ἐλπίζω.

[**παράγ. λ.** ἐλπίζ + παρ. επίθ. -ίζω > ἐλπίζω < *ἐλπιδ-jω].

ἐλπίζ, -ίδος, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ἐλπίδα.

2. προσδοκία (εἴτε καλή εἴτε κακή), αυτό που περιμένει κανείς: πρᾶγμα μόνον ἐλπίδος κρεῖσσον γεγεννημένον = το μοναδικό πράγμα που έχει ξεπεράσει αυτό που περιμέναμε.

ΝΕ ἐλπίδα.

ἔμμαντοῦ, ἔμμαντης ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

αυτοπαθής α' προσώπου του εαυτού μου.

[**σύνθ. λ.** ἐμοῦ + αὐτοῦ].

ἐμβαίνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **βαίνω**

μπαίνω, και ειδικότερα επιβιβάζομαι: ἐμβαίνω ἐς πλοῖον = επιβιβάζομαι σε πλοίο.

• μεταφορικά ἐμβαίνω εἰς κίνδυνον = μπαίνω σε κίνδυνο.

NE μπαίνω.

[σύνθ. λ. ἐν + βαίνω].

ἐμβάλλω PHMA

Για τους χρόνους ☞ βάλλω

1. ρίχνω κάποιον ή κάτι μέσα σε κάτι: ἐμβάλλω τινά εἰς συμφοράς = ρίχνω κάποιον σε συμφορές.

2. ρίχνω κάτι εναντίον κάποιου: ἐμβάλλω λίθον τινί εἰς κεφαλὴν = ρίχνω πέτρα στο κεφάλι κάποιου.

3. εισβάλλω: ἐμβάλλω εἰς τὸν Ἰσθμόν.

NE εμβάλλω (εμβάλλω κάποιον σε υποψίες).

[σύνθ. λ. ἐν + βάλλω].

ἐμβιβάζω PHMA

Για τους χρόνους ☞ βιβάζω

1. βάζω μέσα, επιβιβάζω (σε πλοίο).

2. καθοδηγώ προς ένα πράγμα: εἰς τὴν δικαιοσύνην τοὺς οἰκέτας = καθοδηγώ τους δούλους στη δικαιοσύνη.

[σύνθ. λ. ἐν + βιβάζω].

ἐμμένω PHMA

Για τους χρόνους ☞ μένω

1. μένω κάπου: ἐμμένω ἐν τῇ Ἀττικῇ.

2. μένω σταθερός: ἐμμένω ταῖς συνθήκαις.

☛ παράγ. ἐμμενής, ἐμμονή, ἐμμονος.

NE εμμένω (με σημ. 2, λ.χ. στις απόψεις μου).

[σύνθ. λ. ἐν + μένω].

ἐμός, -ή, -ὸν ANTONYMIA

κτητική α' προσώπου

δικός μου, δική μου, δικό μου: οἱ ἐμοὶ ἑταῖροι = οι σύντροφοί μου.

[ἐγώ, γεν. ἐμ-οῦ + -ός].

ἐμπαλιν EPIPRHMA

συνήθως με το άρθρο: τὸ ἐμπαλιν ἢ τοῦμπαλιν

1. προς τα πίσω: εἰς τοῦμπαλιν ἄπιμεν = γυρίζουμε πίσω.

2. αντίστροφα, αντίθετα: τοῦμπαλιν οὐ βούλονται = το αντίθετο από αυτό που θέλουν.

[τὸ ἐμπαλιν < ἐν + πάλιν].

ἐμπύπλημι PHMA

Για τους χρόνους ☞ πύπλημι

γεμίζω: ἐμπύπλημί τινα ἐλπίδων κενῶν = γεμίζω κάποιον με κενές ελπίδες. ≠ ἐκκενώ.

[σύνθ. λ. ἐν + πύπλημι].

ἐμπύπρημι PHMA

Για τους χρόνους ☞ πύπρημι

καίω, πυρπολώ: ἐμπύπρημι οἰκίαν = καίω το σπίτι. = ἐμφλέγω, ἐγκαίω.

☛ παράγ. ἐμπρησμός, ἐμπρηστής.

NE (χρησιμοποιούνται τα παραπάνω παραγωγικά).

[σύνθ. λ. ἐν + πύπρημι].

ἐμπίπτω PHMA

Για τους χρόνους ☞ πίπτω

1. επιτίθεμαι: ἐνέπεσον τοῖς πολεμίοις = επιτέθηκαν στους εχθρούς.

2. για κακό, συμφορά προσβάλλω, πέφτω: λύττα ἐμπέπτωκε τοῖς κυσί = έπεσε λύσσα στα σκυλιά.

NE ἐμπίπτω (με άλλη σημ., λ.χ. ἐμπίπτει στην αρμοδιότητα κάποιου).

[σύνθ. λ. ἐν + πίπτω].

ἐμπλεως, -ως, -ων EPIHETO

εντελώς γεμάτος: ἐμπλεως πονηρίας = γεμάτος κακία.

NE ἐμπλεος (λόγ.).

[ἐμπλεως, συνηρημ. από ἐμπλεος < ἐν + *πλε- (πίμ-πλημι) + -ος].

ἐμποδῶν EPIPRHMA

μέσα στα πόδια κάποιου, μέσα στο δρόμο του (ως εμπόδιο): τί ἐμποδῶν τούτῳ μὴ οὐ... = τι τον εμποδίζει αυτόν, ώστε να μη...;

[παράγ./σύνθ. ἐν + *ποδ- (πούς, ποδ-ός) + παρ. επίθ. -ών].

ἐμπορία, -ας, ἡ OYΣΙΑΣΤΙΚΟ

εμπόριο, και ειδικότερα το εμπόριο που γίνεται με πλοία: ἐμπορίας οὐκ οὔσης = επειδή δεν υπήρχε θαλάσσιο εμπόριο.

NE εμπορία.

[παράγ. λ. ἐμπορ-ος + παρ. επίθ. -ία].

ἐμπορος, -όρου, ὁ OYΣΙΑΣΤΙΚΟ

ἐμπορος που ταξιδεύει και εισάγει ο ίδιος τα εμπορεύματα και τα πουλάει χοντρικά (σε αντιδιαστολή προς τον κάπηλον, το λιανέμπορα).

NE ἐμπορος.

[σύνθ. λ. ἐν + *πορ- (πορίζομαι) + -ος].

ἐμπροσθεν EPIPRHMA & ΠΡΟΘΕΣΗ

A. ως επίρρημα

1. τοπικά μπροστά από κάτι: τὸ ἐμπροσθεν & τὰ ἐμπροσθεν = το μπροστινό μέτωπο. εἰς τὸ ἐμπροσθεν = προς τα εμπρός. ἐκ τοῦ ἐμπροσθεν ἔστη = στάθηκε μπροστά.

2. χρονικά προηγουμένως, πριν: τὰ λεχθέντα ὀλίγον ἐμπροσθεν = ὅσα ειπώθηκαν λίγο πριν.

B. ως πρόθεση, με γενική

1. τοπικά μπροστά από κάτι: ἐμπροσθεν τῆς νεῶς = μπροστά στο πλοίο.

2. χρονικά πριν από κάτι: ἐμπροσθεν τῶν πραγμάτων = πριν από τα γεγονότα.

[σύνθ. λ. ἐν + πρόσθεν].

ἐμφαίνω PHMA

Για τους χρόνους ☞ φαίνω

δείχνω, φανερώνω.

• παθ. φωνή ἐμφαίνομαι φαίνομαι.

[σύνθ. λ. ἐν + φαίνω].

ἐμφρων, -ων, -ον, γεν. -ονος EPIHETO

Συγκριτικός ἐμφρονέστερος

Υπερθετικός ἐμφρονέστατος

1. έλλογος: ζῶα ἔμφρονα. 2. συνετός.
[**σύνθ.**/παράγ. ἐν + *φρ(εν)- (φρήν, -ενός) + παρ. επίθ. -ων].

ἐν ΠΡΟΘΕΣΗ

A. συντάσσεται με δοτική

1. δηλώνει τον τόπο όπου γίνεται κάτι: ἢ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.

2. προστά σε: ἐν τῷ δήμῳ λέγω = μιλάω μπροστά στο λαό.

3. στην εξουσία κάποιου: ἐν ἐμοί ἐστι γενέσθαι τοῦτο = από μένα εξαρτάται να γίνει αυτό.

4. δηλώνει το χρόνο ή τις συνθήκες μέσα στις οποίες γίνεται κάτι: ἐν νυκτί. ἐν πολέμῳ.

5. δηλώνει το μέσο, το ὄργανο ή τον τρόπο: ἐν λόγοις πείθει = πείθει με λόγια. τὰ πραχθέντα ἐν ἐπιστολαῖς ἴστε = γνωρίζετε τα συμβάντα μέσω των επιστολών.

B. ἐν- ως ἄ συνθετικό δηλώνει μέσα, π.χ. ἐπίπτω.

Γ. η ἐν- γίνεται

1. ἐμ- πριν από χειλικά σύμφωνα (β, μ, π, φ, ψ), π.χ. ἐμβάλλω.

2. ἐγ- πριν από τα γ, κ, ξ, χ, π.χ. ἐγκαλῶ.

3. ἐλ- πριν από το λ, π.χ. ἐλλείπω.

4. ἐρ- πριν από το ρ, π.χ. ἔρρινον.

NE εν (αρχαιοπρεπές).

[*en, **λατ.** en και in, **γοθ.** in κτλ.].

ἐναντίος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. τοπικά ο απέναντι.

2. με εχθρική σημ. ο αντίπαλος.

3. ως ουσ. οἱ ἐναντίοι οἱ εχθροί.

4. αντίθετος: δύο τὰ ἐναντιώτατα εὐβουλία, τάχος καὶ ὀργή = δύο πράγματα είναι αντίθετα προς τη σωστή σκέψη, η βιασύνη και ο θυμός.

παράγ. ἐναντίως, ἐναντιόω.

NE εναντίον, ενάντιος.

[**σύνθ. λ.** ἐν + ἀντίος].

ἐναργής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἐναργέστερος
Υπερθετικός	ἐναργέστατος

φανερός, σαφής: ἐναργές τεκμήριον = φανερό απόδειξη.

NE εναργής.

[**σύνθ. λ.** ἐν + *ἄργ-ος (-εσος > -ους < ἄργός «λαμπρός») + -ής].

ἐναυλίζομαι ΡΗΜΑ

για στρατιώτες διανυκτερεύω κάπου στο ύπαιθρο.

[**σύνθ. λ.** ἐν + αὐλίζομαι].

ἐνδεής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

1. αυτός που στερείται κάτι: πολλῶν ἐνδεής εἶμι = μου λείπουν πολλά.

2. κατώτερος, χειρότερος: τῆς δυνάμεως ἐνδεᾶ πράττω = ενεργώ με τρόπο κατώτερο των δυνατοτήτων μου.

[**σύνθ. λ.** ἐν + δέ-ομαι «στεροῦμαι» + -ής].

ἐνδεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. έλλειψη: δυνάμεως ἐνδεία ἐπάθομεν τοῦτο = αυτό το πάθαμε από έλλειψη δύναμης.

2. φτώχεια.

NE ένδεια (και με τις δύο σημ.).

[παράγ. λ. ἐνδε-ής + παρ. επίθ. -εια].

ἐνδείκνυμι & ἐνδεικνύω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **δείκνυμι**

1. δείχνω, υποδεικνύω.

2. καταγγέλλω: ἐνδείκνυμί τινα.

3. μέση φωνή ἐνδείκνυμαι **α.** επιδεικνύω: ἐνδείκνυμαι εὔνοιάν τινα. **β.** προσπαθώ να γίνω αρεστός σε κάποιον (τινί).

NE ενδείκνυται «συνιστάται, πρέπει».

[**σύνθ. λ.** ἐν + δείκνυμι].

ἐνδέχομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **δέχομαι**

1. αποδέχομαι κάτι, το εγκρίνω: ἐνδέχομαι τὰ λεγόμενα.

2. για πράγματα επιτρέπω, επιδέχομαι: καθ' ὅσον φύσις ἐνδέχεται = όσο το επιτρέπει η φύση.

3. απρόσωπο ἐνδέχεται είναι ενδεχόμενο, είναι πιθανόν.

NE ενδέχεται (με τη σημ. 3, «είναι ενδεχόμενο»).

[**σύνθ. λ.** ἐν + δέχομαι].

ἐνδημέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐνεδήμιουν
Μέλλ.	ἐνδημήσω
Αόρ.	ἐνεδήμησα
Παρακ.	ἐνδεδήμηκα

μένω σε έναν τόπο: μέχρις ἂν ἐνδημῶσιν οἱ πρόσβεις = μέχρις ότου οι απεσταλμένοι μένουν (βρίσκονται) στην πόλη.

[παράγ. λ. ἐνδημ-ος + παρ. επίθ. -έω].

ἐνδίδωμι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **δίδωμι**

1. παραδίδω κάτι ή κάποιον: ἐνδίδωμί τινα τοῖς πολεμίοις = παραδίδω κάποιον στους εχθρούς.

2. προσφέρω: ἐνδίδωμι πρόφασίν τινα.

3. υποχωρώ, υποκύπτω. ≠ εἴκω.

παράγ. ἐνδόσιμος.

NE ενδίδω (λόγ., με τη σημ. 3).

[**σύνθ. λ.** ἐν + δίδωμι].

ἐνδοθεν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

από μέσα, μέσα: ὁ ἐνθοδεν θόρουβος.

[**σύνθ. λ.** ἐνδον + παρ. επίθ. -θεν κατά το οἴκο-θεν].

ἐνδον ΕΠΙΡΡΗΜΑ

Συγκριτικός	ένδοτέρω
Υπερθετικός	ένδοτάτω

1. μέσα. 2. μέσα στο σπίτι.

παράγ. ένδοθεν.

NE στη λόγ. φρ. εκ των ένδον.

[δεν υπάρχει σχέση με δόμ-ος κτλ., πβ. **χειτ.** andan, **λατ.** indu-].

ένδύω ΡΗΜΑ

Παρακ.	ένδέδυκα
Για τους άλλους χρόνους	☞ ἐκδύω

1. στον ενεστ., μέλλ. και αόρ. ντύνω κάποιον: **ένδύω τινά τι** = ντύνω κάποιον με κάτι.

2. ο παρακ. με αμετάβ. σημ. ένδέδυκα φορώ.

παράγ. ένδυμα, ένδυσις.

NE ντύνω (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** έν + δύω].

ένειμι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους	☞ είμι
------------------	---------------

1. ενυπάρχω, βρίσκομαι μέσα: **σίτου οὐκ έν-όντος** = καθώς μέσα εκεί δεν υπήρχε σιτάρι.

2. πρόσωπο ένεστιν ή ένι είναι δυνατό.

3. τὰ ένόντα όλα τα διαθέσιμα πράγματα, μέ-σα.

NE στη λόγ. φρ. εκ των ενόντων «από τα μέ-σα / υλικά / πόρους που διαθέτουμε».

[**σύνθ. λ.** έν + είμι].

ένεκα & ένεκεν ΠΡΟΘΕΣΗ

με γενική

1. εξαιτίας κάποιου προσώπου ή πράγματος ή χάριν αυτού: **του̅ κοινοῦ συμφέροντος ένε-κα βούλομαι του̅το είπειν** = θέλω να το πω αυτό χάριν του κοινού συμφέροντος.

2. όσον αφορά: **ένεκεν γε χρημάτων** = όσον α-φορά τα χρήματα.

NE ένεκα ή ένεκεν (λόγ., με τη σημ. 1).

[**αβέβ. ετυμ.**, πιθ. *Γεκών* = *έκών*].

ένεός, -ά, -όν ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που δεν μπορεί να μιλήσει, ο άλαλος.

NE ενός (λόγ., έμεινα ενός «αμίλητος»).

[**άγν. ετυμ.**].

ένθα ΕΠΙΡΡΗΜΑ

A. δεικτικό επίρρημα

1. τοπικό εκεί: **ένθα μέν...** **ένθα δε...** = εδώ... και εκεί...

2. χρονικό τότε: **ένθα δή** = τότε λοιπόν.

B. αναφορικό επίρρημα

1. τοπικό όπου. 2. χρονικό όταν, οπότε.

παράγ. ένθάδε, ιων. ένθαῦτα = ένταῦθα.

[επίρρ. *έν (πβ. επίρρ. ένην «μεθαύριο») + θα- (στο *i-θα-γενής*)].

ένθάδε ΕΠΙΡΡΗΜΑ

εδώ, εκεί.

NE στη λόγ. φρ. ένθάδε κείται «εδώ βρίσκεται θαμμένος».

[**παράγ. λ.** ένθα + παρ. επίθ. -δε].

ένθεν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

από εκεί: **ένθεν και ένθεν** = από δω και από κει. [**παράγ. λ.** *ένθ- (ένθα) + παρ. επίθ. -εν].

ένθενδε ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. τοπικό από εδώ: **ένθενδε έκεισε φέρομαι** = μεταφέρομαι από εδώ προς τα εκεί.

2. αναφορικό απ' όπου: **έπάνειμι ένθεν έξέβην** = επανέρχομαι εκεί απ' όπου έκανα την πα-ρέκβαση.

[**παράγ. λ.** ένθεν + παρ. επίθ. -δε].

ένθεος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

θεόπνευστος.

NE ένθεος.

[**σύνθ. λ.** έν + *θε- (θεός) + -ος].

ένθουσιάζω & ένθουσιάζω -ω ΡΗΜΑ

βρίσκομαι σε έκσταση: ή **ψυχή ένθουσιάζει**.

NE ενθουσιάζω κάποιον ως (1) μεταβ.

[**παράγ. λ.** ένθεάζω (ένθεος + παρ. επίθ. -άζω) «είμαι θεόπνευστος» > ένθουσιάζω με επί-δραση του θουσιάζω].

ένθυμέομαι -οῦμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ένεθυμούμην
Μέλλ.	ένθυμήσομαι & μεταγεν. ένθυμηθήσομαι
Αόρ.	ένεθυμήθην
Παρακ.	έντεθύμημαι
Υπερσ.	έντετεθυμήμην

βάζω κάτι στο νου μου, συλλογίζομαι: **ένεθυ-μούντο όσον πλοῦν άπεστέλλοντο** = συλλογίζο-νταν σε τι μακρινό ταξίδι τους έστελναν. **ών έν-θυμηθέντες** = σκεπτόμενοι τα πράγματα αυτά.

NE ενθυμούμαι ή θυμούμαι ή θυμάμαι. Ακρι-βέστερα το νεοελληνικό **θυμάμαι** αντιστοιχεί στο αρχαίο **μέμνημαι**.

[**σύνθ. λ.** έν + *θυμ- (θυμός) + -έομαι].

ένιαύσιος, -ιος & -ία, -ιον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που γίνεται κάθε χρόνο ή που διαρκεί ένα χρόνο, ετήσιος: **ένιαύσιος έορτή. ένιαύσι-ος έκεχειρία** = ετήσια κατάπαυση της μάχης.

NE ενιαύσιος (λόγ.).

[**παράγ. λ.** ένιαυτός + παρ. επίθ. -ιος].

ένιαυτός, -οῦ, ὀ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

χρονιά, έτος: **δὶς του̅ ένιαυτου̅** = δύο φορές το χρόνο. **κατ' ένιαυτόν** = κάθε χρόνο.

[ένι-αυτός, όπου ένι- = έτος, πβ. **δί-ενος** «δύο ετών», **αὔ-τός** < **αὔ** «πάλι» + -τός].

ένίημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους	☞ ίημι
------------------	---------------

ρίχνω, χύνω μέσα (σε κάτι): **πάντα έφλεγον έν-ιέντες πῦρ εις τὰς πόλεις και εις τὰ ίερά** = κα-τέκαιγαν τα πάντα ρίχνοντας φωτιά στις πό-λεις και στους ναούς.

παράγ. ένεσις «ένεση, εισροή υγρού».

NE τα παράγωγα ένεση και ενέσιμος (λόγ.) (λ.χ. ενέσιμο φάρμακο).

[**σύνθ. λ.** ἐν + ἴημι].

ἔνιοι, -ιαί, -ια ANTONYMIA

αόριστη μερικοί.

[πιθ. *ἔνιοι < ἐν- από εἶς με ιωνική ψίλωση].

ἐνίστε ΕΠΙΡΡΗΜΑ

μερικές φορές, = ἔστιν ὅτε «κάποτε».

ΝΕ ενίστε (λόγ.).

[πιθ. *ἐνι (πβ. ἔνιοι) + ὅτε].

ἐνίστημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **ἴστημι**

1. τοποθετώ, στήνω κάτι σε έναν τόπο: *στήλας ἐνίστη εἰς τὰς χώρας* = ἔστηνε στήλες στις χώρες (από όπου περνούσε).

2. μέσ. αόρ. ἐνεστησάμην ἄρχισα: ὁ ἐνεστὼς πόλεμος = ο πόλεμος που ἄρχισε.

3. παθ. φωνή, με αόρ. β', παρακ. και υπερσ. ενεργ. φωνής (*ἐνεστην, ἐνεστηκα, ἐνεστήκειν*), ἐνίσταμαι

α. στη μετοχή ενεργ. παρακ. *τοῦ ἐνεστῶτος μηνός* = του τρέχοντος μηνός. ὁ ἐνεστὼς χρόνος = ο ενεστῶτας. **β.** αντιστέκομαι. **γ.** αντιλέγω.

ΝΕ ενίσταμαι (με τη σημ. 3γ).

[**σύνθ. λ.** ἐν + ἴστημι].

ἐννοέω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **νοέω -ῶ**

ἐννοῶ ή *ἐννοοῦμαι* σκέπτομαι: *ἐννοήσωμεν καὶ τῆδε ὡς πολλῆ ἐλπίς ἐστὶν αὐτὸ ἀγαθὸν εἶναι* = ας σκεφθούμε και με αυτόν τον τρόπο, ότι δηλαδή είναι πολύ πιθανόν (ο θάνατος) να είναι καλό πράγμα.

ΝΕ εννοώ «δηλώνω, υποδηλώνω».

[**σύνθ. λ.** ἐν + νοέω].

ἔννοια, -οίας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. σκέψη: *τοῦτο ἄξιον ἐννοίας* = αυτό αξίζει να το σκεφτούμε.

2. έννοια: *χρόνου ἐννοια*.

ΝΕ έννοια (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** ἐννο-έω + παρ. επίθ. -ια].

ἐννομος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

νόμιμος, δίκαιος.

ΝΕ έννομος.

[**σύνθ. λ.** ἐν + *νομι- (νέμω) + -ος].

ἐνταῦθα ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. τοπικό **α.** εδώ, εκεί. **β.** σε αυτό το σημείο: *ἐνταῦθα που ἦμεν τοῦ λόγου, ἐν ᾧ...* = βρισκόμασταν κάπου σε αυτό το σημείο της επιχειρηματολογίας, στο οποίο...

2. χρονικό σ' αυτό το χρονικό σημείο, τότε: *ἐνταῦθα εἶ τῆς ἡλικίας...* = βρίσκεσαι σε αυτό το σημείο της ηλικίας...

ΝΕ ενταύθα (λόγ., με τη σημ. 1α).

[*ἐνθα* > *ἐνθαῦθα* > *ἐνταῦθα* με ανομοίωση θ - θ > τ - θ, ⚡ *ἐνθα*].

ἐντέλλομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐνετελλόμην
Αόρ.	ἐνετειλάμην

Παρακ.

ἐντέταλμαι

δίνω εντολή, παραγγέλλω.

παράγ. ἐντολή, ἔνταλμα.

ΝΕ εντέλλομαι (λόγ.).

[**σύνθ. λ.** ἐν + τέλλομαι].

ἐντεῦθεν ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. τοπικό από εδώ ή από εκεί.

2. χρονικό από τότε και έπειτα.

3. από αυτήν την πηγή: *τὸν βίον ἐντεῦθεν ἐποιούντο* = έπαιρναν το εισόδημά τους από αυτήν την πηγή.

[**παράγ. λ.** ἐνταῦθα κατά το ἐνθ-εν < ἐνθα].

ἐντίθημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **τίθημι**

ἐντίθημι ή μέσο ἐντίθεμαι βάζω μέσα: *ἐντίθεμαι εἰς τὴν ναῦν φορτία*.

παράγ. ἐνθεσις, ἐνθετος.

ΝΕ το παράγωγο ἐνθετο (σε εφημερίδες).

[**σύνθ. λ.** ἐν + τίθημι].

ἐντιμος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἐντιμότερος
Υπερθετικός	ἐντιμότατος

για πρόσωπα αυτός που τον εκτιμούν και τον τιμούν. ≠ ἄτιμος «αυτός που δεν τον εκτιμούν».

ΝΕ έντιμος.

[**σύνθ. λ.** ἐν + τιμ- (τιμάω) + -ός].

ἐντυγχάνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **τυγχάνω**

με δοτική του προσώπου

1. συναντώ κάποιον: *ἐνέτυχον αὐτῷ ἐν τῇ ὁδῷ* = τον συνάντησα στο δρόμο.

2. για πράγματα *ἐνέτυχον βιβλίῳ σοφοῦ ἀνδρός* = έτυχε να δω το βιβλίο κάποιου σοφού.

3. συνομιλώ με κάποιον.

παράγ. ἐντευξις.

ΝΕ το σύνθ. *συνέντευξη* από το παράγ. *έντευξις*.

[**σύνθ. λ.** ἐν + τυγχάνω].

ἐνύπνιον, -ίου, τὸ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

όνειρο.

[ουσιαστικοπ. ουδ. επιθέτου *ἐνύπνιος, -ιον*].

ἐξ ΠΡΟΘΕΣΗ

η μορφή που παίρνει η πρόθεση ἐκ όταν ακολουθείται από φωνήεν: *ἐξ ἀρχῆς*.

[πβ. **λατ.** ex, **ΙΕ** *eghs ή *eks].

ἐξάγω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **ἄγω**

1. βγάζω έξω. **2.** ἐξάγω προϊόντα. **3.** παρασύρω κάποιον: *ἂ ἄν τις ἐξαχθῆ προᾶξει* = οσαδήποτε παρασυρθεί κανείς να προάξει.

παράγ. ἐξακτέον, ἐξαγωγή.

ΝΕ εξάγω (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** ἐξ + ἄγω].

ἐξαιρέω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους **αίρέω -ῶ**

1. ἐξαιρῶ ἢ μέσο ἐξαιροῦμαι αφαιρῶ, απομακρύνω: ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελεῖσθαι τὴν διαβολήν = πρέπει να προσπαθήσω να αφαιρέσω από το μυαλό σας τη συκοφαντία (εις βάρος μου). ≠ προστίθμι.

2. μέση φωνή ἐξαιροῦμαι ελευθερώνω, απαλλάσσω: ἐξαιροῦμαί τινα ἐκ τῶν κινδύνων.

3. καταστρέφω: Ἀμπρακίαν ἐξεΐλον.

παράγ. ἐξαιρέσεις, ἐξαιρετέος ἐξαιρετός, ἐξαιρέτος.

NE ἐξαιρώ.

[σύνθ. λ. ἐξ + αἰρέω].

ἐξαιρώ PHMA

Για τους χρόνους **αἴρω**

1. σηκώνω: ἐξάρας αὐτὸν παίει εἰς τὴν γῆν = αφού τον σήκωσε, τον χτυπάει στο έδαφος.

2. παθητική φωνή ἐξαιρομαι α. υψώνομαι: τὸ τεῖχος ἐξήρητο διπλάσιον τοῦ ἀρχαίου = το τεῖχος υψωνόταν διπλάσιο από το παλιό. β. κανυγιέμαι, επαίρομαι.

NE ἐξαιρώ «υπερτονίζω, ανυψώνω».

[σύνθ. λ. ἐξ + αἴρω].

ἐξαιτέω -ῶ PHMA

Για τους χρόνους **αἰτέω -ῶ**

1. απαιτώ: οὐκ ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαιτοῦντι Κναξάρη = δεν παρέδιδε τους Σκύθες στον Κναξάρη που τους απαιτούσε.

2. μέση φωνή ἐξαιτοῦμαι ζητώ για τον εαυτό μου: ἐξαιτοῦμαι χάριν παρὰ τινος.

[σύνθ. λ. ἐξ + αἰτέω].

ἐξαμαρτάνω PHMA

Για τους χρόνους **ἀμαρτάνω**

1. αποτυγχάνω: βούλομαι καλῶς δρῶν ἐξαμαρτεῖν μᾶλλον ἢ νικᾶν κακῶς = προτιμῶ να αποτύχω ενεργώντας σωστά παρά να νικήσω με άδικο τρόπο.

2. κάνω λάθος, σφάλω.

[σύνθ. λ. ἐξ + ἀμαρτάνω].

ἐξανδραποδίζομαι PHMA

χρησιμοποιείται συνήθως ο μέσος τύπος

Παρατ.	ἐξηνδραποδιζόμενην
Μέλλ.	ἐξανδραποδιοῦμαι
μεταβ. συνήθως	«θα υποδουλώσω»
Παθ. αόρ.	ἐξηνδραποδίσθην

υποδουλώνω κάποιον.

παράγ. ἐξανδραποδισμός.

NE ἐξανδραποδίζω (λόγ.).

[σύνθ. λ. ἐξ + ἀνδραποδίζομαι].

ἐξανίστημι PHMA

Για τους χρόνους **ἵστημι**

1. σηκώνω κάποιον.

2. εκδιώκω: ἐξανέστησαν τοὺς Κᾶρας ἐκ τῶν νήσων = εξεδίωξαν [ενν. οι Ἴωνες] τους Κάρες από τα νησιά.

3. ως αμετάβ. στην παθ. φωνή και στον αόρ. β', παρακ. και υπερσ. της ενεργητικής (ἐξανέστην, ἐξανέστηκα, ἐξανεστήκειν) ἐξανίσταμαι σηκώνομαι: ἐξανασησόμεθα μετὰ δεῖπνον = θα σηκωθούμε μετά το δείπνο (από το τραπέζι).

NE ἐξανίσταμαι «ξεσηκώνομαι».

[σύνθ. λ. ἐξ + ἀνίστημι].

ἐξάπτω PHMA

Για τους χρόνους **ἄπτω**

1. δένω κάτι από κάπου: ἐξῆψε σχοινίον ἐκ τοῦ ναοῦ = έδεσε ένα σχοινί από το ναό.

2. ανάβω φωτιά.

3. μεταφορικά διεγείρω, ἐξάπτω.

παράγ. ἔξαψις.

NE ἐξάπτω (με τη σημ. 3).

[σύνθ. λ. ἐξ + ἄπτω].

ἐξαρκέω -ῶ PHMA

Για τους χρόνους **ἀρκέω -ῶ**

1. για αντικείμενα εἶμαι αρκετός, επαρκῶ: ἐξαρκῶ εἷς τι = επαρκῶ για κάτι.

2. ως πρόσωπο ἐξαρκεῖ εἶναι αρκετό, φτάνει: ἐξαρκέσει σοι τύραννον γενέσθαι = θα σου εἶναι αρκετό να γίνεις τύραννος.

[σύνθ. λ. ἐξ + ἀρκέω].

ἐξαρτάω -ῶ PHMA

Μέσ. μέλλ.

ἐξαρτήσομαι

με παθ. σημ.

«θα εξαρτηθῶ»

Για τους άλλους χρόνους **ἄρτάω**

παθ. φωνή ἐξαρτῶμαι α. κρέμομαι από κάτι. β. ἐξαρτῶμαι από κάτι.

παράγ. ἐξάρτησις.

NE ἐξαρτῶμαι (με τη σημ. β).

[σύνθ. λ. ἐξ + ἄρτάω].

ἐξαρτύω PHMA

1. προετοιμάζω, εφοδιάζω: ἐξήρτυον τὸν ἐπίπλου τῶν νεῶν = προετοιμάζαν τα πλοία για να πλεύσουν εναντίον του εχθρού.

2. μέσ. φωνή ἐξαρτύομαι εφοδιάζω τον εαυτό μου.

παράγ. ἐξάρτυσις «εφοδιασμός».

NE το παράγ. ἐξάρτυση «τα ατομικά είδη του στρατιώτη».

[σύνθ. λ. ἐξ + ἄρτύω].

ἔξειμι PHMA

Για τους χρόνους **εἶμι**

εκστρατεύω: ὅταν ἐξῆσαν = όταν εκστράτευαν.

NE (παράγωγο) ἐξιτήριο.

[σύνθ. λ. ἐξ + εἶμι].

ἐξελαύνω PHMA

Για τους χρόνους **ἐλαύνω**

εκδιώκω κάποιον (από ένα μέρος).

παράγ. ἐξέλασις.

[σύνθ. λ. ἐξ + ἐλαύνω].

ἐξεργάζομαι PHMA

Για τους χρόνους ◈ ἐργάζομαι

1. τελειώνω εντελώς: ἠπείγοντο τὰ ἐπιχώματα ἐξεργάσασθαι = βιάζονταν να τελειώσουν τα οχυρώματα.

2. πραγματοποιώ κάτι.

παράγ. ἐξεργασία.

NE το σύνθ. ἐπεξεργάζομαι (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. ἐξ + ἐργάζομαι].

ἔξεστι PHMA

Παρατ.	ἔξιην
Μέλλ.	ἔξεσται

απόσωπο επιτρέπεται, είναι δυνατόν: ἔξεστί μοι = μου επιτρέπεται ή μου είναι δυνατό να...

παράγ. ἐξουσία.

NE (παράγ.) ἐξουσία.

[σύνθ. λ. ἐξ + ἐστί].

ἐξετάζω PHMA

Παρατ.	ἐξήταζον
Μέλλ.	ἐξετάσω & ἐξετώ (-ᾶς, -ᾶ)
Αόρ.	ἐξήτασα
Παρακ.	ἐξήτακα
Παθ. μέλλ.	ἐξετασθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐξητάσθην
Παθ. παρακ.	ἐξήτασμαι

1. ερευνώ, ἐξετάζω: τὸν βίον αὐτοῦ πάντα ἐξετάσω = θα ερευνήσω ὅλη τη ζωή του.

2. ανακρίνω: ἐξετάζω τινά τι.

3. για στρατεύματα επιθεωρῶ.

4. δοκιμάζω, ελέγχο, ἐξετάζω την ποιότητα ή το χαρακτήρα κάποιου προσώπου ή πράγματος: ἐξετάζω τὸν χρυσόν.

παράγ. ἐξετάσις, ἐξεταστής.

NE ἐξετάζω (με τις ίδιες σημ.).

[σύνθ. λ. ἐξ + ἐτάζω (< ἐτὸς «αληθινός»)].

ἐξευρίσκω PHMA

Για τους χρόνους ◈ εὐρίσκω

1. βρίσκω, ανακαλύπτω: τοὺς συνωμώτας ἐξευρεῖν οὐκ εἶχον = δεν μπορούσαν να εξακριβώσουν ποιοι ήταν οι συνωμότες.

2. εφευρίσκω.

παράγ. ἐξευρέσις, ἐξεύρημα.

NE ἐξευρίσκω (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. ἐξ + εὐρίσκω].

ἐξηγέομαι -οῦμαι PHMA

Για τους χρόνους ◈ ἠγέομαι -οῦμαι

1. διοικῶ, εἶμαι ηγεμόνας: Λακεδαιμόνιοι ἐξηγοῦντο τῶν ἐν τῇ Πελοποννήσῳ πόλεων = οι Λακεδαιμόνιοι ήταν ηγεμόνες των πελοποννησιακών πόλεων.

• οδηγῶ ως αρχηγός: ἐξηγήσομαι ἡμᾶς εἰς τὴν Ἑλλάδα = θα σας οδηγήσω στην Ελλάδα.

2. α. προηγούμαι και δείχνω το δρόμο: ἔπονται ἢ οὗτοι ἐξηγοῦνται = ακολουθούν το δρόμο που δείχνουν αυτοί. β. μεταφορικά δείχνω σε κάποιον τι πρέπει να κάνει: ὅ,τι χρὴ ποιεῖν αὐτοῖς ἐξηγοῦ σύ = να τους δείξεις τι πρέπει να κάνουν.

3. ερμηνεύω κάτι.

4. διηγούμαι.

NE ἐξηγῶ (με σημ. 3).

[σύνθ. λ. ἐξ + ἠγέομαι].

ἐξῆς ΕΠΙΡΡΗΜΑ

1. με τη σειρά: γέγραπται δὲ ἐξῆς, ὡς ἕκαστα ἐγένετο = ἔχει γραφτεῖ ο πόλεμος με τη σειρά, ὅπως συνέβησαν τα γεγονότα ένα ένα.

2. τὰ τούτων ἐξῆς αὐτὰ που ακολουθοῦν.

NE ἐξῆς (με τη σημ. 2).

[*σεχ- (ἔχομαι)].

ἐξικνέομαι -οῦμαι PHMA

Για τους χρόνους ◈ ἰκνέομαι -οῦμαι

φθάνω: τὸ σὸν ὄμμα ἐπὶ πολλὰ στάδια ἐξικνεῖται = η ὄρασή σου φτάνει σε μεγάλη απόσταση.

[σύνθ. λ. ἐξ + ἰκνέομαι].

ἔξις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. το να κατέχει κάποιος κάτι: ἐπιστήμης ἔξις.

2. η κατάσταση του σώματος ή της ψυχής.

3. συνήθεια, ἔξις.

NE ἔξις (με τη σημ. 3).

[παράγ. λ. *ἔξι- (ἔξω < ἔχω) + παρ. επίθ. -ις].

ἐξίστημι PHMA

Για τους χρόνους ◈ ἴστημι

1. βγάζω κάτι / κάποιον από τη θέση του: ἐξίστημί τινα τοῦ φρονεῖν = τον κάνω να χάσει τα λογικά του.

2. ως αμετάβατο στη μέση φωνή και στον αόρ. β', παρακ. και υπερα. ενεργητικής φωνής (ἐξέστην, ἐξέστηκα, ἐξεστήκειν) ἐξίσταμαι α. απομακρύνομαι από κάποιον: ἐκ τοῦ μέσου ἐξίσταμαι = απομακρύνομαι από τη μέση. β. μεταφορικά απομακρύνομαι, εγκαταλείπω κάποιον ή κάτι: ἐξίσταμαι τῆς φιλίας τῶν μαθητῶν = εγκαταλείπω (διακόπτω) τη φιλία με τους μαθητές μου.

παράγ. ἐκστασις, ἐκστατικός.

NE ἐξίσταμαι (λόγ. φρ. απορῶ και ἐξίσταμαι).

[σύνθ. λ. ἐξ + ἴστημι].

ἔξοδος, -όδου, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. εκστρατεία: ἔξοδον ἐποίησαντο ἐπὶ τὸ στρατόπεδον = ἔκαναν εκστρατεία εναντίον του στρατοπέδου.

2. τέλος ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ζῆν = στο τέλος της ζωής.

3. το τελευταίο μέρος της τραγωδίας.

παράγ. ἐξοδεύω.

NE ἔξοδος.

[σύνθ. λ. ἐξ + ὁδός].

ἐξόλλυμι & ἐξολλύω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **ἀπόλλυμι**

εξολοθρεύω: *ἀνθρώπους ἐξόλλυμι.*

†† **παράγ.** ἐξώλης.

NE στη φρ. *ἐξώλης καὶ προώλης* «τελείως κατεστραμμένος, αφανισμένος» (σε κατάρες).

[**σύνθ. λ.** ἐξ + ὄλλυμι].

ἐξόμνυμι & ἐξομνύω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **ᾄμνυμι**

ἐξόμνυμι & κυρίως στη μέση φωνή ἐξόμνυμαι αρνούμαι με ὄρκο: *ἃ οἶδεν ἐξόμνυται* = αρνείται ενόρκως ὅτι γνωρίζει αυτά που ὄντως γνωρίζει.

[**σύνθ. λ.** ἐξ + ᾄμνυμι].

ἐξορμάω -ῶ PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **ὄρμάω -ῶ**

1. στέλνω προς τα ἔξω: *ἐξορμῶ ναῦν* = βγάζω το πλοίο στο πέλαγος.

2. παρακινώ: *ἐξορμῶ τινα ἐπὶ τὴν ἀρετήν.*

3. με τη σημερινή σημασία ἐξορμῶ.

†† **παράγ.** ἐξόρμησις.

NE ἐξορμῶ (με τη σημ. 3).

[**σύνθ. λ.** ἐξ + ὄρμάω].

ἐξορμίζω PHMA

βγάζω το πλοίο ἀπὸ τον ὄρμο, το λιμάνι.

[**σύνθ. λ.** ἐξ + ὄρμιζω].

ἐξοστρακίζω PHMA

ἐξορμίζω με οστρακισμό (γράφοντας ἐπάνω σε ὄστρακο το ὄνομα αὐτοῦ που θα ἐξοριζόταν).

[**σύνθ. λ.** ἐξ + ὄστρακίζω].

ἐξυβρίζω PHMA

γίνομαι θρασύς: *εὐπραγίαις οὐκ ἐξυβρίζομεν* = ὅταν ευτυχοῦμε, δε γινόμαστε θρασεῖς.

NE ἐξυβρίζω.

[**σύνθ. λ.** ἐξ + ὑβρίζω].

ἔξωθεν EPIPHMA

1. ἀπ' ἔξω. 2. ἔξω.

[**παράγ. λ.** ἔξω + παρ. ἐπίθ. -θεν].

ἔξωθέω -ῶ PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **ᾠθέω -ῶ**

εκδιώκω, απομακρύνω, ἐξορμίζω.

NE ἐξωθῶ «σπρώχνω, παρασύρω».

[**σύνθ. λ.** ἐξ + ᾠθέω].

ἐξώλης, -ης, -ης EPIHETO

Συγκριτικός	ἐξωλέστερος
--------------------	-------------

Υπερθετικός	ἐξωλέστατος
--------------------	-------------

αὐτός που εἶναι εντελῶς κατεστραμμένος, συχνά σε κατάρες και ὄρκους: *ἐξώλης ἀπολοίμην καὶ προώλης, εἰ...* = να χαθῶ, αν...

NE στη λόγ. φρ. *ἐξώλης καὶ προώλης* «άνθρωπος εντελῶς διεφθαρμένος».

[**σύνθ. λ.** ἐξ + *ᾠλ- (ὄλλυμι) > *ἐξώλ- + -ης].

ἔοικα PHMA

Παρακ. με σημ. ενεστώτα γ'πληθ.	ἔοικα εἴξασι
---	-----------------

Μέλλ.	εἴξω
--------------	------

Υπερσ. με σημ. παρατ.	εἴοικεν
------------------------------	---------

1. μοιάζω με κάποιον / κάτι: *δαιμονία ἔοικεν εὐεργεσία* = μοιάζει (αυτό που συνέβηκε) με θεία ευεργεσία.

2. με ἀπαρέμφατο φαίνομαι να...

• ως ἀπρόσωπο ἔοικεν φαίνεται: *ὡς ἔοικεν* = ὅπως φαίνεται.

3. μετοχή ἔοικώς ἢ εἰκώς, ἔοικυῖα, ἔοικὸς ἢ εἰκόσ **α.** που μοιάζει: *φόβος οὐδενὶ ἔοικώς* = που δε μοιάζει με κανέναν προηγούμενο. **β.** πιθανός, εὐλογος.

†† **παράγ.** εἰκότως «λογικά».

[**Φεικ* -, **Φοικ*- (*εἴκω, εἰκών*)].

ἐπαγγελία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. ως νομικός ὅρος καταγγελία: *ἐπαγγελία πρὸς τοὺς θεομοθέτας* = καταγγελία (κάποιου) ἐνώπιον των θεομοθετῶν.

2. υπόσχεση, διαβεβαίωση.

NE επαγγελία (με τη σημ. 2 και στη λόγ. φρ. *Γη της Επαγγελίας*).

[**παράγ. λ.** ἐπαγγέλ-λομαι + παρ. ἐπίθ. -ία].

ἐπαγγέλλω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **ἄγγέλλω**

1. προκηρύσσω, ἀναγγέλλω: *ἐκεχειρίαν, πόλεμον ἐπαγγέλλω.*

2. διατάζω.

3. ως νομικός ὅρος καταγγέλλω.

4. στη μέση φωνή ἐπαγγέλλομαι **α.** υπόσχομαι: *ἐπηγγείλαντο ξιμπολεμείν* = υποσχέθηκαν να πολεμήσουν στο πλευρό τους. **β.** ασκῶ ἢ ασκῶ ως ἐπάγγελμα: *ἀρετὴν ἐπαγγέλλομαι* = ασκῶ την ἀρετή. *τοῦτό ἐστι τὸ ἐπάγγελμα ὃ ἐπαγγέλλομαι* = αὐτό εἶναι το ἐπάγγελμα που ασκῶ.

†† **παράγ.** ἐπαγγελία, ἐπάγγελμα.

NE επαγγέλλομαι (με τις σημ. 4α, β).

[**σύνθ. λ.** ἐπί + ἄγγέλλω].

ἐπάγω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ **ἄγω**

1. ἐπιφέρω: *κινδύνους ἐπάγω τινί* = προκαλῶ σε κάποιον κινδύνους.

2. οδηγῶ κάποιον (ἐναντίον κάποιου): *ἐπάγω τινὰ ἐπὶ τινα* = οδηγῶ κάποιον ἐναντίον κάποιου.

3. ἐπάγω δίκην / γραφὴν τινί = καταθέτω καταγγελία ἐναντίον κάποιου στο δικαστήριο.

4. μέση φωνή ἐπάγομαι **α.** προμηθεύομαι: *ἐκ θαλάσσης ᾧν δέονται ἐπάξονται* = ὅσα χρειάζονται θα τα προμηθευτοῦν διὰ θαλάσσης. **β.** προσκομιζῶ (μαρτυρίες κτλ.): *ἐπάγομαι τὸν Ἡσίοδον μάρτυρα* = προσκομιζῶ ως μάρτυρά μου τον Ἡσίοδο.

NE ἐπάγεται «προκύπτει ως ἀποτέλεσμα, συνεπάγεται».

[**σύνθ. λ.** ἐπί + ἄγω].

ἐπαινέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐπήνουν
Μέλλ.	ἐπαινέσω & πιο συχνά ἐπαινέσομαι
Αόρ.	ἐπήνεσα
Παρακ.	ἐπήνεκα
Παθ. μέλλ.	ἐπαινέθισομαι
Παθ. αόρ.	ἐπήνεθην
Παθ. παρακ.	ἐπήνημαι

1. εγκρίνω, επιδοκιμάζω: ἐπαινέσαντων δ' αὐτῶν = όταν αυτοί έδωσαν την έγκρισή τους.

2. επαινώ.

NE επαινώ (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** ἐπί + αἰνέω < αἶνος, ὁ «εγκώμιο, έπαινος», ίσως συγγεν. με **αρχ. γεωμ.** eid «όρκος»].

ἐπαίρω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **αἶρω**

1. σηκώνω, υψώνω: ἐπαίρω τὴν φωνήν = υψώνω τη φωνή μου.

2. παθ. φωνή ἐπαίρομαι υπερηφανεύομαι: ὕμῶς χρῆ μὴ πρὸς τὰς τύχας τῶν ἐναντίων ἐπαίρεσθαι = δεν πρέπει να υπερηφανεύεστε για τις δυστυχίες των εχθρών σας.

παράγ. έπαρσις.

NE επαίρομαι (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** ἐπί + αἶρω].

ἐπαιτιάομαι -ῶμαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **αἰτιάομαι -ῶμαι**

κατηγορώ: ἐπαιτιῶμαί τινά τινος = κατηγορώ κάποιον για κάτι.

[**σύνθ. λ.** ἐπί + αἰτιάομαι].

ἐπαίω ΡΗΜΑ

εύχρηστο στον ενεστώτα

γνωρίζω καλά κάτι: οὐκ ἐπαίει τι τούτων = δε γνωρίζει καλά κάτι από αυτά.

• μετοχή ἐπαίων ο γνώστης: οἱ τῆς ἀλλήσεως ἐπαίοντες = οι γνώστες της τέχνης του αυλού.

NE επαίων «γνώστης, ειδικός».

[**σύνθ. λ.** ἐπί + αἴω].

ἐπακτός, -ή, -ὸν ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που τον φέρουν από ξένη χώρα: ἐπακτὸς σῖτος = εισαγόμενο σιτάρι. ἐπακτὴ δύναμις = δύναμη ξένων μισθοφόρων στρατιωτών.

[**παράγ. λ.** ἐπάγω + παρ. επίθ. -τός].

ἐπάνειμι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **εἶμι**

χρησιμοποιείται ως μέλλ. του ⚡ **ἐπανερχομαι.**

θα επανέλθω: ἐγὼ δὲ ἔνθεν ἐξέβην ἐπάνειμι = και εγώ θα επανέλθω στο σημείο της διήγησης από όπου είχα κάνει την παρέμβαση.

[**σύνθ. λ.** ἐπαν- (σύνθ. ἐπί + ἀνά) + εἶμι].

ἐπανερχομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **ἔρχομαι**

1. επανέρχομαι, επιστρέφω: ἐπανερχομαι ἐκ Πειραιῶς.

2. ανακεφαλαιώνω: ἐξ ἀρχῆς ἐπάνελθε αὐτά = ανακεφαλαίωσε τα από την αρχή.

NE επανέρχομαι (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** ἐπαν- (σύνθ. ἐπί + ἀνά) + ἔρχομαι].

ἐπανίστημι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **ἴστημι**

1. υψώνω, χτίζω πάλι κάτι: τὰ τεῖχη ἐπανεστήσαν = ξανάχτισαν τα τεῖχη.

2. στην παθ. φωνή, στο μέσο μέλλ., στον αόρ. β' και στον παρακ. ενεργ. φωνής (ἐπαναστήσομαι, ἐπανέστην, ἐπανέστηκα) ἐπανίσταμαι **α.** σηκώνομαι (από τη θέση μου). **β.** επαναστατώ: ἦν ἡ δουλεία ἐπανιστήται = αν επαναστήσουν οι δούλοι.

παράγ. έπανάστασις.

NE το ομόρριζο επανάσταση.

[**σύνθ. λ.** ἐπαν- (σύνθ. ἐπί + ἀνά) + ἴστημι].

ἐπανορθόω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ. με διπλή αύξηση	ἐπηνόρθουν
Αόρ. με διπλή αύξηση	ἐπηνόρθωσα
Παρακ. με διπλή αύξηση	ἐπηνόρθωκα
Μέσ. παρατ. με διπλή αύξηση	ἐπηνορθούμην
Μέσ. μέλλ.	ἐπανορθώσομαι
Παθ. μέλλ.	ἐπανορθωθήσομαι
Μέσ. αόρ.	ἐπηνορθωσάμην
Παθ. αόρ. με διπλή αύξηση	ἐπηνορθώθην
Παθ. παρακ. με διπλή αύξηση	ἐπηνόρθωμαι

1. επανορθώνω, ξαναφέρνω κάτι στην προηγούμενη καλή κατάσταση του: ἐπανορθῶ τὴν δύναμιν.

2. διορθώνω: ἐπανορθῶ τὸ ἀμάρτημα, τοὺς νόμους = διορθώνω το σφάλμα, τους νόμους.

NE επανορθώνω (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** ἐπαν- (σύνθ. ἐπί + ἀνά) + ὀρθόω].

ἐπαρκέω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **ἀρκέω -ῶ**

χορηγώ, εφοδιάζω: ἐπαρκῶ τινί τι = χορηγώ σε κάποιον κάτι.

παράγ. έπαρκής, έπαρκούντως.

NE επαρκῶ «εἶμαι αρκετός, φτάνω».

[**σύνθ. λ.** ἐπί + ἀρκέω].

ἐπεὶ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

1. χρονικός αφού, όταν: ἐπεὶ ἡμέρα ἐγένετο = όταν ξημέρωσε...

2. αιτιολογικός επειδή: ἐπεὶ ταῦθ' οὕτως ἔχει = επειδή έτσι έχουν τα πράγματα αυτά.

σύνθ. ἐπάν.

[σύνθ. λ. ἐπί + εἶ].

ἐπείγω ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἤπειγον
Αόρ.	ἤπειξα
Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ἐπείξομαι
Παθ. αόρ.	ἤπειχθην
Παθ. παρακ.	ἤπειγμαι

1. μέση φωνή ἐπείγομαι επισπεύδω κάτι: ἐπείγεται τὸν πλοῦν.

2. παθ. φωνή ἐπείγομαι βιάζομαι, επείγομαι: ἐπείγετο οἴκαδε = βιαζόταν να γυρίσει στο σπίτι του.

ΝΕ επείγει «είναι επείγον» & επείγομαι (με τη σημ. 2).

[αβέβ. ετυμ.].

ἐπειδὴν ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

είναι χρονικός σύνδεσμος και ακολουθείται από υποτακτική οποτεδήποτε, κάθε φορά που: ἐπειδὴν ὄσιόν τι ποιῆς = κάθε φορά που κάνεις κάτι όσιο.

[σύνθ. λ. ἐπειδὴ + ἄν].

ἐπειδὴ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

1. χρονικός αφού, όταν: ἐπειδὴ ἐγγὺς τῆς πόλεως ἦν = όταν ἐφθασε κοντά στην πόλη. διενείμαντο τὴν ἀρχὴν Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρελάβον = μοιράστηκαν την εξουσία ο Δίας, ο Ποσειδῶνας και ο Πλούτωνας, όταν την παρέλαβαν από τον πατέρα τους.

2. αιτιολογικός επειδή.

ΝΕ επειδή (με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. ἐπεί + δὴ].

ἔπειμι (Α) ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **εἶμι**

1. εἶμαι ἢ υπάρχω ἐπάνω σε κάτι: ἐπὶ τῷ ποταμῷ πύλαι ἔπεισι = στο ποτάμι υπάρχουν περάσματα.

2. για ποινές ἢ αμοιβές εἶμαι καθορισμένος: ἔσχαται τιμωρία ἐπὶ ταῖς ἐπαγγελίαις ἔπεισιν = ἔχουν καθοριστεί ἔσχατες τιμωρίες για τις καταγγελίες.

3. επίκειμαι: ἐπόντος τοῦ φόβου τούτου = καθώς ἦταν επικείμενος αυτός ο κίνδυνος...

[σύνθ. λ. ἐπί + εἶμι].

ἔπειμι (Β) ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **εἶμι**

ως μέλλοντας του ⚡ **ἐπέροχομαι**

1. επιτίθεμαι: ἐπίωμεν ἐπὶ τοὺς ἀδικούντας = ας επιτεθούμε σε αυτούς που μας αδικούν.

• μετοχή ως ουσιαστικό οἱ ἐπιόντες οἱ επιτιθέμενοι.

2. παρουσιάζομαι (για να μιλήσω).

3. κατεβαίνω στο κεφάλι: ὅ,τι ἂν ἐπὶ μοι = ὅ,τι μου κατέβει στο κεφάλι.

4. με χρονική σημ., συνήθως στη μετχ. ἐπιών, -οῦσα, -ὸν αυτός που ακολουθεῖ: ἡ ἐπιούσα ἡμέρα = η επόμενη μέρα. ἐν τῷ ἐπιόντι χρόνῳ = στο μέλλον.

ΝΕ η επιούσα (λόγ.) «η επόμενη μέρα», ο επιούσιος (ἄρτος «το ψωμί της αυριανής μέρας»).

[σύνθ. λ. ἐπί + εἶμι].

ἐπίπερ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

χρονικός και αιτιολογικός όταν, επειδή.

[σύνθ. λ. ἐπεί + περ].

ἐπέκεινα ΕΠΙΡΡΗΜΑ

τοπικό πέρα από: οἱ ἐπέκεινα Εὐφράτου = ὄσοι κατοικούν πέρα από τον Ευφράτη. οἱ ἐπέκεινα χρόνοι = τα παλαιότερα χρόνια.

[σύνθ. λ. ἐπί + ἐκεῖνα].

ἐπελαύνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **ἐλαύνω**

βαδίζω, εκστρατεύω εναντίον κάποιου.

⚡ **παράγ.** ἐπέλασις.

[σύνθ. λ. ἐπί + ἐλαύνω].

ἐπέξειμι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **εἶμι**

ως μέλλοντας του ⚡ **ἐπεξέροχομαι**

1. βγαίνω εναντίον κάποιου: ἐπέξειμί τι νι ἐς μάχην = βγαίνω εναντίον κάποιου σε μάχη.

2. ασκώ δίωξη εναντίον κάποιου: ἐπέξειμί τι νι φόνον = μηνύω κάποιον για φόνο.

3. εξετάζω κάτι λεπτομερώς.

[σύνθ. λ. ἐπί + ἐξειμι].

ἐπεξέροχομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **ἐροχομαι**

1. βγαίνω εναντίον κάποιου: ἐπεξῆλθον διώκοντες ἐπὶ πολὺ = βγήκαν εναντίον τους καταδιώκοντάς τους για μεγάλο διάστημα.

2. ασκώ δίωξη εναντίον κάποιου.

3. συζητώ, εξετάζω κάτι λεπτομερώς: ὅσον δυνατὸν ἀκριβεῖα περὶ ἐκάστου ἐπεξῆλθον = εξέτασα με όλη τη δυνατή ακρίβεια καθένα από τα γεγονότα (που συνέβησαν κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο, λέγει ο Θουκυδίδης).

ΝΕ το σύνθ. **αντεπεξέροχομαι**.

[σύνθ. λ. ἐπί + ἐξέροχομαι].

ἐπέροχομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **ἐροχομαι**

1. επιτίθεμαι: ἐπέροχονται ἡμῖν ὡς οὐκ ἀμνηνομένοις = μας επιτίθενται νομίζοντας ότι δε θα αμνηθούμε.

2. κατεβαίνω στο κεφάλι: ὅ,τι ἂν ἐπέλθῃ = ὅ,τι μου κατέβει στο κεφάλι.

ΝΕ ἐπέροχομαι (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. ἐπί + ἐροχομαι].

ἐπερωτάω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ⚡ **ἐρωτάω -ῶ**

ρωτώ, συμβουλευόμεαι: τὸ χρηστήριον ἐπερω-
τῶ = ρωτώ το μαντείο.

παράγ. ἐπερώτησις.

NE επερώτησις.

[σύνθ. λ. ἐπί + ἐρωτάω].

ἐπέχω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ ἔχω

σταματώ, αναστέλλω: ἐπέσχον τὸ τοῖς Ἀθη-
ναίοις ἐπιχειρεῖν = σταμάτησαν την εναντίον
των Αθηναίων προσβολή.

NE ἐπέχω «μεσολαβῶ ως».

[σύνθ. λ. ἐπί + ἔχω].

ἐπήκοος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που ακούει με προσοχή: ἐπήκοοι καὶ
θεαταὶ τῶν δικῶν.

• εἰς ἐπήκοον σε ἀπόστασι που να ακούγε-
ται κάποιος.

NE στη λόγ. φρ. εἰς ἐπήκοον πάντων.

[σύνθ. λ. ἐπί + *ἄκου-ος (ἀκούω), πβ. ἀκο-ή].

ἔπηλυς, -υς, -υ, γεν. ἐπήλυδος ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που έχει έρθει από ξένη χώρα, ο ξένος.

NE ἐπηλυς (λόγ.).

[σύνθ. λ. ἐπί + *ἦλ- (ἐλ- < ἐλ-αύνω, πβ. ἱππ-
ηλ-άτης) + -υς, πβ. καὶ ἐλ-ἦλυ-θα < ἔρχομαι].

ἐπὶν ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

χρονικός, που συντάσσεται με υποτακτική
κάθε φορά που, οσάκις.

[σύνθ. λ. ἐπί + ἦν].

ἐπηρεάζω PHMA

1. παρενοχλώ κάποιον.

2. παθ. φωνή ἐπηρεάζομαι προσβάλλομαι: πῶς
ἂν μάλλον ἐπηρεάζετο = πῶς θα υπήρχε τρό-
πος να προσβληθεῖ περισσότερο.

NE ἐπηρεάζω «ασκῶ ἐπήρεια, ἐπίδραση».

[παράγ. λ. *ἐπ-ηρής (< ἄρειη «απειλή») + παρ.
επίθ. -άζω].

ἐπὶ ΠΡΟΘΕΣΗ

A. με γενική δηλώνει

1. τόπο α. ἐπάνω: ἐπὶ γῆς. β. προς: ἔπλεον ἐπὶ
Λέσβου = ἐπλεαν προς τη Λέσβο.

2. χρόνο κατά, ἐπί: ἐπὶ τοῦ προτέρου πολέμου
= κατά τον προηγούμενο πόλεμο.

3. με γενική προσώπου ενώπιον, μπροστά σε: ἐ-
πὶ μαρτύρων, ἐπὶ δικαστοῦ.

4. επικεφαλής: ὁ ἐπὶ τῶν ἵππων = ο αρχηγός
του ιππικού.

B. με δοτική δηλώνει

1. ἐπάνω: ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς.

2. κοντά, πλησίον: πόλις ἐπὶ τῇ θαλάσσει.

3. αιτία εξαιτίας, για: ἡσχύνοντο ἐπὶ τοῖς κοι-
νοῖς ἁμαρτήμασιν = ντρέπονταν για τις κοι-
νές αποτυχίες.

4. σκοπὸ για να: ἐπὶ τῷ κερδαίνειν πᾶν ἂν οὗ-
τος ποιήσσει = αυτός θα έκανε τα πάντα για
το κέρδος.

5. ἐπιβλεψη, αρχηγία: κατέλιπεν ἐπὶ ταῖς
ναυσὶν Ἀντίοχον = ἄφησε τον Αντίοχο ως
αρχηγό των πλοίων.

6. ὄρο, προϋπόθεση: ἠρώτα ἐπὶ τίσιν ἂν σύμ-
μαχος γένοιτο = ρωτούσε με ποιους ὄρους θα
γινόταν σύμμαχος.

• τὸ ἐπ' ἐμοὶ ὅσο ἐξαργάται ἀπὸ μένα.

Γ. με αιτιατική δηλώνει

1. ἐπάνω: θέμενος κρέα ἐπὶ τὰ γόνατα ἐδεί-
πνει = αφού έβαλε το κρέας πάνω στα γόνα-
τά του, έτρωγε.

2. εναντίον: ἐστράτευσαν ἐπὶ τοὺς πολεμῖους
= εκστράτευσαν εναντίον των εχθρών.

3. χρονική διάρκεια: ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας.

4. σκοπὸ: ἐπὶ τοῦτο ἦλθον = ήρθαν με αυτόν
το σκοπὸ.

A. ως α' συνθετικό δηλώνει 1. ἐπάνω, π.χ. ἐπι-
βαίνω. 2. εναντίον, π.χ. ἐπιχειρῶ. 3. κατοπιν,
ύστερα, π.χ. ἐπιγίγνομαι. 4. προσθήκη, π.χ. ἐ-
παυξάνω. 5. ἐπίταση, π.χ. ἐπιποθῶ.

NE ἐπί (λόγ.).

[ομόρρ. με αρχ. ινδ. ἀρί, αρχ. περσ. ἀρίη
κτλ.].

ἐπιβαίνω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ βαίνω

1. πατώ ἐπάνω σε κάτι: ἐπιβαίνω τῶν ὄρων
τῆς χώρας = πατώ τα σύνορα της χώρας.

2. ανεβαίνω: ἐπιβαίνω ἐπὶ τὸν ἵππον = ανε-
βαίνω στο ἄλογο. με δοτ. ἐπειρῶντο ταῖς ναυ-
σὶν ἐπιβαίνειν = προσπαθούσαν να ανεβούν
στα πλοία.

NE ἐπιβαίνω (με τη σημ. 2).

[σύνθ. λ. ἐπί + βαίνω].

ἐπιβάλλω PHMA

Για τους χρόνους ⚡ βάλλω

1. βάζω ή ρίχνω κάτι ἐπάνω σε κάτι: ἐπέβα-
λον τοὺς νεκροὺς ἐπὶ τὰς ἀμάξας.

2. πέφτω, αναλογώ σε κάποιον: ὅσον ἐπέβα-
λεν αὐτοῖς = ὅσο τους αναλογούσε. τὸ ἐπι-
βάλλον (μέρος) = το μερίδιο κάποιου.

3. μέση φωνή ἐπιβάλλομαι βάζω ἐπάνω μου:
δουλείαν ἐπιβαλεῖται ἡ πόλις = η πόλη θα ε-
πιβάλει στον εαυτό της τη δουλεία.

NE ἐπιβάλλω «ορίζω, καθορίζω» (λ.χ. τιμωρία).

[σύνθ. λ. ἐπί + βάλλω].

ἐπιβολή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. το να βάζει κανείς κάτι ἐπάνω σε κάτι ἄλ-
λο: ἡ τοῦ ἱματίου ἐπιβολή = η κάλυψη (του
σώματος) με το μάτιο.

2. πρόστιμο: ἐπιβολὰς ἐπιβάλλω = ἐπιβάλλω
πρόστιμα.

NE ἐπιβολή «καθορισμός» (λ.χ. φόρου κτλ.).

[παράγ./σύνθ. ἐπί + *βολ- (βάλλω) + παρ. ε-
πίθ. -ῆ ως παράγ. ουσ. του ἐπιβάλλω].

ἐπιβουλεύω PHMA

Μέσ. μέλλ. με παθ. σημ.	ἐπιβουλεύσομαι «θα γίνω αντικείμενο επιβουλών»
Παθ. μέλλ.	ἐπιβουλευθήσομαι
Παθ. αόρ.	ἐπεβουλεύθη
Για τους άλλους χρόνους ☞ βουλεύω	

1. σκέπτομαι ή σχεδιάζω κάτι κακό: *κακὸν ἐπιβουλεύω τῇ πόλει* = σχεδιάζω κάτι κακό για την πόλη.

2. με απαρέμφατο σχεδιάζω να..., σκοπεύω να...:

3. παθ. φωνή ἐπιβουλεύομαι γίνομαι αντικείμενο επιβουλών.

παράγ. ἐπιβούλευμα, ἐπιβούλευσις, ἐπιβουλευτής, ἐπιβουλευτικός, ἐπιβουλή.

NE επιβουλεύομαι (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** ἐπί + βουλεύω].

ἐπιβουλή, -ῆς, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

σχέδιο εναντίον κάποιου, επιβουλή: *ἐξ ἐπιβουλῆς θανάων* = νεκρός από επιβουλή.

NE επιβουλή (λόγ.).

[**παράγ. λ.** ἐπιβουλ-εύομαι + παρ. επίθ. -ῆ].

ἐπιγίνομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ γίνομαι

1. α. γίνομαι ή έρχομαι, χρονικά, έπειτα από κάποιον ή κάτι: *ἀντί τῶν θανάωντων ἔτεροι ἐπιγενήσονται* = στη θέση αυτών που πέθαναν θα έρθουν άλλοι. *τῇ ἐπιγενομένη ἡμέρα* = την επόμενη ημέρα. β. ως ουσιαστικό οί ἐπιγενόμενοι οι μεταγενέστεροι (άνθρωποι).

2. συμβαίνω έπειτα από κάτι, επακολουθώ: *ἄνεμος ἐπεγένετο τῇ φλογί* = μετά την πυρκαγιά ακολούθησε ο άνεμος.

NE επιγενόμενοι (με τη σημ. 1β).

[**σύνθ. λ.** ἐπί + γίνομαι].

ἐπιγινώσκω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ γινώσκω

1. ανακαλύπτω, συνειδητοποιώ κάτι.

2. κρίνω, αποφασίζω.

παράγ. ἐπίγνωσις.

NE το παράγ. ἐπίγνωση.

[**σύνθ. λ.** ἐπί + γινώσκω]

ἐπιγράφω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ γράφω

1. γράφω πάνω σε μια επιφάνεια, εγχαράσσω.

2. καταχωρίζω το όνομα ενός πολίτη στον κατάλογο για σκοπούς φορολόγησης, επιβάλλω δημόσιο βάρος σε κάποιον.

3. γενικά καταχωρίζω το όνομα του πολίτη σε δημόσιο κατάλογο.

παράγ. ἐπίγραμμα, ἐπιγραφή.

NE επιγράφω (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** ἐπί + γράφω].

ἐπιδείκνυμι & ἐπιδεικνύω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ δείκνυμι

1. ἐπιδείκνυμι ή συχνότερα στη μέση φωνή ἐπιδεικνύμαι ἐπιδεικνύω: *τὴν ἑμαυτοῦ σοφίαν ἐπιδείκνυμαι*.

2. αποδεικνύω: *ἐπιδείκνυμί τινα δωροδοκήσαντα* = αποδεικνύω ότι κάποιος δωροδοκήθηκε.

NE ἐπιδεικνύω (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** ἐπί + δείκνυμι].

ἐπιδέξιος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

1. δεξιός: *τὰ ἐπιδέξια* = η δεξιά πλευρά.

2. ἐπιδέξιος, ἐξυπνος, ικανός.

NE ἐπιδέξιος (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** ἐπί + δεξιός].

ἐπιδέω ΡΗΜΑ

μέση φωνή ἐπιδέομαι τίνος μου λείπει κάτι.

Για τους χρόνους ☞ δέομαι

[**σύνθ. λ.** ἐπί + δέω].

ἐπιδημέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. ζω στην πατρίδα μου. ≠ ἀποδημέω.

2. επιστρέφω στην πατρίδα μου.

3. για μετανάστες παρεπιδημῶ, μένω σε μια (ξένη) χώρα.

παράγ. ἐπιδήμησις, ἐπιδημία «διαμονή σε έναν τόπο».

[**παράγ. λ.** ἐπίδημος (**σύνθ.** ἐπί + δήμος) + παρ. επίθ. -έω].

ἐπιδημία, -ας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

διαμονή σε έναν τόπο.

NE ἐπιδημία.

[**παράγ. λ.** ἐπίδημ-ος + παρ. επίθ. -ία].

ἐπιδίδωμι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ δίδωμι

1. χαρίζω, και ειδικότερα προσφέρω στην πόλη: *τριήρη ἐπέδωκε*.

2. δίνω σε κάποιον κάτι στο χέρι, το ἐπιδίδω: *ἐπιδίδωμι ἐπιστολήν*.

3. ως αμετάβατο αυξάνομαι σε κάτι, δηλαδή χειροτερεύω ή βελτιώνομαι: *καθ' ἡμέραν ἐπέδιδσαν ἐς τὸ ἀγριώτερον* = κάθε μέρα γίνονταν και πιο σκληροί. *ἐκάστης ἡμέρας ἀεὶ ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι* = κάθε μέρα να προοδεύεις συνεχώς προς το καλύτερο.

NE ἐπιδίδω (με τις σημ. 2, 3).

[**σύνθ. λ.** ἐπί + δίδωμι].

ἐπίδοξος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

αυτός που περιμένουν ότι θα κάνει ή θα γίνει κάτι: *ἐπίδοξοι ἐπεικεῖς γενέσθαι* = αυτοί που περιμένουμε να γίνουν ικανοί.

NE ἐπίδοξος.

[**παράγ./σύνθ. λ.** ἐπί + *δοξ- (ἔ-δοξ-α < δοκέω) + -ος].

ἐπίδοσις, -εως, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

1. προσφορά, ευεργέτημα: *οἱ τὰς μεγάλας ἐπιδόσεις ἐπιδόντες* = αυτοί που έκαναν μεγάλες προσφορές.

2. αύξηση, πρόοδος.

ΝΕ επίδοση (με τη σημ. 2.)

[**παράγ./σύνθ.** *ἐπί* + *δο- (δί-δω-μι) + παρ. επιθ. -σις].

ἐπιείκεια, -είας, ἡ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

1. συγκατάβαση, ανεκτικότητα που δεν είναι αντίθετη προς το δίκαιο, επιείκεια.

2. για ανθρώπους **α.** τιμιότητα, δικαιοσύνη. **β.** αρετή, καλοσύνη.

ΝΕ επιείκεια (με τη σημ. 1).

[**παράγ. λ.** *ἐπιεικής* + παρ. επιθ. -εία].

ἐπιεικής, -ής, -ές **ΕΠΙΘΕΤΟ**

Συγκριτικός	ἐπιεικέστερος
Υπερθετικός	ἐπιεικέστατος

1. λογικός: *ἐπιεικής πρόφασις* = λογική δικαιολογία.

2. για πρόσωπα **α.** ικανός (σε δεξιότητες): *οἱ ἐπιεικέστατοι τῶν τριηράρχων* = οι πιο ικανοί από τους κυβερνήτες πλοίων. **β.** καλός, ενάρετος: *ἐπιεικείς τὴν ψυχὴν* = άνθρωποι με καλή ψυχή.

ΝΕ επιεικής «υποχωρητικός, καλοσυνάτος».

[**παράγ./σύνθ. λ.** *ἐπί* + *εἰκ-* (< ἔοικα) + -ής].

ἐπικαλέω -ῶ **ΡΗΜΑ**

Για τους χρόνους ☞ **καλέω** -ῶ

1. μέση φωνή ἐπικαλοῦμαι καλῶ κάποιον ως βοηθό, ως σύμμαχο, ως μάρτυρα: *μάρτυρας ἐπεκαλοῦντό τινας* = καλούσαν κάποιους ως μάρτυρες.

2. καταλογίζω: *ἐπικαλῶ τινί τι* = καταλογίζω σε κάποιον κάτι (μια κατηγορία).

ΝΕ επικαλούμαι (με τη σημ. 1).

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *καλέω*].

ἐπικαρπία, -ας, ἡ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

το κέρδος, ≠ τὰ ἀρχαῖα «το αρχικό κεφάλαιο».

ΝΕ επικαρπία «κέρδος από μη ιδιόκτητη περιουσία».

[**παράγ./σύνθ. λ.** *ἐπί* + *καρπ- (καρποῦμαι) + παρ. επιθ. -ία].

ἐπίκειμαι **ΡΗΜΑ**

Για τους χρόνους ☞ **κείμαι**

1. επιτίθεμαι εναντίον κάποιου.

2. επαπειλούμαι: *κακὰ ἐπικείμενα*.

ΝΕ ἐπίκειμαι (κυρίως στο γ' ενικό με τη σημ. 2, λ.χ. *ἐπίκειται σεισμός*).

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *κείμαι*].

ἐπικηρυκεύομαι **ΡΗΜΑ**

εὐχρηστο μόνο στον ενεστώτα

1. αναγγέλλω κάτι με κήρυκα. 2. υποβάλλω πρόταση σε κάποιον με κήρυκα για σύναψη ειρήνης: *ἐπικηρυκεύομαι πρὸς Λακεδαιμονίους*.

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *κηρυκεύομαι* < *κῆρυξ*].

ἐπικλήσις, -εως, ἡ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

1. επωνυμία, όνομα: *τῇ πόλει τὴν αἰσχίστην ἐπικλήσιν προσέθεσαν* = έδωσαν στην πόλη το χειρότερο όνομα (φήμη).

2. κατηγορία: *ἐπικλήσιν ἔχει κακὸς εἶναι* = κατηγορεῖται ότι είναι δειλός.

3. το να ζητάει κάποιος τη βοήθεια ή τη μαρτυρία κάποιου.

ΝΕ ἐπικλήση (με τη σημ. 3).

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *κλήσις*].

ἐπικουρέω -ῶ **ΡΗΜΑ**

1. βοηθῶ ως σύμμαχος ή μισθοφόρος.

2. γενικά βοηθῶ.

ΝΕ επικουρώ (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *ἐπίκουρ-ος* + παρ. επιθ. -έω].

ἐπικουρία, -ας, ἡ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

1. πολεμική βοήθεια. 2. γενικά βοήθεια.

ΝΕ επικουρία (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *ἐπίκουρ-ος* + παρ. επιθ. -ία].

ἐπίκουρος, -ούρου, ὁ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

1. στον πληθ. οἱ ἐπίκουροι (στην Αθήνα) σώμα μισθοφόρων στρατιωτών.

2. ως επίθετο βοηθός: *τοῖς ἀδικουμένοις ἐπίκουρος*.

ΝΕ στη φρ. *ἐπίκουρος καθηγητής*.

[**ἐπί-κορσος* < **ΙΕ** **kr̥s-* «τρέχω, βοηθῶ», από όπου και **λατ.** *currō*].

ἐπικράτεια, -είας, ἡ **ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ**

1. κυριαρχία, κατοχή: *ἐπικράτεια τῶν ἐπιθυμιῶν* = κυριαρχία επί των επιθυμιών.

2. περιοχή που είναι υπό την εξουσία κάποιου: ἡ τῶν *Καρχηδονίων ἐπικράτεια*.

ΝΕ επικράτεια (με τη σημ. 2).

[**παράγ. λ.** *ἐπικρατέω* + παρ. επιθ. -εία].

ἐπικρατέω -ῶ **ΡΗΜΑ**

Για τους χρόνους ☞ **κρατέω** -ῶ

1. νικῶ στη μάχη.

2. εἶμαι κύριος κάποιου πράγματος: *οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτουν τῆς θαλάσσης* = οι Μιλήσιοι κυριαρχούσαν στη θάλασσα.

3. γενικά υπερισχύω, επικρατῶ: *τῷ πεζῷ ἐπεκράτουν* = επικρατούσαν ως προς το πεζικό τους.

ΝΕ επικρατῶ (με τη σημ. 3).

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *κρατέω*].

ἐπικτάομαι -ῶμαι **ΡΗΜΑ**

Για τους χρόνους ☞ **κτάομαι** -ῶμαι

προσθέτω κάτι σε αυτά που έχω: *ἐπικτώνται τριήρεις* = προσθέτουν πλοία σε αυτά που έχουν, αποκτούν επιπλέον πλοία.

παράγ. ἐπικτήτος.

ΝΕ το ομόρριζο *ἐπικτήτος* «πρόσθετος».

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *κτάομαι*].

ἐπιλαγχάνω **ΡΗΜΑ**

Για τους χρόνους ☞ **λαγχάνω**

διαδέχομαι κάποιον σε ένα αξίωμα: *ἐπιλαγχάνω τινί βουλήs* = διαδέχομαι κάποιον στο αξίωμα του βουλευτή.

NE η μετοχή *ἐπιλαχών*.

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *λαγχάνω*].

ἐπιλαμβάνω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **λαμβάνω**

1. παίρνω κάτι επιπλέον, πέρα από αυτό που έχω ήδη.

2. για συμβάντα καταλαμβάνω κάποιον, τον πιάνω: *χειμῶν ἐπέλαβε τὴν φυλακὴν* = τη φρουρά την έπιασε ο χειμώνας.

3. για αρρώστιες προσβάλλω: *λοιμὸς ἐπέλαβε τὸν στρατόν* = ο λοιμός προσέβαλε το στρατό.

4. σταματώ κάτι (πιέζοντάς το): *ἐπιλαμβάνω τὸ ὕδωρ* = σταματώ την κλεψύδρα (π.χ. στο δικαστήριο).

5. μέση φωνή *ἐπιλαμβάνομαι*

α. πιάνομαι από κάτι: *ἐπιλαμβάνεται τῆς χειρός* = πιάνεται από το χέρι.

β. επιτίθεμαι σε κάποιον: *ἐπιλαμβάνομαί τινος*.

NE *ἐπιλαμβάνομαι* «καταπιάνομαι».

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *λαμβάνω*].

ἐπιλανθάνομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **λανθάνω**

Ξεχνώ: *ἐπιλήσμων εἰμὶ καὶ ἐπιλανθάνομαι περὶ οὗ ἦν ὁ λόγος* = είμαι ξεχασιάρης και ξεχνώ για τι συζητούσαμε. *ἐπιλανθάνομαί τινος* = ξεχνώ κάτι.

☞ **παράγ.** *ἐπιλήσμων*.

NE το *παράγ. ἐπιλήσμων*.

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *λανθάνομαι*].

ἐπιλέγω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **λέγω (B)**

1. λέω κάτι επιπλέον ή κατόπιν.

2. μέση φωνή *ἐπιλέγομαι* διαλέγω.

• παθ. μετοχή *ἐπιλεγέμενοι* & *ἐπειλεγμένοι* επίλεκτοι, εκλεκτοί.

NE *ἐπιλέγω* (με σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *λέγω*].

ἐπιλείπω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **λείπω**

1. παραλείπω: *ἄλλα δὲ μύρια ἐπιλείπω λέγειν* = και άλλα πάρα πολλά παραλείπω να πω.

2. για πράγματα λείπω, δεν είμαι αρκετός: *ἐπιλείπει με λέγοντα ἡ ἡμέρα τὰ τῶν προδοτῶν ὀνόματα* = δε θα μου φτάσει η ημέρα, αν θελήσω να πω τα ονόματα των προδοτών.

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *λείπω*].

ἐπιλήσμων, -ων, ἐπιλήσιμον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός ἐπιλησιμονέστερος

Υπερθετικός ἐπιλησιμονέστατος

αυτός που ξεχνάει εύκολα, ξεχασιάρης.

NE *ἐπιλήσιμων*.

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *λήσιμων*].

ἐπιμαρτύρομαι ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **μαρτύρομαι**

1. επικαλούμαι κάποιον ως μάρτυρα: *ἐπιμαρτύρομαι τοὺς θεοὺς*.

2. παρακαλώ θεομά.

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *μαρτύρομαι*].

ἐπιμέλεια, -είας, ἡ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

φροντίδα, προσοχή.

NE *ἐπιμέλεια*.

[**παράγ. λ.** *ἐπιμελής* + παρ. επίθ. -εία].

ἐπιμελέομαι -οῦμαι & ἐπιμέλομαι ΡΗΜΑ

Παρατ. ἐπεμελούμην & ἐπεμελόμην

Μέλλ. ἐπιμελήσομαι & ἐπιμεληθήσομαι

Αόρ. ἐπεμελήθην

Παρακ. ἐπιμεμέλημαι

Υπερσ. ἐπεμεμελήμην

φροντίζω, ενδιαφέρομαι: *οὐδενὸς ἐπιμελεῖται* = δε φροντίζει για τίποτε. = κήδομαι, μεριμνάω. ≠ *ἀμελέω*, *ὀλιγορέω*.

☞ **παράγ.** *ἐπιμέλημα*, *ἐπιμελητέον*, *ἐπιμελητής*, *ἐπιμελητικός*.

NE *ἐπιμελούμαι*.

[**παραγ. λ.** *ἐπιμελής* (< **σύνθ.** *ἐπί* + *μέλομαι*) + παρ. επίθ. -έομαι].

ἐπιμελής, -ής, -ές ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός ἐπιμελέστερος

Υπερθετικός ἐπιμελέστατος

αυτός που φροντίζει για κάποιον ή για κάτι: *ἐπιμελής ἀγαθῶν, ἀμελής κακῶν* = αυτός που φροντίζει για τα καλά πράγματα και αδιαφορεί για τα κακά.

NE *ἐπιμελής*.

[**παράγ./σύνθ. λ.** *ἐπί* + *μέλομαι* «φροντίζω» + παρ. επίθ. -ής].

ἐπιμένω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **μένω**

1. εξακολουθώ να μένω κάπου: *ἐπιμένω ἐν τῇ πόλει*.

2. εξακολουθώ να ζητώ κάτι, επιμένω.

3. περιμένω: *τειχῶν τὴν οἰκοδόμησιν ἐπέμενον τελεσθῆναι* = περιμέναν να γίνει η οικοδόμηση των τειχών τους.

NE *ἐπιμένω* (με τη σημ. 2).

[**σύνθ. λ.** *ἐπί* + *μένω*].

Ἐπιμηθεύς, -έως, ὁ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

κύριο όνομα μυθικό πρόσωπο το οποίο διακρινόταν για την απρονοησία του, σε αντίθεση με τον αδελφό του, Προμηθέα.

[**σύνθ. λ.** *ἐπιμηθεύς* < *ἐπί* + **μηθεύς* κατά το *προ-μηθεύς* < **μήθος*, τό < *μανθάνω*, *μαθεῖν*].

ἐπινοέω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ **νοέω**

1. επινοώ κάτι. 2. καταστρώνω σχέδια. 3. προτίθεται, σκοπεύω.

παράγ. ἐπίνοια, ἐπινόημα.

NE επινοώ (με σημ. 1).

[σύνθ. λ. ἐπί + νοέω].

ἐπίνοια, -οιάς, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

σκέψη για ένα θέμα, για κάτι: οὐδ' εἰς ἐπίνοιαν ἤλθον τούτου = ούτε σκέψη δεν έκανα για κάτι τέτοιο.

[παράγ. λ. (σύνθ. ἐπί + *νοε-, νοέω) + παρ. επιθ. -ια].

ἐπινοκέω -ῶ ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐπιώρκουν
Μέλλ.	ἐπιορκήσω & ἐπιορκήσομαι
Αόρ.	ἐπιώρκησα
Παρακ.	ἐπιώρκηκα

παίρνω ψεύτικο όρκο, παραβαίνω τον όρκο.

NE επιορκώ.

[παράγ. λ. ἐπίορκος (< σύνθ. ἐπί + όρκος) + παρ. επιθ. -έω (ανερωμήνευτο το π- πριν από τη δασεία)].

ἐπιούσα, -ης, ἢ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ

η επόμενη (ημέρα).

NE η επιούσα.

[θηλ. της μτχ. του ἐπίεμι < ἐπί + εἶμι].

ἐπιπλέω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ πλέω

1. πλέω εναντίον κάποιου: ἐπέπλεον τῇ Κερκύρα.

2. ταξιδεύω με πλοίο.

NE επιπλέω «δε βυθίζομαι σε υγρό».

[σύνθ. λ. ἐπί + πλέω].

ἐπίπονος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἐπιπονώτερος
Υπερθετικός	ἐπιπονώτατος

1. κοπιαστικός: ἐπίπονος βίος. ἐπίπονον ἔργον.

2. για πρόσωπα εργατικός.

NE επίπονος (με τη σημ. 1).

[σύνθ. λ. ἐπί + *πον- (πονέω) + -ος].

ἐπιρρώννυμι & ἐπιρρωννύω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ ῥώννυμι

1. ενισχύω, ενθαρρύνω: εἰς τὸ ἐπιρρῶσαι αὐτοῦς.

2. στην παθ. φωνή ἐπιρρῶννυμαι ανακτώ τη δύναμή μου, παίρνω θάρρος: ἐπερρῶσθη ἄν τις ἰδὼν = θα έπαιρνε κανείς θάρρος αν έβλεπε...

παράγ. ἐπίρρωσις.

NE το παράγ. ἐπίρρωσις στη λόγ. φρ. εις ἐπίρρωσιν «σε ενίσχυση».

[σύνθ. λ. ἐπί + ῥώννυμι].

ἐπίσημος, -ος, -ον ΕΠΙΘΕΤΟ

Συγκριτικός	ἐπισημότερος
Υπερθετικός	ἐπισημότατος

1. για μέταλλα που μετατρέπονται σε νομίσματα αυτός που έχει πάρει το επίσημα, τη σφραγίδα του νομίσματος.

2. διακεκριμένος, αξιοσημειώτος: τάφος ἐπισημότατος = ο πιο διακεκριμένος τάφος. ≠ ἄσημος.

NE επίσημος «ξεχωριστός κτλ.».

[σύνθ. λ. ἐπί + *σημ- (σημαίνω) + -ος].

ἐπισιτίζομαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἐπεσιτιζόμην
Μέλλ.	ἐπισιτιοῦμαι
Αόρ.	ἐπεσιτισάμην

εφοδιάζομαι με τρόφιμα: ἐκ τῆς πόλεως ἐπισιτίζομαι.

NE επισιτίζω.

[σύνθ. λ. ἐπί + σιτίζομαι].

ἐπισκοπέω -ῶ ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ σκοπέω

στην ενεργ. ή τη μέση φωνή ἐπισκοπῶ ή ἐπισκοπούμαι 1. επιθεωρώ. 2. εξετάζω καλά κάτι, το σκέπτομαι: ὃ τι ἂν μέλλης εἰπεῖν πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ.

NE επισκοπώ (με τη σημ. 2).

[παράγ. λ. ἐπίσκοπος (< σύνθ. ἐπί + σκοπέω) + παρ. επιθ. -έω].

ἐπίσταμαι ΡΗΜΑ

Παρατ.	ἠπιστάμην
Μέλλ.	ἐπιστήσομαι
Παθ. αόρ.	ἠπιστήθην

χρησιμοποιείται συνήθως στον ενεστ. και τον παρ.

γνωρίζω καλά: ἐπίσταται ποιεῖν τι = ξέρει να κάνει κάτι. = γινώσκω, οἶδα. ≠ ἄγνοεώ.

παράγ. ἐπιστήμη, ἐπιστήμων, ἐπιστητός.

NE η μετοχή ἐπιστάμενος, το επίρρ. ἐπισταμένος.

[σύνθ. λ. ἐπί + ἴσταμαι, που στην ιων. διάλεκτο έπαιρνε ψιλή].

ἐπιστατέω -ῶ ΡΗΜΑ

1. εποπτεύω, ασκώ την εποπτεία: ἡ ψυχὴ τῷ σώματι ἐπιστατεῖ.

2. στην Αθήνα εἶμαι ἐπιστάτης, δηλ. πρόεδρος στην ἐκκλησία ή στη βουλή.

NE επιστατώ (με τη σημ. 1).

[παράγ. λ. ἐπιστάτης (< σύνθ. ἐπί + *στατ- < ἴσταμαι) + παρ. επιθ. -έω].

ἐπιστέλλω ΡΗΜΑ

Για τους χρόνους ☞ στέλλω

1. στέλνω μήνυμα ή απλώς στέλνω.

2. διατάζω: ἐπιστέλλω τινί τι.

παράγ. ἐπιστολή.

[σύνθ. λ. ἐπί + στέλλω].